

VICKI MYRON
és Bret Witter

DEWEY

A könyvtár macskája

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged

2010

DEWEY
(ejtsd: Gyúi)

Írta: VICKI MYRON és Bret Witter

A mű eredeti címe:

Dewey, The Small-Town Library Cat Who Touched the World

Fordította: Borbás Mária

A verseket fordította: Szakál Gertrúd

Szerkesztette: Laczkó Denise

Grand Central Publishing, New York, 2008

Copyright © 2008 by Vicki Myron

Hungarian translation copyright © 2010 Borbás Mária

ISBN 978 963 245 335 4

Tizennégy éves kortól ajánljuk

© Kiadta a Könyvmolyképző Kiadó, 2010-ben

Cím: 6701 Szeged, Pf. 784

Tel: (62) 551-132, Fax: (62) 551-139

E-mail: info@konyvmolykepzo.hu

www.konymolykepzo.hu

Felelős kiadó: A. Katona Ildikó

Műszaki szerkesztő: Balogh József

Nyomta és kötötte a Kinizsi Nyomda Kft., Debrecen

Felelős vezető: Bördős János ügyvezető igazgató

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítást, a mű bővített, illetve rövidített kiadásának jogát is. A kiadó írásbeli engedélye nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmilyen formában – akár elektronikusan vagy mechanikusan, beleértve a fénymásolást és bármilyen adattárolást – nem sokszorosítható.

Nagyinak, Anyának és Jodinak –
három remek asszonynak,
akik majdnem annyira
szerették Dewey-t, mint én

Bevezetés

Isten hozott Iowában

Ezer mérföldnyi síkság kerül el az Egyesült Államok közepén – keleten a Mississippi folyó határolja, nyugaton sivatag. A peremén alacsony dombok húzódnak, de hegyeket nem látni. Folyókat, folyómedreket igen – nagy tavakat nem. A szél lecsiszolta a sziklaszirteket, előbb porrá lettek, azután sárrá, talajjá, végül jó fekete, megművelhető földdé. Odakint hosszú, töretlen vonalban nyúlnak a látóhatárig az egyenes utak. Sarkokat is hiába keresnénk, csak imitt-amott látni alig észrevehető kanyarokat. Ezt a földet farmokká mérték fel és szabták ki. A kanyarok: megannyi kiigazítás a földmérő tervrajzán.

Pontosan minden egyes mérföldet, minden egyes utat egy másik, szinte tökéletesen egyenes út szel át. Keretükben egy négyzetmérföldnyi szántóföld fekszik. Végy milliónyit ezekből a négyzetmérföldekből, fűzd össze őket: megkapod a világ legfontosabb földművelő területeinek egyikét. A Nagy Síkságot. Az Ország Éléstárát. A Hátországot. Vagy, ahogy sokak gondolataiban él, azt a helyet, amely fölött átrepülsz, útban máshová. Legyen az övök minden óceán, valamennyi hegy, a tengerpartok, a sáparadicsomok. Én beérem Iowával.

Iowa északnyugati részén télen elnyeli a tanyaházakat az ég. Hideg napokon a síkságon átsűrítő fekete felhők, akár az eke, felszántják odalent a földet. Tavasszal lapos és üres a világ, a merő barna földön a megkopasztott kukoricaszárak várják, hogy beszántsák őket; ég és föld tökéletes egyensúlyban, akár a zsonglőr pálcáján a tányér. De ha nyárutón tévedsz arra, akár meg is esküdnél rá, hogy a föld felfelé törekszik, és menten kibillenti a képből az eget. A kukorica három méter magas, a ragyogó zöld levelek tetejében ragyog az arany bojt. Úgy érzed, szinte eltemet, elveszel a kukoricafalak közén, de ha felvergődsz az út egy kicsiny emelkedőjére, alig néhány lábnyi magasba, végignézhetsz a napfényben szikrázó zöld selyemszálakat koronázó végtelen arany

mezőkön. Azok a selyemszálak a kukorica szaporítószervei, azok ejtik rabul a virágport, aransárgán lebegnek egy hónapig, majd kiszáradnak, megbarnulnak a könnyörtelen nyári hőségben.

Ezt szeretem én Északnyugat-Iowában: hogy folyamatosan változik. Nem a külvárosok módján, ahol egyik étteremlánc váltja a másikat, vagy a nagyvárosokén, ahol egymással vetekedve nőnek mind magasabbra a tolongó épületek, hanem ahogyan a vidék változik, oda-vissza, gyengéd mozgással, apró lépésekkel, mindig megfontoltan. Mifelénk kevés az út menti üzlet. Kézműves bolt egy sincs. Gazdapiac sem. Az utat tanyaházak szegélyezik, évről évre egyre kevesebb. Városok nőnek ki a földből, táblájukon óriás betűk hirdetik: ÉKKŐ IOWA KORONÁJÁN vagy ARANYCSAT A KUKORICAÖVEZETEN, és éppoly hirtelen el is tűnnek. Két perc, és már nyomuk sincs. Gabonaelevátor, dohánygyár, esetleg belvárosi bevásárlóutca, vegyesbolttal, étteremmel. Úgy tíz mérföldenként út menti temető, szerény fejfák alacsony kőfalak mögött. A pionírok nyugvóhelyei kiterjedt családi sírkertté, idővel városi temetővé terebélyesedtek. Senki sem temetkezik szívesen távol az otthonától, senki nem akar annyi földet pazarolni. Használjuk fel azt, amink van! Csak egyszerűen. Maradjunk csak itt, helyben!

Aztán, épp mikor odébb suhannál, mikor olyan mindennapi látvány nyel el, mint egy sor kukorica egy emelkedő hátsó oldalán, az út kiszélesedik, és üzletsor mellett haladsz el: Matt Bútorboltja, Vasparipa Szálló, Sülve-Főve Vendéglő, de van itt Wal-Mart is, McDonald's is és egy Motel 6. A lámpánál északnak fordulsz – ötven mérföld óta ez az első kanyar és az első közlekedési lámpa, bármelyik irányba is hajtasz –, és egy perc múlva elmarad mögötted az üzletsor. Ezután a szépséges alacsony hídon áthajtasz a Little Sioux folyó fölött, és egyenesen az Iowa állambeli Spencer szívébe érkezel – egy városba, amely 1931 óta alig változott.

Spencer belvárosa az amerikai kisváros jellegzetes képeslapszínhelye: összeépült két- és háromszintes épületekben üzletek sora, az emberek a járda mellett parkolnak, kiszállnak, onnan gyalog mennek tovább. A White-féle patika, Eddie Quinn férfiruházati boltja és a Steffen bútörüzlet évtizedek óta kínálja portékáját. A Tyúkök dísz tárgyakat árul a gazdafeleségeknek, meg az

innen húsz mérföldre, az észak-iowai tóvidékre tartó alkalmi turistának. A hobbibolt repülőgépmodellekre szakosodott, egy üzlet kártyát árul, egy másikban oxigénpalackot és kerekes széket lehet bérelni. Amott a porszívózlet. Művészbolt. Az ösöreg mozi még mindig működik, bár csak másodhetes filmeket játszik, amióta a híd déli végén megnyitott a Multiplex.

Nyolc sarokra a hídtól *A Szálló* jelzi a belváros végét. Ez a neve. Az 1920-as évek vége felé Tagney néven ismerték, az volt a környék legjobb fogadója, buszvégállomása, vasútállomása és az egyetlen vendéglője. A Nagy Gazdasági Válság végére kocsmává, sőt a rossznyelvek szerint a város bordélyává züllött. Az örökkévalóságnak épült ötszintes, vörös téglás házat végül elhagyták, majd az 1970-es években felújították, de addigra az élet már öt sarokkal odébb költözött, a Grand Avenue-ra, Sister főutcai kávézójába, ami valójában egyszerű gyorsétterem, műanyag tetejű asztalokkal, kávéautomatával, dohányosoknak külön bokszokkal. Sisternél reggelente három csoport férfi gyűlik össze: az öreg fiúk, a még öregebbek és az igazán öregek. Az utóbbi hatvan év során ők tartották mozgásban Spencert.

A Sister Kávézó utáni saroknál átvágunk egy kis parkolón, és alig félsaroknyira a Grand Avenue-tól áll egy alacsony, szürke betonépület: Spencer Közkönyvtára. Engem Vicki Myronnak hívnak, és ebben a könyvtárban dolgoztam huszonöt esztendeig, az utolsó húsz évben a könyvtár igazgatójaként. Tanúja voltam az első számítógép érkezésének és a könyvtár kibővítésének. Szemem előtt nőttek fel és távoztak a gyerekek, akik aztán tíz év elteltével visszatértek, már az ő gyerekeikkel. Spencer Közkönyvtára nem valami nagyszerű látvány, legalábbis első pillantásra nem, de ennek a kisvárosi történetnek ez a középpontja, a lényege, a szíve. Amit csak el akarok mondani Spencerről – és a környék gazdaságairól, a közeli tavakról, Hartley katolikus templomáról, a Moneta iskoláról, a dobozgyárról és az Arnold Park csodálatos, öreg, fehér Óriáskerekéről –, az valamiképpen mind visszatér ehhez a kis szürke épülethez, és a macskához, aki több mint tizenkilenc évig élt itt.

Mekkora hatással bírhat egy állat? Hány életet érinthet meg egyetlen macska? Hogyan lehetséges, hogy egy kitett kiscica

központi találkozóhellyé és turistacsalogató látványossággá avathat egy kis könyvtárat, ihletője lehet egy klasszikus amerikai városnak, összefűzhet egy teljes környéket, és idővel világhírré tehet szert? Hogy ezekre a kérdésekre választ kaphassanak, előbb meg kell hallgatniuk Könyvmoly Dewey, az iowai Spencer város szeretett macskájának történetét.

Első fejezet

A leghidegebb reggel

1988. január 18-án, hétfőn keservesen hideg reggelre ébredtünk Iowában. Az éjjel mínusz 15 fokra szállt le a hőmérséklet, nem is beszélve a szélről, ami bevágott az ember kabátja alá, és a csontjait csikarta. Az a fajta gyilkos fagy uralkodott, amikor még a lélegzetvétel is fáj. Az a gond a síksággal, mint egész Iowa tudja, hogy nincs, ami megállítsa a hideget. Kanadából indul, átsüvit a Dakotákon, egyenesen be a városba. Spencernek a Little Sioux folyón átívelő, a tizenkilencedik század végén épült első hídját le kellett bontania, mert a folyót annyira eltorlaszolta a jég, hogy mindenki attól tartott, a hídpillérek összeomlanak. Amikor 1893-ban leégett a városi víztorony – tüzet fogott a vízvezetéket fagytól védő szalmaburkolat, a közelben pedig valamennyi tűzcsap befagyott –, két láb vastag, tíz láb széles jéggyűrű csusszant ki a tartály tetejéből, szilánkokká zúzta a városi klubot, és szétszóródott a Grand Avenuen. Ennyit a spenceri télről.

Sose szerettem korán kelni, kivált nem egy sötét és felhős januári napon, de a kötelességtudatom mindig győzedelmeskedett. Fél nyolckor már volt néhány autó az úton, amikor a tíz sarokkal odébbnyira lévő munkahelyemre hajtottam, de szokás szerint az én kocsim ért elsőnek a parkolóba. A túloldalon halott volt Spencer Közkönyvtára – se fény, se mozgás, se hang, míg fel nem kattintottam egy villanykapcsolót, mire az épület életre kelt. A fűtés éjszaka automatikusan bekapcsolt, de reggel még valóságos jégverem volt a könyvtár. Kinek az agyából pattant ki az ötlet, hogy betonból és üvegből emeljenek épületet Észak-Iowában?

Alig vártam a kávémat. Bementem a személyzeti szobába – minikonyha mikrosütővel és mosogatóval, ízlést borzolóan rendetlen hűtőszekrény, néhány szék, meg egy telefon magánbeszélgetésekhez –, felakasztottam a kabátomat, és bekapcsoltam a kávéfőzőt. Aztán átfutottam a szombati lapot. A helyi vonatkozású hírek érinthetik a

könyvtárat. A helyi lap, a *Spencer Daily Reporter* vasárnap és hétfőn nem jelenik meg, a hétfő reggelt tehát a szombati számnak szentelhettem.

– Jó reggelt, Vicki! – köszönt Jean Hollis Clark, a könyvtár igazgatóhelyettese. Levette sálját, vastag kesztyűjét. – Pocsék hideg van odakint.

– Jó reggelt, Jean! – köszöntem, és félretettem az újságot. A személyzeti szoba közepén, a hátsó falnál zsanéros fedelű, nagy fémdoboz állt. Két láb magas, négy láb széles, nagyjából akkora, mint egy kétszemélyes konyhai asztal, aminek félbefűrészelték a lábát. A doboz tetejéből fémcsúszda emelkedett ki, ami eltűnt a falban. Tülső vége az épület mögötti sikátorban egy fémnyílás volt: zárás után ide lehetett bedobni a kölcsönzésből visszahozott könyveket.

Sok mindent talál az ember egy ilyen könyvtári csúszdában – szemetet, köveket, hólabdát, üdítő dobozokat. A könyvtárosok nemigen említik a dolgot, nehogy az emberek kedvet kapjanak, de bizony minden könyvtárnak meggyűlik a baja az efféle csúszdával. Gondolom, a videotékák is hasonló gonddal küszködnek. Vágj nyílást a falba, és magadra hozod a bajt, kivált a spenceri Közkönyvtár esetében, ahol a sikátor, ahová a csúszda nyílik, közvetlenül a városi középiskola utcájába vezet. Nemegyszer riadtunk pukkanásra a csúszda belsejéből: petárdát dobott be valaki.

Hétfő reggel általában könyvek torlaszolták el a csúszdát, hát ilyenkor a taligánkra pakoltam valamennyit, hogy majd a könyvtárosok napközben lebélyegezzék és a helyükre rakják mindet. Amikor ezen a hétfő reggelen betoltam a taligát, Jean némán ácsorgott a szoba közepén.

– Zajt hallottam.

– Miféle zajt?

– A ládából. Szerintem valami állat.

– Hogy *micsoda*?

– Valami állat. Azt hiszem, valamilyen állat van a ládában.

Már én is hallottam a halk morgást a fémfedél alól. Nem úgy hangzott, mintha állattól eredne. Inkább mintha öregember köszörülne a torkát. De öregember aligha lehetett. A csúszda nyílása

alig néhány hüvelyknyi széles, oda nehéz lenne beférkőzni. Ez mégiscsak állat lehet. De miféle? Letérdeltem, benyúltam a láda fedele alá, és szívből reméltem, hogy mókus.

Legelőször is megcsapott a dermesztően hideg levegő. Valaki beszorított egy könyvet a csúszdába, így a nyílás nem tudott bezárulni. A ládában éppolyan hideg volt, mint odakint; talán még hidegebb, lévén a ládának fém a bélése. Felért egy mélyhűtővel. Még nem jutottam lélegzethez, amikor megpillantottam a kiscicát.

A láda elülső bal oldali sarkába kucorodott, fejét leszegte, lábait maga alá pakolta, igyekezett a lehető legkisebbre összehúzódnival. A könyvek összevissza halmozódtak a láda tetejéig, a cicát részben eltakarták. Óvatosan kiemeltem egy könyvet, hogy jobban lássam. A cica lassan, szomorúan felnézett rám. Aztán lecsüggesztette a fejét, és visszakuporodott a kuckójába. Nem kívánt hősködni. Még csak el sem akart bújni. Talán már nem is félt. Talán csak azt remélte, hogy megmentik.

Tudom, elcsépeltem szólam, hogy „majd' elolvadtam”, de abban a pillanatban úgy éreztem, hogy valóban ez történik velem: mintha hirtelen nem lett volna csont a testemben. Nem vagyok érzélgős. Gyermekeit egyedül nevelő anya vagyok, tanyasi lány, aki nehéz időket vészelt át, de ez most itt annyira, annyira váratlan volt...

Kiemeltem a cicát a dobozból. Böven elfért a tenyeremben. Később kiderült, hogy nyolchetes, de akkor és ott nyolcnaposnak se néztem. Kilátszott minden bordája. Éreztem, ahogy ver a szíve, ahogy pumpál a tüdeje. Szegény cica gyengeségében a fejét se bírta felemelni, és reszketett, mint akit a hideg ráz. Kinyitotta a száját, de a két másodperc múlva hallatott hang gyenge volt és szaggatott.

És hideg volt. Erre emlékszem a legélénkebben, mert el se hittem volna, hogy élő állat ennyire hideg lehet. Magamhoz öleltem, hogy átadjak valamit a magam melegéből. Nem kapálózott. Sőt, még közelebb bújt hozzám, és fejét a szívemre hajtotta.

– Szent egek... – sóhajtott Jean.

– Szegény kis jószág – mondtam, és még szorosabban öleltem. – Imádnivaló!

Egy darabig nem szóltunk. Csak bámultuk a cicát. Végre Jean szólalt meg:

– Mit gondolsz, hogy került ide?

Nem gondoltam az előző estére. Csak az adott pillanat járt az eszemben. Korán volt, legkevesebb egy óra múlva hívhatjuk az állatorvost. De a cica annyira fázik. Még a karomban is éreztem, hogy reszket.

– Tennünk kell valamit – mondtam.

Jean felkapott egy törülközőt, beburkoltuk a kis jószágot, hogy csak az orra látszott ki, nagy szeme hitetlenkedve bámult az árnyékból.

– Füröszük meg meleg vízben! – javasoltam. – Talán attól elmúlik a remegése.

A mosdótálat teletöltöttem meleg vízzel, a könyökömmel ellenőriztem, mennyire meleg, addig a cicát nem eresztettem el. Aztán belecsusszant a mosdótálba, mint egy jégkocka. Jean talált egy kis sampont a szekrényben, én pedig lassan, gyengéden, szinte cirógatva bedörzsöltem vele a cicát. A víz egyre feketébb lett, a cica vad reszketése nemsokára halk dorombolássá változott. Elmosolyodtam. Kemény legény ez a cica. De annyira fiatal! Amikor kiemeltem a mosdótálból, olyan volt, mint egy újszülött: óriási szemekkel bámult, nagy füle kimeredt a parányi fejből, a még kisebb testből. Vizesen, védtelenül nyávogott halkán az anyja után.

A gyerekfoglalkozásokon használt ragasztószárítóval szárítottuk meg. Harminc másodperc elteltével gyönyörű, hosszú szőrű vörös cicakölyök hevert a karomban. Az imént még annyira mocskos volt, hogy azt hittem, szürke a bundája.

Addigra már megérkezett Doris és Kim, négyen voltunk a személyzeti szobában, és versenyt becéztük a cicát. Nyolc kéz simogatta. A többieknek be nem állt a szájuk, én némán ringattam a cicát, mint valami kisbabát.

– Honnan került ide?

– A könyvledobóból.

– Na nee?!

– Fiú vagy lány?

Felnéztem. Mindenki tőlem várta a választ.

– Fiú – mondtam.

– Gyönyörű!

- Mennyi idős?
- Hogy került a ládába?
- Oda se hallgattam. Másra se figyeltem, csak a cicára.
- Annyira hideg van!
- Rémesen hideg.
- Ilyen hideg még nem is volt idén.

Csend. Majd:

- Valaki biztosan bedobta a ledobóba.
- Rémes.
- Talán így akarták megmenteni. A hidegtől.
- Nem is tudom... annyira tehetetlen.
- Még nagyon fiatal.
- És milyen szép! Megszakad a szívem!

Letettem a cicát az asztalra. Szegény állni is alig bírt. Mind a négy mancsán megfagytak a párnácskák – a következő néhány hét során ezek kifakultak és leváltak –, és mégis valami egészen elképesztő telt tőle. Sikerült megállnia az asztalon, és lassan felbámult sorra mindegyikünk arcára. Aztán sántikálni kezdett. Aki csak megsimogatta, annak a kezéhez törleszkedett a pici fejével, és dorombolt. Feledte fiatal életének szörnyű eseményeit. Feledte azt a kegyetlen személyt, aki belökte a könyvtár ledobójába. Mintha attól a pillanattól fogva személyesen mindenkinek meg akarta volna köszönni, hogy megmentette az életét.

Már húsz perc telt el azóta, hogy kiszedtem a cicát a ládából, és volt időm végiggondolni néhány dolgot. Valaha szokás volt a könyvtárakban macskát tartani. Én különben is barátságosabbá, tetszetősebbé kívántam tenni a könyvtárat. Etetőtálkát, macskaeledelt, almot kell beszerezni. És milyen bizalommal nézett rám a cica, amikor hozzám törleszkedett, és felnézett a szemembe! Nem ért hát készületlenül, amikor valaki végül megkérdezte:

- Mit csináljunk vele?
- Nos – mondtam, mintha épp ekkor támadt volna a gondolatom –, talán megtarthatnánk.

Második fejezet

Alkalmazkodás

A cicában az volt a legmeglepőbb, hogy mennyire boldog volt azon a legelső napon. Új környezetbe került, csupa buzgó idegen közé, akik egyre simogatták, tapogatták, szeretgették, és ő mégis megőrizte nyugalmát. Akárhányszor adtuk kézről kézre, akár így tartottuk, akár úgy, soha semmi jelét nem adta idegességnek, nyugtalanságnak. Meg se próbált karmolni, harapni, elszabadulni. Sőt, szinte beleolvadt mindenkinek a karjába, és bátran a szemünkbe nézett.

Ami nem volt csekélység, hiszen egy pillanatra sem hagytuk békén. Ha valaki letette – mert történetesen éppen dolga akadt –, legalább öt pár kéz várta, hogy megragadja, felkapja, becézze. Mi több, amikor azon az első napon záráskor letettem a cicát, jó öt percig néztem, míg meggyőződtem afelől, hogy oda tud totyogni a tálkájához meg az alomhoz. Nem hiszem, hogy szegény kis fagyott tappancsai akár csak érintették is aznap a padlót.

Másnap reggel Doris Armstrong behozott egy meleg, rózsaszín takarót. Doris volt a csapat nagymamája, valóságos tyúkanyó. Néztük, amint lehajol, megcirógatja a cicát az álla alatt, azután összehajtogatja a takarót, és beteszi egy kartondobozba. A cica óvatosan belépett a dobozba, maga alá húzta a lábait, szemét üdvözülten lehunyta, de alig néhány másodpercig pihenhetett: máris felkapta és magához ölelte valaki. Csupán néhány másodpercre, de ez is elegendő volt. A stábunk évek óta széthúzott. De most egy emberként gondoskodtunk a cicáról, mint valami összetartó család, ő pedig láthatóan boldogan tekintette otthonának a könyvtárat.

Csak másnap reggel voltunk hajlandóak osztozni kis jövevényünkön egy külsőssel. Ez a személy Mary Houston volt, Spencer helytörténésze és a könyvtárbizottság tagja. A csapat befogadhatta a cicát, de hogy megtarthatjuk-e, arról nem mi döntöttünk. Előző nap felhívtam Squeege Chapmant, a

polgármestert, aki utolsó hónapját töltötte hivatalában. Mint gyanítottam: az ügy nem érdekelte. Squeege nem volt olvasó ember, talán még azt sem tudta, hogy Spencernek van könyvtára. Másodiknak a városi ügyészt hívtam fel: nem tudta, van-e olyan rendelet, ami megtiltaná állatok tartását könyvtárakban, és úgy érezte, nincs ideje foglalkozni a kérdéssel. Annál jobb. A könyvtárbizottságé, a könyvtár felügyeletére a polgármester által kinevezett testületé volt az utolsó szó. Elvben nem ellenezték, hogy a könyvtár macskát tartson, de nem mondhatnám, hogy lelkesedtek a gondolatért. Véleményük inkább afelé hajlott, hogy „Próbáljuk meg”, semmint arra, hogy „Ez az! Teljes mellszélességgel támogatunk benneteket!”.

Ezért volt annyira fontos, hogy találkozzunk egy olyan bizottsági taggal, mint Mary. Beleegyezni abba, hogy a könyvtár állatot tartson – egy dolog. De beleegyezni, hogy ezt az állatot fogadjuk be, az már egészen más. Nem lehet bármilyen helyes macskát csak úgy betelepíteni egy könyvtárba. Ha barátságatlan, ellenségekre tesz szert. Ha félénk, ijedős, senki sem fog kiállni érte. Ha türelmetlen természetű, könnyen karmol. Ha duhaj fajta, semmi sem marad épségben körülötte. És ami a legfontosabb: szeresse az emberek társaságát, és érje el, hogy azok az emberek viszonzszeressék. Vagyis: legyen a megfelelő macska.

Nem voltak kétségeim a cicánk felől. Attól a pillanattól fogva, hogy az első reggelen nyugodtan és elégedetten a szemembe nézett, tudtam, hogy éppen jó lesz a könyvtárnak. Nem ijedt meg, amikor a karomban tartottam; szemében nyoma sem volt rémületnek. Tökéletesen megbízott bennem. És tökéletesen megbízott az egész csapatban. Ettől volt annyira különleges: a teljes és korlátlan bizalom miatt. És éppen ezért én is bíztam benne.

Ami nem jelenti azt, hogy ne lettem volna kissé izgatott, mikor bevezettem Maryt a személyzeti szobába. Ahogy a karomba vettem a cicát, és Mary felé fordultam vele, bizony egy pillanatra elfogott a kétely, és szaporább lett a szívverésem. Amikor a cica első ízben nézett a szemembe, abban a pillanatban kötelék szövődött közöttünk. Számomra több volt egy mindennapi macskánál. Csak egy napja volt közöttünk, de már el sem tudtam képzelni, hogy ne legyen velünk.

– Tehát ő az! – mosolyodott el Mary. Kicsit szorosabban öleltem a cicát, amikor Mary megsimogatta a feje búbját, de Dewey még csak meg sem merevedett. Sőt. Kinyújtotta a nyakát, és megszaglászta Mary kezét.

– Nahát – mondta Mary –, milyen szép!

Milyen szép! Ugyanezt hallottam számtalanszor a következő néhány napon, mert másképp le sem lehetett volna írni. Szép macska. Narancsszín és fehér bundáját sötétebb sávok csíkozták. Ahogy idősödött, egyre sűrűbb lett a bundája, de kölyökkorában csak a nyaka körül volt tömött és hosszú a szőre. Sok macskának hegyes az orra, vagy előreugró a szája, vagy éppenséggel féloldalas egy kicsit a feje, de ennek a kiscicának az arca tökéletesen arányos volt. És a szeme, az az óriási, arany szempár...

De nem csak a külseje volt vonzó – a személyisége is. Aki egyáltalán híve a macskáknak, mindenáron fel akarta emelni ezt a cicát. Ahogy ránézett az emberre, volt valami az arcában, ami szeretetért kiáltott.

– Szereti, ha becézik – mondtam, és óvatosan Mary karjába csúsztattam. – Úgy tartsd, mint egy csecsemőt! Igen, így.

– Mint egy félkilós csecsemőt.

– Szerintem még annyi sincs.

A cica megrebbentette a farkát, és kényelmesen elhelyezkedett Mary karjában. Mint kiderült, nem csak a könyvtár személyzetében bízik ösztönösen. Mindenki bíz.

– Ó, Vicki – mondta Mary. – Egyszerűen imádnivaló! Mi a neve?

– Dewey-nak hívjuk. Melville Dewey után¹. De igazában még nem döntöttünk a nevéről.

– Hello, Dewey! – szólt Mary. – Hogy érzed magad a könyvtárban? – Dewey Mary arcába bámult, aztán bedugta a fejét Mary karja alá. Mary mosolyogva nézett fel. – Egész nap ölben tudnám tartani.

Persze nem tette. Visszatette Dewey-t a karomba, én pedig kivittem a többiekhez.

– Ez jól ment – mondtam. – Egy szavazatunk már van. Tízezer még hiányzik.

Lassan elkezdtek bemutatni Dewey-t néhány rendszeres

látogatóknak, akikről tudtuk, hogy kedvelik a macskákat. Másnap megjelent Marcie Muckey – és Dewey első pillantásra rabul ejtette. Mike Baehr és a felesége, Peggy azonnal megszerették. – Remek ötlet – mondták, amit örömmel hallottam, hiszen Mike is tagja a könyvtárbizottságnak. Pat Jones és Judy Johnson is el volt ragadtatva Dewey-től. Spencerben egyébként négy Judy Johnson élt. Kettő közülük rendszeres látogatója volt a könyvtárnak, és mindkettő Dewey nagy rajongója lett. Mekkora egy tízezer lakosú város? Akkora, hogy elfér benne négy Judy Johnson, három bútorüzlet, két forgalmas bevásárlóutca közlekedési lámpákkal, de csak egyetlen udvarház. Mindenki egyszerűen Udvarháznak nevezi. Jellemző Iowára – semmi fakszni, semmi felhajtás, csak a pusztá tények. Egy hét múlva Dewey története megjelent a *Spencer Daily Reporter* címlapján, „Könyvtárunk Tökéletes Új Tagja” címmel. A fél oldalt elfoglaló cikk elmesélte Dewey csodálatos megmentésének történetét, egy színes fotó kíséretében, amelyen egy narancsszínű kiscica bámul félig félénken, félig magabiztosan a kamerába egy régimódi könyvtári katalógusfiók tetejéről.

A nyilvánosság veszedelmes. Dewey egy hétig a könyvtári személyzet és néhány kivételes látogató közös titka volt. Csak az tudott róla, aki belépett a könyvtárba.

Most már értesült róla az egész város. A legtöbben, beleértve a rendszeres könyvtárlátogatókat is, nemigen törődtek vele, de volt két csoport, amelyet lázba hozott Dewey megérkezése: a macskabolondokat és a gyerekeket. Önmagában a gyermekarcokon felragyogó mosoly, az izgalmuk, a kacagásuk is elegendő volt, hogy meggyőzzön: Dewey-nak maradnia kell.

De akadtak panaszosok is. Bevallom, ez kis csalódást okozott, ha meglepetést nem is. Nincs olyasmi Isten teremtett világában, ami miatt valaki ne panaszkodna, Istent és a teremtett világot is beleértve.

Egy nő kiváltképpen felháborodott. Levele, melyet nekem és a városi tanács minden egyes tagjának megküldött, maga volt a kénköves pokol: teli asztmarohamokban fetregő gyermekekkel és a macskaalom ártalmas hatására hirtelen elvetélő terhes anyákkal. A levél szerint én közveszélyes örült vagyok, aki nemcsak a város minden egyes megszületett és meg nem született, ártatlan

gyermekének egészségét fenyegeti, de egyben a közösség társadalmi szövődékét is szétszaggatja. Egy állat! Egy könyvtárban! Ha ezt megengedjük, mi akadályozhatja meg az embereket abban, hogy teheneket tereljenek végig a Grand Avenue-n? Mi több, azzal fenyegetőzött, hogy hamarosan ő maga állít be a könyvtárba egy pórázon vezetett tehénnel! Szerencsére senki sem vette komolyan. Kétségtelen, hogy mások nevében is nyilatkozott a maga túlpörgött módján, de az általános felzúdulás nem az én asztalom. Egyébként azok az emberek, már amennyire megállapíthattam, soha be nem tették a lábukat a könyvtárba.

Azonban sokkal jobban bántottak az aggodalmas telefonhívások.

– A gyerekem allergiás. Mit tegyek? Imádja a könyvtárat – mondta egy asszony. Tudtam, hogy ez lesz a legáltalánosabb aggály, hát felkészültem rá. Egy esztendővel azelőtt a New York állambeli Putnam Valley könyvtárának szeretett bennlakó macskáját, Zsemlelét száműzték, miután a könyvtárbizottság egy tagjánál súlyos macskaallergia lépett fel. Ennek következtében a könyvtár 80 ezer dollár beígért támogatástól esett el, főleg a helybeli polgárok részéről. Nem állt szándékomban, hogy a macskámat vagy a könyvtáramat Zsemle sorsára ítéljem.

Spencerben nem volt allergológus, hát két általános orvos tanácsát kértem ki. A spenceri Közkönyvtár – állapították meg – nagy, nyitott tér, amelyet négy láb magas polcsorok osztanak részekre. A személyzeti részleget, az én irodámat és a raktárt ideiglenes fal zárta el hat láb magasságig, azon felül nyitottak voltak. Abban a falban két, ajtó nagyságú nyílás volt, és mivel egyiknek sem volt ajtaja, mindig átjárhatóak voltak. Még a személyzeti helyiség is nyitott tér volt, egymásnak háttal álló, vagy polcokkal elválasztott íróasztalokkal.

Ez az elrendezés egyrészt lehetővé tette, hogy Dewey bármikor a személyzeti részleg biztonságába vonulhasson, ugyanakkor az orvosok megnyugtattak, hogy így sehol sem tud felgyülemelni hámpikkely és szőr. A könyvtár, úgy tűnt, tökéletesen alkalmas arra, hogy megakadályozza az allergiát. Problémát jelenthetne, ha a személyzet bármelyik tagja allergiás volna, de néhanap néhány óra nem okozhat gondot. Nincs mitől tartani, állították egybehangzóan az

orvosok.

Minden egyes aggódó telefonálóval személyesen beszéltem, és továbbítottam a szakszerű felvilágosítást. A szülők persze hitetlenkedtek, de a legtöbben behozták a gyerekeiket, próbajáratra. Minden egyes látogatásnál a karomban tartottam Dewey-t. Nem tudtam, hogyan reagálnak majd a szülők, de azt sem, hogyan reagál maga Dewey, hiszen a gyerekek alig várták, hogy megláthassák. Az anyák figyelmeztették őket, hogy maradjanak nyugton, viselkedjenek szelíden. A gyerekek lassan, óvatosan közelítették meg.

– Szia, Dewey! – suttogták, aztán kitört a kiabálás, mire az anyák gyorsan beljebb terelték őket, „Ennyi elég lesz!” felszólítással. Dewey-t nem zavarta a lárma. Ilyen nyugodt kiscicát életemben nem láttam. Az viszont szerintem bántotta, hogy ezek a gyerekek nem simogathatják meg.

De néhány nap múlva visszatért egy család, ezúttal kamerával. És ezúttal az allergiás kisfiú, anyja nagy nyugtalanságának tárgya, Dewey mellett ült, simogatta, és a mamája közben fényképezte.

– Justin nem tarthat semmiféle állatot – mondta nekem az anya. – Nem is tudtam, mennyire hiányoznak neki. Dewey-t máris megszerette.

Rólam nem is beszélve. Mindannyian megszerettük Dewey-t. Hogyan is lehetne ellenállni a bűbájának? Dewey szépséges, kedves, társaságkedvelő – és még mindig sántikált a kis fagyott mancsain. Egyszerűen nem fért a fejembe, hogy Dewey annyira szerethet bennünket. Hogy milyen kellemesnek találja idegenek társaságát. Mintha azt sugalmazta volna: hogy lehet, hogy valaki nem szeret egy macskát? Vagy még egyszerűbben: hogyan lehetséges, hogy valaki képes *ellenállni* nekem? Dewey, mint hamarosan rájöttem, nem tekintette magát mindennapi macskának. Igen helyesen úgy vélekedett magáról, hogy egyszeri és utánozhatatlan.

Harmadik fejezet

Dewey, a könyvmoly

Dewey szerencsés macska volt. Életben maradt a fagyos könyvledobóban, ráadásul szerető karok fogadták, meg egy könyvtár, amit mintha direkt arra terveztek volna, hogy a gondját viselje. Dewey tagadhatatlanul a sors kegyeltje volt. De Spencer is szerencsés volt, hiszen Dewey jobbkor nem is pottyanhatott volna az életünkbe. Az a tél nem csupán dermesztően hideg volt; Spencer akkor élte történelmének egyik legcudarabb korszakát.

Nagyvárosi lakosok talán nem emlékeznek az 1980-as évek farmválságára. Vagy talán dereng nekik valami Willie Nelsonról és a Farmsegélyről. Esetleg rémlik, hogy olvastak a családi gazdálkodás összeomlásáról, arról, hogy az országban a kistermelőket hogyan váltják le a nagyüzemi farmok, amelyek mérföldekre terjeszkednek, de sehol nem látni tanyaházat, sőt még földművest sem. A legtöbbek számára pusztán egy történet volt ez, ami nem érintette őket közvetlenül.

De Spencerben érezhető volt: a légben, a földben, minden kiejtett szóban. Volt szilárd ipari bázisunk, de azért mégiscsak a mezőgazdaság volt az alap. Kölcsönösen támogattuk egymást a gazdálkodókkal. És a farmokon minden szétesőben volt. Ismertük ezeket a nemzedékek óta a környéken élő családokat, és láttuk, milyen nehézségekkel küszködnek. Először csak nem vásároltak új felszerelést, toldozták-foldozták a régit. Aztán korlátozták a tartalékok beszerzését. Végül nem tudták fizetni a jelzálogkölcsön részleteit, és csak reménykedtek, hogy egy bőséges aratás helyreállítja az egyensúlyt. Amikor nem következett be csoda, foglalt a bank. Északnyugat-Iowa gazdaságainak kis híján a felét kisajátították az 1980-as években. Az új tulajdonosok legtöbbször óriási gazdálkodó szervezet volt, más állambeli spekuláns vagy biztosítótársaság.

A farmválság nem természeti katasztrófa volt, mint az 1930-as években a „Dust Bowl”². Ez elsősorban pénzügyi katasztrófa volt. 1978-ban Clay megyében 900 dollárért kelt el egy *acre* (kb. fél hektár) termőföld. Azután az árak emelkedésnek indultak. 1982-ben 2000 dollár volt egy *acre* ára, egy év múlva már 4000 dollár. A gazdák kölcsönt vettek fel, és földet vásároltak. Miért is ne, hiszen az ár egyre emelkedik, és néhány évenként többet kereshet az ember, ha eladja a földet, mint ha megművelné.

Aztán megint zuhanásnak indult a gazdaság. Csökkent a föld ára, kimerült a hitel. A gazdák nem vehettek fel kölcsönt a földjükre, hogy új gépeket vásároljanak, vagy éppenséggel vetőmagot. A gabonaárak nem emelkedtek annyira, hogy a gazdák fizetni tudták volna a régi kölcsönök kamatát, ami sok esetben az évi 20 százalékot is meghaladta. Négy-öt év múlva, hiú remények után következett be a mélypont, de a gazdasági erők még mélyebbre taszították a farmerokat.

1985-ben a Land O'Lakes, az óriási vaj- és margaringyár kivonult a város északi részéről. A munkanélküliség hamarosan elérte a 10 százalékot, ami nem is hangzik olyan rosszul, míg rá nem döbbenünk, hogy Spencer népessége alig néhány év alatt 11 ezerről 8 ezerre csökkent. A házak értéke egyik napról a másikra 25 százalékot zuhant. Az emberek elhagyták a megyét, sőt akár magát Iowa államot is, hogy máshol keressenek munkát.

A föld ára még mélyebbre zuhant, még több gazdaságot vertek dobra. De az árverésből nem folyt be annyi, ami fedezte volna a kölcsönt; a veszteség a bankokat terhelte. Vidéki bank volt mind, a kisvárosok gerince. Csupa személyes ismerősnek nyújtottak kölcsönt, helybeli gazdáknak, akikben megbíztak. És amikor a gazdák nem tudtak fizetni, a rendszer összeomlott. Iowa városaiban, sőt az egész Közép-Nyugaton sorra mentek csődbe a bankok. Spencer takarékbetéteit és kölcsöneit fillérékért vásárolták fel idegenek, és az új tulajdonosok nem óhajtottak újabb kölcsönt nyújtani. A gazdasági fejlődés megrekedt. Még 1989-ben sem bocsátottak ki építési engedélyt Spencer városában. Egyetlenegyét sem. Senki sem óhajtotta egy halódó városba fektetni a pénzét.

Spencerbe minden karácsonykor eljött a Mikulás. A

kiskereskedők szponzorálták a tombolát, a fődíj egy hawaii utazás volt. 1979-ben egyetlen üres üzlethelyiség sem volt, amelynek a kirakatában a Mikulás letáborozhatott volna. 1985-ben csak a belvárosban huszonöt bolt tátongott üresen, a városi üzletek 30 százaléka. Nem tűztek ki hawaii utazást fődíjnak. A Mikulás gyalogszerrel érkezett a városba. Közkeletű tréfa volt: az utolsó boltos, aki kivonul Spencer belvárosából, legyen szíves, oltsa le a villanyt.

A könyvtár megtette, ami tőle telt. Amikor a Land O'Lakes megszökött a városból, állásbankot létesítettünk, nyilvántartottuk az állásajánlatokat, szakkönyveket szereztünk be különféle szakmákról és szakmai képzésekről. Beállítottunk egy számítógépet, hogy a helybéli lakosok megírhassák pályázatukat és a kísérőlevelet. Ezeknek az embereknek a legtöbbje akkor látott életében először számítógépet. Szinte elkésérítő volt, hányan vették igénybe az állásbankot. És ha ez egy állásban levő könyvtárost elkésérített, mennyire leverő lehetett egy elbocsátott szakmunkásnak, tönkrement boltosnak, munkanélküli mezőgazdasági munkásnak!

És ekkor pottyant az ölünkbe Dewey. Nem kívánom eltúlozni a jelentőségét, hiszen Dewey senkinek sem adott kenyeret. Nem teremtett munkalehetőségeket. Nem lendítette fel a gazdaságot. De a nehéz időkben talán az a legrosszabb, ahogyan az emberek lelkére hatnak. A nehéz idők kiszívják az emberből az energiát. Elfoglalják a gondolatait. Feketére festenek mindent az életében. A rossz hír mérgez, akár a romlott étel. És Dewey legalább elterelte a gondolatainkat.

Csakhogy ennél sokkal többet tett. Dewey története Spencer minden lakosának a lelkét megérintette. Azonosultunk vele. Hiszen valamennyiünket behajítottak a ledobóba a bankok! A külső gazdasági erők. Amerika többi része, ahol az ételünket ették, de nem törődtek az emberekkel, akik megtermelték.

És bepottyant közénk egy gazdátlan macska, akit a fagyhalál fenyegetett a könyvledobóban, de aki rémülten, magányosan is tíz karommal kapaszkodott az életbe. Átvészelte azt a sötét éjszakát, és az a szörnyű élmény a legjobb dolognak bizonyult, ami csak történt vele. Sosem veszítette el a bizalmat, akármilyenek voltak is a

körülmények, mindvégig értékelte az életet. Alázatos volt. Talán az alázatos nem is a megfelelő szó – hiszen végtére is Dewey macska –, de nem volt pökhendi. Bízott az emberekben. Olyasféle bizalom lehetett ez, mint amit az érez, aki hajszal híján menekült meg a haláltól; a derű, amely eltölt valakit, aki közel volt a véghez, túl minden reményen, és mégis sikerült visszatérnie. Én csak annyit tudtam, hogy attól a pillanattól kezdve, hogy megtaláltuk, Dewey hitte, hogy minden jóra fordul.

És ezt a hitet másokba is beleplántálta. Tíz nap alatt gyógyult meg annyira, hogy nekivágjon a könyvtár felfedezésének, és azonnal kiderült, hogy nem a könyvek, a polcok és egyéb élettelen tárgyak érdeklik. Annál jobban az emberek. Ha belépett valaki a könyvtárba, Dewey egyenesen odament hozzá – egyelőre még lassan a fagyott tappancsain, de már nem sántikálva –, és az ölébe ugrott. Többnyire mindjárt le is tették, de ez sohasem kedvetlenítette el. Legközelebb megint felugrott, kereste, melyik ölben heveredhet el, melyik kéztől remélhet simogatást – és a dolgok kezdtek megváltozni.

Leghamarabb az idősebb könyvtárlátogatóknál vettem észre, akik gyakran azért jöttek a könyvtárba, hogy átlapozzák a magazinokat, vagy könyveket keressenek. Mihelyt Dewey kitüntette őket figyelmével, gyakrabban jöttek, és tovább maradtak. Néhányan még jobban ki is csípték magukat, többet adtak a megjelenésükre. Mindig is barátságosan üdvözölték a könyvtárosokat, de most már társalgásba is bocsátkoztak, és a társalgás rendszerint Dewey körül folyt. Nem tudtak betelni a Dewey-ről szóló történetekkel. Már nem csak az időt mulatták; most már baráti látogatásra érkeztek.

Egy idősebb férfi minden reggel azonos időben érkezett, leült ugyanabba a nagy, kényelmes karosszékbe, és elolvasta az újságot. Nemrég halt meg a felesége, és tudtam, hogy magányos. Nem hittem volna, hogy macskakedvelő, de az első pillanattól fogva, hogy Dewey az ölébe mászott, az az ember valósággal sugárzott. Már nem magányosan olvasta az újságot.

– Jól érzed magad itt, Dewey? – kérdezte reggelente a férfi, miközben új barátját cirógatta. Dewey lehunyta a szemét, és rendszerint elszenderedett.

Aztán ott volt az a férfi az állásbanknál. Személyesen nem

ismertem, de ismertem a típust – büszke, jó munkás és alkalmazkodó –, és tudtam, hogy szenved. Mint a legtöbb férfi, aki az állásbankot használta, ő sem gazda volt, hanem bérmunkás. Munkakereső öltözeke, akárcsak régebben a munkaruhája, farmernadrág volt és egyszerű ing. Sohasem használta a számítógépet. Áttanulmányozta a vonatkozó könyveket, végignézte az állásbankunkban található munkalehetőségeket; segítséget sohasem kért. Csendes volt, állhatatos, rendíthetetlen, de ahogy teltek-múltak a hetek, a tartása, a mindig simára borotvált arcának mélyülő vonásai elárulták a feszültséget. Dewey minden reggel megkörményezte, de a férfi mindig odébb lökte. Aztán egy szép napon megláttam, hogy Dewey az ölében ül, és az az ember hetek óta első ízben mosolygott. Még görnyedt volt, a szeméből sem tűnt el a szomorúság – de mosolygott. Dewey talán nem adhatott sokat, de 1988 telén pontosan azt adta, amire Spencernek szüksége volt.

Kiscicánkat hát a közösségnek ajándékoztam. A kollégák megértették. Hiszen Dewey valójában nem a mi macskánk. Hivatalosan Spencer Közkönyvtárának pártfogói a tulajdonosai. A bejárat ajtójánál az állásbank mellé egy dobozt helyeztem, és feltettem a kérdést: *Ismeri azt a macskát, aki az ölébe telepszik, és segít megírnia a pályázatát? Aki Önnel együtt olvassa az újságot? Aki kilopja a szájrúzszt a retiküljéből, és segít megkeresni a regényrészleget? Nos, ő az Ön macskája, és a segítségét kérem, hogy elnevezhessük.*

Alig hat hónapja voltam a könyvtár igazgatója, és még lelkesedtem a versenyekért. Néhány hetente egy dobozt helyeztünk el az előtérben, hirdetést tettünk közzé a helyi rádióban, díjat ajánlottunk a nyertes szövegnek, és igyekeztünk felkelteni az érdeklődést a könyvtár legfrissebb hírei iránt. Egy jó verseny jó díjakkal úgy ötven nevezést hozhatott. Ha a díj értékes volt, például egy tévékészülék, akár hetven nevezés is érkezhett. De rendszerint huszonöt volt az átlag. A „Nevezd el a kiscicát” versenyre, amit a rádió nem közölt, mert azt akartam, hogy csak a rendszeres könyvtárlátogatók vegyenek benne részt, és még csak díjat sem kínált, háromszázkilencvenhét nevezés érkezett. Háromszázkilencvenhét nevezés! Ez ébresztett rá, hogy a könyvtár

valami fontosra bukkant. Minden várakozásunkat felülmúlta a Dewey iránti általános érdeklődés.

Garfield, a lasagna kedvelője épp népszerűségének csúcsára érkezett, hát legtöbben a Garfield nevet ajánlották. Kilenc szavazat érkezett a Tigrisre. A Tigrincs majdnem ugyanilyen népszerű volt. A Morris is sok szavazatot kapott a 9 Lives macskaeledel reklámcicája után. Még az olyan aktuális televíziós kedvencek nevét is bedobták, mint ALF, a saját műsorral rendelkező földön kívüli szörmók, és Spuds, a sörreklámban elhíresült részeges kutya. Volt néhány ízléstelen ötlet is, például a Bolhapiac, némelyik pedig az otrombaság határát súrolta.

De a legtöbb szavazatot, ötvennél is többet, a Dewey név kapta. Olvasóink láthatólag már megszerették ezt a kiscicát, és még csak a nevét sem kívánták megváltoztatni. Mi több, a könyvtár dolgozói sem. Mi olyannak szerettük meg Dewey-t, amilyen.

Ám a név mégis valami kiegészítésre szorult. Mary Walk, a gyermekkönyvtár őre a Könyvmolyt ajánlotta. A szombat délelőtti rajzfilmek között sugárzott reklámok egyikében – akkoriban a rajzfilmek még csak a gyerekeknek szóltak, és szombat délelőttönként vetítették őket – egy Bajszos Könyvmoly nevű macska szerepelt, aki arra biztatta a gyerekeket, hogy „olvassatok könyveket, és a fejetekben lévő tévét nézzétek”. A név alighanem onnan származott. Könyvmoly Dewey. Éppen megfelelő. Illik a Dewey alkotta decimális rendszerből élő könyvtárosokhoz. És illik a gyerekekhez.

Könyvmolyok volnánk mindannyian? Legyünk azok! Kapjuk el a könyvolvasó lázat. Előbb-utóbb olvasott lesz a város, megannyi információ birtokosa.

Könyvmoly Dewey. Megfelelő név a mi fenséges, magabiztos, gyönyörű macskánknak. Akár Sir Könyvmoly Dewey-nak is elnevezhettük volna, de ez eszünkbe sem jutott, hiszen nemcsak könyvtárosok vagyunk, de Iowa polgárai is. Nem kedveljük a címeket, a rangokat. Ahogy Dewey sem. Általában csak a „keresztnevén” szólították, időnként még azt is egyszerűsítve – Dew-nak.

Negyedik fejezet

Egy nap a könyvtárban

A macskák a szokás rabjai – Dewey is hamarosan kialakította a maga napirendjét. Amikor reggelente megérkeztem a könyvtárba, Dewey a bejárati ajtónál várt rám. Evett néhány falatot, míg én felakasztottam a dzsekimet meg a táskámat, aztán együtt jártuk be a könyvtárat, meggyőződünk felőle, hogy minden a helyén van-e, és megbeszéltük az este történeteket. Dewey jobbára szimatolt, nem társalgott, de nekem így is megfelelt. A könyvtár, amely valaha oly hideg és halott volt reggelente, életre kelt és jól érezte magát.

Sétánk végeztével Dewey a személyzetet látogatta meg. Ha valaki morcos volt aznap reggel, Dewey tovább időzött nála. Jean Hollis Clark nemrégiben ment férjhez, és reggelente háromnegyed órát utazott Estherville-ből a könyvtárba. Az ember azt hinné, hogy ez kimerítő, ám Jeannél nyugodtabb emberrel még nem találkoztam. Csak a személyzet néhány tagja közti súrlódás bosszantotta. Még akkor sem oldódott a feszültsége, amikor másnap reggel megérkezett, de Dewey mindig készen állt a vigasztalására. Csodálatos érzéssel állapította meg, kinek van rá szüksége, és mindig talált rá időt. De sohasem hosszú időt. Kilenc előtt két perccel Dewey félbe-szerbe hagyta dolgát, és rohant a bejárathoz.

Kilenckor már mindig volt bebocsátásra váró látogató, és amikor kinyitottuk az ajtót, az illető rendszerint nyájas köszöntéssel lépett be:

– Hello, Dewey! Hogy szolgál az egészséged?

Isten hozott, hallottam képzeletben Dewey válaszát az ajtó bal oldalán elfoglalt őrhelyéről. *Nos, nem kap a circa egy kis simogatást?*

Semmi válasz. Az illetőnek megvolt az oka a korai látogatásra, és nem ért rá elcsevegni egy macskával.

Semmi simogatás? Hát jó. Jön majd más is onnan, ahonnan te.

Hamarosan rá is lelt valakinek az ölére, és mivel már két órája

ébredt, általában úgy döntött, itt az idő egy kis szundikálásra. Már annyira otthonosan érezte magát a könyvtárban, hogy akárhol el tudott aludni. Persze legszívesebben ölben, de szükség esetén akár egy dobozban is összekucorodott. A katalóguscédulákat nagyjából gyerekcipőre méretezett skatulyákban kaptuk. Dewey ezekbe legszívesebben begyömösölte a négy lábát, leült, az oldala pedig kitüremkedett a skatulya szélén. Ha kicsit nagyobb dobozra talált, bedugta a fejét meg a farkát. Ilyenkor nem látszott belőle más, csak egy nagy szörpamacs. Olyan volt, mint valami zsemlecipő. Egy reggel úgy találtam Dewey-t, hogy egy katalóguscédulákkal teli skatulya mellett aludt, és csak az egyik mancsát dugta be a dobozba. Nyilván órákba telt, mire vonakodva beismerte, hogy másra nem jut hely.

Nem sokkal ezután megfigyelhettem, amint lassan beférkőzik egy félig üres papír zsebendős dobozba. Két elülső lábát bedugta a doboz tetején levő résbe, majd óvatosan belelépett a másik kettővel is. Lassan letelepedett a hátsó lábaira, és addig mozgatta a hátsóját, míg bele nem szuszakolta a dobozba. Azután hajlítgatni kezdte a mellső lábait, és addig vesződött, míg az eleje is be nem préselődött a résen. A művelet négy-öt percig tartott, és végül nem maradt Deweyből kint más, csak az egyik irányba kibújó feje és a másik irányba kidugott farka. Néztem, ahogy álmatagon bámul a messzeségbe, mintha kirekesztette volna a világot.

Akkoriban Iowa állam borítékot is mellékelte az adóbevallási nyomtatványok mellé, és mindig kitettünk egy doboz borítékot a könyvtárlátogatók részére. Dewey az első tele jó felét abban a dobozban összegömbölyödve töltötte. – Kellene nekem egy boríték – mondta idegesen egy látogató –, de nem akarom megzavarni Dewey-t. Mit csináljak?

- Ne aggódjon! Dewey alszik.
- De nem fog felébredni? Épp a borítékokon alszik.
- Semmi vész. Dewey számára meghalt a külvilág.

A látogató vigyázva az oldalára gördítette Dewey-t, majd a szükségesnél sokkal óvatosabban kihúzott alóla egy borítékot. Akár olyan lendülettel is ránthatta volna, mint a terített asztal abroszát lerántó bűvész, Dewey álmát az sem zavarta volna meg.

– A macskaszőr ingyen ráadás.

Dewey másik kedvenc pihenőhelye a fénymásoló gép hátulja volt. – Semmi baj – mondtam a tétovázó látogatónak –, nem fogja zavarni. Azért alszik ott, mert szereti a meleget. Mennél több másolatot készít, annál több hőt kelt a gép, és annál boldogabb lesz Dewey.

Némelyik látogató nemigen tudta, mit kezdjen Dewey-val – a könyvtár személyzetének azonban ez soha nem okozott gondot. Egyik első döntésem értelmében a könyvtár pénzéből egyetlen pennyt sem költöttünk Dewey ellátására. Ehelyett Dewey-dobozt tartottunk a hátsó helyiségben. Oda dobálták be a kollégák az aprópénzt. Sokan elhoztuk otthonról az üres üdítős dobozokat. Nagy divat volt az üres dobozok újrahasznosítása, és az egyik könyvtáros, Cynthia Behrends hetenként elvitte a dobozokat a szelektív hulladékgyűjtőbe. Így aztán nemcsak a hulladékgyűjtőt „ettették”, hanem a cicát is.

Szerény hozzájárulásunk ellentételezéseként órákban nem is mérhető élvezetet kaptunk. Dewey imádta a fiókokat, és a lehető legváratlanabb pillanatokban ugrált ki-be. Ha valamelyikünk történetesen a polcokra rakta a könyveket, Dewey felugrott a taligára, és körülvitette magát a könyvtárban. És amikor Kim Peterson, a könyvtár titkárnője gépelni kezdett, mindenki tudta, hogy kezdődik a műsor. Mihelyt meghallottam az írógép kopogását, mindent félbehagytam, és vártam, mi következik.

– Dewey megint a kopogó műtyűröket kergeti! – kiáltott Kim.

Kisiettem az irodámból, és megláttam a Kim nagy fehér írógépének hátuljára kuporodó Dewey-t. A fejét ide-oda kapta, ahogy a henger balra-jobbra mozgott, míg végül nem bírta türtőztetni magát, és rávetette magát a kopogó műtyűrökre, vagyis a papíron koppanó kalapácsokra. Addigra már ott állt az egész személyzet, és az oldalukat fogták neveltükben. Dewey műsora mindig tömegeket vonzott.

Ez fontos dolog volt. A könyvtárban csupa jó szándékú ember dolgozott, de az évek során a csapat szétesett, klikkek alakultak ki. Csak a mindannyiunknál idősebb és bizonyára bölcsebb Doris Armstrongnak sikerült megőriznie mindenkiel a barátságot. Doris dolga volt, hogy minden új könyvet plasztik védőburkolatba

bújtasson. Jókora íróasztala a személyzeti részleg közepén állt, és Doris humora, jókedve összetartott mindnyájunkat. Ő volt a legnagyobb macskabarát is, és íróasztala hamarosan Dewey kedvenc üdülőhelyévé vált. Figyelmünk új középpontja, mindannyiunk közös barátja ott terpeszkedett délidőben, meg-megmancsolva a nagy plasztikíveket. Végre valami, amiben mindannyian osztozhattunk. És ami éppolyan fontos, valamennyi gyerekünknek (Doris esetében az unokáknak) is a barátja volt. Semmi konkrét esemény nem történt – senki sem kért bocsánatot, senki sem kardoskodott például a maga álláspontja mellett –, de mihelyt Dewey a színre lépett, oldódott a feszültség. Elneveltük magunkat; boldogabbak voltunk; Dewey összekovácsolt bennünket.

De akármilyen jól is szórakozott Dewey, a napirendjéről sohasem feledkezett meg. Pontosan tíz óra harminc perckor felpattant, és indult a személyzeti szoba felé. Jean Hollis Clark joghurtot evett a tízórai szünetben, és ha Dewey kívárta, míg végez, Jean megengedte, hogy lenyalogassa a joghurtos pohár fedelét. A csendes és szorgalmas Jean mindig megtalálta a módját, hogyan tehet Dewey kedvére. Ha Dewey pihenőre vágyott, Jean bal vállára hanyatlott – mindig a bal vállára, sohasem a jobbra –, míg a lány az iratokat rendezte. Néhány hónap múlva Dewey már nem engedte, hogy a karunkban ringassuk (már nem kisbaba, vélhető), így az egész személyzet átvette Jean válltechnikáját.

Dewey abban is segített, hogy kiszuszogjam magam, ami jó dolog volt, mivel hajlamos voltam rá, hogy agyondolgozzam magam. Órákig görnyedtem az íróasztal fölött, annyira elmerültem a költségvetés számaiban vagy a változásjelentésekben, hogy észre sem vettem Dewey jelenlétét, míg az ölembe nem ugrott.

– Hogy vagy, kicsi fiú? – kérdeztem mosolyogva. – Örülök, hogy látlak. – Cirógattam egy darabig, aztán visszatértem a munkámhoz. Dewey elégedetlenkedve felmászott az íróasztalomra, és szaglászni kezdett. – Jaj, rátelepedtél a papírra, amin éppen dolgozom. Biztosan csak véletlenül.

Letettem a padlóra. Dewey rögtön felugrott. – Most nem, Dewey! Dolgom van. – Megint letettem. Megint felugrott. Talán ha nem veszek róla tudomást...

Fejével megbökte a ceruzámat. Félretoltam. *Hát jó*, gondolta. *Akkor lelököm ezeket a tollakat a földre.* Amit meg is tett, egyenként, és nézte, míg mindegyik földet ér. Akaratlanul is elnevettem magam.

– Oké, Dewey, győztél! – Összegyúrtem egy papírt, és eldobtam. Dewey utánairamodott, megszaglászta, majd visszajött. Jellemző macskavonás. Mindennel játszik, de soha vissza nem hozza. Odamentem, felvettem a papírgalacsint, még néhányszor eldobtam. – Mit csináljak veled?

De az élet nem csupa játék. Én voltam a főnök, aki mindenért felelős – például a macskafürösztésért is. Amikor először fürd tettem meg Dewey-t, bíztam benne, hogy ez mindig ilyen jól fog menni. Azon a bizonyos első reggelen élvezte a fürdőt, hát nem? De most úgy ért vizet, mintha maró sósavba pottyant volna. Kapálózott. Visított. A lábát a mosdótál szélére tette, és megpróbálta átvetni magát a túloldalra. Két kézzel fogtam le. Húsz perc múlva csuromvíz voltam. A hajam úgy nézett ki, mintha belenyaltam volna egy villanykörte-foglatatba. Mindenki nevetett, idővel még én is.

A harmadik fürösztés sem ment jobban. Sikerült lecsutakolnom Dewey-t, de ahhoz nem volt türelmem, hogy megtörölgessem, hajszárítóval megszársítsam. Én ugyan nem, ezt a bolond cicát.

– Hát jó – mondtam neki. – Ha ennyire utálsz, eredj utadra!

Dewey hiú macska volt. Egy óra hosszat mosta az arcát, míg végre megelégedett vele. Az volt a legviccesebb, amikor ökölbe szorította a mancsát, megnyalogatta, és a fülébe dugta. Addig gyötörte a fülét, míg hófehér nem lett. Most csuromvizesen tisztára olyan volt, mint egy felborzolt szőrű csivava. Szánalmas látványt nyújtott. A kollégák nevettek, fényképeztek, de Dewey annyira kétségbeesettnek látszott, hogy pár perc múlva felhagytak a fotózással.

– Legyen már egy kis humorérzéked, Dew! – incselkedtem. – Csak magadat okolhatod.

Összegömbölyödött egy könyvespolc mögött, és órákig nem jött elő. Ezek után megállapodtunk Dewey-val, hogy évente két fürdő épp elegendő.

– A fürdő semmiség – mondtam néhány hónap múlva Dewey-nak, és a zöld törülközőjébe bugyoláltam. – Hanem ez egyáltalán nem

tetszik majd neked. – Dewey sohasem utazott ketrecben; az nagyon is emlékeztethette volna a ledobóban töltött éjszakára. Ahányszor kivettem a könyvtárból, egyszerűen bebugyoláltam a zöld törülközőjébe.

Öt perc múlva megérkeztünk a város túlsó végére, Esterly doktor rendelőjébe. Spencerben több állatorvos működött – végtére is a környék gazdaságaiban bőven akad nehezen ellő tehén, beteg koca, gyengélkedő kutya –, de én Esterly doktort kedveltem. Csendes, visszahúzódó ember volt, megfontolt szavú, a hangja mély és lassú, akár egy álmos folyóé. Nem sietett. Mindig ápolt volt. Nagydarab férfi volt, de a keze gyengéd. Lelkiismeretes volt és ügyes. Tudta a dolgát. Szerette az állatokat. A szükszavúsága hatásosabb volt, mint ha állandóan ontotta volna a szót.

– Hello, Dewey! – szólt, majd megvizsgálta a cicát.

– Gondolja, doktor, hogy... feltétlenül szükséges?

– A macskákat ivartalanítani kell.

Lenéztem Dewey kis mancsaira, amelyek végre meggyógyultak. A lábujjai közül kis szőrösomók álltak ki. – Gondolja, hogy felerészben perzsamacska?

Esterly doktor Dewey-ra nézett. A királyi tartása. Az a gyönyörű, hosszú, narancsszínű szőrmegallérja. Valóságos oroszlán, egy közönséges macska ruhájában.

– Nem. Csak egy jó külsejű közönséges macska.

Egy pillanatig se hittem.

– Dewey az élő bizonyíték arra, hogy a legéletrevalóbb fennmarad – folytatta dr. Esterly. – Az ősei bizonyára nemzedékek óta abban a sikátorban éltek.

– Akkor hát közülünk való.

– Bizonyára – mosolygott Esterly doktor. Felemelte és a hóna alá vette Dewey-t. Dewey békésen dorombolt. – Dewey remek macska – mondta Esterly doktor, majd eltűntek a szemem előtt.

Bizony remek. És nekem máris hiányzott.

Amikor másnap reggel elmentem Dewey-ért, kis híja volt, hogy meg nem szakadt a szívem. A pillantása ködös volt, a hasát simára borotválták. A karomba vettem. Fejét a karomhoz dugta, és dorombolt. Annyira örült, hogy viszontláthatja régi barátját, Vickit.

A könyvtárban mindenki félbe-szerbe hagyta a dolgát.

– Szegény kis jószág. Szegénykém! – A gondolataimra bízom – végtére is mindannyiunk barátja –, és mentem dolgozni. Akadt ott bőven simogató kéz. Különben is, az állatorvoshoz tett utam miatt elmaradásban voltam, márpedig volt éppen elég munkám. Ha megduplázódom, talán elvégezhettem volna tisztességesen, csak hogy a város nem fizette volna meg, hát maradtam egymagam.

De nem voltam egyedül. Egy óra múlva, amikor épp letettem a telefont, megpillantottam Dewey-t, amint besántikál az irodám ajtaján. Tudtam, hogy mindenki szeretgette, de eltökélt sántikálásából láthattam, hogy valami többre vágyik.

Igen, a macska jó multság, de az én kapcsolatom Dewey-val sokkal bonyolultabb és bensőségesebb volt. Annyira intelligens. Annyira játékos. Olyan jól tud az emberekkel bánni. Akkor még nem fűzött hozzá mély kapcsolat, de már kezdetben is tiszta szívből szerettem.

És ő viszonzta a szeretetemet. Nem úgy, ahogyan mindenkit szeretett, hanem különleges, mélyebb módon. Ahogy azon az első reggelen rám nézett, az a pillantás jelentett valamit. Igazán. Sosem volt ez világosabb, mint most, amikor olyan eltökélten tartott felém. Szinte hallottam, amint azt mondja: *Hova lettél? Hiányoltalak.*

Lenyúltam érte, felnyaláboltam, magamhoz öleltem. Nem tudom, kimondtam-e vagy csak magamban mondtam, de nem számított. Dewey már a hangulatomban is olvasott, nemcsak a gondolataimban. – Én vagyok a mamád, igaz?

Dewey a vállamra hajtotta a fejét, és dorombolt.

Ötödik fejezet

Macskamenta és gumigyűrű

Félreértés ne essék: Dew nem mindenben volt tökéletes. Igen, kedves és szépséges macska volt, és igen, különlegesen jóhiszemű és nagylelkű – de mégiscsak kiscica. Mániákusan száguldozott a személyzeti szobában. Pusztá játékosságából leverte a padlóra az ember munkáját. Éretlen volt ahhoz, hogy megítélje, kinek van igazán szüksége rá, és néha nem volt hajlandó elfogadni, ha egy-egy látogató nem kért a társaságából. Meseórán a jelenléte úgy felhergelte, megvadította a gyerekeket, hogy Mary Walk, a gyerekkönyvtárosunk számúzta a teremből. No és ott volt Mark, a jókora, petyhüdt gyermekbábu. Rajta szemléltettük az iskolásoknak a fogyatékoságokat. Mark lábát annyira belepte a macskaszőr, hogy végül kénytelenek voltunk betenni egy szekrénybe. Dewey egy álló éjszaka munkálkodott, míg rá nem jött, hogyan kell kinyitni a szekrényt, és aludni tért Mark ölében. Másnap lelakatoltuk a szekrényt.

De mindent felülmúlt a macskamenta. Doris Armstrong gyakran hozott ajándékot Dewey-nak, kis labdát, játékegeret. Dorisnak is voltak macskái, és valóságos tyúkanyó lévén Dewey-ről sem felejtkezett meg, amikor a kisállatboltban almot és eledelt vásárolt. Dewey első nyarának vége felé egy nap Doris mit sem sejtve magával hozott egy zacskó friss macskamentát. Dewey-t annyira felizgatta az illat, hogy azt hittem, mindjárt felmászik Doris lábára. A cica, életében először, szabályszerűen koldult.

Amikor Doris végre lemorzsolt a padlóra néhány mentalevelet, Dewey valósággal megtébolyodott. Oly hevesen szaglászott, hogy azt hittem, menten felszippanjtja a padlót. Rövid szimatolás után rájött a prüszkölés, de ez sem tántorította el. Sőt. Rágni kezdte a mentaleveleket, aztán oda-vissza-üzemmódra váltott: rágott, szagolt, rágott, szagolt. Az izmai rángatóztak, a feszültség lassan kiáramlott a

csontjaiból, végig a hátán. Amikor végre a farka hegyén kirázta a feszültséget, letottyant a padlóra, és meghempergett a macskamentában. Addig hengergőzött, míg szinte nem is maradt csont a testében. Jární nem bírt, a padlón csúszott, hullámozott, az állával kaparta a szőnyeget, mint a hóeke pengéje. És áradt belőle a mentaillat. Aztán lassan, fokozatosan hátrahajlott a gerince, míg végül a feje a hátulján nyugodott. Nyolcasokat, cikcakkokat, pereceket formált. Esküdni mertem volna rá, hogy testének elülső fele még csak nem is kapcsolódik a hátsó feléhez. Amikor végre történetesen a hasán landolt, visszatekergett a macskamentához, és megint meghempergett benne. A levelek most már jórészt a bundájába ragadtak, de Dewey továbbra is szagolt és rágott. Végül hanyatt heveredett, és a hátsó lábaival rugdosta az állát. Addig-addig, míg már csak gyengén rugdalta a levegőt, majd Dewey szabályosan kinyúlt a macskamenta utolsó morzsáinak a tetején. Elképedve bámultunk egymásra Dorisszal, aztán kitört belőlünk a nevetés. Isten bizony, mulatságos látvány volt.

Dewey soha rá nem unt a macskamentára. Meg-megszimatolta a régi, kiszáradt leveleket, de azonnal észrevette, ha friss levelek kerültek a könyvtárba. És ahányszor szert tehetett macskamentára, ugyanaz következett: hempergés, hengergőzés, csúszás-mászás, hajladozás, rugdalózás, és a végén egy holtfáradt, szinte ájult macska. A műveletet Dewey-mambónak kereszteltük el.

Dewey másik mániája – a bábok, fiókok, dobozok, fénymásolók, írógépek és a macskamenta mellett – a gumigyűrű volt. Megszállottan imádta a gumigyűrűket. Még csak meg sem kellett látnia őket: kiszagolta a könyvtár túlsó végében. És mihelyt az ember egy doboz gumigyűrűt tett az íróasztalára, Dewey menten ott termett.

– Nesze, Dewey! – mondtam, amikor kinyitottam egy új zacskót.
– Egy neked, egy nekem. – Erre a szájába kapta a gumigyűrűt, és boldogan elslisszolt vele.

Másnap reggel megtaláltam... az alomban. Mintha egy giliszta dugná ki a fejét egy kupac földből. – Hát ez nem lesz jó – gondoltam.

Dewey mindig megjelent az értekezleteinken, de szerencsére még nem értette, miről folyik a szó. Néhány év elteltével az a macska meg én hosszú, filozofikus társalgásokat folytattunk, de most még

könnyedén lehetett az értekezletet egy egyszerű emlékeztetővel zárni: – Ne adjatok több gumigyűrűt Dewey-nak, akárhogy is rimánkodik érte. Megeszi. És szerintem a gumi nem a legegészségesebb eledel fejlődésben levő cicáknak.

Másnap újabb gumigyűrű-gilisztákat találtunk az alomban. Harmadnap szintén. És azután is, mindennap. A következő értekezleten már egyenesen rákérdeztem: – Ki ad Dewey-nak gumigyűrűket?

Senki. Senki. Senki.

– Akkor nyilván lopkodja. Ezentúl senki ne hagyjon az íróasztalán gumigyűrűket!

Könnyű ezt mondani. Elképesztő, mennyi gumigyűrű akad egy könyvtárban. Valamennyi gumigyűrűs dobozt elraktuk, de ezzel nem szűnt meg a probléma. A gumigyűrű alattomos lény. Bekúszik a számítógép billentyűzete alá, bemászik a ceruzás dobozba. Beesik az íróasztal alá, és elbújik a kábelek között. Egy este azon kaptam Dewey-t, hogy valakinek a felhalmozott papírjai között kotorászik az íróasztalon. Ahányszor félrelökött egy lapot, ott lappangott alatta egy gumigyűrű.

– Még a rejtőző darabokat is el kell süllyeszteni – mondtam a legközelebbi értekezleten. – Tegyük rendbe az íróasztalokat, és rakjuk el a gumigyűrűket! Ne felejtsetek: Dewey megérzi a gumi szagát. – Néhány nap múlva a személyzeti részleg takarosabb volt, mint valaha.

Dewey ezek után a könyvtárlátogatók részére kint hagyott gumigyűrűket dézsmálta. Beraktuk mindet egy fiókba. Akkor megtalálta a fénymásoló gép mellett heverő gumigyűrűket. Ezentúl a könyvtár látogatói kénytelenek voltak külön kérni a gumigyűrűt. Nem nagy ár, gondoltam, cserébe egy macskáért, aki napja nagy részében arra törekszik, hogy boldoggá tegye őket.

Ellenintézkedésünk kezdett sikeresnek bizonyulni. Az alomban még akadt giliszta, bár lényegesen kevesebb. De Dewey nem adta fel. Ahányszor elővettem egy gumigyűrűt, Dewey le nem vette róla a szemét.

– Harc a végsőkig, igaz?

Nem, nem, csak nézem, mi folyik itt.

Mihelyt letettem a gumigyűrűt, Dewey ugrott. Odébb toltam, de ő ott maradt az íróasztalon, és várta a kedvező alkalmat. – Hiába lesed, Dewey, nem kapod meg – mondtam nevetve. Bevallom, jó móka volt ez a játék.

Dewey ravaszabb lett. Várt, míg az ember hátat fordított, aztán rávetette magát az ártatlanul ott heverő gumigyűrűre. Öt perce hevert ott. Az ember feledékeny. A macska nem. Dewey emlékezett minden fiókra, ami csak egy résnyire nyitva maradt, aztán este visszatért és befurakodott. A fiók tartalmát nem dülta fel. Csak a gumigyűrűk tűntek el reggelre.

Egy délután a mennyezetig érő tárolószekrényünk előtt mentem el. Máson jártak a gondolataim, valószínűleg a költségvetésen, és a szekrény nyitott ajtaját csak a szemem sarkából vettem észre. – Csak nem...

Megfordultam, és visszamentem a szekrényhez. Hát bizony: ott ült Dewey egy polcon, szemmagasságban, és egy jókora gumigyűrű lógott a szájából.

Hiába is igyekeztek! Egy hétig ebből lakmározom!

Felnevettem. Dewey általában tökéletes magaviseletű kiscica volt. Sosem verte le a polcokról a könyveket vagy a kiállított tárgyakat. Ha rászóltam, hogy ne tegyen valamit, rendszerint abba hagyta. Mindig kedves volt, idegenekhez és könyvtárosokhoz egyaránt. Kiscicához képest szinte higgadt volt. Hanem gumigyűrűk dolgában teljesen javíthatatlannak bizonyult. Az a macska bárhová elment volna, bármit megtett volna, hogy a fogát egy gumigyűrűbe mélyeszthesse.

– Várj, Dewey! – mondtam, és letettem a munkámat. – Ezt le akarom fényképezni. – De mire visszatértem a kamerával, macska és gumigyűrű eltűnt.

– Ellenőrizzétek, hogy minden szekrény és fiók tökéletesen csukva legyen! – figyelmeztettem a személyzetet. Dewey addigra már hírhedt volt. Nemegyszer bennragadt egy zárt szekrényben vagy fiókban, aztán ráugrott arra, aki legközelebb kinyitotta. Nem tudtuk, ez játék volt-e, vagy véletlen, de Dewey láthatólag élvezte.

Néhány nap múlva gyanúsán lazán heverő katalóguscédulákat pillantottam meg az elülső íróasztalon. Dewey mindeddig nem

támadta le a használatban lévő gumigyűrűket, de most éjszakánként mindet lerágta. Mint mindig, még rosszalkodás közben is gondos volt. Tökéletesen rendben hagyta a katalóguscédulákat, egyetlenegy sem lógott ki a sorból. A cédulák a fiókokba kerültek, a fiókokat bezártuk.

1988 őszére Spencer egész közkönyvtárában egyetlen gumigyűrűt sem lehetett látni. Persze ott voltak még, de úgy eldugva, hogy csak emberi kéz juthatott hozzájuk. Ez volt a végső tisztogató hadművelet. A könyvtár gyönyörű volt, mindannyiunk büszkeségére. Egyetlen probléma maradt: Dewey még mindig rágta a gumigyűrűket.

Kutatóbrigádöt alakítottam. Két napunkba telt, mire megtaláltuk Dewey utolsó forrását: Mary Walk íróasztalán a kávésbögrét.

– Mary – szoltam zordul, fellapozva jegyzetfüzetemet, mint a nyomozó a silány tévéfilmekben –, okunk van feltételezni, hogy a gumigyűrűk a te bögrédből származnak.

– Lehetetlen. Dewey-t sose láttam az íróasztalom körül.

– A bizonyíték arra utal, hogy a gyanúsított szándékosan elkerüli az íróasztalodat, hogy megtéveszsen bennünket. Meggyőződésünk, hogy csak éjszaka közelíti meg a bögrét.

– Milyen bizonyíték?

A padlón heverő szétrágott gumidarabkákra mutattam.

– Megrágja és kiköpi. Reggelire tartogatja. Figyelmeztetek, hogy minden szavad jegyzőkönyvbe kerül.

Mary összeborzadt a gondolatra, hogy a padlón heverő szemét oda-vissza megjárta egy macska gyomrát. De annyira valószínűtlennek látszott...

– A bögre tizenöt centi magas. Tele van gemkapoccsal, tollakkal, ceruzákkal. Hogy tudná kiszedni a gumigyűrűket anélkül, hogy mindent kiborítana?

– Az elszánt bűnöző nem ismer lehetlent. És ezt a gyanúsított a könyvtárban való nyolchavi tartózkodása során bebizonyította.

– De hiszen alig van néhány gumigyűrű a bögrében! Nyilván nem ez az egyetlen forrása!

– Mi lenne, ha végeznénk egy kísérletet? Tedd be a szekrénybe a bögrét, és majd meglátjuk, öklendezik-e gumigyűrűket a gyanúsított az íróasztalod mellett.

– De ezen a bögrén a gyerekeim képe van!

– Jó érv. Mi lenne, ha eltávolítanánk belőle a gumigyűrűket?

Mary elhatározta, hogy fedőt tesz a bögrére. A fedő másnap reggel az íróasztalán hevert, egyik oldalán gyanús fognyomokkal. Kétségtelenül a bögre volt a forrás. A gumigyűrűk fiókba kerültek. A közjó előbbre való a kényelemnél.

Sosem sikerült véglegesen megszüntetnünk Dewey gumigyűrű-mániáját. Egy időre elveszítette az érdeklődését, de néhány hónap, sőt néhány év múlva megint akcióba lépett. Végül már inkább játék volt, nem csata; az ész és a rafináltság párbaja. Eszünk nekünk volt, de Dewey-nak jutott a csalafintaság. És az elszántság. Sokkal eltökéltebben óhajtott gumigyűrűt enni, mint amennyire mi ebben meg akartuk akadályozni. Ráadásul az a jól működő orra úgylis kiszagolta a gumit.

De ne tulajdonítsunk túl nagy fontosságot a dolognak! A gumigyűrű – hobbi. A macskamenta és a fiókok – szórakozás. Dewey szeretetének valódi tárgya: az emberek. És nem volt olyan, amit meg ne tett volna rajongó közönségéért. Emlékszem, egy reggel a kölcsönzőpultnál álltam és Dorisszal beszélgettem, amikor észrevettünk egy arra totyogó kislányt. Nemrég tanulhatott meg járni, mert az egyensúlya ingatag volt, a lépései tétovák, és az sem segített, hogy a karjai a mellére kulcsolódtak, ugyanis hevesen ölelte magához Dewey-t. A cica hátulja és farka a kisgyerek arcába meredt, a feje a padló felé lógott. Doris meg én elhallgattunk, és elképedve figyeltük, ahogy a kicsi lány lassan totyog át a könyvtáron, széles mosollyal, és egy rezignált macska lóg fejjel lefelé a karjában.

– Elképesztő! – szólalt meg Doris.

– Tenni kell valamit – mondtam. De nem tettem. Tudtam, hogy a látszattal ellentétben Dewey tökéletesen ura a helyzetnek. Tudja, mit csinál, és akármilyen történik, vigyáz magára.

Gondolatainkban egy könyvtár vagy bármilyen más különálló épület valójában kis helynek tűnik. Hogyan lehet az egész napot, minden napot egy 1200 négyzetméteres helyiségben tölteni úgy, hogy az ember el ne unja magát? De Dewey számára Spencer Könyvtára óriási világ volt, csupa fiók, szekrény, könyvespolc, vitrin, gumigyűrű, írógép, másológép, asztal, szék, hátizsák és

kézitáska, cirógató kezek állandó folyama, lábszarak, amelyekhez hozzádörgölőzhet, és szájak, amelyek a dicséretét zengik. És ölek. A könyvtár állandóan, szívélyesen, kápráztatóan tele volt ölekkal.

1988 őszére Dewey mindezt a magáénak tekintette.

Hatodik fejezet

Moneta

A méret perspektíva dolga. Egy bogárnak egyetlen kukoricaszár, sőt egyetlen kukoricacső jelentheti az egész világot. Dewey számára Spencer Közkönyvtára végtelenül lenyűgöző labirintus volt – legalábbis amíg el nem kezdett spekulálni, hogy ugyan mi lehet a bejárati ajtón kívül. Iowa északnyugati részének szinte valamennyi lakosa számára Spencer valóságos metropolisz volt. Valójában száz mérföldes körzetben mi voltunk a legnagyobb város. Kilenc megye lakosai tódultak Spencerbe, ha szórakozni vagy vásárolni akartak. Van minálunk áruház, mindenféle szolgáltatás, élőzene, színház és természetesen megyei vásár. Akinek ennyi jó kevés... Ha a Grand Avenue-ről ajtó nyílna a nagyvilágra, az itteniek java ki se nézne rajta.

Emlékszem, középiskolás koromban féltém a spenceri lányoktól, nem mintha valaha is találkoztam volna velük, pusztán csak azért, mert nagyvárosiak. Mint az itteniek legtöbbje, én is farmon nevelkedtem. Luna dédnagynénikém volt Clay megyében az első tanítónő. Egyszobás vályogkunyhóban volt az iskola. Odakint a prérin sose nőttek fák, hát a telepések abból az anyagból építkeztek, amit találtak: fűből, gyökérből, földből, megymásból. Dédapám, Norman Jipson volt az egyetlen, aki annyi földet szerzett, hogy mind a hat gyerekére hagyhatott egy-egy tanyát. Akárhova mentem kiskoromban, mindenütt apám családja vett körül. A legtöbb Jipson elkötelezett baptista volt, és nem viselt nadrágot. Na jó, a férfiak persze igen. De az asszonyok szoknyában jártak. Apai rokonságom nőtagjain sohasem láttam nadrágot.

Apám idővel megörökölte a maga földjét, és nekifogott a családi gazdálkodás kemény munkájának – de előbb megtanult táncolni. A táncot tiltották a baptisták, de Verlyn „Jipp” Jipson tizenöt évvel volt fiatalabb a négy testvérénél, így a szülei elnézőek voltak vele.

Ifjúkorában Jipp kisurrant, és a családi teherautóval egy óra hosszat hajtott egészen a Tetőkertig, az 1920-as aranyévekben épült üdülőhelyig az Okoboji-tó partjára, a péntek esténkénti táncra. Az Okoboji varázsos név volt Iowában. Nyugat-Okoboji, egy öt tóból álló láncolat középső darabja volt az állam egyetlen tiszta vizű, forrásvízzel táplált tava, és Nebraskából, sőt még a kevés tóval rendelkező Minnesotából is tódultak az emberek a partján sorakozó szállodákba. Az 1940-es évek végén a környék, vagy talán egész Iowa állam legfelkapottabb helye volt a Tetőkert. Minden nevesebb szvingzenekar játszott ott, és a zsúfolt táncteremben jóformán mozdulni sem lehetett. Véget ért a második világháború, és úgy tűnt, mindörökké áll a bál. Kint a sétányon volt hullámvasút, óriáskerék, és annyi fény, hang és csinos lány, hogy az ember elfelejtette, hogy az Okoboji-tó egyetlen tűhegynyi fénypont csak a Nagy Amerikai Síkság tágas ürességében.

És ott, abban a kis fénykörben találkozott Jipp Jipson Marie Mayou-val. Végigtáncolták az éjszakát, utána pedig szinte valamennyi éjszakát a következő hat hónap során. Apám titokban tartotta a kapcsolatot, mert tudta, hogy sohasem nyerheti el családja beleegyezését. Mayou-ék különböztek Jipsonéktól. Tisztavérű franciák voltak Montrealból, tüzes, szenvedélyes emberek. Keményen szerettek, keményen verekedtek, keményen ittak, még templomba is keményen jártak, a földet valósággal felperzselő közép-nyugati katolicizmus jegyében.

A Mayou-ké volt az Iowa állambeli Royal város vendéglője, mintegy tíz mérföldre apám gazdaságától. Anyai nagyapám csodálatos ember volt: társaságkedvelő, őszinte, kedves. Továbbá százszázalékos alkoholista. Anyám gyerekkorában elszaladt az iskolából, hogy kiszolgálja a vendéglő déli vendégeit, aztán rohant vissza az iskolába, a délutáni órákra. Apja gyakran részegen hevert valamelyik bokszbán, hát Anyának kellett ágyba segítenie, eltávolítva a fizetővendégek szemé elől.

Marie Mayou családja nem volt hírhedt. Az 1940-es években Iowában tíz mérföld még nagy távolságnak számított. A gond csak a katolikus vallásuk volt. Anya és Apa tehát Minnesotába szöktek, és ott házasodtak össze. Évekig tartott, míg begyógyult a szökés okozta

seb, de Iowában mindig felülkerekedik a gyakorlatiasság. Ami történt, megtörtént – tovább kell lépni. Anya és Apa letelepedtek a családi farmon, és hamarosan megszületett első három gyermekük a hat közül: két fiú, David és Mike, meg egy lány. Én voltam a középső gyerek.

A családi farm. A gondolatot romantikus légkör veszi körül, ám a világtörténelem java részében a családi gazdálkodás többnyire nehéz, rosszul fizető, gyötrelmes vállalkozás volt. Nem volt ez másképp a Jipson farmon sem. A konyhai hidegvíz-szivattyút nyers erővel kellett működtetésre bírni. A pincében volt ugyan mosógépünk, de a vizet a konyhai tűzhelyen melegítettük. A kimosott ruhát darabonként mángoroltuk, majd az udvaron kifeszített kötélre teregettük. A pince sarkában volt a zuhany. A fala beton volt, de a padlója csempés. Ez volt a fényűzésünk.

Légkondicionálás? Azt sem tudtam, hogy létezik ilyesmi. Anya naponta hat órát dolgozott a konyhában a nyílt lángnál, még kánikulában is. A gyerekek az emeleten háltak, de az izzasztó nyári éjszakákon levittük a párnánkat az ebédlőbe, és a padlón aludtunk. A házban a linóleum volt a leghűvösebb padló.

Csatornázás? Tízéves koromig a kinti budit használtuk. Amikor a gödör megtelt, új gödröt ástunk, és a budit áttelepítettük. Ma el se hiszi az ember, pedig bizony így volt.

Jó gyerekkorom volt, az elképzelhető legjobb. A nagyváros minden kincséért el nem cserélném. Új játék, új ruha? Merőben ismeretlen. Egymás kinőtt holmiját hordtuk. A játékokat is megörököltük. Televízió nem volt, ám annál többet beszélgettünk. Évenkénti nagy kirándulásunk az volt, amikor átruccantunk a spenceri községi uszodába. Reggelente együtt ébredtünk, napközben együtt dolgoztunk.

Mire tíz lettem, Anyának és Apának megszületett a második három gyereke is – Steven, Val és Doug. Anyával együtt neveltem azokat a gyerekeket. Jipsonok voltunk, egymásért éltünk. Este sötét van a farmon, minden üres, magányos, de tudtam, hogy nincs odakint semmi ártalmas az égvilágon – sem oroszok, sem rakéták, sem tolvajok. Hiszen ott volt a családom. És ha csakugyan rosszra fordultak a dolgok, ott volt a kukoricás. Mindig belerohanhattam és

elrejtőzhettem.

Valójában persze nem voltunk egyedül. A megművelt terület minden egyes négyzetmérföldjét azok a tökéletesen egyenes iowai utak határolták, a területet szekciónak nevezték. Akkoriban négy családi gazdaság volt a legtöbb szekcióban. A mi szekciónkban a családok közül három és fél volt katolikus (mi voltunk a fél), és tizenhét volt a gyerekek száma, úgyhogy megvívhattuk a magunk baseballmérkőzéseit. Ha akár csak négy gyerek felbukkant, már baseballt játszottunk. Nem emlékszem, hogy bármi egyebet játszottunk volna. Kicsi voltam, de tizenkét éves koromra már átütöttem a baseball-labdát az árkon, be a kukoricásba. Esténként a Jipson család az asztal köré gyűlt, és hálát adott Istennek, hogy újabb nap telt el anélkül, hogy a labdánkat elnyelte volna a kukoricás.

Keleti földünköt két mérföldnyire, a második szekció végénél emelkedett az iowai Moneta városa. Spencert és Monetát alig húsz mérföld választotta el egymástól, de akár két különböző világ is lehetett volna. Némelyek jelentéktelennek mondhatnák azt a húsz mérföldet, de ha valaki szeptemberben hajt rajta végig, amikor kék viharfelhők sötétítik el az eget, és a kukoricatáblák a barna valamennyi árnyalatában ragyognak, alig akad emberfia, aki ne mondaná gyönyörűnek. A fénypont valószínűleg az a megfakult fatábla Everly városánál, amely az iowai kosárlabda lánycsapat 1966-os bajnokságát hirdeti. Emlékszem arra a csapatra. Everly egyetlen ponttal győzött le minket a Spencerben megrendezett körzeti döntőben. Mesélnék a mérkőzésről, de máris tovább tartott az emléktábla említése, mint áthajtani az alig ötszáz lakosú Everlyn.

Moneta lakossága sohasem érte el az ötszáz főt, de a létszám jóval magasabb, ha az ember mindazokat a farmereket is belefoglalja, akik – mint az én családom – ama csodálatos község tagjának tekintették magukat. Az 1930-as években Moneta volt Északnyugat-Iowa szerencsejáték-központja. A főutcái vendéglő illegális italmérés volt, a hátsó helyiségben titkos ajtón megközelíthető játéklabla működött. Gyerekkoromra már rég elmúltak azok a legendák, helyüket képzeletemben a baseballpálya és a méhek foglalták el. Minden községben van valami, ami a gyerekek emlékezetében él. Látogass el hatvan év múlva Spencerbe, és az öregek majd elmesélik:

Volt egy macskánk. A könyvtárban élt. Hogy is hívták? Igen, persze, Dewey-nak. Sose felejttem el Dewey-t. Moneta a méheiről volt híres. Egy helybeli családnak hatvan kaptára volt, a méz híre négy megyében terjedt el, ami akkor felért a nagyvilággal.

A város közepe azonban Moneta iskolája volt, egy tíz helyiségből álló, kétszintes, vörös téglás épület, a baseballpálya közelében. A városban szinte mindenki a monetai iskola növendéke volt, legalább néhány évig. Az én osztályomban mindössze nyolc gyerek volt, de a gyér létszámot ellensúlyozta az iskola kellemetessége. Két helybeli asszony házi kosztal látta el naponta az egész iskolát. Janet meg én, osztályunk leánynépessége, gyakran különleges engedéllyel átmehettünk délelőtt, és elkészíthettük a fahéjas tekercs cukormázát. Ha valakinek problémája támadt, a tanító elballagott vele az iskola mögötti kis liget rejtekébe, ahol bizalmasan előadhatta bánatát. Az is a ligetbe osont, aki egyedül akart lenni, vagy egy bizonyos valakivel. Ott kaptam az első csókot. Moneta iskolája minden tanév végén mulatságot rendezett, zsákban futással, lóversennyel és természetesen baseballmérkőzéssel. Az egész város hozzájárult a piknikhez. Mindenki részt vett benne. Nyár derekán, amikor a magasra nőtt kukorica falként vette körül a várost, megrendezték a monetai diákok találkozóját, amely az 1950-es években minden alkalommal több ezer embert vonzott. Mindenki büszke volt arra az iskolára. Mindenki.

Aztán 1959-ben Iowa állam bezárta Moneta iskoláját. A városban régóta apadt a lakosok száma, az állam már nem bírta fedezni a költségét. Moneta mindig a helybeli gazdák tengelye volt, de a gazdálkodás is változott. Az 1950-es évek elején az óriás aratógépek és kombájnok első nemzedékének segítségével a gazdák nagyobb földeken szánthattak, arathattak. Néhány gazda új gépeket vett, aztán kivásárolta a szomszédjait, és megkettőzte a termelést. A gazdálkodó családok szép lassan eltűntek, a Spencerhez hasonló nagyobb központok felé szivárogtak, velük együtt pedig eltűntek a tanyaházak, a családi kertek és a fasorok, amelyeket az eredeti telepesek ültettek, hogy nyári naptól, téli szélről védjék a házukat. Óriásiak voltak a százesztendős fák, a kerületük öt láb. Amikor a nagybani gazdálkodók beköltöztek, mindent ledózeroltak – fákat,

épületeket – és mindent felégettek. Minek a lakatlan ház, ha föld is lehet a helyén? A föld visszatért, de nem a természethez. A kukoricához.

A hajdani családi gazdálkodók állatokat is tartottak. Kertet műveltek. Gabonát természetek kisebb táblákon. Az új, nagy farmokon nem volt egyéb, mint kukorica, és a társvetemény: szójabab. Iowa évről évre több kukoricát termelt, de mi egyre kevesebbet fogyasztottunk a termésből, legalábbis csöves kukorica formájában. A termés nagyját takarmánynak használták fel. Sőt, volt amiből etilalkohol lett. A maradékot szeparálták, letörték, feldolgozták. Gondolkodtál valaha azon, hogy mi lehet a xantán gumi? Mi egyéb, mint feldolgozott kukorica, akárcsak szinte minden más az ebéded csomagolására nyomtatott, azonosíthatatlan alkotóelemek hosszú listáján. Az átlagos amerikai étrend hetven százaléka – 70 százaléka! – kukorica.

De az élet a farmok vidékén nem könnyű. Néhány óriásfarm egy vagyont ér, de a rájuk támaszkodó gazdálkodók és más érintettek – földmunkások, kereskedők, raktározók, feldolgozóüzemek, helyi kereskedők – számára szűkösen csordogál a pénz, a munka nehéz, az élet néha irányíthatatlanná válik. Ha nem esik; ha eláll az eső; ha nagy a kánikula vagy maró a fagy; ha az árak esnek, amikor a terméked piacra kerül: nincs mit tenni. A farm ma már nem harminc hektár meg egy öszvér. A farmernak óriási kombájnrá van szüksége, hogy felszántsza az óriási földet, és egy ilyen behemót félmillió dollárba, vagy annál is többre kerülhet. Vegyük hozzá a vetőmagot, a vegyszereket, a megélhetés költségét, és egy farmer adóssága könnyen meghaladhatja a milliót. Ha botlik, ha nem tart lépést a korról, vagy egyszerűen balszerencse sújtja, legtöbbszörnek annyi.

Ugyanez áll a farmvidéken lévő városokra is. A város végtére is emberek gyülekezete. A város az emberekre támaszkodik, az emberek a városra. Akárcsak a virágpor és a kukoricahaj, egymástól függenek. Északnyugat-Iowa lakosai ezért annyira büszkék a városukra. Ezért fektetnek annyi energiát abba, hogy a városuk működőképes legyen. Fákat ültetnek, parkokat létesítenek, közösségi szervezetekhez csatlakoznak. Tudják, hogy ha a város nem néz előre, akkor lemarad és idővel meghal.

Némelyek úgy vélik, hogy Moneta városát az tette tönkre, amikor a gabonaraktár leégett az 1930-as években. Szerintem pedig az, amikor bezárták a monetai iskolát. Amikor a Jipson gyerekeknek 1959-ben tíz mérföldet kellett buszozniuk Hartley-ba, Apa többé nem hadakozott a farmmal. A földünk nem termett, és Apa nem tudta megvenni a drága gépeket. Belépett egy marhakereskedő vállalkozásába, aztán biztosítással kezdett ügynökölni. A Jipsonok három nemzedéke élt farmerként, de két évvel a monetai iskola bezárása után Apa eladta a gazdaságot egy szomszédnak, és teljes munkaidejű biztosítási ügynöknek állt. Utálta. Gyűlölte, hogy megfélemlítő taktikát alkalmazzon az ínség sújtotta családonál. Végül a Crow márkájú vetőmaggal ügynökölt. A szomszéd, aki megvette a földünket, lebontotta a tanyaházunkat, kivágta a fáinkat, a teljes 75 hektárt vetésterületté változtatta. Még a patakot is kiegyenesítette. Gyakran hajtok el a terület mellett, de fel sem ismerem. Nem maradt más a gyerekkoromból, mint egy négy láb hosszú rész a földes kocsibehajtónkból.

Vezess tizenöt mérföldet Spencertől nyugatra, és még mindig ott áll az út mentén a monetai jelzőtábla. Kanyarodj balra. Két mérföld után vége a betonútnak, csak burkolatlan ösvény fut a földek között. De város nincsen. Talán tizenöt ház, jó felük elhagyatott. Sehol egyetlen üzlet. A gyerekkorom emlékeiben élő belvárosi utcán jóformán valamennyi épület eltűnt, a helyüket kukoricaföld foglalta el. Megállhatsz a hajdani monetai vegyesbolt helyén, ahol a hajdani gyerekek megbüvölten bámulták az óriási pulton a krajcáros cukorkát meg a sípot. Innen csodálták a munkagépeket, amik parányi szöcskékként tipegtek át a tágas ürességen; hátul odaszíjazott vegyszeres és műtrágyás hordókkal, elől tölcseres csúszdával. A táncterem és a régi italmérés még megvan, de zárva mind a kettő. Még néhány év, és nyilván eltűnnek azok is.

Moneta iskolája áll még a háttérben, de a téglák között fák vertek gyökeret. A legtöbb ablaka törött. Egy évtizeden át kecskék tanyáztak az épületben, tönkretették a padlót, lyukakat harapdáltak a falba. A szagukat máig is érezni. Csak a találkozók maradtak meg. Negyven évvel a monetai iskola bezárása után az összejövetelek még mindig ezernyi embert vonzottak évente a mezőre, ahol valamikor a

baseballmérkőzéseket és az év végi mulatságot tartottuk. Az összejövetel létszáma mára vagy száz főre zsugorodott. Ötven éve, hogy bezárták az iskolát, régi növendék sem sok maradt. Hamarosan már a 18-as országutat jelző tábla lesz az utolsó, amely még emlékeztet arra, hogy a magányos út mentén, onnan két mérföldre fekszik Moneta.

Hetedik fejezet

A Grand Avenue

Az 1980-as években súlyos volt a farmválság, de legtöbbünk sosem hitte igazán, hogy Spencer is Moneta sorsára jut. Hogy feladja, hogy elszáll, eltűnik. Végére is a város történelme folyamán bebizonyította, mennyire rugalmas. Spencernek és polgárainak sosem hullott az ölébe semmi. Amink van, megszolgáltuk.

Spencer álvárosként kezdte. Az 1850-es években egy fejlesztő számozott telkeket adott el egy nagy földdarabon a Little Sioux folyó egyik kanyarulatában. A telepesek arra számítottak, hogy virágzó város várja őket egy termékeny folyó völgyben, de nem találtak rá. Nem volt ott egyéb, csak egy lusta folyó, meg egyetlen kunyhó – négy mérföldnyire. A város csak papíron létezett.

A telepesek mégis úgy döntöttek: ott maradnak. Mivel létező várost nem találtak, hát a földből kapartak ki maguknak egy községet. Spencer 1871-ben jött létre, és azonnal kérvényt intézett a kormányhoz vasútállomásért, amit azonban csak közel ötven év elteltével kapott meg. Még abban az évben elmarta Clay megye székhelyének jogát a harminc mérföldnyire délre fekvő, nagyobbacska Petersen várostól. Spencer munkásváros volt. Nem volt nagyigényű, de tudta, hogy odakint a síkságon nem lehet tétlenkedni – modernizálni, növekedni kell.

1873 júniusában megérkeztek a sáskák, tövig zabálták a vetést, aztán átvonultak a learatott gabonára. 1874 májusában visszatértek a sáskák. 1876 júliusában úgyszintén, éppen amikor beérett a búza és a kukorica is fejlődőben volt. Ahogy a *The Spencer Centennial*, a helység százéves fennállását ünneplő beszámoló írja: „a sáskák felfalták a gabona kalásztát, és megszállták a kukoricát, míg a súlyuk alatt le nem tört. Totális pusztítást végeztek.”

A gazdák elhagyták a környéket. A városi lakosok házai, boltjai a hitelezőkre szálltak, ők pedig elhagyták a megyét. Aki ott maradt,

összeszedte magát, és segített a másíknak a hosszú, éhes télen át. Tavasszal sikerült annyi hitelt összekaparniuk, hogy vetőmagot vásárolhassanak. A sáskák átábálták magukat Clay megye nyugati pereméig, mintegy negyven mérföldre, de nem jöttek tovább. A környék 1877-ben rekordtermést produkált. A sáskák többé nem tértek vissza.

Amikor a telepesek első nemzedéke már idős volt a gazdálkodáshoz, Spencerbe költözött. A folyótól északra kis kézművesházakat építettek, elvegyültek a kereskedőkkel, munkásokkal. Amikor végre megérkezett a vasút, a helybeli gazdáknak már nem kellett lovas kocsival elhajtaniuk az ötven mérföldnyire lévő piacra. Most már a többi gazda jött Spencerbe, akár húsz mérföldről is. A város azzal ünnepele, hogy kiszélesítette a folyótól a vasútállomásig vezető utat.

A Grand Avenue-nak keresztelt nyolc háztömb lett az egész környék fő kereskedelmi folyosója. A városban volt takarékpénztár, az északi oldalon pattogatott kukoricát gyártó üzem a vásártér mellett, betongyár, téglagyár és fatelep. De Spencerből nem lett iparváros. Nem volt alkalmas terep a nagyipar számára. Itt nem voltak gyémánt mandzsettagombos, húsdollárosokat elfüstölő pénzemberek. Nem voltak elegáns, Viktória-kori házsorok. Földek voltak, gazdák, meg a nyolc háztömbnyi bolt Iowa végtelen kék ege alatt.

És akkor beköszöntött 1931. június 27-e.

40 fokos hőség volt, amikor délután 2 óra után hat perccel egy nyolcesztendő fiú meggyújtott egy petárdát Otto Bjornstad vegyeskereskedése előtt, a Fő utca és a nyugati Negyedik utca kereszteződésénél. Valaki felsikoltott, és az ijedt fiú beejtette a petárdát a tűzijáték-kirakatba. A tűzijáték felrobbant, és a forró szél által felkorbácsolt tűz átterjedt az egész utcára. Pillanatok alatt lángolt a Grand Avenue mindkét oldala, messze meghaladva Spencer aprócska tűzoltóságának lehetőségeit. Tizenny környékbéli város küldött felszerelést és embereket, de a víznyomás olyan alacsony volt, hogy a folyó vizét kellett a vízvezetékbe szivattyúzni. Az elharapózott lángoktól tüzet fogott a Grand Avenue járdája. Estére megsemmisült hetvenkét üzletnek helyet adó harminchat épület, a

város boltjainak több mint fele.

El sem tudom képzelni, mi járhatott azoknak az embereknek a fejében, ahogy nézték, amint a füst lebeg a mezők és szeretett városuk üszkös romjai fölött. Aznap délután Északnyugat-Iowa magányosnak, elhagyatottnak érezhette magát. Messze mindentől, pusztuló városokkal. A gazdaság összeomlik, az emberek odébbállnak. A legtöbb spenceri család már három generáció óta azon a területen kaparta össze a megélhetését. Most, a nagy gazdasági válság idején – a partokon már elkezdődött, de a belső területeken, mint Északnyugat-Iowa, az 1930-as évek derekán terjedt csak el – Spencer szíve elhamvadt. A válság – dollárban számolva kétmilliót meghaladó kár – mindmáig a legsúlyosabb emberi kéz okozta katasztrófa Iowa történelmében.

Hogy honnan tudom? Mindenki tudja Spencerben. A tűz az örökségünk. Meghatároz bennünket. Csak azt nem tudjuk, hogy hívták a fiút, aki a tüzet okozta. Valaki persze tudja, de az volt a döntés, hogy titokban tartjuk a kilétét. Ez is azt üzeni: város vagyunk. Együtt vagyunk. Ne mutogassunk! Oldjuk meg a problémát! Ezen a tájon ezt haladásnak minősítjük. Ha Spencerben bárkit a városról kérdezel, a válasz: – Fejlődik. – Ez a mi mantránk. Ha megkérdezik, mit jelent a *fejlődés*, a válasz: – Vannak parkjaink. Önkénteskedünk. Mindig a fejlesztéseken fáradozunk. – Ha mélyebbre ásol, egypercnyi gondolkodás után így hangzik a válasz: – Nos, volt egy tűzvész...

Nem a tűzvész határoz meg bennünket, hanem az, amit utána tett a város. A romok még füstölögtek, amikor már összeült a bizottság, amely elhatározta: az új belváros annyira modern, annyira biztonságos lesz, amennyire csak lehetséges, már akkor is, amikor még csak a házakban és a melléképületekben nyílnak meg az új boltok. Senki sem fordított hátat. Senki sem mondta: – Legyen minden olyan, amilyen volt. – Városunk vezetői beutazták a Közép-Nyugat nagyvárosait, Chicagót, Minneapolist. Látták Kansas City egységes kialakítását, elegáns stílusát. Egy hónapon belül megszületett egy modern, Art Deco belváros terve, a kor legvirágzóbb nagyvárosainak stílusában. Minden leégett épület magántulajdon volt, de egyben része a városnak. A tulajdonosok

anyagilag hozzájárultak a tervhez. Megértették, hogy együtt élnek, együtt dolgoznak, és a túlélés is közös.

Ha ma Spencer belvárosában jársz, talán nem gondolsz az Art Deco stílusra. Az építészek jórészt Des Moines-ból és Sioux Cityből jöttek, és az úgynevezett „Préri-Deco” stílusban építkeztek. Az épületek alacsonyak. Jórészt téglából épültek. Némelyiknek, mint az Alamónak, missziós stílusú tornyocskája van. A Préri-Deco gyakorlatias stílus. Nyugodt, de elegáns. Nem rikító. Nem hivalkodó. Illik hozzánk. Szívesen vagyunk modernnek itt Spencerben, de nem szeretjük a feltűnést.

Ha bejössz a belvárosba, esetleg egy süteményért Carroll sütödéjébe, vagy vásárolni a Hen House-ba, valószínűleg nem tűnnek fel az alacsony kirakatok és a hosszú, tiszta vonalak. Ehelyett leparkolsz a Grand Avenue-n, elballagsz a nagy, kinyúló ereszek alatt, a kirakatok előtt. Észreveszed a fém utcai lámpákat, a téglaberakást a járdán, talán azt is, ahogy a boltok szinte egybeolvadnak, és azt gondold: – Tetszik itt nekem. Ez egy működő belváros.

A mi belvárosunk az 1931-es tűzvész hagyatéka, de egyben az 1980-as évek farmválságáé is. Nehéz időkben vagy összeszeded magad, vagy szétesel. Ez vonatkozik családokra, városokra, sőt egyes emberekre egyaránt. Az 1980-as évek vége felé Spencer megint összeszedte magát. És az átalakulás megint belülről indult ki, amikor a Grand Avenue kereskedői, sokan még a nagyszüleik által 1931-ben vezetett boltokban, elhatározták, hogy jobba teszik a várost. Menedzsert szerződtek a teljes belvárosi kereskedelmi folyosóra; fejlesztették az infrastruktúrát, bőkezűen költöttek reklámra, még akkor is, amikor szinte semmi költőpénz nem maradt a közösség kasszájában.

Lassan mozgásba lendültek a haladás kerekei. Egy helybeli házaspár megvásárolta és elkezdte felújítani *A Szállót*, a város legnagyobb, legtörténelmibb épületét. Az elhanyagolt ház kellemetlen látvány volt, elszívta kollektív energiánkat és jó szándékunkat. Most büszkeség forrása lett, eljövendő jobb napok ígérete. A Grand Avenue kereskedelmi részlege mentén a boltosok új kirakatokat, jobb járdát és nyáresti szórakoztatást fizettek.

Nyilvánvalóan hitték, hogy előttünk állnak Spencer jobb napjai, és amikor az emberek bejöttek a belvárosba, meghallották a zenét, jártak az új járdán, hitték ők is, és ha ez nem lett volna elég, a belváros déli végén, épp a Harmadik utca sarkán állt egy tiszta, szívélyes, újonnan átalakított könyvtár.

Legalábbis ez volt a tervem. Amint kineveztek igazgatónak 1987-ben, nekiálltam pénzt szerezni a könyvtár modernizálására. Nem volt városi menedzser, még a polgármesteri állás is időszakos, főleg kirakatpozíció volt. A döntéseket a városi tanács hozta. Hát oda mentem, újra, és újra és újra.

Spencer városi tanácsa amolyan klasszikus, derék öreg fiúk alkotta hálózat volt, a Sister Kávézóban rendszeresen találkozó hatalmasságok mellékága. A Sister alig húszlábnyira volt a könyvtártól, de nem hinném, hogy annak a társaságnak akár egyetlen tagja is betette volna valaha a lábát a mi épületünkbe. Persze én se jártam a Sister Kávézóba., úgyhogy nem volt mit egymás szemére vetnünk.

– Pénzt a könyvtárnak? Mire jó az? Munkahelyekre van szükségünk, nem könyvekre.

– A könyvtár nem raktár – közöltem a tanáccsal. – létfontosságú közösségi központ. Van állásbörzénk, tanácstermünk, számítógépparkunk.

– Számítógépek! Mennyit költünk számítógépekre?

Ez mindig veszélyforrás volt. Kérj pénzt, és előbb-utóbb valaki megkérdezi: – Egyáltalán, miért van a könyvtárnak pénzre szüksége? Van már elég könyvetek.

– Az újonnan kikövezett út jó dolog – mondtam –, de nem emeli a közösség hangulatát. Nem úgy, mint egy meleg, barátságos, szívélyes könyvtár. Nem lenne lélekiemelő, ha volna olyan könyvtárunk, amire büszkék vagyunk?

– Megmondom az őszintét. Nem tudom, mi különbséget tesznek a csinosabb könyvek.

Közel egy évig mellőztek. Frusztrált voltam, de nem győztek le. Aztán fura dolog történt: Dewey kezdett érvelni helyettem. 1988 nyarának végére látható változás történt Spencer Közkönyvtárában. Látogatóink száma emelkedett. Az emberek tovább maradtak.

Boldogan távoztak, és ezt a boldogságot magukkal vitték az otthonukba, az iskolájukba, a munkahelyükre. És ami még jobb, az emberek beszélgettek.

– Bent voltam a könyvtárban – jegyezte meg valaki kirakatnézegetés közben az új, szebb Grand Avenue-n.

– Dewey ott volt?

– Hát persze.

– Az öledbe ült? Az én lányomnak mindig az ölébe ül.

– Történetesen egy könyv után nyúltam egy magas polcra, nem figyeltem igazán, és a könyv helyett egy marék Dewey-t fogtam meg. Annyira megdöbbsentem, hogy a könyvet a lábamra ejtettem.

– És Dewey mit csinált?

– Nevetett.

– Na ne!

– Hát ő nem, de én igen.

A beszélgetés alighanem elérte a *Sister Kávézót*, mert idővel még a városi tanács is feleszmélt. Magatartásuk lassan megváltozott. Először csak nem nevettek ki. Aztán már oda is figyeltek.

– Vicki – szólt végül a városi tanács –, lehet, hogy a könyvtár mégis számít. Most, mint tudod, válság van, nincs pénzünk. De ha megteremtéd az alapokat, mi támogatunk. – Ez édeskevés volt, de még így is a legtöbb, amit időtlen idők óta a könyvtár a várostól kapott.

Nyolcadik fejezet

Egy macska legjobb barátai

1988 őszén nem én súgtam a városi tanácsnak. Legalábbis nem csak én. Az emberek hallatták a hangjukat, olyanok, akik általában nemigen szólalnak meg: az idős lakosok, anyák, gyerekek. Sok látogató céltudatosan jön a könyvtárba – egy bizonyos könyvet keres, el akarja olvasni az újságot, megnézni egy magazint. Mások tartózkodási helynek tekintik a könyvtárat. Szívesen elidőznek, tartalmasan töltik el az idejüket, erőt merítenek belőle. Hónapról hónapra egyre több ilyen látogatónk jött. Dewey nem egyszerűen újdonság volt: tagja lett a közösségnek. Sokan egyenesen Dewey kedvéért jöttek a könyvtárba.

Nem mintha Dewey különösen törleszkedett volna. Nem rohant oda mindenkihez, aki csak belépett az ajtón. Ha valaki igényt tartott rá, a rendelkezésére állt az ajtóban, ha nem, mehetett az útjára. Ez a finom különbség kutyák és macskák között, különös tekintettel egy olyan macskára, mint Dewey: a macskának szüksége lehet társaságra, de nem szorul rá.

Amikor rendszeres látogatóink érkeztek, és Dewey nem volt jelen az üdvözlésükre, gyakran a keresésére indultak. Először a padlón keresgéltek, hátha Dewey egy sarokban bujkál. Aztán végignézték a könyvespolcok tetejét.

– Nini, Dewey, hogy vagy? Nem is vettelek észre – mondták, és felnyúltak, hogy megsimogassák. Dewey engedte, hogy megsimogassák a feje búbját, de nem ment utánuk. A látogatók csalódottan folytatták útjukat.

Bezzeg, ha megfélekeztek róla, Dewey azonnal az ölkében termett. Amit mindig mosoly fogadott. Nem azért, mert Dewey tíz-tizenöt percig elüldögélt velük – hanem mert őket választotta figyelme tárgyául. Dewey első évének vége felé tucatjával szóltak így hozzám a látogatóink: – Tudom, hogy Dewey mindenkit szeret,

de nekem különleges kapcsolatom van vele.

Mosolyogva bölintottam. – Bizony, Judy – gondoltam. – Neked, és mindenki másnak, aki csak belép ebbe a könyvtárba.

Persze ha Judy Johnson (vagy Marcy Muckey vagy Pat Jones vagy Dewey bármelyik rajongója) hosszabban ott tartózkodott, bizony csalódnia kellett. Számtalanszor folytattam ilyen társalgást, aztán fél óra múlva láttam, amint lehervad a mosoly, mihelyt a könyvtárból távozóban az illető észrevette, hogy Dewey valaki másnak az ölében ücsörög.

– Ejnye, Dewey – mondta ilyenkor Judy –, azt hittem, hogy ez csak nekem szól.

Nézte néhány pillanatig, de Dewey nem tekintett fel. Aztán Judy elmosolyodott. Tudtam, mit gondol. – Ez a dolga. De legjobban engem szeret.

Na és ott voltak a gyerekek. Aki meg akarta érteni, milyen hatást tesz Dewey Spencerre, annak elég volt látnia a gyerekeket. A mosolyukat, amikor beléptek a könyvtárba, az örömet, amikor keresték, hívogatták Dewey-t, és az izgalmat, amikor megtalálták. És mögöttük az anyukák is mosolyogtak.

Tudtam, hogy a családok nehéz időket élnek, és ezt sok gyerek is megérzi. A szülők sosem beszéltek a problémáikról, sem velem, sem bárki mással a kollégák közül. Talán még a legközelebbi barátaikkal sem. Nem vagyunk mi olyanok errefelé, nem beszélünk a személyes körülményeinkről, akár jók, akár rosszak, akár közömbösek. De látszani sok minden meglátszik. Az egyik kisfiú még most is az előző télen viselt kabátját hordta. Az édesanyja már nem festette magát, és ékszert sem viselt. A kisfiú csüngött Dewey-n, akár a legjobb barátján, és az édesanyja arca mindig mosolyra derült, amikor együtt látta kettejüket. Majd október táján a kisfiú meg az édesanyja nem jöttek többet a könyvtárba. Mint megtudtam, a család elköltözött.

Nem ez a kisfiú volt az egyetlen, aki azon az őszen a régi kabátját viselte, és nem is az egyetlen gyerek, aki szerette Dewey-t. Mind kívánták, sőt áhították a figyelmét, annyira, hogy még jól viselkedni is hajlandóak voltak, csak hogy vele tölthessék a Meseórát. Kedd délelőttönként, a Kerek Teremben, a Meseóra színhelyén az izgatott gyerekek sűgás-bűgását hirtelen kiáltás törte meg: – Ott van Dewey!

– és vad roham indult, valamennyi gyerek egyszerre akarta simogatni Dewey-t.

– Ha nem ültök szép nyugodtan – mondta gyerekkönyvtárosunk, Mary Walk –, Dewey nem maradhat itt.

A gyerekek nagy nehezen elcsöndesedtek, visszaültek a helyükre, és nagy igyekezettel próbálták elfojtani izgatottságukat. Amikor valamelyest lehiggadtak, Dewey közéjük surrant, odadörgölözött mindegyik gyerekhez, amitől mindannyian kuncogni kezdtek. Hamarosan mindegyik fogdosni akarta, és odasúgta: – Gyere, Dewey, ülj mellém! Gyere, ülj ide!

– Gyerekek, ne kelljen még egyszer szólnom!

– Igen, Mary. – A gyerekek Mary Walkot mindig a keresztnévén szólították. Sohasem lett belőle Miss Mary.

Dewey tudta, hogy a végsőkéig feszítette a húrt, hát lecsillapodott, és összegömbölyödött egy szerencsés gyerek ölében. Nem hagyta, hogy a gyerek szorongassa és megpróbálja az ölében tartani – Dewey a maga akaratából választotta őt. És minden héten másik gyereket választott.

Mihelyt letelepedett valamelyikük ölében, rendszerint szép nyugodtan ott maradt az óra végéig. Hacsak nem filmet vetítettek. Ilyenkor felugrott az asztalra, maga alá húzta a lábát, és merőn figyelte a vetítővásznat. Amikor a film végén a stáblistát mutatták, Dewey unalmat színlelt és leugrott. Mire a gyerekek megkérdezték: – Hova lett Dewey? –, ő már el is tűnt.

Egyetlen gyerek volt, akit Dewey-nak nem sikerült meghódítania. Négyéves volt a kislány, amikor Dewey megérkezett, és hetente eljött a könyvtárba az édesanyjával meg a bátyjával. A bátyja nagyon szerette Dewey-t. A kislány, amennyire lehetett, hátrahúzódott, feszültnak és idegesnek látszott. Édesanyja idővel bizalmasan elmondta, hogy a kislány minden négy lábútól fél, különösen a kutyáktól és a macskáktól.

Micsoda lehetőség! Tudtam, hogy Dewey meg tudja tenni ezzel a kislánnyal, amit a macskaallergiás gyerekekkel is megtett, akik végül meg tudtak maradni egy macska társaságában. Azt javasoltam, fokozatosan szokjon hozzá Dewey-hoz, először csak az ablakon át nézze, majd mások társaságában találkozzon vele.

– Ideális feladat a mi szelíd, gyengéd Dewey-nknak – mondtam a kislány édesanyjának. Lelkesedésemben magam kerestem ki a legjobb könyveket, hogy segítsek a kislánynak leküzdeni a félelmét.

Az édesanya azonban nem akarta ezt az utat választani, így hát ahelyett, hogy próbáltam volna megváltoztatni a kislány macskák iránti érzéseit, én alkalmazkodtam hozzá. Amikor a kislány megjelent az ajtóban és integetett a bejáratnál ülő kollégának, megkerestük Dewey-t, és bezártuk az irodámba. Dewey utálta, ha bezárják, különösen, ha látogatók voltak a könyvtárban. *Erre semmi szükség!* – hallottam a tiltakozását. *Tudom, melyik az a kislány! A közelébe se megyek!*

Nagyon ellenemre volt, hogy bezárjam, és nem szívesen mondtam le a lehetőségről, hogy Dewey megjavíthatná ennek a kislánynak az életét. De mit tehettem? – Ne erőltesd, Vicki! – mondtam magamnak. – Majd eljön az is.

Ez járt akkor is az eszemben, amikor Dewey első születésnapjának megünneplésére készültünk: macskaeledelből csináltunk tortát Dewey-nak, és valódi tortát hoztunk a látogatóinknak. Nem tudtuk, pontosan mikor született Dewey, de Esterly doktor nyolchetesre becsülte, amikor rátaláltunk, hát visszaszámoltunk november végéig, és a tizennyolcadikát választottuk. Dewey-t január 18-án találtuk, hát ezt tartottuk a szerencsenapjának.

Egy héttel a születésnap ünnepség előtt kitettünk egy kartonlapot, aláírásoknak. Napokon belül száznál is több aláírás gyűlt össze. A legközelebbi Meseórán a gyerekek születésnap tortákat rajzoltak, színezték. Négy nappal az ünnepség előtt ruhaszárító zsinórra akasztottuk a kártyákat a kölcsönzőpult mögött. Ezután az újságban megjelent egy cikk, és a postánkkal egyre több születésnap üdvözlőlap érkezett. Nem hittem a szememnek. Az emberek üdvözlőlapon gratulálnak egy macskának!

Elérkezett a születésnap buli napja, és az izgatott gyerekek majd kibújtak a bőrükből. Bármilyen más macska halálra rémült volna, de Dewey mindezt szokásos nyugalomával fogadta. Nem játszott ugyan a gyerekekkel, de le nem vette a szemét az ajándékaról: az egér alakú macskaeledeltortát Jean Hollis Clark jól bevált tejes joghurtjával

vontuk be (Dewey utálta a diétás joghurtot). A gyerekek vihogtak, kacagtak, én meg a tömeg mögött összegyűlt felnőttekre – többnyire szülőkre – pillantottam. Épp úgy mosolyogtak, mint a gyerekek. És megint rádöbbsentem, milyen különleges is Dewey. Nem minden macskának lenne ilyen rajongótábora. És még néhány dologra ráébredtem: Dewey különleges hatással rendelkezik; elfogadták, mint a közösség tagját; és én ugyan vele töltöttem a napot, mégsem fogom ismerni valamennyi kapcsolatát, és nem fogom tudni, hány ember szívébe férközött be. Dewey-nak nem voltak kedvencei; mindenkit egyformán szeretett.

De miközben ezt írom, máris tudom, hogy nem igaz. Dewey-nak voltak különleges kapcsolatai, és az egyiket sohasem felejttem el: Crystalt. A könyvtár évtizedeken át külön heti Meseórát tartott a helybeli elemi és középiskola különleges osztályainak. Mielőtt Dewey a színre lépett, ezek a gyerekek féktelenül viselkedtek. Ez volt a heti nagy kirándulásuk, izgatottak voltak: visítogtak, kiabáltak, ugráltak. De Dewey mindezt megváltoztatta. Amikor a gyerekek megismerkedtek vele, tudták, hogy ha túlságosan hangosak, rakoncátlanok, Dewey odébbáll. Mindent megtettek, hogy Dewey-t maguknál tarthassák, és néhány hónap elteltével már annyira nyugodtan viselkedtek, hogy az ember azt hitte volna, ez nem is ugyanaz a csapat.

A gyerekek nem tudták rendesen simogatni, hiszen sok volt köztük a testi fogyatékos. Dewey nem bánta. Amíg elfogadhatóan nyugodtak voltak, Dewey velük töltötte az órát. Körbejárt, a lábukhoz dörgölözött. Az ölükbe ugrott. A gyerekek annyira ragaszkodtak hozzá, hogy egyebet jóformán észre sem vettek. Ha a telefonkönyvet olvassuk fel nekik, azzal sem törődtek volna.

Crystal egyike volt a legsúlyosabb fogyatékosoknak. Gyönyörű, tizenegy éves kislány volt, de beszélni nem tudott, és a végtagjait igen kevésbé tudta irányítani. Kerekesszékekben ült, ölében fatálcával. Amikor bejött a könyvtárba, mindig le volt hajtván a feje, és a szeme a tálcára meredt. A tanító vette le Crystal kabátját és nyitotta ki a dzsekijét, de Crystal nem mozdult. Mintha nem is lett volna ott.

Dewey első pillantásra észrevette Crystalt, de nem szövődött köztük azonnal kötelék. Crystalt láthatólag nem érdekelte a macska,

ám annál több gyerek követelte vadul Dewey figyelmét. Aztán egy szép napon Dewey felugrott Crystal kerekos székének tálcájára. Crystal felsikított. Évek óta látogatta a könyvtárat, de azt sem tudtam, hogy egyáltalán képes hangot kiadni. Ez a sikítás volt az első hang, amit hallottam tőle.

Dewey ezután minden héten meglátogatta Crystalt. Ahány alkalommal felugrott a tálcájára, Crystal mindig felsikított örömeiben. Éles, magas hangú sikoltás volt, de Dewey-t nem ijesztette meg. Tudta, mit jelent. Érezte a kislány izgatottságát, vagy talán látta, mennyire megváltozott Crystal arca. Ahányszor megpillantotta Dewey-t, felragyogott. Addig tompa tekintete valósággal tűzben égett.

Nemsokára már nem csak annyiból állt a dolog, hogy látta Dewey-t, amint felugrik a tálcájára. Mihelyt a tanító betolta Crystal kerekos székét a könyvtárba, a kislány életre kelt. Amikor megpillantotta a bejáratnál rá váró Dewey-t, menten hangokat kezdett hallatni. Nem a szokásos éles sikítást, annál mélyebb hangot. Szerintem hívta Dewey-t. Alighanem Dewey is így gondolta, mert amint meghallotta, Crystal mellett termett. Mihelyt a kerekos széket leparkolták, Dewey felugrott a tálcára, és Crystalból kitört a boldogság. Felsikított, majd hihetetlenül széles és ragyogó mosoly terült szét az arcán. Crystalnak volt a világon a legszebb mosolya.

Crystal tanítója rendszerint megfogta a kislány kezét, és segített neki simogatni Dewey-t. Ez az érintés, Dewey szőrének érintése a bőrén, egyre hangosabb és boldogabb sikításokat keltett. És becsületszavamra, egy nap Crystal felnézett, és a tekintete az enyémhez kapcsolódott. Szinte magánkívül volt örömeiben, és meg akarta osztani a pillanatot valakivel, mindenkivel. Mindez egy olyan kislánytól, aki éveken keresztül fel sem emelte a tekintetét.

Egyik héten leemeltem Dewey-t Crystal tálcájáról, és bebújtattam a kislány kabátjába. Crystal még csak fel sem sikított. Áhítatosan bámult le Dewey-ra. Annyira boldog volt. És Dewey sem kevésbé. Hozzábújhatott valakihez, melegben volt, és olyasvalakivel, akit szeret. Nem is akart előbújni Crystal kabarából. Húsz percig, vagy még annál is tovább maradt ott. A többi gyerek könyveket válogatott. Dewey és Crystal együtt ültek a kölcsönzőpult előtt. A busz a

könyvtár előtt várakozott, a többi gyerek már beszállt, de Dewey és Crystal akkor is ott ültek, ahol hagytuk őket, kettesben. Az a mosoly, az a pillanat felért a világ minden kincsével.

Nem ismertem Crystal életét. Nem tudom, mit érzett, amikor kint volt a világban, sem hogy mit csinált. De azt tudom, hogy valahányszor Spencer Közkönyvtárában tartózkodott Dewey-val, boldog volt. És azt hiszem, azt a teljes boldogságot élte át, amit közülünk kevesen érezhetnek. Dewey tudta ezt. Azt akarta, hogy Crystal élje át ezt a boldogságot, és szerette miatta. Hát nem méltó hagyatéka ez bármilyen macskának, bármilyen emberi lénynek?

A szemközti oldalon látható listát jókora narancsszíű kartonlapra írták, és Dewey első születésnapján, 1988. november 18-án

függesztették ki Spencer Közkönyvtárának kölcsönzőpultja fölé.

Mi az, amit Dewey szeret, és amit nem szeret

Kategória	Mit szeret	Mit utál
Étel	Előre csomagolt ebéd, főleg tejes	Minden egyéb
Alvóhely	Dobozok; bárki öle Egyedül, vagy a kosarában	
Játékszer	Bármi, macskamentával	Játék, ami nem mozog
Napszak	Reggel 8, amikor a személyzet érkezik	Amikor mindenki elmegy
Póz	Elnyúlva, hanyatt	Sokáig állni
Hőfok	Meleg, meleg, meleg	Hideg, hideg, hideg
Búvóhely	A westernek között, a legalsó polcon	Az előcsarnok
Tevékenység	Új barátságok; a fénymásolót nézni	Állatorvoshoz menni
Cirógatás	A fején, a füle mögött	Ha a hasát vakargatják
Szerkezet	Kim írógépe, a másológép	Porszívó
Állat	Ő maga	
Testápolás	Fültisztogatás	Ha fésülik, vagy

		kefélik
Orvosság	Felaxin (szőrgombócok ellen)	Bármilyen más
Játék	Bújócska; toll tologatása	Birkózás a padlón
Emberek	Majdnem mindenki	Aki utálatos hozzá
Zaj	Ha kinyitják a macska-kaját; Papírzörgés	Zajos teherautó; építkezés, kutyaugatás
Könyv	A királlyá koronázott macska	Mire jó a döglött macska

Kilencedik fejezet

Dewey és Jodi

Dewey és Crystal kapcsolata nem csak azért fontos, mert megváltoztatta Crystal életét, hanem mert sokat elárul Dewey-ről. Megmutatja, milyen hatással van az emberekre. Hogy mennyire megértő. Hogy mennyi szeretetre képes. Vegyük ezt az egy személyt, mondom, valahányszor elmesélem ezt a történetet, szorozzuk meg ezerrel, és kapiskálhatjuk, mit jelentett Dewey Spencer városának. Nem mindenkinek, de mindennap másnak; egy alkalom – egy szív. És ezeknek az embereknek az egyike az én szívemhez is nagyon közel áll: ő Jodi, a lányom.

Egyedül neveltem a lányomat, amikor tehát Jodi kicsi volt, elválaszthatatlanok voltunk. Együtt sétáltattuk Brandyt, a kutyánkat. Együtt mentünk kirakatokat nézni a bevásárlóközpontba. Együtt aludtunk el a nappali padlóján. Valahányszor filmet akartunk nézni a televízióban, a padlón piknikeztünk. Az Óz, a csodák csodája – túl a szivárványon, ahol minden csupa szín, és ahol az ember mindent megtehet, amit valaha is kívánt, és ez a hatalom mindig velem marad, ha tudja, hogyan keltse életre – évente másorra került, és az volt a kedvencünk. Amikor Jodi kilencéves volt, minden délután, hacsak nem szakadt az eső, vándorútra indultunk a környékbeli vadonban. Hetenként legalább egyszer felmáztunk a mézsköszirt tetejére, letelepedtünk, és lenéztünk a folyóra; anya a lányával, akik egy nyelven beszéltek.

A Minnesota állambeli Mankatóban éltünk, de gyakran vendégeskedtünk szüleim otthonában, az iowai Hartley-ban. Ahogy Minnesota kukoricaföldjei Iowa kukoricaföldjeibe olvadtak, végigénekeltek a régi nyolcas úton azt a két órát, főleg az 1970-es évekből John Denver és Barry Manilow elcsépelte nótáit. És mindig a magunk különleges játékát játszottuk. – Ki a legnagyobb férfi, akit csak ismersz? – kérdeztem. Jodi válaszolt, aztán rajta volt a kérdés

sora: – Ki a legerősebb nő, akit csak ismersz? – Válaszoltam, aztán megkérdeztem: – Ki a legviccesebb nő, akit csak ismersz? – Addig kérdeztük egymást, amíg már csak egyetlen kérdésem maradt, és alig vártam, hogy feltehessem: – Ki a legokosabb nő, akit csak ismersz? – Amire Jodinak mindig ez volt a válasza: – Te, Mama. – Nem is sejtette, mennyire vágytam erre a válaszra.

Aztán Jodi tízéves lett. És többé már nem válaszolt a kérdésre. Ez jellemző volt a korabeli lányokra, de azért én mégiscsak csalódást éreztem.

Tizenhárom éves volt, amikor Spencerbe költöztünk, és Jodi már nem engedte, hogy *jójcákát!* puszt adjak neki. – Ehhez én már öreg vagyok, Mama – mondta egyik este.

– Tudom – mondtam. – Nagylány vagy. – De a szívem majd' beleszakadt.

Emlékszem, kimentem a könyvtártól alig egy mérföldre fekvő, kétszobás, 110 négyzetméteres házikónk nappalijába. Kinéztem az ablakon a takaros, négyszögletes pázsiton álló csendes, szögletes házakra. Akárcsak egész Iowában, Spencer legtöbb útja is tökéletesen egyenes volt. Miért nem lehet az élet is ilyen?

Brandy odaballagott, és megbökdöste a kezemet. Brandy akkor került hozzánk, amikor állapotos voltam Jodival, és a kutya már láthatólag megérezte a korát. Levert volt, és életében először megtisztelte a padlót. Szegény Brandy. Hát te is öregszel? Ameddig tudtam, kitartottam, de idővel elvittem Esterly doktorhoz, aki megállapította, hogy a kutya előrehaladott veseelégtelenségben szenved.

– Tizennégy éves. Ez várható volt.

– Mit tegyünk?

– Én kezelhetem a kutyát, Vicki, de nincs rá remény, hogy meggyógyuljon.

Lenéztem a szegény, fáradt kutyára. Mindig mellettem volt, mindent nekem adott. Kezembe fogtam a fejét, és megvakargattam a füle mögött. – Sok nem telik tőlem, kedves, de megteszem, amit tudok.

Miután hetekig adtam neki a tablettákat, egy alkalommal a nappaliban ültem, ölemben Brandyvel, amikor valami meleget

éreztem. Aztán rájöttem, hogy nedves is, nemcsak meleg. Brandy lepisilt. Láttam, nem egyszerűen zavarban van – Brandy kínlódik.

– Elérkezett az idő – mondta Esterly doktor.

Jodinak nem meséltem el, legalábbis nem mindent. Részben, hogy védelmezzem. Részben, mert magamnak sem akartam bevallani. Úgy éreztem, Brandy egész életemben velem volt. Szerettem; szükségem volt rá. Nem bírtam rászánni magam, hogy elaltattassam.

Felhívtam Val hűgomat, és megkértem a férjét, Dont: – Kérlek, gyere el, és vidd el Brandyt! Ne mondd meg, mikor jössz, csak tedd meg!

Néhány nap múlva hazamentem ebédelni, és Brandyt nem találtam ott. Tudtam, mit jelent ez. Brandy elment. Felhívtam Valt, megkértem, menjen el Jodiért az iskolába, és vigye el ebédelni. Időre volt szükségem, hogy összeszedjem magam. Ebéd közben Jodi megérezte, hogy valami baj van. Val idővel letört, és megmondta, hogy Brandyt elaltatták.

Addigra már annyi mindent csináltam rosszul. Megpróbáltam kezelni Brandy betegségét. Hagytam, hogy a sógorom vigye el meghalni. Nem voltam őszinte Jodival. És hagytam, hogy a hűgom mondja meg a lányomnak, hogy meghalt a kutya, akit szeretett. De a legnagyobb hibát akkor követtem el, amikor Jodi hazajött. Nem sírtam. Nem mutattam semmiféle érzelmet. Azt mondtam magamnak, Jodi kedvéért erősnek kell maradnom. Nem akartam, hogy lássa, milyen fájdalmat érzek. Amikor Jodi másnap elment az iskolába, megtörtem. Annyira zokogtam, hogy a végén már hánytam. Elkeseredésemben csak délután tudtam beülni a kocsiba, hogy munkába menjek. De Jodi ezt nem látta. Tizenhárom éves gondolataiban én voltam az a személy, aki az ő kutyáját megölte, és még csak nem is bánkódik utána.

Brandy halála nem volt fordulópont a kettőnk kapcsolatában. Inkább a kettőnk közt támadó szakadéknak volt a tünete. Jodi már nem volt kisgyerek, de egy részem még most is gyerekként kezelte. Felnőtt sem volt, de félig-meddig felnőttnek érezte magát, és már nem volt rám szüksége. Akkor tapasztaltam meg első ízben, hogy távolság támadt kettőnk között, és Brandy halála máris még távolabbra taszított minket egymástól.

Jodi tizenhat éves volt, mire Dewey színre lépett, és a nagylányos anyákhoz hasonlóan én is úgy éreztem, hogy külön életet élünk. Ez nagyrészt az én hibám volt. Rengeteget dolgoztam, a könyvtár átalakítását terveztem, amit végül ki is verekedtem a városi tanácsnál, és keveset időzhettem otthon. De Jodi hibája is volt. Ideje javát a barátaival töltötte, vagy bezárkózott a szobájába. A hét nagy részében csak vacsoránál találkoztunk. És még akkor sem igen tudtunk miről beszélgetni.

Amíg színre nem lépett Dewey. Dewey-ről mindig volt olyan mondanivalóm, ami érdekelte Jodit. Elmondtam, mit csinált Dewey; ki látogatta; kivel játszott; melyik helyi újság vagy rádióállomás kért interjút. Vasárnap délelőttöként a személyzet néhány tagja felváltva etette Dewey-t. Ugyan sohasem voltam képes Jodit kiszedni az ágyból azokra a vasárnap reggeli látogatásokra, de gyakran néztünk be a könyvtárba vasárnap este, vagy hazafelé az Anyáéknál elköltött vacsoráról.

El se hinnék, milyen izgatott volt Dewey, amikor Jodi belépett a könyvtár ajtaján. Az a macska ficánkolt. Szabályszerű szaltókat vetett a könyvespolcokon, hogy imponáljon Jodinak. Míg én a hátsó szobában az almot pucováltam és friss eledelt tettem a tálkájába, Dewey Jodival játszott. Jodi nem csak egy akárki volt, aki egy kicsit eljátszadozik velem – Dewey majd' megőrült a lányomért.

Egyszer azt mondtam, Dewey senkinek sem szegődött a sarkába, és szívesen megtartotta a távolságot, legalább egy darabig. De Jodira ez nem vonatkozott. Dewey úgy járt utána, mint valami kutya. Jodi volt a világon az egyetlen, akitől Dewey szeretetet követelt. Ha Jodi munkaidőben jött a könyvtárba, Dewey akkor is rögtön mellette termett. Nem érdekelte, hogy meglátja-e valaki; annak a lánynak a közelében félretette a büszkeséget. Amint Jodi leült, Dewey már ott is volt az ölében.

Ünnepeken, amikor a könyvtár néhány napig zárva volt, Dewey-t hazavittem magammal. Nem szerettem autókázni – szerinte ez mindig Esterly doktort jelentette, hát az első néhány percben a hátsó ülés előtt a padlóra kuporodott –, de amint megérezte, hogy a Grand Avenue-ről a Tizenegyedik utcára kanyarodom, felpattant és kibámult az ablakon. És mihelyt kinyitottam az ajtót, Dewey

berontott a házba, hogy jó alaposan megszaglásson mindent. Aztán fel-alá rohangált az alagsor lépcsőjén. A könyvtár egyszintes világában élt, hát nem tudott betelni a lépcsőkkel.

Mikor kirohangásztta magából a lépcsők okozta izgalmat, gyakran mellém telepedett a kanapéra. De legalább olyan gyakran a kanapé támlájára ült, és kibámult az ablakon. Várta Jodit. Ahogy Jodi hazaért, Dewey felpattant, és az ajtóhoz futott. Jodi alig lépett be, Dewey ráragadt, akár a tépőzár. Egy percre sem tágított Jodi mellől. Izgalmában a két lába közt sündörgött, kis híja volt, hogy fel nem borította. Amikor Jodi zuhanyozott, Dewey a fürdőszobában várta, a zuhanyfüggönyre meredve. Ha Jodi becsukta az ajtót, Dewey ott ült az ajtó előtt. Ha a zuhany elállt, és Jodi nem lépett ki abban a percben, Dewey keservesen nyávogott. Amint Jodi leült, Dewey már ott volt az ölében. Akár az ebédlőasztalnál, akár a vécén. Dewey ráugrott, a gyomrát masszírozta, és dorombolt, dorombolt, dorombolt.

Jodi szobája maga volt a káosz, a lányom megjelenése viszont maga a tökély. Minden szál haja a helyén, sehol egy folt. Vegyünk egy példát: még a zokniját is vasalta. Ki hinné, hogy a szobája akár egy csavargó alvózuga? Csak egy serdülő tud olyan szobában élni, ahol nem látni a padlót, vagy nem lehet becsukni a szekrény ajtaját, ahol a piszkos tányérok és poharakat piszkos ruha rejtí heteken át. Nem voltam hajlandó takarítani a szobáját, de arra sem, hogy ne nyaggassam miatta. Tipikus anya-lánya kapcsolat, tudom, de könnyű ezt mondani. Bezzeg átvészelnél annál nehezebb.

Annál könnyebb volt minden Dewey-nak. Koszos szoba? Akadémikuskodó anya? Mit érdeklí?! *Az ott bent Jodi*, közölte velem Dewey, majd eltűnt éjszakára az ajtó mögött. *Mit számít a többi?*

Néha, mielőtt este elaludt volna, Jodi behívott a szobájába. Bementem, és ott találtam Dewey-t, amint Jodi párnáját őrzí, akár egy zsák aranyat, vagy Jodi homlokán hever. Néztem egy pillanatig Dewey-t, sóvárogtam az érintésére, aztán mind a ketten elneveltük magunkat. Jodi mókás és jópofa volt a barátai társaságában, de középiskolás évei során tökéletesen merev volt velem. Dewey volt az egyetlen, aki könnyített a kapcsolatunkon, sőt játékossá tette. Dewey társaságában majdnem úgy neveltünk együtt, mint Jodi

gyerekkorában.

Dewey nem csak nekem meg Jodinak segített. A könyvtárral szemközt állt a spenceri középiskola, és vagy ötven diák rendszeresen nálunk időzött tanítás után. Azokon a napokon, amikor hurrikánként süvítettek be, Dewey kerülte őket, kivált a zajosabbakat, de általában elvegyült közöttük. Sokukkal barátkozott, fiúkkal, lányokkal egyaránt. Becézték, játszottak vele, ceruzákat gurítottak le az asztalról, és figyelték, mennyire meglepődik, amikor a ceruza eltűnik. Az egyik lány a kabátja ujjából egy tollat bújtatott elő. Dewey kergette a tollat, fel a kabátujjba, aztán úgy döntött, kellemes ez a meleg, sötét hely, hát leheveredett egy kis szundikálásra.

A legtöbb gyerek öt óra után távozott, amikor a szüleik hazatértek a munkából. Néhányan nyolcig ott maradtak. Spencerben bőségesen akadt probléma – alkoholizmus, elhanyagolás, bántalmazás –, de rendszeres látogatóink a munkásszülők gyerekei voltak. A szülők szerették a gyerekeiket, de gyakran különmunkát, külön műszakot vállaltak, hogy kiegészítsék szűkös keresetüket.

Ezek a szülők rendszerint csak egy pillanatra jöttek be, nemigen volt idejük Dewey kényeztetésére. Hosszú volt a munkanapjuk, otthon még vacsorát kellett készíteni, kitakarítani, mielőtt ágyba zuhannának. De a gyerekek órákat töltöttek Dewey-val, ő meg elszórakoztatta és szerette őket. Nem is tudtam, hogy ez milyen sokat ér, sem azt, hogy milyen mélyek ezek a kötelékek, míg meg nem láttam az egyik fiú édesanyját, amint lehajol és azt suttogja: – Köszönöm, Dewey –, miközben gyengéden megcirógatja cicánk fejét.

Rájöttem, hogy azért mond köszönetet, mert a fiát elszórakoztatta Dewey, mert kitöltötte a máskülönben kényelmetlen és magányos időt.

Az asszony felegyenesedett, és átkarolta a fia vállát. És amikor az ajtó felé indultak, hallottam, amint megkérdezi a gyereket: – Milyen volt ma Dewey? – És ebben a pillanatban ráébredtem, mit is érez az az asszony. A magányosan töltött nehéz órákat Dewey közös időtöltéssé változtatta, ő volt a visszavezető út sok mindenhez, amit az asszony maga mögött hagyott. Ezt a fiút sohasem tartottam Dewey

meghitt barátjának – ideje nagy részében a haverjaival lógott, vagy számítógépes játékokkal szórakoztatta magát –, de Dewey láthatólag hatott a könyvtáron kívüli életére is. És nem csak ennek a fiúnak az életére. Mennél figyelmesebben néztem, annál jobban feltűnt, hogy a szikra, amit a Jodival való kapcsolatomban gyűjtött, más családokat is elért. Akárcsak én, Spencerben számos szülő töltött napi egy órát a serdülő gyerekei társaságában azzal, hogy Dewey-ről beszélgettek.

A kollégák ezt nem értették. Látták együtt Jodit és Dewey-t, és azt hitték, sértve érzem magam, amiért Dewey jobban szeret valakit, mint engem. Amikor Jodi elment, valaki rendszerint megjegyezte: – Nagyon hasonlít a hangja a tiédhez. Ezért szereti Dewey annyira.

De én egyáltalán nem voltam féltékeny. Dewey-val összetett kapcsolatom volt, benne foglaltatott az, hogy fűrosztóm, fésülöm, állatorvoshoz viszem, és egyéb kellemetlen élmények. Dewey kapcsolata Jodival tiszta volt és ártatlan. Csupa móka, multság, amit nem terhelt semmiféle felelősség. Ha Vicki-féle magyarázatát akarnám adni a kapcsolatuknak, azt mondanám, hogy Dewey felismerte, mennyire fontos nekem Jodi, és ezáltal neki is fontos volt. Sőt, még azt is mondhatnám, hogy talán – éppen csak talán – Dewey felfogta azoknak a pillanatoknak a jelentőségét, amelyeket hármásban töltöttünk; hogy mennyire hiányzott, hogy együtt nevetessenek a lányommal, és ezért Dewey boldogan töltötte ki az űrt, és szolgált hídként kettőnk között.

De nem hiszem, hogy csak erről szólt az egész. Dewey azért szerette Jodit, mert ő Jodi – a kedves, barátságos, csodálatos Jodi. És én szerettem Dewey-t, mert szereti a lányomat.

Tizedik fejezet

Távol az otthontól

Tizennégy éves voltam, amikor a családom az Iowa állambeli Hartley-ba költözött. Eminens diák voltam, az iskolai könyvtár őre, és az osztály második legjobbja Karen Watts után. Vicki Jipson mindenből jeles volt, a gépírást kivéve, amiből hármast kaptam. De ez nem csorbította a hírnevemet. Egy este a szüleim elvittek táncolni a Hartley-től kilenc mérföldre fekvő Sanborn városkába. A táncterem tizenegykor bezárt, és átmentünk a szomszédos vendéglőbe, ahol azonmód kinyúltam. Apa kivitt a levegőre, én meg elhánytam magam. Másnap reggel fél kilenckor beállított hozzánk nagyapám, és megkérdezte: – Mi a csoda folyik itt? Azt hallottam, Vicki tegnap este berúgott Sanbornban. – A rosszullét okának egy tályogos fog bizonyult, de a kétes híreket már megalapoztam egy Hartley-féle kisvárosban.

A bátyámat eközben Hartley középiskolájában minden idők legeszesebb srácának tartották. Mindenki professzornak titulálta. David előttem egy évvel érettségizett, és a Minnesota állambeli, száz mérföldnyire fekvő Mankatóba ment főiskolára. Úgy gondoltam, én is oda megyek majd. Amikor az osztályfőnökömnek említettem a terveimet, azt mondta: – Sose törd a fejed főiskolán. Férjhez mész, gyerekeid lesznek, és majd a férjed gondoskodik rólad. – Micsoda hülyeség. De 1966-ot írtunk. A falusias Iowában éltünk. Másféle tanácsot senkitől sem kaptam.

Érettségi után eljegyeztem magam a harmadik fiúval, akivel életemben randiztam. Két éve jártunk együtt, és a fiú imádott. De én el akartam szabadulni a kisvárosi Iowa mikroszkópja elől; a magam lábára akartam állni. Felbontottam az eljegyzést, amihez foghatóan nehéz dolgot még életemben nem műveltem, és átköltöztem Mankatóba, legjobb barátnőmmel, Sharonnal.

David a város túlsó végében járt főiskolára, Sharon meg én pedig

a Mankato Box csomagolóüzemben dolgoztunk. A Mankato Box olyan termékeket csomagolt, mint a Jet-Dry mosogatószer és a Gumby-figura, az akkori idők sztárja. Én többnyire a Punch and Grow-val dolgoztam – ez virágföldkonténer volt, a magvakat a fedelére erősítették. Az én dolgom az volt, hogy lekapjam a virágföldkonténert a futószalagról, rápattintsam a plasztikfedelelet, belecúsztassam egy kartontokba, aztán dobozba tegyem. Sharonnal egymás mellett dolgoztunk, és egyfolytában buta versikéket énekeltünk népszerű dallamokra. Megneveztettük az egész futószalagot, mi voltunk a Mankato Boxban a népszerű Laverne és Shirley tévéfigurák megszemélyesítői. Három év elteltével magasabb rangra tettem szert: én töltöttem be az üres plasztikcsészéket a gépbe. Ez már elszigetelt munkahely volt, nem énekelhettem annyit, de legalább nem maszatolt össze a virágföld.

Sharonnal napirendet alakítottunk ki, ami gyakran megtörténik, ha valaki futószalagnál dolgozik. Pontosan ötkor léptünk le a munkából, a lakásunkra buszoztunk, bekaptuk a vacsoránkat, majd indulás a táncklubokba. Sebesre táncoltuk a lábunkat, és addig maradtunk, míg be nem zárták a tánctermet. Ha nem táncoltam, rendszerint David bátyámmal és a barátaival járkáltam. David több volt, mint a bátyám: ő volt a legjobb barátom. Számtalanszor maradtunk fenn egész éjszaka, és az életünkről beszélgettünk. Ha otthon maradtam – ami ritkán esett meg –, feltettem egy lemezt és táncoltam, egyedül a hálósobámban. Egyszerűen muszáj volt táncolnom. Imádtam táncolni.

Az egyik táncklubban megismerkedtem Wally Myronnal, aki más volt, mint a többi fiú, akivel randiztam. Nagyon elegáns volt és igen olvasott, ami nagyon imponált nekem. És volt egyénisége. Mindig mosolygott, és a társaságában mindenki más is mosolygott. Az a fajta ember volt, aki lemegy a sarki boltba tejért, és két óra hosszat elbeszélget az eladóval. Wally mindenkivel tudott beszélgetni, mindenről. Egy parányi rosszindulat sem volt benne. A mai napig is elmondhatom: Wally képtelen volt rá, hogy szándékosan megbántson valakit.

Másfél évig jártunk együtt, majd 1970 júliusában összeházasodtunk. Huszonkét éves voltam, és azonnal teherbe estem.

Nehéz terhesség volt, hányingerrel reggel, délben, este. Wally munka után az estéket a barátaival töltötte, általában motorozott, de fél nyolcra mindig hazajött. Azt szerette volna, ha a felesége is társaságba jár, de elfogadta a beteg feleséget is, ha ez közeledő kisbabát jelent.

Egyetlen elhatározás néha az egész életedet megváltoztathatja, és nem is kell, hogy tőled függjön – sőt, esetleg nem is kell tudnod róla. Amikor vajúdni kezdtem, az orvos elhatározta, hogy két jókora adag pitocinnal megsürgeti a folyamatot. Később tudtam meg, hogy estélyre volt hivatalos, és szeretett volna minél hamarabb végezni ezzel a nyavalyás eljárással. Három centis tágulástól két óra alatt jutottam el a nyitott méhszájig. A sokktól megrepedt a magzataburok, úgyhogy gyorsan meg kellett szülnöm a babát. De nem sikerült minden darabot kiszedniük belőlem. Hat hét múlva vérezni kezdtem, és rohantak velem vissza a kórházba, sürgősségi műtetre.

Mindig is arra vágytam, hogy legyen egy Jodi Marie nevű lányom. Ez volt az álmom kora ifjúságom óta. Most megszületett a lányom, Jodi Marie Myron, és majd belehaltam, annyira szerettem volna vele időzni, megölelni, beszélni hozzá, a szemébe nézni. De a műtét kiütött. A hormonjaim megbolondultak, kínzó fejfájás, álmatlanság gyötört, és kivert a hideg veríték. Két év telt el, hatszor operáltak, de az állapotom nem javult, hát az orvos feltáró műtétet javasolt. A kórházi ágyon arra ébredtem, hogy eltávolították mindkét petefészkeket és a méhemet. A gyötrő testi fájdalomnál is keservesebb volt a tudat, hogy nem lehet több gyermekem. Arra számítottam, hogy éppen csak belém kukkantanak; arra nem, hogy mindent kikanalaznak. És a hirtelen és keserves klimaxra sem készültem fel. Huszonnégy évesen a hatvanhoz közeledtem, belsőm összekaszabolva, szívem fájdalomban, és még csak a karomba sem vehettem a lányomat. A függöny leereszkedett, és minden sötétségbe borult.

Mire néhány hónap elteltével magamhoz tértem, Wally nem volt ott. Legalábbis nem a szokásos módon. Ekkor döböntem rá, hogy Wallynak minden italozást jelent. Ha horgászni ment – ivott. Ha vadászni ment – ivott. Még a motorozás is ivást jelentett. Hamarosan már nem is jött haza, amikorra ígérte. Későig kimaradt, egyetlen szó

nélkül. Részegen állított be, és amikor megkérdeztem: – Mit műveltél? Beteg feleséged van és egy kétéves gyereked! –, azt válaszolta: – Csak horgásztunk. Felhajtottam egy-két pohárral. Nem nagy ügy.

Mire másnap felébredtem, ő már elment dolgozni. A konyhaasztalon cédulát találtam: *Szeretlek. Nem akarok veszekedni. Nagyon sajnálom.* Wallyt kerülte az álmom, egész éjjel fennmaradt, és hosszú leveleket írt nekem. Eszes ember volt. Gyönyörűen tudott írni. És amikor reggelente megtaláltam a leveleit, szerettem Wallyt.

Hirtelen döbbsz rá, hogy a férjed alkoholista, de sokáig, igen sokáig tart, amíg be is vallod magadnak. A bensődet mintha csomókra kötnék, de a szíved nem hajlandó felfogni. Magyarázkodsz, mentségeket keresel. Reszketsz, ha megszólal a telefon. Aztán reszketsz a csöndtől, amikor nem szólal meg. Beszélgetés helyett kihajítod a sört. Szemet hunysz, mintha nem vennél észre semmit. Például a pénzt. A férjed mindig „megtér”, de csak ha üres a kredenc. De félsz panaszkodni. Mi az esély, gondolod, hogy rosszabbra fordul, nem jobbra?

– Megértem – mondja, amikor szóba hozod. – Nem gond. De abbahagyom. Miattad. Ígérem. – De ezt egyikőtök sem hiszi.

A világod napról napra zsugorodik. Nem mered kinyitni a szekrényt, mert félsz, mit találhatsz ott. Nem akarod átkutatni a férjed zsebeit. Sehova sem akarsz elmenni vele. Hova is vinne, ahol nincs ivászat?

Számos reggelen találtam sörösüvegeket a kályhában. Jodi a játékaik között talált sörösdobozokat. Wally korán ébredt, és ha ki mertem nézni az ablakon, láttam, hogy ott ül a furgonjában, és meleg sört iszik. Még csak annyi fáradtságot sem vett, hogy az első sarokig hajtson.

Jodi hároméves volt, amikor Hartley-ba mentünk, Mike öcsém esküvőjére. Jodi meg én részt vettünk a szertartáson, Wallynak tehát maradt szabad ideje. Eltűnt, és késő estig fel sem bukkant, csak amikor mindenki aludt már.

– Kerülsz bennünket? – kérdeztem.

– Dehogy. Hiszen tudod, hogy szeretem a családot.

A család egy este Anya konyhaasztalát ülte körül, és Wallynak

szokás szerint híre-nyoma se volt. Elfogyott a sör, Anya tehát odament a szekrényhez, ahol a külön sört tartotta, városbeli barátok és rokonok számára. Nagy része eltűnt.

– Mégis hogy gondoltad, elveszed Anya sörét?

– Nem tudom. Sajnálom.

– Mit gondolsz, mit érzek én? Mit gondolsz, mit érez Jodi?

– Nem is tudja.

– Már elég nagy, hogy tudja. Nem is ismered.

Féltem megkérdezni. Féltem fel nem tenni a kérdést.

– Egyáltalán dolgozol?

– Hogyne. Hiszen látod a fizetési csekkemet, nem?

Wallynak tulajdonrészt adott az édesapja a családi építési vállalkozásban, ami annyit jelentett, hogy Wally nem kapott rendszeres fizetési csekket. Nem tudhattam, hogy a vállalat éppen két projekt között van, vagy hogy éppen össze akar omlani a világ.

– Nem csak a pénzről van szó, Wally.

– Tudom. Többet leszek itthon.

– Hagyd abba egy hétre az ivást!

– Miért?

– Wally.

– Oké. Egy hétre abbahagyom.

De persze ezt most sem hitte egyikünk sem.

Mike esküvője után végre beismertem magamnak, hogy Wallynak problémája van. Hogy egyre ritkábban jön haza. Hogy jóformán sohasem látom józannak. Nem volt goromba részeg, de nem is működött józan ember módjára. És mégis ő diktálta az életünket. Ő vezette az egyetlen kocsinkat. Ha be akartam vásárolni, buszra szálltam, vagy valamelyik barátnőm vitt el a kocsiján. Wally váltotta be a fizetési csekkjeit. Ő fizette a számlákat. Gyakran olyan rosszul voltam, hogy nem tudtam nyomon követni az anyagi ügyeinket, még kevésbé egyedül nevelni egy gyereket. A házunkat Kék Koporsónak neveztem el, mert undok árnyalatú kékre festették, és koporsó alakja volt. Ez vicznek indult – valójában szép ház volt, jó környéken –, de alig két év múlva már igaznak érződött. Jodi meg én ott ragadtunk abban a házban, elevenen eltemetve.

A családom mellettem állt. Sohasem hibáztattak. Sohasem

prédikáltak. A szüleimnek nem volt pénzük, de magukhoz vették Jodit, alkalmanként két-két hétre, és mint a lányukat nevelték. Valahányszor fojtogatott az élet, ők juttattak lélegzetvételhez.

És ott voltak a barátaim. Ha az a szülész orvos tönkre is tette a testemet, egy másik idegen megmentette a lelkemet. Jodi hat hónapos volt, amikor bekopogtatott hozzám egy asszony. Jodihoz hasonló korú kislányát tolta babakocsiban. – Faith Landwer vagyok – mutatkozott be. – A férjem középiskolás koruk óta a férjed barátja, hát igyunk meg egy kávét, és ismerkedjünk össze!

Hála az égnek, beleegyeztem.

Faith elvitt az új jövevények klubjába, ahol havonta egyszer kártyáztunk. A rendszeres kártyapartikon ismertem meg Trudyt, majd Barbot, Paulit, Ritát és Idelle-t. Hamarosan együtt kávéztunk Trudynál, kétszer egy héten. F fiatal anyák voltunk mindnyájan, és egyedül Trudy háza volt elég nagy, hogy mind elférjünk. A gyerekeket betoltuk Trudy óriási gyerekszobájába, a konyhasztalnál ültünk, és épségben tartottuk egymás józan eszt. Mindent elmondtam nekik Wallyról, és a szemük se rebbent. Trudy egyszerűen felkelt az asztaltól, és megölelt.

Mit tettek értem a barátnőim azokban az években? Mit meg nem tettek meg értem? Amikor elintéznivalóm volt, elvittek az autójukon. Amikor beteg voltam, gondoskodtak rólam. Amikor szükségem volt valakire, hogy Jodira vigyázzon, eljöttek érte. Nem is tudom, hány alkalommal bukkant fel valamelyikük egy tál meleg étellel, épp amikor szükségem volt rá.

– Föztem még egy lábassal. Elfogadod?

És az életemet mégsem a családom vagy a barátnőim mentették meg. Nem igazán. Valódi indítékom, a valódi ok, hogy minden reggel összeszedjem magam és tovább küszködjek, a lányom volt, Jodi. Szüksége volt rám mint anyára, az én példámon kellett tanulnia. Pénzük nem volt, de ott voltunk ketten egymásnak. Amikor fekvőbeteg voltam, órákig beszélgettünk Jodival. Amikor fizikailag képes voltam rá, a parkban sétáltunk, családuknak valódi harmadik tagjával. Brandy és Jodi felnézett rám; kérdés és kétség nélkül imádtak; feltétlen szeretetet adtak nekem, ami a gyerekek és a kutyák titkos ereje. Esténként, amikor lefektettem Jodit, megcsókoltam, és

ez az érintés, a bőre a bőrömön, életben tartott.

– Szeretlek, Mama.

– Én is szeretlek. Jó éjszakát!

Egyik hősöm, Charlene Bell doktornő azt mondja, mindenkiben van fájdalom-hőmérő, ami nullától tízig terjed. Senki sem változik, amíg a tízest el nem éri. Kilenc még nem elég. Kilencnél még félsz. Csak a tíz mozgat meg, és amikor eléred, tudod, hogy elérted. Helyetted senki sem hozhatja meg a döntést.

Ezt legelőször egy barátnőmnél láttam. Állapotos volt, és rabiátus férje még akkor is naponta megverte. Elhatároztuk, hogy elhozzuk onnan, amíg nem késő, hát rábeszéljük, hogy hagyja el a férjét. Beköltöztettük egy lakókocsiba, a gyerekeivel együtt. A szülei naponta látogatták. Megvolt mindene, amire csak szüksége volt. Két hét múlva visszament a férjéhez. Ráébredtem, hogy nem bírhatsz rá mást olyasmire, amiről tudod, hogy helyes. Maguktól kell erre az elhatározásra jutniuk. Egy év múlva a barátnőm örökre elhagyta a férjét. Nem volt szüksége a mi segítségünkre.

Magam is megtanultam ezt a leckét, mivel egy házasság lassan bomlik fel. Talán nem is a lassúság, hanem a következetesség teszi tönkre az embert. Naponta rosszabb valamivel, naponta kevésbé megjósolható, míg végül olyasmire kényszerül az ember, amire addig álmában sem gondolt. Egy este élelmiszert kerestem a konyhában, és egy csekk-könyvet találtam. Wally titkos bankszámlát nyitott magának. Hajnali kettőkor bekapcsoltam a grillsütőt, majd egyenként kitéptem és elégettem a csekket. Félúton azt gondoltam: – Épelmjű emberek nem így élnek.

De ott maradtam. Kifáradtam. Érzelmileg kiürültem. Megrokkant az önbizalmam. Fizikailag legyengítettek a műtétek. És féltem. De nem annyira, hogy változtattam volna.

Az utolsó év volt a legrosszabb. Annyira, hogy a részletekre már nem is emlékszem.

Fekete az egész év. Wally hajnali három előtt már sose jött haza, és mivel nem egy szobában aludtunk, sohasem láttam. Kora reggel elment hazulról, nem tudtam, hova. Kirúgták a családi vállalkozásból, anyagi helyzetünk a rosszról elviselhetetlenné változott. Anya és Apa küldött, amennyit tudott. Azután körbejárták

a családot, és még néhány száz dollárt összegyűjtöttek. Amikor ez elfogyott, Jodinak és nekem nem volt mit ennünk. Zabpelyhen éltünk, egyedül zabpelyhen, két teljes hétig. Végül elmentem Wally anyjához, akiről tudtam, hogy a fia állapotáért engem tart felelősnek.

– Ne értem tedd! – mondtam. – Tedd az unokáért? – Vásárolt egy zacskó élelmet, letette a konyhaasztalra, és távozott.

Néhány nap múlva, egyik este Wally hazajött. Jodi aludt. Én a nappaliban olvastam a *Naponta egy kicsit című* kiadványt, az alkoholisták által veszélyeztetetteket támogató csoport, az Al-Anon bibliáját. Nem kiabáltam vele, nem ütöttem meg, semmi ilyesmit nem műveltem. Mindketten úgy tettünk, mintha Wally rendszeresen hazajárna. Egy éve nem láttam, és meglepett, mennyire rosszul néz ki.

Sovány volt. Beteges. Látszott, hogy nem eszik. Éreztem rajta az alkohol szagát, és egész testében reszketett. Leült a szoba túlsó végében, egy szót sem szólt – ez az ember, aki órákig elbeszélgetett bárkivel –, és nézte, ahogy olvasok. Végül elbóbiskolt, hát meglepett, amikor megszólalt: – Min mosolyogsz?

– Semmin – válaszoltam, de amikor feltette a kérdést, már tudtam. Elértem a tízet.

Semmi tűzijáték. Semmiféle utolsó csepp. Az a pillanat oly csendesen surrant be, mint ahogy egy idegen hazatér.

Másnap ügyvédhez mentem, és elindítottam a válást. Akkor fedeztem fel, hogy a ház részleteivel hat hónapja elmaradtunk, az autó részleteivel ugyancsak, és 6000 dollár az adósságunk. Wally még a ház javítására is kölcsönt vett fel, de persze semmi sem történt. A Kék Koporsó roskadozott.

Stephenson nagy – Anya édesanyja, aki maga is elvált alkoholista férjétől – adott pénzt, hogy megmentsem a házat. Hagytuk, hogy a bank visszavegye az autót. Nem lett volna érdemes megmenteni. Apám körbejárt Hartley-ban, és összegyűjtött 800 dollárt, hogy megvehessen egy 1962-es Chevrolet-t egy idős hölgytől, aki esőben még csak nem is ült autóba. Soha életemben nem vezettem. Egy hónapig vettem leckéket, és letettem a vizsgát. Huszonnyolc éves voltam.

Legelőször a jóléti hivatalba vezettem azzal az autóval. Volt egy

hatéves lányom, érettségi bizonyítványom, katasztrofálisnak mondható egészségügyi múltam, és egy rakás adósságom. Nem volt választásom. – Segélyre van szükségem – mondtam nekik –, de csak akkor veszem át, ha megengedik, hogy főiskolára menjek.

Hál' istennek a jóléti intézmények mások voltak, mint napjainkban. Beleegyeztek. Egyenesen elmentem a Mankato Állami Főiskolára, és beiratkoztam a következő tanévre. Négy év múlva, 1981-ben *summa cum laude*, a legjobb minősítéssel diplomáztam. Pszichológia és nőtudományi tanulmányok volt a két fő szakom, antropológia és könyvtártudomány a mellékszakom. A jóléti intézmény fizetett mindent: tanulmányokat, lakást, megélhetést. Fivéreim, David és Mike otthagyták a főiskolát, nem diplomáztak le, így tehát, harminckét esztendősen, én voltam az első Jipson, aki négyéves főiskolán szerzett diplomát. Tizenkét év múlva Jodi lesz majd a második.

Tizenegyedik fejezet

Bújócska

Megkaptam a diplomámat, de rá kellett jönnöm: a főiskolai végzettség nem elég ahhoz, hogy az ember pszichológus legyen. Valamiből meg kellett élnünk, hát titkárnőnek szegődtem Trudy barátnőm férje, Brian mellé. Egy hét elteltével így szóltam hozzá: – Kár a pénzért a betanításomra. Nem maradok. – Utáltam az adminisztrációt. Utáltam a gépelést. Harminckét évesen elegendő volt abból, hogy utasítgassanak. Felnőtt életem nagy részében igyekeztem, hogy az legyek, amit az osztályfőnököm jósolt valamikor, Hartley középiskolájában. Követtem a nekem és a nemzedékem szinte minden más asszonyának kijelölt utat. És elegendő volt belőle.

A Spencerben élő Val húgom említette, hogy megüresedett egy állás a városi könyvtárban. Az adott pillanatban nem állt szándékomban, hogy hazatérjek. A főiskolán mellékszakom volt a könyvtárosság, de eszembe sem jutott, hogy valaha könyvtárban dolgozzam. Mégis elmentem az interjúra, és megszerettem az ottaniakat. És egy hét múlva visszatértem Északnyugat-Iowába, mint a spenceri Közkönyvtár újdonsült igazgatóhelyettese.

Nem számítottam rá, hogy megszeretem ezt a munkát. Mint mások, én is azt gondoltam, a könyvtárosnak nincs más dolga, mint bestempliczni a lejáratí időt a könyvekbe. De ennél sokkal több volt. Hónapokon belül nyakig elmerültem a marketingkampányokban és a grafikai megjelenítés dolgaiban. Otthoni programot kezdeményeztem, aminek keretében könyveket vittünk olyanoknak, akik nem tudták felkeresni a könyvtárat, a serdülőket pedig komoly hadjárattal sikerült rászoktatnunk az olvasásra. Programokat fejlesztettem ki idősotthonok és iskolák számára; idővel a rádióban feleltem kérdésekre, és klubokban, közösségi szervezetekben tartottam előadásokat. Hamarosan népszerű lettem, és

megtapasztaltam, hogyan változtat meg egy közösséget egy életerős könyvtár. Aztán sorra jött a könyvtár vezetésének üzleti része – költségvetés, hosszú távú tervezés –, és végleg ott ragadtam. Ráébredtem, hogy életem végéig tudnám szeretni ezt a munkát.

1987-ben barátnőmet és főnökömet, Bonnié Pluemert kinevezték a körzeti könyvtárvezetőségbe. Bizalmasan tudattam a könyvtárbizottság több tagjával, hogy igényt tartok a könyvtárunk igazgatói posztjára. A többi pályázó a könyvtárba ment interjúra, én – titokban – az egyik bizottsági tag lakására. Végül is egy kisváros dajkáló fészekből egy csapásra csalánbokorra válhat, amikor úgy látják, hogy az ember egy kissé elbízta magát.

A könyvtárbizottság legtöbb tagja kedvelt, de kételyeinek adott hangot. – Biztos, hogy megbirkózol azzal a munkával? – kérdezték.

– Öt évig voltam igazgatóhelyettes, hát jobban ismerem azt a munkát, mint bárki más. Ismerem a kollégákat. Ismerem a közösséget. Tisztában vagyok a könyvtár problémáival. Az előző három igazgató körzeti pozíciókba került. Őszintén: megint olyan embert akartok kinevezni, aki ezt az állást amolyan lépcsőfoknak tekinti?

– Nem; de *csakugyan* akarod ezt a munkát?

– Nem is sejtitek, hogy mennyire.

Az élet – utazás. Mindazok után, amiken keresztülmentem, elképzelhetetlen volt, hogy ne ez legyen a következő lépésem, vagy hogy nem én volnék a megfelelő ember erre az állásra. Idősebb voltam, mint a régebbi igazgatók. Volt egy lányom. Nem a könnyebbik végén fogom meg a munkát.

– Itt a helyem – közöltem az igazgatótanáccsal. – Sehova máshová nem kívánkozom.

Másnap felajánlották az állást.

Nem volt hozzá megfelelő képzettségem. Ez tény – nem csak afféle vélemény. Értelmes voltam, tapasztalt, szorgalmas, csakhogy az állás könyvtártudományi diplomát igényelt, márpedig azzal nem rendelkezttem. Az igazgatóbizottság hajlandó volt szemet hunyni előttem, ha két éven belül nekikezdek a mesterképzésnek. Méltányos feltétel volt – elfogadtam.

Aztán megtudtam, hogy az Amerikai Könyvtárszövetség által akkreditált legközelebbi mesterképzési program ötórányira található, Iowa Cityben. Egyedül neveltem a gyermekemet. Teljes munkaidős állásom volt. Ez így nem fog működni.

Manapság az interneten is lehet akkreditált könyvtártudományi diplomát szerezni. Ám 1987-ben még távoktatási program sem létezett. Pedig, Isten látja lelkemet, én kerestem. Végül a körzeti igazgató, John Houlahan sürgetésére a Kansas állambeli Emporia város állami egyeteme kötélnek állt. 1988-ban az iowai Sioux Cityben elindult az Amerikai Könyvtárszövetség által akkreditált első országos távoktatási mesterképzés. És elsőnek én kopogtattam az ajtaján.

Imádtam a tantárgyakat. Nem katalogizálásról, kiadott könyvek stemplizéséről volt szó, hanem demográfiáról, pszichológiáról, költségvetés-készítésről és ügymenetelemzésről, az információnyújtás módszertanáról. Közösségi viszonylatokról tanultunk. Tizenkét kimerítő hetet töltöttünk közösségelemzéssel, ami azt jelenti: ki kell találni, mit kívánnak a könyvtárlátogatók. Első látásra könnyűnek tűnik a közösségelemzés. Spencerben például nem tartottunk síeléssel foglalkozó könyveket, de mindig rendelkezünk a legfrissebb információval horgászatról és hajózásról, mert alig húszpernyi távolságra voltak a tavak.

Hanem a jó könyvtáros ennél mélyebbre ás. Mit értékel a közösségetek? Hol áll? Hogyan és miért változott? És ami a legfontosabb: merre tart? A jó könyvtáros agyának mélyén van egy szűrő: az kapja el és dolgozza fel az információt. Tetőzik a farmok válsága? Nem elég, ha pályázatiírói kézikönyveket és pályaválasztási tanácsadókat raktározol; szerezz be könyveket motorjavításról és egyéb költségkímélő módszerekről! A kórház ápolónőket keres? Hozd naprakész állapotba az orvosi kézikönyveket, és lépj kapcsolatba a helyi közösségi főiskolával, hogy felhasználhassa forrásaidat. Több nő szeretne munkát vállalni? Szervezz délutáni Meseórát, és koncentrálj a napközi-központokra!

Az anyag összetett volt, a házi feladat mennyisége tetemes. Valamennyi hallgató könyvtárosként dolgozott, és rajtam kívül is akadtak gyermeküket egyedül nevelő anyák. Ez a program nem

afféle alkalmi elhatározás volt – az utolsó lehetőségünk volt, és mindannyian elszántuk magunkat, hogy megdolgozunk érte. Pénteken este fél hattól vasárnap délig folyt az oktatás – két teljes órányi vezetés után értem Sioux City-be –, utána pedig kutattunk, és hetente két dolgozatot írtunk, néha többet is. Otthon nem volt írógépem, számítógépről nem is szólva, hát ötkor félbehagytam a munkát, vacsorát főztem magamnak meg Jodinak, aztán húztam vissza a könyvtárba, és dolgoztam éjfélig, vagy annál is tovább.

Ugyanakkor belevetettem magam a könyvtár átalakításába. 1989 nyarára el akartam végezni, de többhavi munka állt még előttem, mire valóban hozzáláthattam volna. Megtanultam a tértervezést, a részlegek megszervezését, a mozgáskorlátozottak kedvéért történő módosításokat. Színeket választottam, térképet készítettem a berendezés elhelyezéséről, és eldöntöttem, jut-e pénz új székekre és asztalokra (nem jutott, tehát a meglevőket kellett felújítani). Jean Hollis Clarkkal méretarányos modellt készítettünk a régi és az új könyvtárról, és kiállítottuk a kölcsönzőpulton. Nem elég, hogy megtervezzük a nagy újjáalakítást: tájékoztatni és lelkesíteni kell a közönséget. Dewey is segített: napközben valamelyik modellben szunyókált.

Mihelyt elkészült a végleges terv, jött a következő lépés: megtervezni, hogyan szállítsunk el harmincezernél is több tárgyat az épületből, aztán tegyünk mindent vissza a megfelelő helyre. Találtam raktárt. Találtam szállítóeszközt. Mozdósítottam és megszerveztem az önkéntes segéderőket. És minden tervet, minden egyes pennyt dokumentálni és igazolni kellett a könyvtárbizottság részére.

A munkával és tanulással eltöltött hosszú idő testileg-lelkileg kimerített, a tandíj pedig a költségvetésemet ingatta meg. Szinte el sem hittem, amikor a városi tanács munkavállalók továbbtanulását segítő alapot kezdeményezett. Ha a közalkalmazottak visszaülnek az iskolapadba, hogy javuljon a munkateljesítményük, a város állja a tandíjat. Donna Fisher, a városi jegyző, elnyerte a jól megérdemelt diplomáját. Amikor én megemlítettem mesterképzési programomat a városi tanács ülésén, nem volt ennyire kedvező a fogadtatás.

Új polgármesterünk, Cleber Meyer velem szemben ült az asztal végén. Cleber derék munkásember volt, Sister Kávézójának

törzsvendége. Csak általános iskolát végzett, de a hangja erős volt, a válla széles, és kezét Spencer ütőerén tartotta. Benzinkútját és javítóműhelyét maga kezelte, de jókora érdes keze arra vallott, hogy farmon cseperedett fel. Valójában Moneta környékén gyerekeskedett, apámmal egész életükben ismerték egymást.

Cleber Meyer a nagy hangja ellenére a legderekből ember volt a világon. Az utolsó ingét is odaadta volna (benzinfoltostul), és a viláágért meg nem bántott volna senkit. Mindig szívében viselte Spencer érdekeit, de amilyen derék öreg legény volt, annyira makacs, mi tagadás, sokszor a gorombaságig. Amikor megemlítettem a mesterképzési programot, Cleber az asztalra csapott: – Mégis minek gondolja magát? Közalkalmazottnak?

David Scott, helybeli ügyvéd és tanácsstag, néhány nap múlva félrevont, és azt mondta, küzdeni fog, hogy megkapjam a költségtérítést. Végére is városi alkalmazott volnék.

– Ne is törődjön vele! – mondtam Scottnak. – Csak a könyvtár látná kárát. – Nem szándékoztam tönkretenni a Dewey által keltett jóindulatot.

Ehelyett még keményebben dolgoztam. Még több időt töltöttem tanulmányaimmal: írtam, kutattam, magoltam. Még többet foglalkoztam az átalakítással: terveztem, kutattam, számoltam. Még több munkát szenteltem a könyvtár napi működésének. És mindez sajnálatos módon azt jelentette, hogy kevesebb időt tölthettem a lányommal. Egy vasárnap éppen elindultam Sioux Cityből, amikor utolért Val telefonhívása.

– Szia, Vicki! Nem szívesen mondom el, de az este...

– Mi történt? Hol van Jodi?

– Jodinak semmi baja. De a házad...

– Mi van a házammal?!

– Figyelj, Vicki, Jodi bulizni hívta néhány barátját, és hát, a dolog egy kicsit... elfajult. – Val hallgatott egy sort. – Képzeld el a legrosszabbat, ami csak az eszedbe jut, és örülni fogsz annak, amit találsz.

A ház romhalmaz volt. Jodi és a barátai ugyan egész délelőtt takarítottak, de még ott voltak a foltok a szőnyegen... és a mennyezeten. A fürdőszobai szekrény ajtaját leszakították. A

kölykök valamennyi lemezemet falhoz vágták és ríptyára törték. Valaki sörösdobozokat hajgált a fűtés szellőzőnyílásába. A tablettáim egy szálíg eltűntek. Egy depressziós srác bezárkózott a fürdőszobába, és megpróbálta túladagolni magát – női hormonnal. Később megtudtam, hogy kétszer is hívták a rendőrséget, de mivel az évadban épp nyeresre álló futballcsapat is jelen volt a bulin, a rendőrök szemet hunytak. A káosz valójában nem zavart, de újabb emlékeztetőül szolgált, hogy Jodi nélkülem nő fel. Az egyetlen, amin a túlmunka nem segített, a lányommal való kapcsolatom volt.

Ironikus módon Cleber Meyer volt az, aki helyretette az eszemet. Egyik nap éppen benzint töltött a kocsimba – a polgármesterség csak a fél napját foglalta le –, amikor szóba került Jodi. – Sose aggódjon! – mondta Meyer. – Mikor betöltik a tizenötöt, a szülő lesz a világon a leghülyébb. De mire huszonkét évesek lesznek, az a szülő megint az eszével tündököl.

Munka, tanulás, háztartás, kisstílű helyi politika – azt tettem, mint stresszes időkben mindig: vettem egy mély lélegzetet, a lelkembe néztem, és erőnek erejével magasabbra emeltem a fejemet, mint valaha. Egész életemben a hajamnál fogva rángattam talpra magamat. Nincs ebben a szituációban semmi, amivel ne tudnék megbirkózni, hajtogattam magamban. Csak késő este a könyvtárban, mikor az üres képernyőt bámulva magamra maradtam a gondolataimmal, csak akkor éreztem meg, hogy rám nehezedik a nyomás. A nap első nyugodt pillanatában éreztem csak meg, hogy inog alattam a föld.

Zárás után nincs magányosabb hely egy könyvtárnál. Szívszorítóan néma, a polcsorok között sötétben bújnak meg a kísérteties sarkok. A legtöbb ismerős könyvtáros zárás után, kivált sötétedés után meg nem marad egyedül a könyvtárban, de én sose voltam félős, nem rettegtem. Erős voltam. Makacs voltam. És ami a legfontosabb: sosem voltam egyedül. Hiszen ott volt Dewey. Esténként, míg én dolgoztam, a számítógép képernyője fölé telepedett, és lassan ingatta a farkát. Amikor becsődöltem, levert a fáradtság vagy a stressz, Dewey az ölembe ugrott vagy a billentyűzetre. *Elég volt, közölte. Játsszunk!* Dewey-nak fantasztikus érzéke volt az időzítéshez.

– Na jó, Dewey – mondtam neki. – Te kezded.

Dewey kedvenc játéka a bújócaska volt, tehát amint megadtam a jelet, már elhúzott a sarkon túl, a könyvtár központi terme felé. Többnyire rögtön megpillantottam a hosszú szőrű, narancsszínű macska hátsó felét. Dewey számára a bújócaska ugyanis annyit jelentett, hogy a fejét bedugta egy polc alá, de láthatólag megfélemedezett arról, hogy farka is van.

– Vajon hol lehet Dewey? – mondtam fennhangon, miközben feléje surrantam. – Megvagy! – kiáltottam, mihelyt pár lépésnyire megközelítettem, mire Dewey rögtön szedte a lábát.

De néha jobb búvóhelyet talált. Eredménytelenül osontam körül néhány polcot, amikor egyszerre csak felém iramodott azzal a széles Dewey-mosollyal.

Nem találtál meg! Nem találtál meg!

– Ez nem igazság, Dewey. Alig húsz másodpercet adtál.

Néha összegömbölyödött egy sarokban, és ott maradt. Öt percig hiába kerestem, aztán elkezdtem hívogatni. – Dewey! Dewey! – Üresnek érődik egy sötét könyvtár, amikor az ember a könyvkupacok között hajlong, hosszú könyvsorokat néz végig, de mindig is azt képzeltem, hogy Dewey ott lapul néhány lábnyira, és kinevet.

– Na jó, Dewey, ebből elég. Győztél! – Semmi. Hol lehet ez a macska? Sarkon fordultam, és íme: ott állt a terem közepén, és csak bámult rám.

– Jaj, Dewey, de okos vagy! Na de most rajtam a sor.

Gyorsan elrejtöztem egy polc mögött, mire kétféle dolog történhetett. Amint a búvóhelyre érkeztem és megfordultam, Dewey ott állt mögöttem. Nem tágitott a sarkamból.

Megvagy! Könnyű volt.

Kedvenc módszere volt az is, hogy a másik oldalról kerülte meg a polcot, és előbb ért a búvóhelyemre, mint én.

Aha, szóval ide akartál bújni? Nem volt nehéz kitalálni!

Nevetve cirógattam meg a füle mögött. – Jól van, Dewey! De most fussunk egyet a változatosság kedvéért.

Nekiiramodtunk a polcok között, a polc végénél találkoztunk, vagyis igazából nem bújócskáztunk. Negyedóra elteltével tökéletesen

elfeledkeztem a dolgozatomról vagy a felújítási projekt legutóbbi költségvetési tárgyalásáról vagy a Jodival folytatott kellemetlen beszélgetésről. Minden búm-bajom elszállt. Felegyenesedtem, már nem nyomta semmi a vállamat.

– Oké, Dewey. Vissza a munkához!

Dewey sohasem panaszkodott. Visszaültem a helyemre, ő meg visszatelepedett a számítógép tetejére, és lengette a farkát a képernyő előtt. Ha megint szükségem lesz rá, mindig megtalálhatom.

Nem túlzás azt állítanom, hogy azok a bújócskák Dewey-val, az együtt töltött órák segítettek át a nehézségeken. Talán könnyebb lenne olyasmit elmesélni, hogy Dewey az ölembe hajtotta a fejét és vinnyogott, míg én sírtam, vagy hogy lenyalogatta a könnyeimet. Ilyesmit bárki mesélhet. És meg is közelíti a valóságot, hiszen néha, amikor úgy éreztem, rám szakad az ég, és csak bámultam vakon magam elé könnyes szemmel, Dewey ott volt, éppen amikor szükségem volt rá.

Csakhogy az élet útja gyakrabban rögös, mint nem. A mi kapcsolatunkat is kísérte néhány könnycsepp. Én nem vagyok síró fajta. Dewey nagyon is kimutatta a szeretetét – méltányolta, ha késő este babusgattam –, de nem árasztott el az érzelmeivel. Valahogy tudta, mikor van szükségem egy kis bökődésre, egy meleg cicatestre, és tudta, mikor segít a legtöbbet az a buta bújócska. De akármire volt szükségem, megkaptam tőle, nem kérdezett semmit, nem kért ellenszolgáltatást. Ez több volt, mint szeretet. Tisztelet volt. Empátia volt. És mindkét irányban működött. A Dewey és köztem felvillanó szikra lángra lobbant a kettesben töltött könyvtári estén.

Összességében azt kell mondjam, hogy amikor az életben minden összekuszálódott, amikor egyszerre annyifelé rohantak a dolgok, és amikor néha az összeomlás szélén álltam, a Dewey-val való kapcsolatom akkor is egyszerű volt és természetes, és ez volt az egészben a legjobb.

Tizenkettedik fejezet

Karácsony

Spencer városa közösen ünnepli a karácsonyt. Holszezon ez a gazdáknak, iparosoknak, kiengedhet mindenki, és megspórolt pénzét a kereskedőknél hagyhatja. Az évszak nagy eseménye a Grand Meander, a december első hétvégéjén kezdődő Nagy Séta a Grand Avenue-n. Az utca teljes hosszában fehér fényű lámpák összehangolt füzére rajzolja körül szép vonalú épületeinket. Karácsonyi zene szól, felbukkan a Mikulás, és átveszi a gyerekek kívánságlistáit. Ugyancsak Mikulás-jelmezt viselő segédei az utcasarkokon rázzák csengettyűiket, és adományt gyűjtenek jótékony célra. Kint van az utcán az egész város, kacag, cseveg mindenki, összekapaszkodnak, hogy osztozzanak egymás melegén. Az üzletek később zárnak, a kirakatok tele ünnepi portékával; süteménnyel, forró csokoládéval segítenek leküzdeni a tél csípős hidegét.

Minden kirakat díszben pompázik. Élő Kirakatnak nevezzük őket, ugyanis mindegyikben egy-egy helyi lakos mutat be egy ünnepi jelenetet. Az ipari termékeket, köztük az 1931-es tűzvészt leküzdő tűzoltóautót kiállító Clay megyei Parker Múzeum ilyenkor a pionírok karácsonyának változatait teszi közzemlére. Más kirakatok a közelmúlt karácsonyait ábrázolják, régi játékszerekkel és porcelánbabákkal. Némelyikben jászol látható. Mások játéktárolókkal és autókkal szemléltetik, milyen egy kisfiú számára az igazi karácsony. A játékos vagy megható, tréfás vagy komoly kirakatok láttán az ember elképzeli a százötven korábbi karácsonyi sétát a kirakatok mentén, és eltűnődik: ugyan milyenek lesznek a következő százötven esztendő Nagy Sétái? Ez Spencer városa – mondják a kirakatok.

A Fák Fesztiválját, a karácsonyfa-díszítő versenyt az Első sugárút és az Ötödik utca sarkán tartják, Spencer hajdani Közösségi Termében, a mai katonai és társadalmi Eagles Klubban, ahol

jóteköny célú táncmulatságokat és vacsorákat rendeznek. Mivel 1988-ban volt Dewey első karácsonya, a könyvtár *Macskarácsony* névre keresztelt karácsonyfával nevezett be. A fát – mi mással? – Dewey képeivel díszítettük. Cicajátékok is függtek rajta, és piros pamutfüzérek ékesítették. A fa alatt a témához illő könyvek szolgáltak ajándékul, mint a *Macskatalógus*, meg *A Macska – Le a kalappal!*, szép piros szalaggal átkötve. A sétáló nézők szerény adományokat helyeztek el a fák alatt. Hivatalos zsűri ugyan nem volt, de aligha túlzok, ha kijelentem, hogy a *Macskarácsony* volt a nyerő.

Karácsonykor a könyvtárban, akárcsak a Grand Avenue karácsonyán, félretettük a problémáinkat, és a jelenre összpontosítottunk. Megerőltető volt az ősz, és most örömmel vettem el a tanulás meg az átalakítás gondjait, csak a dekorációval foglalkoztam. A Nagy Sétát követő hétfőn levettük a raktár legfelső polcairól a dobozokat. A középsőben volt a mi óriási műkarácsonyfánk, amit majd a kölesönzöpult mellé teszünk ki. December első hétfőjén Cynthia Behrends meg én korán érkeztünk, hogy felállítsuk és feldíszítsük a fát. Cynthia volt a legaktívabb kolléga, és szívesen vállalkozott mindenféle munkára. Azt azonban nem sejtette, idén mibe bocsátkozik, mihelyt ugyanis lecsúsztattuk a karácsonyfa hosszú, keskeny dobozát a magas polcra, egyszeriben vendéget kaptunk.

– Dewey nagyon izgatott ma reggel. Biztos tetszik neki ez a doboz.

– Vagy a sok műanyag szaga. – Láttam, amint az orra percenként kilencven szagot szimatol, és a gondolatai kergetőznek. *Lehetséges ez? Mama mostanáig dugdosta előlem a világ legnagyobb, legszebb, leginycsiklandozóbb szagú gumigyűrűjét?*

Amikor elővettük a dobozból a karácsonyfát, szinte láttam, hogy Dewey-nak leesik az álla.

Hiszen ez nem is gumigyűrű, hanem... hanem még annál is jobb!

Ahogy áganként előszedtük a fát, Dewey rávetette magát. Minden egyes zöld drótág minden egyes zöld plasztikdarabkáját meg akarta szaglászni. Néhány műanyag fenyőtűt sikerült letépnie, és buzgón forgatta a szájában.

– Adod ide, Dewey?!

Kiköhögött néhány plasztikdarabkát a padlóra. Aztán ugrott, és fejfel belebújt a dobozba, épp amikor Cynthia húzta kifelé a következő ágat.

– Sipirc, Dewey!

Cynthia kihúzta Dewey-t, de ő a következő pillanatban megint bent volt, nedves orra hegyére ráragadt egy zöld fenyőtű. Ezúttal az egész feje eltűnt a dobozban.

– Nem lesz ez jó, Dewey! Hagyod, hogy kivegyem a többi ágat, vagy nem?

A válasz nyilvánvalóan „nem” volt, mert Dewey meg se moccant.

– Hát jó, Dewey. Kifelé! Nem szeretném, ha otthagynád a fél szemedet – korholta nevetve Cynthia. Dewey értett a szóból, és kiugrott, de mindjárt bele is furakodott a padlón halmozódó ágakba.

– Estig se készülünk el – vélte Cynthia.

– Én is úgy nézem.

Ahogy Cynthia az utolsó ágakat is kihúzta a dobozból, nekiláttam a fa összeállításának. Dewey vigyorogva ugrált körülöttem, merőn figyelte minden mozdulatomat. Szimatolt egyet, megkóstolt egy-egy ágat, aztán hátraugrott, hogy jobban lássa a műveletet. Szegény cicát majd' szétvetette az izgalom. Mozgás, mozgás! Szeretnék már hozzáférni! Egész évben ennyire boldognak nem láttam.

– Jaj nem, Dewey! Jössz ki rögtön!

Dewey megint bevette magát a karácsonyfa dobozába, kaparászott, szimatolta a dobozban megbúvó szagokat. Teljesen eltűnt, és a következő percben a doboz ide-oda hengergett a padlón. Dewey megállt, kidugta a fejét, körülnézett. Észrevette a félig már összeállított fát, odaszökkent, és rágni kezdte a legelső ágakat.

– Látom, új játékokat talált.

– Szerintem új *szerelemre* talált – mondtam, miközben a felső ágakat beillesztettem a fa törzsét képviselő zöld oszlop nyílásaiba.

Bizony, Dewey beleszeretett a karácsonyfába. Imádta az illatát. A tapintását. Az ízét. Mihelyt sikerült összeállítanom a fát, és letettem a kölcsönzöpult mellé, Dewey odaplántálta magát, alája. *Az enyém*, mondta, miután egyszer-kétszer körüljárta. *Kérlek, hagyjatok magunkra!*

– Sajnálom, Dewey! Nem érünk rá. Még fel is kell díszítenünk.

Elővettük az év divatszínében tündöklő új boát, képeket, díszeket. Angyalkákat. Mikulásokat. Csillogó gömböket. Szalagokat, kártyákat, babákat. Dewey minden egyes dobozhoz odarohant, de láthatólag nem érdekelt sem textilanyag, se fém, sem a kampók meg a lámpácskák. A könyvtár előző évi karácsonyfájának maradékaiból gyártott koszorúnak szentelt némi figyelmet, de az előregedett plasztik nem volt méltó vetélytársa az új, fényes anyagnak. Dewey hamarosan visszatért őrhelyére, a fa alá.

Kezdtek felaggatni a díszeket. Az egyik percben Dewey a dobozokban szimatolt, a következő percben már a cipőfűzőnkkal játszott. Aztán felnyújtózott a fához, hogy még egy jót szagoljon a műanyagból. És néhány másodperc múltán nyoma veszett.

– Mi ez a zörgés?

Dewey egyszer csak elrohant mellettünk, a nyakán lógott egy nejlonzacskó. A könyvtár túlsó végébe száguldott, aztán vissza hozzánk, rohamtempóban.

– Fogd el!

Dewey kicselezett bennünket, és továbbfutott. Hamarosan megint vissza. Cynthia elállta az ajtóhoz vezető utat. Én a kölcsönzőpult mellett strázsáltam. Dewey átrontott köztünk. Láttam a szemén, hogy szinte örjög. Sehogy sem tudott szabadulni a nyakára akadt nejlonzacskótól. Egyetlen gondolata volt: *Rohanj! Így talán megszabadulhatsz ettől a szörnyetegtől.*

Hamarosan már négyen-öten kergettük, de ő mindnyájunkat kicselezett. Az sem segített, hogy az oldalunkat fogtuk neveltünkben.

– Bocs, Dewey, de nem tagadhatod, hogy ez rém mulatságos.

Végre sarokba szorítottam, és akárhogy igyekezett kitépni magát a kezemből, sikerült megszabadítanom a zacskótól. Dewey azonnal odafutott új kebelbarátjához, a karácsonyfához, és leheveredett az ágak alá egy kényelmes, hosszú cicamosdásra, aminek végeztével a mancsát bedugta a fülébe. Ma estére, vagy legkésőbb holnapra persze ott lesz a szőrcomó. De legalább egy tanulsága mégiscsak volt az esetnek. Dewey meggyűlölte a nejlonzacskókat.

Soha még ilyen jó napunk nem volt, mint a könyvtár karácsonyi fájának díszítésekor. Egész nap neveltünk, Dewey pedig az egész napot – kivéve a nejlonzacskó-maraton – romantikus üdvösségben

töltötte. A karácsonyfa iránti szerelme sohasem csökkent. Minden évben, amikor a doboz lekerült a polcról, Dewey már ugrott is.

A könyvtárosok rendszerint kaptak néhány ajándékot a hálás látogatóktól, de abban az évben a csokidobozok és sütik mennyisége eltörpült Dewey labdáinak, csemegéinek, játékegereknek halmaza mellett. A város minden lakosa szemmel láthatóan tudatni akarta Dewey-val – és velünk –, hogy cicánk milyen sokat jelent nekik. Volt néhány fantasztikus játék az ajándékhalomban – köztük néhány igazán szép, saját kezűleg készített darab –, de Dewey kedvenc játéka az egész ünnep során nem valamelyik ajándék volt, hanem egy gombolyag piros fonál, amit a díszek egyik dobozában talált. Az a gombolyag lett Dewey állandó játéka, nemcsak az ünnepi időszakban, de az elkövetkező években is. Addig pofozta ide-oda a könyvtárban, míg néhány lábnyi fonál kiszabadult, és addig tépte, rángatta, míg végül köréje nem csavarodott. Nemegyszer szinte elgázolt a személyzeti részlegen átszáguldó narancsszínű macska, szájában vörös fonallal, amint maga után vonszolta a gombolyagot. Egy óra múlva kimerülten leheveredett a karácsonyfa alá, négy lábbal markolva piros pajtását.

Karácsonykor néhány napra bezárt a könyvtár, és ilyenkor hazavittem Dewey-t. Többnyire egyedül volt, mert Jipsonék családi karácsonya hagyományosan Hartley-ban zajlott. Ilyenkor valamennyien Anya és Apa házában gyűltünk össze; aki nem jött, azt a kitagadás veszélye fenyegette. Valamennyi karácsonyi tevékenységben kötelező volt részt venni, márpedig akadt belőlük bőven: óriási lakomák; díszítőverseny; gyerekjátékok; közös éneklés; desszertek és sütemények; felnőttjátékok. Időnként betoppantak rokonok süteménnyel vagy valami kis aprósággal – Sioux City-ben láttam, és gondoltam, talán tetszik majd nektek –; és előkerültek az elmúlt esztendőök történetei, újra és újra elmesélve. A családi karácsonyfa alatt mindig akadt elmesélni való történet. Nem voltak ott drága ajándékok, de valamennyi Jipson eltölthetett egy hetet egy kiterjedt nagycsalád körében, és ez a legértékesebb ajándék.

Idővel mindig megszólalt valaki: – Játsszuk el Johnny nadrágját!

Anya és Apa antik tárgyakat gyűjtöttek, és néhány éve ezeket felhasználva megalakítottuk a Jipson-zenekart. Én játszottam

nagybőgőn, ami nem volt más, mint egy mosóteknő, a tetejéhez erősített seprűnyéllel, és a kettő közt kifeszített madzaggal. A húgom mosódeszkán játszott. Apa és Jodi kanalakkal ütötte a ritmust. Mike zsírpapírral borított fésűt fűjt. Doug egy öreg kancsó száján trombitált. Anya egy pionír-korból származó vajköpülőt fordított fel, és azon dobolt. A „Johnny bajtársát” játszottuk, amit Jodi kicsi korában így kért: „Johnny nadjágja”. A név rajta ragadt a nótán. Minden évben eljátszottuk „Johnny nadjágját” és sok más régi rock and roll nótát, egészen késő éjszakáig a házi készítésű hangszereken, egy vidéki hagyomány tiszteletére, ami Iowának ebben a részében talán sosem létezett, és közben dőlünk a kacagástól.

Az éjféltől mise után Jodival hazaindultunk Dewey-hoz, aki mindig örömmel fogadott.

Karácsony napját hármásban töltöttük Spencerben. Dewey-nak nem vettem ajándékot. Mi értelme lett volna? Máris több cucca volt a kellesténél. És egy együtt töltött év után a kapcsolatunk nem szorult jelképes ajándékokra, erőltetett figyelemre. Semmit sem kellett bizonygatnunk. Dewey nem kívánt és nem várt el tőlem mást, mint naponta néhány órát az időből. Én is ugyanígy éreztem. Aznap délután elvittem Jodit Anyáékhoz, és hazaszöktem, hogy elüldögéljek Dewey-val a kanapén, tétlenül, szótlánul – két jó barát, mint egy pár ócska zokni, amelyik cipőre vár.

Tizenharmadik fejezet

Egy nagy könyvtár

Nem kell, hogy egy nagy könyvtár feltétlenül nagy legyen. Sem szép. Az se kell, hogy a legjobb legyen a felszerelése, a legkiválóbb a személyzete, a legtöbb a látogatója. A nagy könyvtár – szolgálat. Szerves része a közösség életének, olyannyira, hogy valóban nélkülözhetetlen. A nagy könyvtárat senki sem veszi észre, hiszen mindig is ott van, és mindig megtalálható benne az, amire az embereknek szükségük van.

Spencer Közkönyvtárát 1883-ban alapították, Mrs. H. C. Crary szalonjában. A könyvtár 1890-ben átköltözött a Grand Avenue egyik kis faházába. 1902-ben Andrew Carnegie tízezer dollárt adományozott a városnak, új könyvtárra. Carnegie annak az ipari forradalomnak volt a terméke, amely a farmerek országát gyári munkások, olajmunkások, vaskohászok országává változtatta. Könyörtelen kapitalista volt, vállalatát, a United States Steelt az ország legsikeresebb üzletévé fejlesztette. Azonkívül baptista volt, és 1902-ben már buzgón költötte a pénzét érdemes célokra. Ezek egyike volt a kisvárosok könyvtáralapítására fordítandó adomány. Egy Spencer szabású város számára egy Carnegie-könyvtár jelezte, hogy nem jutott éppen a csúcsra, de többre vitte, mint Hartley és Everly.

Spencer Közkönyvtára 1905. március 6-án nyílt meg a Keleti Harmadik utcán, fêlsaroknyira a Grand Avenue-tól. Jellegzetes Carnegie-könyvtár volt, mivel Carnegie a klasszikus stílust és a szimmetrikus elrendezést kedvelte. Az előcsarnok három színes üvegablakából kettőt virág díszített, egyet a *KÖNYVTÁR* felirat. A könyvtáros nagy, központi pult mögött trónolt, körülötte kártyák fiókjai. Az oldalsó kis boltíves szobákban a mennyezetig értek a könyvespolcok. Abban a korszakban, amikor a középületekben szigorúan elkülönítették a nemeket, itt férfiak és nők szabadon beléphettek bármelyik helyiségbe. A Carnegie-könyvtárak továbbá

az elsők közt engedték, hogy a látogatók maguk válasszanak könyveket a polcról, kérésükkel nem kellett a könyvtárhoz fordulniuk.

Némelyik történész szerint a Carnegie-könyvtárak kopárak, de ez csak a nagyvárosok, például New York vagy Chicago faragott füzérdíszekkel, pompás, festett mennyezettel, kristálycsillárokkal ékes, kifinomult központi könyvtáraival összehasonlítva igaz. Egy helybeli asszony szalonjához vagy a Grand Avenue bármelyik kirakatához képest a spenceri Carnegie-könyvtár hihetetlenül díszes volt: a mennyezete magas, az ablakai óriásiak. A félig alagsori szintet foglalta el a gyermekkönyvtár – valóságos újítás akkoriban, amikor a gyerekeket jószerint az otthonukba zárták. Itt a gyerekek egy körpadon ülve olvashattak, felettük, az utcaszinten zöldellő pázsitra nézett az ablak. Az egész épületben lefektetett széles, fényesre csiszolt sötét fapadló nyikorgott a léptek alatt, és gyakran nem hallatszott egyéb hang, csak ez a nyikorgás. A Carnegie-ben láthatóak, nem pedig hallhatóak voltak a könyvek. Múzeum volt. Benne templomi vagy kolostori csend. A tudás szentélye volt, és 1902-ben a tudás könyveket jelentett.

A könyvtár sokak tudatában egyenlő a Carnegie-könyvtárral. Ezek gyermekkorunk könyvtárai. A csend. A magas mennyezet. A könyvtár központi pultja, ahol a tekintélyes könyvtárosnő trónol (legalábbis az emlékeinkben). Ezeket a könyvtárakat mintha arra tervezték volna, hogy a gyerekek úgy érezzék: eltévedtek, soha senki rájuk nem talál, és ez varázslatos érzés.

Mire engem 1982-ben felvettek a könyvtárba, már nyoma sem volt a hajdani Carnegie-könyvtárnak. Szép volt, de kicsi. A terjeszkedő város kinőtte. Az adománylevél értelmében a telket könyvtárnak kellett használni, vagy visszaadni a tulajdonosnak, 1971-ben tehát a város lebontatta a régi Carnegie-épületet, és nagyobb, modernebb, használhatóbb könyvtárat épített. Itt nem nyikorgott a padló, itt ragyogott a világítás, itt képtelenül magasak voltak a könyvespolcok, és a helyiségekben eltévedhetett az ember.

Kész katasztrófa volt.

Spencer városa építészetileg hagyományos stílusú. A boltok téglából épültek, a két-háromszintes lakóházak a Harmadik utcán

favázások. Az új könyvtár azonban betonból készült. A földszintes épület úgy guggolt a sarkon, akár valami bunker. Eredeti széles pázsitja eltűnt, a helyét két parányi kert foglalta el. Ahhoz árnyékos, hogy virág nőjön benne, hát hamarosan kavicssal szórták be. A bejárat üvegajtaja nem közvetlenül az utcáról nyílt, az előcsarnok zárt volt és barátságatlan. A város középiskolájára néző keleti fal merő beton. Grace Renzig az 1970-es évek végén azzal a kéréssel fordult a könyvtárbizottsághoz, hogy a keleti fal mentén futónövényt ültethessen. Néhány év múlva megkapta a kúszónövényt, de végül közel húsz évre ott ragadt a bizottságban.

Spencer új Közkönyvtára modern volt, de durván célszerű. És szörnyen hideg. Északra néző üvegfalán át bájos kilátás nyílt a síkátorra. Télen a könyvtár hátsó részében képtelenség volt meleget tartani. A nyitott földszinten nem maradt hely raktározásra. A személyzetnek nem volt kijelölt helye. Az egész épületben mindössze öt konnektor volt. A helyi iparosok keze alól szép, de kevésbé praktikus bútorok kerültek ki. Az asztalok kiálló támasztékai miatt nem lehetett több széket odahúzni, a műanyag felületű bútor tömör tölgyfából készült és szinte mozdíthatatlanul súlyos volt, a narancsszínű szőnyeg kész rémálom.

Egyszerűbb szavakkal: az épület nem felelt meg egy olyan városnak, mint Spencer. A könyvtárat mindig is jól vezették. Kitűnő könyvgyűjteménye volt egy Spencer méretű városhoz képest, a könyvtár vezetősége mindig hamar elfogadta és alkalmazta az új technológiákat és elméleteket. Lelkesedés, szakszerűség és gyakorlat tekintetében a könyvtár első osztályú volt. De 1971-től kezdve alkalmatlan épületbe gyömöszölték. A külseje kirítt a környezetből. A belseje sem praktikus nem volt, sem barátságos. Nem hívogatta a belépőt, hogy üljön le és engedje el magát. A szó minden értelmében hideg volt.

Az átalakítást – nevezzük talán felmelegítő folyamatnak – 1989 májusában kezdtük el, amikor Északnyugat-Iowa ébredezett, és barnából zöldre váltott. A pázsitot hirtelenjében le kellett nyírni, a Grand Avenue fáin új lomb sarjadt. A gazdaságokban a növények kibújtak a földből és kibontakoztak, és végre meglátszott az eredménye a felszerelés javítására, a föld megművelésére, a magok

elvetésére szánt sok-sok óra munkának. Melegebbre fordult az idő. A gyerekek elővették a biciklijüket. A könyvtárban, közel egyéves tervezés után, végre eljött a munka ideje.

Az átalakítás első mozzanataként kifestettük a sivár betonfalakat. Elhatároztuk, hogy nem szereljük le a falhoz csavarozott, három méter magas polcokat, így hát mázolónk, Tony Joy – egyben Sharon Joy kolléganőnk férje – egyszerűen ponyvát dobott a polcokra, és odatámasztotta a létrát. Amire Dewey abban a pillanatban felmászott.

– Na jól van, Dewey, most szépen lejössz.

Dewey oda se bagózott. Több mint egy éve lakozott a könyvtárban, de három méter magasból még nem látta soha. Ez volt aztán a meglepetés! Dewey átlibbent a létráról a polc tetejére. Néhány lépés, és már el sem érhettük.

Tony odébb vitte a létrát. Dewey követte. Tony felmászott, a polcra könyökölt, és farkasszemet nézett a konok macskával.

– Nem jó ötlet, Dewey. Kifestem ezt a falat, te meg hozzádörgölözöl. Vicki meglát egy kék macskát, és akkor tudod, mi lesz? Engem kirúgnak. – Dewey egyre csak bámult le a könyvtárra. – Mit érdekel téged, igaz? Na várj csak! Vicki!

– Jelen.

– Figyelt?

– Igen, hallottam, Tony. Nem fogom magát felelősségre vonni.

Nem izgattam magam Dewey miatt. Nála lelkiismeretesebb macskát nem ismertem. Biztos léptekkel száguldott le a polcról. Oldala súrolta a könyveket, de egyetlenegy sem lökött le. Tudtam, úgy jár-kele a polcon, hogy hozzá sem ér a nedves festékhez, és amikor feloson a létrán, nem löki le a tetején álló festékes bödönt. Tony miatt már jobban aggódtam. Nem könnyű egy létrán osztozni a könyvtár királyával.

– Részemről rendben, ha maga is úgy gondolja – szóltam fel Tonynak.

– Vállalom a kockázatot! – válaszolt nevetve.

Alig telt el néhány nap, Tony és Dewey elválaszthatatlanok lettek. Vagy talán inkább úgy kellene mondanom, Tony és Dewkster, ugyanis Tony így szólította. Szerinte a „Dewey” túlságosan nyámnyila név egy ilyen macsó macskának. Féltő, hogy a helybeli

kóbor macskák éjszakánként a gyerekkönyvtár ablaka elé gyűlnek, és kigúnyolják Dewey-t a neve miatt. Tony tehát eldöntötte, hogy a valódi neve nem Dewey, hanem Duke, azaz Herceg, akárcsak John Wayne-é. – Csak a legközelebbi barátai hívják Dewksternek – magyarázta Tony. Engem pedig állhatatosan Elnökasszonynak szólított.

– Mi a véleménye a pirosnak erről az árnyalatáról, Elnökasszony?

– Nem is tudom. Szerintem inkább rózsaszín.

De nem a rózsaszín festék volt a legfőbb gondunk. Egyszeriben képtelenek voltunk a mi udvarias, jó magaviseletű macskákat lent tartani a legmagasabb falipolcra. Egyik nap Tony végignézett a könyvtáron, és megpillantotta Dewey-t, amint az épület túlsó végében a polcok tetején üldögél. Ez jelentette Dewey életében a fordulópontot: rájött, hogy tetszése szerint bármikor felmászhat a polcok tetejére. Odafent övé volt a könyvtár, és néhanap egyáltalán nem is óhajtott lejönni.

– Hova lett Dewey? – kérdezősködtek a hónap első szombatján a családfakutató klub tagjai. Mint a könyvtárban ülésező valamennyi klubnál – a mi Kerek Termünk volt a város legnagyobb ülésterme, és rendszerint jó előre lefoglalták –, a klubtagok megszokták a Dewey-rutint. Dewey a gyűlés kezdetén először is az asztal közepére szökkent. Szemügyre vette a résztvevőket, kinek-kinek megszimatolta a kezét, vagy az arcába bámult. A szemle végeztével kiválasztott valakit, és az ölébe telepedett. A gyűlés tárgyától függetlenül Dewey sohasem kapkodta el a dolgot. Ritmusát csak úgy lehetett megtörni, ha kidobták, és becsukták mögötte az ajtót.

A Dewey-módszert eleinte ellenállás fogadta, kivált a Kerek Teremben gyakran gyűlésező üzleti és politikai csoportok részéről, de néhány hónap múlva már az üzletemberek is az ülés fénypontjának tekintették a dolgot. A családfakutató klub szinte társasjátékként kezelte, mivel Dewey alkalmanként más-más személyt választott, akinél végigüldögélte a gyűlést. A többiek nevettek, megpróbálták magukhoz csalogatni, akárcsak a Meseórán a gyerekek.

– Dewey-nak mostanában máshol járnak a gondolatai – közöltem velük. – Amióta Tony elkezdte kifesteni a könyvtárat, Dewey

kizökönt a rendes kerékvágásból. De mihelyt ráébred, hogy maguk itt vannak...

Dewey, mintegy végszóra, beballagott az ajtón, felszökönt az asztalra, és megkezdte a szemlét.

– Szóljanak, ha szükségük van valamire – mondtam kifelé indulóban. De nem szólt senki: minden szem Dewey-ra szegeződött. – Ez nem igazság, Esther – hallottam még távolodóban. – Biztosan tonhalat rejtegetsz a zsebedben!

Mire Tony három hét múlva végzett a festéssel, Dewey-t mintha kicserélték volna. Talán tényleg Duke-nak gondolta magát, mert már nem érte be szundikálással valakinek az ölében. Felfedezőutakra indult. A magasban. És ami a legfontosabb, felderítette, hol érdemes felmászni. Ezt Dewey Edmund Hillary-korszakának neveztük el, a Himalája meghódítójáról. Dewey addig nem hagyott fel a mászással, míg meg nem hódította a maga Mount Everestjének csúcsát, amit csak több mint egy hónap múltán ért el.

– Hova lett Dewey? – kérdeztem egy reggel Audrey Wheelert, aki a kölcsönzőpultnál dolgozott. – Nem jelentkezett a reggelijéért.

– Nem láttam.

– Majd szólj, ha látod! Szeretném tudni, nincs-e valami baja.

Öt perc múlva meghallottam, amint Audrey merőben szokatlan módon felkiált: – Te szentséges ég!

A könyvtár közepén állt, és felfelé bámult. És ott, a fénycsövek tetején üldögélt Dewey, és lebámult ránk.

De mihelyt megpillantott bennünket, rögtön visszahúzta a fejét. Láthatatlanná vált. Merőn bámultunk, és Dewey feje csakhamar megjelent vagy fél méterrel lejjebb, de még mindig a fénycsöveken. Aztán újra eltűnt, majd néhány arasznyira megint felbukkant. Nyilván már órák óta tartózkodott a háromméteres sávokban elhelyezett fénycsövek között, és onnan tartott szemmel bennünket.

– Hogyan fogjuk leszedni?

– Talán hívjuk ki a tűzoltókat – vetette fel valaki. – Nekik van olyan magas létrájuk.

– Várjunk még! – mondtam. – Semmiben sem tesz kárt, saját magában sem, és ha megéhezik, majd lejön.

Dewey egy óra múlva beslattyogott az irodámba, száját nyalogatta

a kiadós tízórai után, és az ölembe ugrott egy kis simogatásért. Láthatólag felvillanyozta az új játék, de nem akarta túlzásba vinni a dolgot. Tudtam, hogy legszívesebben megkérdezné: *Na, mit szólsz?*

– Nem vagyok hajlandó tárgyalni a dologról, Dewey.

Rám sandított.

– Nem viccelek.

Oké, akkor szundítok egyet. Fárasztó reggelem volt.

Mindenkinél kérdezősködtem, de senki sem látta lejönni. Jó néhány heti megfigyelés után végre kitaláltuk, hogyan juthatott fel. Először felugrott a számítógép üres asztalára. Onnan a kartotékok dobozára, ahonnan jó nagy ugrással elérte a személyzeti fertály körüli ideiglenes fal tetejét, és ott elbújt Spencer történetének egy vaskos kötete mögé. És onnan már alig több mint egyméternyire volt a fénycső.

Persze átrendezhettük volna a berendezést, de mihelyt Dewey-n kitört a mennyezetmánia, tudtuk, hogy más nemigen fékezheti meg a fénycsősétát, csak az aggkor és a csikorgó csontok. Amíg a macska nem tudja, hogy valami létezik, nem nehéz távol tartani tőle. De ha rábukkan valamire és kedvet kap hozzá, szinte lehetetlen visszafogni. A macska nem lusta; még a legcsavarosabb terv megghiúsítására sem sajnálja a fáradságot.

Különben is, Dewey élvezte a magaslati levegőt. Addig sétált ide-oda a fénycsöveken, míg rá nem talált a legérdekesebb pontra. Ott leheveredett, kidugta a fejét, és figyelt. Ettől persze a látogatóink is el voltak ragadtatva. Dewey magaslati sétáját a nyakukat nyújtogatva figyelték, a fejük úgy járt ide-oda, akár az óra ingája. Szólongatták Dewey-t. Mikor megmutogatták a gyerekeknek, ahogy Dewey kikukucskál a fénycsövek közül, a kis kölykök izgatottan visítotak. És nem győztek kérdezősködni.

– Mit csinál ott?

– Hogy került oda?

– Miért van odafent?

– Nem fogja megégetni magát?

– Mi lesz, ha leesik? Meghal?!

– Mi lesz, ha ráesik valakire? Az talán meghal?!

Mikor a gyerekek rájöttek, hogy nem mászhatnak Dewey után a

mennyezetre, rimánkodni kezdtek, hogy jöjjön le. – Dewey szívesen van odafent – magyaráztuk. – Játsszik. – Idővel még a gyerekek is belátták, hogy Dewey csakis a saját maga akaratából hajlandó leereszkedni a magasból. Odafent rálelt a maga hetedik mennyszágára.

A hivatalos felújítás 1989 júliusában kezdődött, mivel július a könyvtárban a holt szezon. A gyerekeket vakáció idején nem viszik osztálykirándulásra, és nálunk sincs nem hivatalos napközi. Az utca szemközti oldalán székelő adószakértő cég ingyen felajánlotta raktárhelyiségét. Spencer közkönyvtárában ötvenöt polcegység van, ötvenezer könyv, hatezer magazin, kétezer újság, ötezer album és videokazetta, ezer genealógiai szakkönyv és kézirat, valamint vetítők, vetítővásznak, televíziókészülékek, 16 és 8 milliméteres kamerák, írógépek, íróasztalok, asztalok, székek, katalógusok, kartotékok és irodaszerek. Mindent megszámoztunk. Minden egyes számnak megvolt a színes megfelelője egy táblázatban, amely feltüntette a helyét a raktárban, valamint új helyét a könyvtárban. Az új kék szőnyegen Jean Hollis Clark meg én krétával megjelöltük minden egyes polc, asztal és íróasztal helyét. Ha egy polcot két centivel kijebb helyeztek el a megjelölt helynél, a munkásoknak muszáj volt odébb tolniuk, mivel szigorúan be kellett tartanunk a polctávolságot és a Mozgáskorlátozottak Törvényének követelményeit. Ha egy polc két centivel kijebb áll, a következő már négygyel. És mire észbe kapunk, egy kerek szék beszorul egy sarokba.

A költözködés az egész közösséget megmozgatta. A Rotary Klub segítette kiszállítani a könyveket, a Golden Kiwani Klub visszaköltöztetni. Bob Rose, a városfejlesztési igazgató mozgatta a polcokat. Doris Armstrong férje, Jerry egy hétnél is tovább szegecselt 110 új acéllemezt a polcok szélére, lemezenként legalább hat szegeccsel, zokszó nélkül. Mindenki részt vett a munkában: a családfakutató klub, a könyvtárbizottság, pedagógusok, szülők, a Könyvtár Barátainak kilenctagú igazgatótestülete. A belvárosi kereskedők is beszálltak ingyen itallal, harapnivalóval mindenkinek.

Óraműpontossággal ment végbe az átalakítás. Pontosan három hét

alatt a narancsszínű rémálom helyét semleges kék szőnyeg és tarka, frissen kárpitozott bútor foglalta el. A gyerekkönyvtárban kétszemélyes hintaszékeket helyeztünk el, hogy a mamák ringatózva olvashassanak fel a gyerekeiknek. Egy szekrényben tizennyolc Grosvenor-nyomatot találtam, meg hét antik tollrajzot. Keretezésükre nem volt pénze a könyvtárnak, hát mindegyik darabot örökbe fogadta a közösség egy-egy tagja, és a maga költségén bekereteztette. Az átrendezett, szögbe állított polcok visszaterelték a tekintetet a könyvekre, ahol ezer meg ezer színes gerinc hívogatta látogatóinkat, hogy időzzenek el, olvassanak, pihenjenek.

Süteménnyel, teával kínáltuk új könyvtárunk megnyitójának vendégeit. De senki sem volt aznap annyira izgatott, mint Dewey. Három hosszú héten át raboskodott a házamban, és ezalatt megváltozott az egész világ. Megváltoztak a falak, megváltozott a szőnyeg, máshová került minden szék, asztal, könyvespolc. Még a könyveknek is más volt a szaguk, miután a szemközti raktárban rostokoltak.

De mihelyt érkezni kezdtek a vendégek, Dewey visszarohant a büféasztalhoz, hogy ő legyen megint az élen, a központban. Igen, a könyvtár megváltozott, de három hosszú héten át legjobban az embereket hiányolta. Utálta, hogy távol volt a barátaitól, a könyvtártól. És a barátai is hiányolták Dewey-t. Ahogy a sütemények felé indultak, mindegyik megállt, hogy megsimogassa Dewey-t. Némelyikük a vállára emelte, úgy járta be az átrendezett polcrendszert. Mások csak nézték, beszéltek róla, mosolyogtak. A könyvtár megváltozhatott, de Dewey maradt a király.

A Dewey érkezése előtti 1987-es esztendő és 1989, a felújítás éve között a spenceri Közkönyvtár látogatóinak száma az évi 63 ezerről százezernél is magasabbra emelkedett. Nyilvánvalóan változás történt. Az emberek másképp gondoltak a könyvtárra, többre értékelték. És nemcsak Spencer polgárai. Abban az évben látogatóink 19,4 százaléka Clay megye vidéki részeiről érkezett. További 18 százalék a környező megyékből. E számok láttán senki sem vitathatta, hogy a könyvtár a terület középpontja lett.

Az átalakítás kétségtelenül segített. Akárcsak a Grand Avenue újjáélesztése, az éledező gazdaság, valamint az új erőre kapott

személyzet, meg az új, kibővített és szórakoztató programjaink. De a változás motorja, ami a legtöbb új embert vonzotta, ami közszolgáltatásból központi találkozóhellyé tette Spencer Közkönyvtárát, nem volt más, mint – Dewey.

Tizennegyedik fejezet

Dewey kereket old

Spencerben július vége az év legszebb időszaka. Háromméteresre nő a zöldben, aranyban tündöklő kukorica. Annyira magas, hogy a gazdákat az állam törvényileg kötelezi: mérföldenként, ahol az utak derékszögben találkoznak, fele magasságra vágják vissza a növényt. Iowa falusi részén sok az útkereszteződés és kevés a stoplábla. A visszavágott kukorica segít, mert így legalább meglátni a közeledő autókat, és a gazdák sem károsodnak. A kukoricacsövek a tő közepén nőnek, nem a tetején.

Nyáron, Iowában könnyen elhanyagolja az ember a munkáját. Tárva-nyitva az ablak, szabadon szállnak az illatok. Az ebédidőt a folyóparton töltheted, a hétvégén a Thunder híd mentén horgászszatsz. Néha bizony kiveti az embert a szoba.

– Ez volna a mennyország? – kérdezem minden évben.

– Nem – hangzik a képzeletbeli válasz. – Ez Iowa.

1989 augusztusára végeztünk a felújítással. Visszatértek a látogatók. A személyzet örvendezett. Dewey-t nem egyszerűen befogadta a közösség: ő vonzotta és ösztönözte az embereket. Közeledett a szeptember, és vele az év legnagyobb eseménye: a Clay megyei vásár. Főiskolai tanulmányaim egy hónapig szüneteltek. Minden nagyszerűen ment – Dewey-t kivéve. Az én elégedett fiacskám, könyvtárunk hőse megváltozott: szórakozott lett, ideges, és mindenekfelett problémaforrás.

És a problémát a felújítás miatt a házamban töltött három hét okozta: Dewey az ablakredőnyön át a külvilágot bámulta. A kukoricára ugyan nem látott rá, de hallotta a madarakat. Érezte a szellőt. Szagolta, amit a macskák szagolnak, amikor a külvilág felé fordul az orruk. És most hiányolta a redőnyt. Ablaka volt ugyan a könyvtárnak, de ki nem nyílt soha. A teherautók zaja behallatszott, a madarak éneke azonban nem. *Hogy tehettek ilyet?* – nyávogta

Dewey. *Elhúzzátok az orrom előtt azt a sok szépséget, aztán eltüntetik?*

Spencer Közkönyvtárának két sor bejárati ajtaja között parányi üvegezett előcsarnok bújik meg: télen segít kint tartani a hideget, mivel legalább az egyik sor ajtó rendszerint csukva van. Dewey korábban két éven át utálta azt az előcsarnokot; amikor visszatért a házamban töltött háromhetes vakációról – imádtá. Az előcsarnokban hallotta a madarakat. Ha nyitva volt a külső ajtó, szagolhatta a friss levegőt. Délután néhány óra hosszat még egy kis napfény is beszűrődött. Dewey megjátszotta, hogy ennyit kíván, nem többet: ülni a kis napfényfolton, és hallgatni a madarakat. Ha egy darabig elidőzött az előcsarnokban, feltámadt benne a kíváncsiság: vajon mi lehet a második sor ajtón kívül, odakint a nagyvilágban? De nem járhatott túl az eszünkön.

– Dewey, azonnal gyere be! – kiáltott rá az elülső pultnál ülő kolléga, valahányszor Dewey egy kifelé tartó látogató nyomába szegődött. Szegény cica csapdába került. A kölcsönzőpult az előcsarnokra nézett, és az ott ülő kolléga azonnal észrevette Dewey-t. Mire mit eszelt ki: oda se bagózott, kivált ha Joy DeWall volt az a kolléga. Joy volt a legújabb és legfiatalabb munkatársunk, és az egyetlen, aki nem volt házas. A szüleivel élt egy ikerházban, ahol a bérleti szerződés nem engedélyezett háziállatot, Joy tehát különleges szeretettel csüggött Dewey-n. Dewey ezt jól tudta, és Joy szavát elengedte a füle mellett. Erre Joy hozzám fordult segítségért. Az én számból szólt a megfellebbezhetetlen anyai szó. Dewey mindig hallgatott rám, bár ebben az esetben úgy megmakacsolta magát, hogy kénytelen voltam különleges fenyegetéshez folyamodni.

– Dewey, vegyem elő a spriccelőt?

Dewey farkasszemet nézett velem.

Elővettem a hátam mögül a spriccelőt. A másik kezemmel nyitva tartottam a könyvtárba vezető ajtót. Dewey beosont.

Tíz perc múlva hallom: – Vicki, Dewey megint kint van az előcsarnokban.

Betelt a pohár. Egy napon belül háromszor! Itt az ideje az erőteljes fellépésnek.

Kirontottam az irodámból, behangoltam a legzordabb mama-

stílusra, feltéptem az előcsarnok ajtaját, és megzendültem: – Befelé, de azonnal, fiacskám!

Egy húsz év körüli fiatalember kis híján frászt kapott. Még el se hangzottak a szavaim, ő már rontott is be a könyvtárba, felmarkolt egy magazint, és beletemetkezett. Tyhú, ezt megcsináltam. Döbbsen csendben tartottam nyitva az ajtót, rá se mertem nézni szegény fiúra, miközben Dewey a legteljesebb lelki nyugalommal lépkedett el mellettem, mintha mi sem történt volna. Szinte láttam, amint gúnyosan vigyorog.

Eltelt egy hét. Egyik reggel Dewey nem jelentkezett a reggelijéért, és nem találtam sehohol. Ebben persze nem volt semmi szokatlan; Dewey bővében volt a búvóhelyeknek. A bejárati ajtó melletti vitrin mögött például volt egy lyuk, alig nagyobb, mint egy ceruzásdoboz. Vagy az a barna fotel a gyerekrészlegben, habár abból rendszerint kilátszott Dewey farka. Egyik délután Joy a westernnek legalsó polcán rendezte a könyveket, amikor legnagyobb meglepetésére Dewey bukkant elő. A könyvtárban a polc mindkét oldalára teszünk könyveket. A két sor könyv között mintegy tíz centi hely van. Dewey végső búvóhelye ott volt, a könyvek között: gyors, kézenfekvő, biztonságos. Csak úgy lelhattunk rá, ha találomra kiemeltük a könyveket, és mögójük kémleltünk. Ez nem hangzik különösebben nehéznek, míg számításba nem vesszük, hogy Spencer Könyvtárában több mint négyszáz könyvespolc van. És a könyvek között irdatlan labirintus, hosszú, keskeny világ, amelynek Dewey az ura.

Szerencsére többnyire megmaradt kedvenc helyénél, a westernnek legalsó sorai mögött. Most azonban nem volt ott. Sem a barna fotelben, sem a vitrin mögötti lyukban. És a plafonvilágításról sem sandított ránk. Benyitottam a mosdóba, hátha rázárta magára az ajtót. Ott se találtam.

– Láta valaki Dewey-t?

– Én nem. Én sem. Nem. Nem.

– Ki zárt be tegnap este?

– Én – válaszolt Joy –, és Dewey határozottan itt volt. – Tudtam, Joy el nem mulasztaná, hogy megkeresse Dewey-t. Rajtam kívül ő volt az egyetlen, aki zárás után itt maradt Dewey-val bújócskázni.

– Helyes. Akkor itt van az épületben. Nyilván új búvóhelyet talált.

– Hol van Dewey? – kérdezte az egyik látogatónk.

Hússzor is elhangzott már ez a kérdés, pedig még csak kora délutánra járt.

– Mondjátok mindenkinek, hogy Dewey gyengélkedik. Nem kell senkit megijeszteni. – Tudtam, hogy majd előkerül.

De Dewey még akkor sem került elő, mire ebéd után visszatértem.

Aznap este nem mentem egyenesen haza, hanem vagy fél óra hosszat kocsikáztam ide-oda. Nem számítottam rá, hogy a környéken megpillantok egy bolyhos szőrű, narancsszínű macskát, de sose lehet tudni. Egy gondolat bántott: – Mi van, ha megsérült? Mi van, ha szüksége lenne rám, és én nem találom? Cserbenhagytam! – Tudtam, hogy nem halt meg. Hiszen annyira egészséges. És azt is tudtam, hogy nem szökött el. De a gondolat nem hagyott nyugodni...

Másnap nem várt rám a bejáratnál. Beléptem, és rideg, halotti csend vett körül. Gerincemen végigfutott a hideg, bár odakint kánikula volt. Tudtam, hogy baj történt.

– Keressétek mindenhol! – mondtam a kollégáknak.

Felkutattunk minden zugot. Kinyitottuk valamennyi szekrényt, fiókot. Leszedtük a polcról a könyveket, hátha ott bujkál valahol. Zseblámpa fényével pásztáztuk végig a falipolcokat. Némelyikük négy-öt centire kiállt; Dewey a szemleútja során beeshetett és beszorulhatott. Az ügyetlenség nem jellemző rá, de végszükség esetén semmiféle lehetőséget nem hagyhattunk figyelmen kívül.

– Az éjjeliőr! – vágott fejbe a gondolat, és már kaptam is fel a telefonkagylót. – Halló, Virgil, itt Vicki a könyvtárból. Látta tegnap este Dewey-t?

– Kit?

– Dewey-t. A macskát.

– Nem én. Nem láttam.

– Belekóstolhatott valamibe, amitől megbetegedett? Valami tisztítószerbe?

Virgil tétovázott.

– Nem hiszem.

Nem szívesen kérdeztem, de kénytelen voltam:

– Nyitva hagyja valamikor is az ajtót?

Most már hosszasabban tétovázott.

– Mikor kiviszem a szemetet, kitámasztom az ajtót.

– Mennyi időre?

– Úgy öt percre.

– Tegnapelőtt este is kitámasztotta?

– Minden este kitámasztom.

Elszorult a szívem. Ez az. Dewey sosem ront ki egy nyitott ajtón, hacsak nincs pár hete, hogy megfontolja a dolgot, kikandikáljon a sarkon, beleszimatoljon a levegőbe...

– Azt hiszi, hogy megszökött? – kérdezte Virgil.

– Igen, Virgil. Azt hiszem.

Közöltem a kollégákkal a hírt. Mindennemű információt örömmel fogadtunk. Csoportokba szerveződünk; ketten maradnak a könyvtárban, a többiek Dewey-t keresik. Rendszeres látogatóink megorrontották, hogy valami baj van. – Hol van Dewey? – hangzott a kérdés, az ártatlan érdeklődéstől az aggodalmaskodásig. Nincs semmi baj, nyugtattuk meg legtöbbszörüket, de rendszeres látogatóinknak elárultuk, hogy Dewey eltűnt. Hamarosan tucatnyian járták az utcákat. – Nézd csak ezt a sok embert! Nézd, milyen szeretet él bennük! Meg fogjuk találni! – mondogattam magamnak.

Tévedtem.

Ebédidőben én is jártam az utcát, kerestem az én fiacskámat. Olyan védett élete van a könyvtárban. Nem ért a verekedéshez. Ételben válogató. Hogyan maradhat életben kint a nagyvilágban?

Az idegenek jóvoltából, persze. Dewey bízik az emberekben. Nem tétovázik, ha segítségre van szüksége.

Benéztem a Fonley virágüzlet tulajdonosához – a bolt hátsó kijárata a könyvtár mögötti sikátorra nyílt. Mr. Fonley nem látta Dewey-t. Rick Krebsbach, a fotóstúdió tulajdonosa sem. Felhívtam a város valamennyi állatorvosát. Spencerben nincs állatmenhely, így ha valaki megtalálja, nyilván az állatorvoshoz viszi. – Ha valaki bevinne egy Dewey-hoz hasonló macskát, az minden valószínűség szerint maga Dewey – mondtam nekik. – Ugyanis elszökött.

– Mindenki ismeri Dewey-t – biztattam magamat. – Mindenki szereti. Ha valaki megtalálja, vissza fogja hozni a könyvtárba.

Nem akartam közhírré tenni, hogy eltűnt. Dewey-t annyi gyerek

szereti, nem is beszélve a különleges osztály tanulóiról. Uramisten, mi lesz Crystallal? Nem akartam rájuk ijeszteni. Tudtam, hogy Dewey vissza fog jönni.

Amikor Dewey harmadnap reggel sem várt rám a bejáratnál, elszorult a gyomrom. Titokban arra számítottam, hogy ott fog ülni, és kétségbeestem, amikor nem találtam ott. Akkor döböntem rá: Dewey elveszett. Talán már nem is él. Sosem fogjuk viszontlátni. Mindig is tudtam, hogy Dewey fontos, de csak most döböntem rá, mekkora űrt hagyta maga után. Spencer városa számára Dewey egyenlő a könyvtárral. Hogyan élhetnénk nélküle?

Jodi hároméves volt, amikor elveszítettem a mankatói bevásárlóközpontban. Lenéztem, és a gyerek nem volt ott. Megállt a szívverésem. Pánikba estem, amikor sehol nem találtam a gyereket. A kisbabám. A gyerekem. Képtelen voltam gondolkodni. Letéptem az akasztókon lógó ruhákat, berohantam a sorok közé. Végre megtaláltam: kacagva guggolt egy kerek ruhaállvány közepén. Ott bújt meg egész idő alatt. De kis híja volt, hogy szörnyet nem haltam, amíg azt hittem, elveszett.

Ugyanezt éreztem most is. Amikor rádöböntem, hogy Dewey nem egyszerűen a könyvtár macskája. Nem Spencer városáért, a könyvtárért, még csak nem is a város gyerekeiért sajnált a szívem. Hanem önmagamért. Dewey a könyvtárban él, de ő az én macskám. Szeretem. Ez nem pusztán szó. Nem egyik vagy másik tulajdonságáért szeretem. Hanem azért, mert ő – ő. És az én kis fiacskám, Dewey, elveszett.

Komorság telepedett a könyvtárra. Tegnap még reménykedtünk. Azt hittük, csak idő kérdése a dolog. Tovább kerestük, pedig már minden zugot felkutattunk. Már nem volt miben reménykedni. Leültem, és azon töprengtem, mit mondjak a közösségnek. Fel fogom hívni Spencer információs központját, a rádióállomást. Ok azonnal leadhatják a hírt. Bemondhatják, hogy eltűnt egy narancsszínű macska – a nevét nem kell megemlíteniük. A felnőttek azonnal megértik, de talán a gyerekek nem.

– Vicki!

Na és az újság. Holnap biztosan közzéteszik a hírt. Valaki talán befogadta Dewey-t.

– Vicki!

Osztogassunk röplapokat? Mi lenne, ha jutalmat tűznénk ki?

– Vicki!

Ugyan, kit áztatok?! Dewey-nak vége. Ha itt volna, már megtalálta volna valaki...

– Vicki! Találd ki, ki van itt?

Kidugtam a fejem az irodából, és ott volt az én nagy, narancsszínű barátom, Jean Hollis Clark karjában. Odarohantam, magamhoz öleltem. Fejét a mellemre hajtotta. A kerek ruhaállvány közepéből, itt, az orrom előtt, felbukkant a gyerekem!

– Jaj, édes kisfiam. Ilyet soha többé ne csinálj!

Dewey-t nem kellett megnyugtatnom. Azonnal láttam, hogy ez nem vicc. Dewey éppen úgy dorombolt, mint azon a legelső reggelen. Annyira boldog volt, hogy viszontlát, annyira hálás, hogy a karomban lehet. Boldognak látszott. De én nagyon jól ismertem. Mélyen, a csontjaiban még akkor is reszketett.

– Egy autó alatt találtam a Grand Avenue-n – mesélte Jean. – Épp átmentem a túloldalra, a patikába, és a szemem sarkából megpillantottam valami narancsszínűt.

Oda se figyeltem. A következő napok során számtalanszor hallottam a történetet, de abban a pillanatban nem figyeltem oda. Csak Dewey-t láttam, csak őt hallottam.

– Az autó hátsó kerekei mögött kuporgott. Hívtam, de nem jött elő. Úgy néztem, mintha el akarna futni, de túlságosan félt. Ott lehetett egész idő alatt. Hát nem fantasztikus? Az egész város őt kereste, és itt volt szinte az orrunk előtt.

Már körénk gyűlt az egész személyzet. Mindenki szerette volna megfogni, simogatni, de én nem eresztettem el.

– Ennie kell – mondtam. Valaki kinyitott egy doboz macskaeledelt, és mind néztük, amint Dewey buzgón lefetyel. Az a macska napok óta nem ehetett.

Mihelyt végzett teendőivel – étel, ital, alom –, átengedtem a többieknek. Kézről kézre járt, mint diadalmenetben a hős. Amikor mindenki üdvözölte, kimentünk, hogy megmutassuk a látogatóinknak. A legtöbben nem is tudták, hogy történt valami, de akadt néhány könnyes szem is. Dewey, a mi tékozló fiacskánk

elszökött, de hazatért. És ami egyszer elveszett, azt mindig nagyobb becsben tartja az ember. A tékozló fiút mindig szívesebben fogadják, mintha szépen otthon ücsörgött volna.

Aznap délután megfűrösztöttem Dewey-t, amit első ízben túrt el az óta a régi, fagyos januári reggel óta. Hónapok alatt sikerült csak teljesen eltávolítani hosszú szőrű bundájából a motorolajat. Az egyik füle beszakadt, az orrán karmolás éktelenkedett. Óvatosan, gyengéden megtisztogattam. Másik macska műve volt, vagy egy kilógó dróté? Az autó alvázáé? Míg kipucoltam a vágást a fülén, Dewey meg se rezzent. – Mi történt veled? – kérdeztem volna legszívesebben, de aztán hallgatólagos egyezség támadt közöttünk. Soha többé nem említjük ezt az esetet.

Évek múltán rendszerint kinyitottam az oldalajtót a könyvtárbizottság ülései alatt. Cathy Greiner, a bizottság egyik tagja mindannyiszor megkérdezte: – Nem félsz, hogy Dewey kiszökik?

Lenéztem Dewey-ra: szokás szerint részt vett az ülésen. Felnézett rám. Az a pillantás minden becsületszónál világosabban a tudomra adta, hogy többé nem szökik el. Vajon a többiek miért nem értik?

– Dewey nem megy sehova – mondtam Cathynek. –A könyvtár az otthona.

És az is volt. Dewey tizenhat éven át soha többé nem ment ki az előcsarnokba. Az ajtó mellett lézengett, különösen reggelente, de soha nem kísért ki a látogatókat. Ha nyílt az ajtó, és Dewey meghallotta a teherautók robaját, uzsgyi, rohant vissza a személyzeti fertályra. Csak mennél messzebb attól a behemóttól! Dewey tökéletesen megelégette a külvilágot.

Tizenötödik fejezet

Spencer kedvence

Úgy egy hónappal Dewey szökése után Jodi elhagyta Spencert. Nem voltam benne biztos, hogy állhatom a főiskolai költségeit, ő pedig nem akart otthon maradni. Utazni akart, hát elszegődött dadának Kaliforniába, hogy összegyűjtse a pénzt a főiskolai tanulmányaira. Szerintem nem bánta, hogy Kalifornia jó messze van a Mamától.

Az utolsó hétvégére hazavittem magammal Dewey-t. Mint mindig, most is mágnesként tapadt Jodihoz. Legjobban a vele töltött éjszakákat szerette. Mihelyt Jodi levette az ágyáról a takarót, Dewey már benn is termett az ágyban. Mire Jodi végzett a fogmosással, Dewey ott ücsörgött a párnáján, alig várta, hogy összegömbölyödhessen mellette. Amint Jodi lefeküdt, Dewey máris az arcához tapadt. Szinte lélegezni sem hagyta. Jodi belökte a takaró alá, de Dewey nem hagyta magát. Lökés. Vissza, Jodi arcára. Lökés. Vissza, Jodi nyakára.

– Maradj már, Dewey!

Végül engedett, és Jodi mellett aludt el, a lányom csípőjére tapadva. Jodi végre lélegzethez jutott, de megfordulni már nem tudott. Érezte vajon Dewey, hogy a lányunk eltávozik, talán örökre? Amikor Dewey velem aludt, egész éjjel ki-be mászkált, egyik percben felfedezőútra indult, a következőben már mellém fészkelődött. De Jodit egy pillanatra sem hagyta ott. Egyetlenegyszer vándorolt lejjebb, hogy Jodi takaró alatt megbúvó lábát támadja meg, de ennél messzebb nem távolodott el. Aznap éjjel Jodi egy szemhunyaszt sem aludt.

Amikor Dewey legközelebb nálam vendégeskedett, Jodi már nem volt ott. De Dewey megtalálta a módját, hogy a közelében maradjon: az éjszakát Jodi szobájában töltötte, a padlón gömbölyödött össze a fűtőtest mellett, és kétségtelenül arról álmodott, amikor Jodi mellé kuporodva töltötte a meleg nyári éjszakákat.

– Tudom, Dewey – szoltam hozzá. – Tudom.

Egy hónap múlva el akartam készíttetni Dewey első hivatalos fotóját. Szívesen mondanám, hogy erre érzelmi okok késztettek, hogy a világom változott és meg akartam örökíteni a múltó pillanatot, vagy pedig hogy ráébredtem, Dewey jelentősebb változás előtt áll, mint amit bármelyikünk is elképzelt valaha. De a valódi ok egy kupon volt. Rick Krebsbach, a városi fényképész felajánlotta, hogy tíz dollárért elkészíti kedvencünk fotóját.

Dewey annyira jó természetű cica volt, hogy meggyőztem magamat: gyerekjáték lesz egy fotóstúdióban szakszerű portrét készíteni róla. Csakhogy Dewey utálta a fotóstúdiót. Mihelyt beléptünk, ide-oda forgatta a fejét, a pillantásával mindent végigpásztázott. Letettem egy székre – azon nyomban leugrott. Felemeltem, visszatettem. Hátraléptem – Dewey már ott se volt.

– Ideges. Ritkán jön ki a könyvtárból – magyaráztam, miközben Dewey a háttérfüggönyt szaglászta.

– Nem gond – legyintett Rick.

– Nehéz az állatfotózás?

– Nem is sejti – mondta, miközben nézte, ahogy Dewey befúrja a fejét egy párna alá. – Egy kutya fel akarta falni a kamerámat. Egy másik szabályszerűen lelegette a művirágokat. Sőt. Lepisilte a párnát.

Gyorsan felkaptam Dewey-t, de nem sikerült megnyugtatnom. Egyre idegesebben nézegetett körül.

– És nem az a kutya volt az egyetlen. Ki kellett dobnom egy sokszorosan lepisilt lepedőt. Persze mindent fertőtlenítek, de Dewey nyilván úgy érzi, egy állatkertben szimatol.

– Nincs hozzászokva más állatokhoz – mondtam, de tudtam, hogy ez némileg eltér a valóságtól. Dewey-t nem érdeklik az állatok. Észre sem veszi a néhanap beállító vakvezető kutyát. A dalmatára jóformán egyetlen pillantást sem feccsétel. Most sem félt – csak meg volt zavarodva. –A könyvtárban tudja, mit várunk el tőle, de ezt a helyet egyszerűen nem érti.

– Semmi baj, ráérünk.

Eszembe jutott valami. – Megmutathatnám Dewey-nak a kamerát?

– Ha úgy gondolja, hogy az segít...

A könyvtárban Dewey nyugodtan tűrte, ha fényképezték, de azok egyszerű fényképezőgépek voltak. Rick kamerája hatalmas, profi darab volt. Dewey ilyet még sohasem látott – de gyorsan tanult.

– Dewey, ez egy kamera. Kamera. Azért jöttünk ide, hogy lefényképezzenek.

Dewey megszimatolta a lencsét. Hátrahúzódott, még egy pillantást vetett rá, megint megszimatolta. Éreztem, hogy oldódik a feszültsége, és tudtam, hogy megértette a dolgot.

A székre mutattam. – Az ott egy szék. Ül fel a székre!

Letettem. Sorra megszimatolta a széknek mind a négy lábát, majd az ülését. Aztán felugrott rá, és egyenesen a kamerába bámult. Rick odasietett, és gyors egymásutánban hatszor kattintotta el a gépet.

– El se hiszem – álmélkodott, amikor Dewey leszállt a székről. Nem akartam Rick tudtára adni, de Dewey-val folyton ez történt. Még én magam sem tudtam felfogni, milyen kommunikáció volt kettőnk között. Dewey mintha mindig tudta volna, mit akarok, bár ez sajnos nem mindig jelentette azt, hogy engedelmeskedik is. Még csak ki sem kellett mondanom, hogy *kefe* vagy *fürdő*, elég volt gondolni rá, és Dewey már el is tűnt. Emlékszem, egy délután elmentem mellette a könyvtárban. Szokásos lusta közönyével pillantott fel rám. *Szia, hogy vagy?*

– Nahát, két szőrösomó van a nyakán – gondoltam. – Mindjárt hozom az ollót, és levágom. – Alig formálódott meg agyamban a gondolat, Dewey már köddé is vált. Am a szökése óta Dewey a képességeit jó célokra, nem csínytevésekre használta. Megérezte, mit akarok, és már cselekedett is. Persze nem amikor a kefe vagy a fürdő fenyegetett, hanem a könyvtár dolgaiban. Részben ezért is volt hajlandó lefényképeztetni magát. A könyvtár érdekében.

– Dewey tudja, hogy ez a könyvtárért történik – magyaráztam Ricknek. De láttam, hogy nem veszi be. Hiszen miért is törődne egy macska a könyvtárral? És hogyan is kapcsolhatná össze a könyvtárat a kétsaroknyira lévő fotóstúdióval? Márpedig én nagyon is jól tudtam, hogy ez a színigazság.

Felemeltem Dewey-t, és megcirógattam kedvenc helyén, a feje búbját, a két füle között. – Tudja, mi az a kamera. Nem fél tőle.

– Fotózták már valaha?

– Hetente legalább kétszer-háromszor. A látogatók. Nagyon szereti.

– Ez nem jellemző a macskákra.

Szívem szerint tudattam volna Rickkel, hogy Dewey nem akármilyen macska, csakhogy Rick az elmúlt hét során mást se tett, mint kedvenc állatokat fényképezett. Ezt a szöveget már több százszor hallhatta.

Márpedig ha megnézik Dewey hivatalos fotóját, amit Rick aznap készített (és ami ennek a könyvnek a borítóján látható), rögtön láthatják, hogy Dewey nem akármilyen macska. Igen, gyönyörű, de ennél is több: kiegyensúlyozott. Nem fél a kamerától, nem hozza zavarba, ami körülötte zajlik. Tágra nyílt szemének tiszta a tekintete. Bundája ápolt. Már nem kiscica, de nem is érett kandúr. Fiatalember, akiről most készítik érettségiképét, vagy tengerész, aki emlékül szánja arcképét szíve szerelmének, mielőtt első útjára indulna. Tartása délceg, fejét félrebillenti, szeme nyugodtan pillant a kamerába. Ahányszor nézem ezt a képet, elmosolyodom Dewey komolysága láttán. Mint aki igyekszik erősnek, daliásnak látszani, de nem tehet róla, hogy olyan fenemód aranyos.

Néhány nappal azután, hogy kézhez kaptam az elkészült fényképeket, megtudtam, hogy a helybeli Shopko – a Wal-Marthoz vagy Kmarthoz hasonló nagy élelmiszer-üzletlánc – jótékony célú fényképkiallítást rendez „Kis kedvenceink” címmel. Nevezési díj egy dollár, a befolyt összeget az izomsorvadás elleni küzdelemre fordítják. Ez jellemző Spencerre. Mindig kiötöl valami hasonló jótékony célt, és a helybeli polgárság mindig támogatja. Rádióállomásunk, a KCID is reklámozza ezeket a kampányokat. Az újság is ír róluk. Az eredmény gyakran lenyűgöző. Spencer nem bővelkedik anyagi javakban, de ha segítségre van szükség, ránk mindig lehet számítani. Ezt nevezik közösségi szellemnek.

Pillanatnyi szeszélynek engedelmeskedve beneveztem Dewey-t a versenyre. Végül is a fényképet a könyvtár érdekében készítettem, és ez remek alkalom céljaink támogatására. Néhány hét múlva a Shopko kifüggesztett vagy tucatnyi fotót, kutyákról és macskákról. A város szavazott, és Dewey fölényesen győzött. A szavazatok több mint 80 százalékát nyerte el, hétszer annyit, mint a második

helyezett. Szinte zavarba jöttem, amikor a bolt megtelefonálta az eredményt.

Dewey elképesztő győzelmének részben a fotó volt az oka. Dewey rád néz, és felszólít, hogy viszonozd a pillantását. Személyes kötelék alakul ki kettőtök között, még ha Dewey-nak kissé hivatalos is a póza.

Részben a külseje az ok. Hasonlóan az 1950-es évek bálványaihoz, elegáns és hűvös. Annyira szemrevaló, hogy egyszerűen nem lehet nem szeretni.

Részben a személyisége teszi. A fényképeken látható macskákon látszik, hogy halálra rémültek, vagy meg akarják szimatolni a kamerát, vagy utálják az egész cécót. Vagy mind a három. A kutyákon látszik, hogy a következő pillanatban megvadulnak, mindent felborítanak, belebonyolódnak egy kábelbe, aztán felfalják a kamerát. Dewey viszont fenségesen nyugodt.

De legfőképpen azért utasította maga mögé a mezőnyt, mert őt örökbe fogadta a város. Nem csak a könyvtár rendszeres látogatói, jöttem rá, hanem az egész város. Míg én oda se figyeltem, míg elfoglalt a főiskola, az átalakítás és Jodi, Dewey csendben szötte a maga varázslatát. A Dewey-sztorik – nem csak a megmentéséről, de az egész életéről, a kapcsolatairól – beszivárogtak a repedésekbe, és belőlük új élet sarjadt. Dewey már nem csak a könyvtár macskája volt. Hanem Spenceré. A mi ihletadónk, barátunk, a túlélő. Közülünk való. És – a miénk.

Kabala lett volna? Nem. Megváltoztatta a város önmagáról alkotott képét? Tökéletesen. Persze nem mindenkiét, de a legtöbbszörét. Dewey újra és újra emlékeztetett, hogy másfajta város vagyunk. Őzietlenek vagyunk. Értékeljük az apró dolgokat. Megértjük, hogy az életben nem a mennyiség, hanem a minőség a legfontosabb. Dewey újabb ok arra, hogy szeressük ezt a bátor kis várost Iowa síkságának közepén. A közgondolkodásban Spencer szeretete egyenlővé vált Dewey szeretetével.

Tizenhatodik fejezet

Egy iowai könyvtár híres-neves macskája

Ma már látom, hogy Dewey szökése fordulópont volt: az ifjúkor utolsó fellángolása. Ezután már beletörődött sorsába: ő a spenceri Közkönyvtár macskája, mindnyájunk bizalmas jó barátja és jóléti nagykövete. Megújult lelkesedéssel köszöntött mindenkit. Tökéletesítette a felnőtt ismeretterjesztő részleg közepén történő időzés művészetét, ahol az egész könyvtárból láthatták, és bőséges volt a tér, hogy a keresgélők rá ne lépjenek. Elmélkedő hangulatában hason feküdt, fejét felemelte, elülső mancsait lazán összekulcsolta. Ezt az ő Buddha-pózának neveztük. Akár egy óra hosszat megmaradt ebben a testhelyzetben, mint holmi pocakos kis ember, aki békében él a világgal. Másik kedvenc testhelyzete: hanyatt heveredett, és szétvetette mind a négy lábát. Tökéletesen elernyed, és jó darabig így maradt.

Ha valaki megtorpan, majd leheveredik, a világ elképesztő módon egyszeriben közeledik hozzá. Vagy ha a világ nem is, legalább Iowa. A Shopko-féle verseny után Dewey hamarosan Chuck Offenburger „Iowai Fiú” rovatának szereplője lett a *Des Moines Register*-ben. A rovatban ilyesféle cikkek jelentek meg: „Ez a legmegdöbbentőbb hír azóta, hogy néhány éve megtudtam: Cleghorn Közkönyvtárában, ott a szomszéd sarkon, süteményformákat is kölcsönözhetnek a látogatók...”. Bizony, pontosan ez jelent meg a rovatban, és bizony, Cleghorn Közkönyvtára, ott a szomszéd sarkon, valóban kölcsönöz süteményformákat látogatóinak. Legalább tucatnyi könyvtárat ismerek Iowában, amelynek kiterjedt sütemény forma-gyűjteménye van. A formákat a falra akasztják. Ha különleges süteményt kívánsz sütni, például Micimackó-tortát a gyereked születésnapjára, felkeresed a könyvtárat. Nos, ezek a könyvtárosok a vérbeli

köszölgák!

Amikor elolvastam a cikket, kis híján felkiáltottam: – Azt a mindenit! Dewey befutott! – Egy dolog, hogy egy város örökbe fogad egy macskát. Még annál is jobb, ha a macskát egy egész környék adoptálja, akárcsak Északnyugat-Iowa Dewey-t. Naponta érkeztek látogatóink a környező megyék kisvárosaiból, farmjairól. Iowa tóvidékének nyári lakosai áthajtottak Spencerbe, hogy megismerkedjenek Dewey-val, aztán elterjesztették hírét szomszédjaiknak, vendégeiknek, és azok is megjelentek a következő héten. Dewey-ről gyakran írtak a szomszédos városok újságai. De a *Des Moines Register*! Az állam közel félmillió lakosú székhelyének napilapja! Azt az újságot szerte az államban olvassák. Félmilliónál is többen olvashatnak épp ebben a pillanatban Dewey-ről! Többen, mint a Clay megyei vásár látogatói!

Az „Iowai Fiú” után Dewey rendszeresen megjelent az iowai Sioux Cityben és a dél-dakotai Sioux Fallsban működő helyi televízió híreiben. Hamarosan más közeli városok és államok televíziós műsoraiban is. Mindegyik híradás hasonló szöveggel kezdődött: *Spencer Közkönyvtára nem számított másra a könyvledobóban egy fagyos januári reggelen...* Akárhogyan fogalmazták meg, a kép mindig azonos volt. Egy segítségért rimázkodó, szánalmas, szinte halálra fagyott kiscica. Dewey megérkezésének története ellenállhatatlan volt.

Akárcsak a személyisége. A legtöbb tévés forgatócsoport nem szokott hozzá, hogy macskákról forgassanak – Északnyugat-Iowa nyilván bővelkedik macskákban, de a kamera még egyiküket sem vette fel –, úgyhogy mindig a számukra jó gondolatnak tetsző mondattal kezdték: – Hagyjátok csak, hogy természetesen viselkedjen!

– Tessék: ott alszik egy dobozban, a farka kilóg, a gyomra kitüremkedik a doboz oldalán. Ennél mi sem lehet természetesebb.

Öt másodperc múlva: – Nem ugorhatna ki, vagy valami?

Dewey mindig megtette, amit kértek tőle. Atugrotta a kamerát, hogy röptében filmezhessék. Átsétált két kiállított tárgy között, hogy bemutassa, milyen ügyes. Végigfutott egy polcon, aztán leugrott. Játszott egy gyerekkel. Játszott a kedvenc piros gombolyagjával.

Békésen ült a számítógép tetején, és a kamerába bámult, mint az Illem szobra. Nem felvágásból produkálta magát. A kamera előtti pózolás Dewey munkaköréhez tartozott, hiszen ő volt a könyvtár reklámarca. Hát csinálta. Lelkesen.

Dewey nyilvánvalóan az *Élet Iowában* című műsorban is feltűnt – ez az iowai köztelevízió sorozata az állam témáiról, eseményeiről, lakosairól. A forgatócsoport reggel fél nyolckor várt rám a könyvtárban. Dewey felkészült. Hempergett. Felugrott a polcok közé. Odaballagott a kamerához, és megszaglászta. Aztán csatlakozott a műsorvezetőhöz, egy szép fiatal nőhöz, akit azonnal meghódított.

– Felemelhetem? – kérdezte.

Megmutattam, hogyan kell Dewey-t tartani: – A bal válladon át, Dewey hátsója a könyökhajlatodban, a feje a hátadon. Ha hosszabb ideig óhajtod tartani, ajánlatos ezt a pózt felvenni.

– Ezt nézzétek! – suttogta a műsorvezető izgatottan, ahogy Dewey a vállára kanyarította magát.

Dewey felkapta a fejét. *Mit mond?*

– Hogyan lehet megnyugtatni?

– Csak simogasd!

A műsorvezető megsimogatta Dewey hátát. Dewey a vállára hajtotta a fejét, és a nyakához bújt. – Halljátok? Dorombol! – kiáltott fel izgatottan a műsorvezető. Aztán az operatőrre mosolygott: – Veszed?

Kísértést éreztem, hogy odaszóljak: – Hát persze hogy dorombol. Mindenkinél megteszi. – De miért rontanám el a kedvét?

A Dewey-epizód néhány hónap múlva került adásba, „Két macska regénye” címmel (némi áthallással Charles Dickens *Két város regénye* című művére). A másik macska Tom volt, aki az állam közepén levő Conrad városkában élt, a Kibby Áruházban. Akárcsak Dewey-t, Tomot is az év leghidegebb napján találták. Ralph Kibby, az áruház tulajdonosa bevitte az összefagyott kiscicát az állatorvos rendelőjébe. – Hatvan dollár ára injekciót szurkáltak belé – mesélte Mr. Kibby a műsorban –, és azt mondták, ha megéri a reggelt, talán életben marad. – Néztem a műsort, és rájöttem, miért volt annyira boldog aznap reggel a műsorvezető. Legalább harminc másodpercig

vették, amint Dewey a vállán hever, míg Tomnál legfeljebb annyit ért el, hogy megszaglászta a kezét.

Nem csak Dewey látóköre tágult. A mesterképzési program során igen aktív voltam az állami könyvtári körökben, és miután megkaptam a diplomámat, elnökké választott Iowa Kiskönyvtári Szövetsége, a tízezernél kevesebb lakosú városok könyvtárainak érdekképviselője. Az érdekképviselő, legalábbis amikor én csatlakoztam, nem volt könnyű dolog. A csoport súlyos kisebbségi komplexussal küszködött. – Kicsik vagyunk-gondolták. – Ki törődik velünk? Értjük be tejjel, süteménnyel meg egy kis locsogással. Másra úgysem vagyunk jók.

Én azonban a magam bőrén tapasztaltam, hogy a kicsi nem egyenértékű a jelentéktelennel, és ihletet kaptam. – Azt gondoljátok, hogy a kisváros nem számít? – kérdeztem. – Hogy a ti könyvtáratok nem oszt és nem szoroz? Nézzétek csak Dewey-t! Nincs könyvtáros az államban, aki ne ismerné Könyvmoly Dewey-t. Kétszer jelent meg Iowa könyvtári hírlevelének címlapján. Kétszer az Országos Könyvtári Macskaszövetség hírlevelében, és Angliából, Belgiumból is leveleznek a rajongói. Írtak róla még Illinois állam könyvtári hírlevelében is. Hetente hívnak könyvtárosok, hogy ugyan hogyan is győzhetnék meg a könyvtárbizottságukat, hogy engedélyezzék a macskatartást. Ez szerintetek nem oszt és nem szoroz?

– Vagyis mindannyian szerezzünk be macskát?

– Nem. Mindannyian higgyetek magatokban!

És hittek is. Két éven belül Iowa Kiskönyvtári Szövetsége az állam egyik legtevékenyebb, legnagyobb tiszteletnek örvendő szakmai csoportja lett.

Dewey áttörésének azonban nem én voltam a motorja, hanem a posta. Egy délután a könyvtár egy csomagban az ötmilliónál is nagyobb példányszámú, országos *Country* magazin 1990. június/júliusi számának húsz példányát kapta. Gyakran kaptunk magazinokat kiadóktól, akik remélték, hogy így gyarapíthatják a könyvtári előfizetőket – de húsz példányt? Nem tartoztam a *Country* olvasói közé, nem is ismertem tőlük senkit, de megtetszett a jelszavuk: „Annak, aki vidéken él, vagy oda vágyódik”. Átlapoztam. És mit látok az 57-58-ik oldalon: kétoldalas, színes képekkel

illusztrált cikket Könyvmoly Dewey-ről, Spencer Közkönyvtárának macskájáról! Egy asszony küldte be, akit nem is ismertem, de akinek a lánya rendszeresen látogatta könyvtárunkat. Nyilván mesélt anyukának a mi Dewey-nkről.

Egyetlen cikk volt, de a hatása rendkívüli. Évek hosszú során át hallottam látogatóinktól, mekkora hatást tett rájuk. Írók, akik további cikkekhez kértek információt Dewey-ről, gyakran idézték. Több mint tíz év múlva egyszer kinyitottam a postát, és megtaláltam benne a cikk egy tökéletes állapotban levő példányát, amit óvatosan téptek ki a lapból. Az írója tudtomra kívánta adni, milyen sokat jelentett számára a Dewey-ről szóló cikk.

Spencer olyan lakói, akik már elfeledkeztek Dewey-ről, vagy sohasem érdeklődtek iránta, most felfigyeltek rá. Még a Sister Kávézó törzsvendégei is. A farmválság nagyja már lecsengett, polgáraink új piac után néztek. A Dewey okozta országos ismertségnél különbről nem is álmodhattak, és az általa keltett energia és izgalom persze a városon is nyomot hagyott. Egy macska miatt nyilván senki sem alapított még gyárat, de aki csak gyárat alapított a városban, hallott róla. Dewey ismét megtette a magáét, ezúttal nem csak Spencerben, hanem odakint a nagyvilágban, Iowa kukoricásain is túl.

De a legnagyobb változás a büszkeségben történt. Dewey-ra büszkék voltak a barátai, és mindenki büszke volt arra, hogy itt él, a városunkban. Egy férfi, aki a húszéves érettségi találkozására jött vissza, megállt a könyvtárnál, hogy átlapozza annak az évnek az újságait. Dewey persze azonnal meghódította. Amikor aztán hallott Dewey barátairól, és meglátta a róla szóló cikkeket, istenigazából elcsodálkozott. Később köszönőlevelet kaptunk tőle, amiben megírta, hogy New Yorkban mindenkinek mesél az ő csodálatos szülővárosáról meg a könyvtár közszeretnek örvendő macskájáról.

Nem ő volt az egyetlen. Hetente hárman-négyen csak azért jöttek a könyvtárba, hogy megismerkedjenek Dewey-val. – Meg akarjuk nézni azt a híres macskát – mondta egy idősebb férfi, ahogy a pulthoz közeledett.

– Hátul alszik. Bemegyek érte.

– Köszönöm – mondta a férfi, és egy fiatalasszonyra meg a

mögötte megbújó szőke kislányra mutatott. – Azt akartam, hogy a kisunokám, Lydia megismerkedjen velem. Kentuckyból látogatott hozzánk.

Amikor Lydia meglátta Dewey-t, elmosolyodott, és felnézett a nagyapjára, mintha az engedélyét kérné. – Szabad, csillagom. Dewey nem harap. – A kislány félénken Dewey felé nyújtotta a kezét; két perc múlva már a padlón hasalt, és cirógatta a cicát.

– Látod? – szólt a nagyapa a kislány édesanyjához. – Mondtam, hogy érdemes ideutazni. – Vagy Dewey-ra gondolt, vagy a könyvtárra, de gyanítom, hogy ennél is többre.

Később, miközben a mama versenyt cirógatta a kislányával Dewey-t, a nagyapa hozzám lépett. – Köszönöm, hogy örökbe fogadták Dewey-t. – Láttam, mást is akar mondani, de azt hiszem, kölcsönösen értettük, hogy eleget mondott. Fél óra múlva, amikor távozóban voltak, hallottam, amint a fiatalasszony így szól az idősebb férfihoz: – Igazad volt, apa. Nagyszerű volt. Bárcsak már hamarabb eljöttünk volna!

– Ne bánkódj, mama! – szólt a kislány. – Jövőre viszontlátjuk!

Büszkeség. Bizalom. Meggyőződés arról, hogy ez a macska, ez a könyvtár, ez az élmény, sőt talán ez a város is valóban különleges. Dewey a *Country* cikke után sem volt szebb vagy barátságosabb; a hírnév nem változtatta meg. Nem akart ő mást, csak egy meleg kuckót, ahol elbóbiskolhat, friss macskakaját, és szeretetet, figyelmet mindenkitől, aki csak belép Spencer Közkönyvtárába. Dewey ugyanakkor mégis megváltozott, hiszen az emberek most már más szemmel néztek rá.

Hogy ezt mi bizonyítja? A *Country* cikke előtt senki sem vállalta magára, hogy ő lökte volna be szegény Dewey-t a könyvledobóba. A történet közismert volt, de a bűnt senki sem vallotta be. Amikor azonban Dewey-ből médiasztár lett, tizenegy különböző személy is eljött hozzám és bizalmasan megsúgta, sőt megesküdt anyukája sírjára vagy – ha életben volt – a fejére, hogy ő rakta be Dewey-t a ledobóba. És ezt nem szégyellte, sőt: büszke volt rá. – Mindig is tudtam, hogy a dolog jóra fordul – mondta mind a tizenegy.

Tizenegy személy! Hát nem fantasztikus? Ugyancsak népes lehetett az a macskamentő buli azon az éjszakán, a sikátorban!

Napirend

Kialakította Könyvmoly Dewey, kevéssel a Spencer Közkönyvtárából tett sajnálatos kiruccanása után, hogy aztán élete végéig kövesse

7.30 Mama megérkezik. Reggelit kérni, de nem túl hevesen. Figyelni Mama minden mozdulatát. A sarkában maradni. Éreztetni vele, hogy ő különleges.

8.00 Személyzet megérkezik. Egy óra hosszat létszámellenőrzést tartani. Megtudni, ki kelt bal lábbal, és megtisztelni azzal, hogy kedve szerint bármeddig cirógathat, Vagy addig, amíg...

8.58 Felkészülés. Stratégiai pozíciót elfoglalni a bejáratnál, készen az első látogató fogadására. Továbbá emlékeztetni a személyzetet a pontos időre. Utálom, fia késve nyitnak.

9.00-10.30 Ajtó nyitva. Üdvözölni a látogatókat. A kedvesek nyomába szegődni, az utálatosakat levegőnek nézni, de mindenkinek lehetőséget adni, hogy a nekem szóló figyelemmel megédesítse a napját. Engem cirógatni: ajándék a könyvtárlátogatóknak.

10.30 Szundikáláshoz való ölet találni. A megfelelő öl szundikálásra való, nem játékra. Ölben csak kölykök játszanak.

11.30-11.45 Pihenés. A felnőtt ismeretterjesztő részleg közepén, emelt fejjel, összekulcsolt manccsal. Az emberek ezt Buddha-póznak nevezik. Én Oroszlán-póznak, Hakuna Matata. Nem, nem tudom, mit jelent, de a srácok folyton emlegetik.

11.45-12.15 Elnyújtózás. Amikor már fáraszt, hogy felemelve tartsam a fejemet, elnyújtózom: hanyatt, mancsok négyfelé. Cirógatás biztosítva. De elaludni tilos. Ha elalszol, kényes hasadat dögönyözésnek teszed ki. Utálom, ha dögönyözik a hasamat.

12.15-12.30 Ebéd a személyzeti szobában. Van valakinél joghurt? Nincs? Na mindegy.

12.30-13.00 Kocsikázás! Amikor a délutáni műszak dolgozói polcokra rakják a könyveket, ugrás a taligára, és körbekocsikázni a könyvtárat. Eszményien pihentető! Tökéletesen elernyedek, lábaimat a fémrudak közt lógotom.

13.00-15.55 Délutáni szabadidő. Végigtekinteni az elmúlt időn. A mennyezeti világításon tett látogatást hosszabb, ölben töltött idővel vegyíteni. Üdvözölni a délutáni műszakot. Tíz percig elidőzni Mamával. Bundanyalogatás ajánlott, de nem kötelező. És feltétlenül keresni egy szundikálásra alkalmas dobozt. Mintha erről meg lehetne feledkezni!

15.55 Vacsora. Szerintük délután 4 óra a vacsora ideje. Ha elég sokáig üldögélek, idővel megtanulják.

16.55 Mama távozik. Egy kis ugrálással figyelmeztetni, hogy játszani óhajtok. Ugrás egy magas polcra, bukfencel kiegészítve, mindig beválik.

17.30 Játék. Legjobb, amikor a labdát kergetem. Persze még annál is jobb a piros fonal. Azt egyszerűen imádom. Lenne szíves valaki az orrom előtt lóbálni?

20.55 Az utolsó műszak távozik. A 16.55-ös mozzanatok ismétlése, de ne számíts azonos eredményre, hacsak Joy nem dolgozik az esti műszakban. Joy mindig talál rá időt, hogy összegyűjtsön egy papírlapot, és a könyvtár végébe hajítsa. A lehető leggyorsabb szökkenés a papír után, de mihelyt odaérsz, nézz keresztül rajta.

21.00-másnap 7.30 Enyém a világ! Ne üsd bele az orrod! Semmi közöd hozzá!

Tizenhetedik fejezet

Dewey és a modern világ

Nem élek abban a naiv hitben, hogy Spencer teljes lakossága a keblére ölelte Dewey-t. Az az asszony például rendszeresen írogatta fenyegető leveleit, miszerint behozza a tehenét a belvárosba, ha a város nem vet véget a jogtalanságnak, a borzalomnak, hogy egy macska él egy középületben. Ez az asszony vezette a nagyhangúak kórusát, de persze nem ő volt az egyetlen, aki nem fogta fel a Dewey-jelenség mibenlétét.

– Mi olyan különös abban a macskában? – kérdezték egy csésze kávé fölött *Sister Kávézójában*. – Soha ki nem lép a könyvtárból. Folyton alszik. Az égvilágon semmit sem csinál.

Amin azt értették, hogy Dewey nem teremt munkahelyeket. Dewey rendszeresen szerepel magazinokban, újságokban, a környékbeli rádiókban, de nem javítja közparkjaink állapotát. Nem kövezi ki az utakat. Nem indít új vállalkozásokat. A farmválság nagyja lecsengett; javult a közhangulat; ideje volt, hogy Spencer kitarja szárnyait, és új vállalkozókat csalogasson a járt úttól távol eső, derekas kis közép-nyugati városunkba.

Spencer gazdasági fejlesztő bizottsága első nagy győzelmét 1992-ben aratta, amikor a Montfort, a coloradói székhelyű nagy húsfeldolgozó társaság elhatározta, hogy kibérli a város északi végén álló vágóhidat. Amikor a helyi üzletemberek 1952-ben kifejlesztették a vállalkozást, a vágóhíd volt Spencer büszkesége. Helybeli volt a tulajdonosa, a vezetése, és helybeli munkásokat alkalmazott, magas bérért. 1974-ben tizenöt dollár volt az órabér, a város legjobban fizető munkája. Mérföld hosszan sorakoztak a kirakodásra váró teherautók. A társaság több terméket forgalmazott „Spencer Foods” címkével. Büszkeségünk forrása volt az a címke, kivált, ha valaki Sioux Fallsba vagy Des Moines-ba kocsizott, és a Spencer nevet pillantotta meg az új, nagy fűszerkereskedésekben.

1968-ban csökkentek az eladások. Feldolgozó nagyüzemek költöztek a közeli városokba, modernebb felszereléssel, olcsóbb munkaerővel. A tulajdonosok hiába próbálták átnevezni a termékeket és új gépekkel felszerelni az üzemet. A spenceri húsfeldolgozót 1978-ban eladták egy országos vetélytársnak. Amikor a munkások megtagadták, hogy elfogadják a szakszervezetek által nem támogatott öt dollár ötvenes órabért, a társaság bezárta az üzemet, és átköltözött a nebraskai Skylarbe. Ezután beköltözött a Land O'Lakes, de amikor az 1980-as évek derekán beütött a recesszió, ők is bezártak és távoztak. Nem kötötte őket semmi a közösséghez, és nem volt gazdasági oka, hogy ott maradjanak.

Tíz év elteltével a Montfort bérleti szerződést kötött az üzem távol élő tulajdonosával. Át akarták építeni az épületet, hogy terjeszkedhessenek és emeljék a színvonalat. Az ország kisvárosaiban nagy volt a munkanélküliség, csakhogy az 1974-ben még tizenöt dolláros munkabérek helyett a Montfort ötdolláros bért ajánlott, és jóformán semmiféle juttatást. A vágóhídi munka fizikailag keserves volt, lelkiileg lealacsonyító, arról nem is szólva, hogy bűdös, zajos, piszkos és környezetszennyező. A helybeliek nem kértek ebből a munkából, legalábbis nem tartósan. Többnyire csak a spanyol ajkú bevándorlók maradtak meg a munkahelyeken. A Spencer környéki városok, például Storm Lake vágóhídjain máris 25 százalék, vagy annál is több volt a spanyol ajkú munkások száma.

A Montfort így hát akár a gőzhenger, végiggördült több tucat városon, és még csak azzal sem fáradt, hogy érdeklődjék kívánságainkról, vagy engedményeket ajánljon. A város vezetősége pártolja az üzemet, hát miért is aggódnának a polgárok miatt? A városi tanács a szokásos nyílt fórumot ajánlotta a javasolt zónaváltozásokkal kapcsolatban. A fórum rendszerint öt ember jelenlétében zajlott, a tanács hivatalának egy kis szobájában. Ezúttal azonban akkora volt az érdeklődés, hogy a vitát a város legnagyobb helyiségében, a középiskola tornatermében tartották. Háromezer ember jelent meg aznap este, a város lakosságának 25 százalékánál is többen. Vita nemigen zajlott.

– A vágóhíd mocskos. Mit fognak csinálni a hulladékkal?

– A vágóhíd hangos. A gyár alig egy mérföldnyire van a belvárostól.

– Nem is szólva a búzról.

– No és a sertésszállító teherautók? A Grand Avenue-n fognak végighajtani? Gondolt valaki a forgalomra?

– Helybeli munkalehetőséget akarunk. Mi haszna lesz a városnak ezekből a munkahelyekből?

A gazdaságfejlesztési bizottságon és a városi tanácson kívül száz ember sem akadtt abban a tornateremben, aki támogatta volna a vágóhidat. A zónaváltoztatást másnap leszavazták.

Néhányan – a Montfort városbeli támogatói és a közeli városok gazdaságfejlesztési bizottságai – arra céloztak, hogy a határozat mögött rasszista okok rejljenek.

– A habfehér Spencer – gúnyolódtak – nem kér a mexikói bevándorlókból.

Ebből egy szót sem hiszek. Spencer nem rasszista város. Az 1970-es években például száz laoszi menekült családot fogadtunk be. Igaz, nem tetszettek a Storm Lake-hez és a Worthingtonhoz hasonló városokban történt változások, de a problémát maga a vágóhíd jelentette, nem a munkások. Spencer aznap nem a bevándorlók ellen fogott össze, hanem a környezetszennyezés, a forgalmi és környezeti katasztrófa ellen. Nem voltunk hajlandóak eladni az életmódunkat az ország kétszáz legrosszabb munkahelyéért. Ha megtesszük, az azt jelentené, hogy semmit sem okultunk a Land O'Lakes példájából, amely akkor vonult ki ugyanebből az épületből, amikor a legnagyobb szükségünk lett volna rá. Ahogy néhányan felvetették, lehetséges, hogy egy olyan – a helybeli kereskedőkre, farmerokra és iparosokra épülő – városi arculat megőrzése miatt fordítottunk hátat a gazdasági haladásnak, ami nem is maradhatna fenn azért a modern Amerikában. Én csak ennyit tudok: Spencer más város lenne, ha észak felől behajtva elsőnek egy vágóhidat látnál (és szagolnál és hallanál), és meggyőződésem, hogy nélküle különb a helyzetünk.

Spencer nem ellensége az üzletnek. A régi vágóhidat egy éven belül mélyhűtött termékek raktározására alakították át. A raktározás ugyan nem kínált sok munkalehetőséget, de a bérek jobbak voltak, és nem kellett környezetszennyezéstől, zajtól, forgalomtól tartani.

Szinte észre sem vettük, hogy ott van.

Két év múlva, 1994-ben Spencer tárt karokkal fogadta azt, amit sokan a környék legnagyobb, legrosszabb egyesülésének tartanak: a Wal-Martot. A belvárosi kereskedők ellenezték a Wal-Martot, kivált a Wal-Mart bevásárlóközpontot, tehát tanácsadót hívtak meg. Végére is a helybeli boltok tartották fenn ezt a várost. Miért engednék át mindazt, amit maguk alakítottak ki, egy országos versenytársnak?

– A Wal-Mart lesz a legjobb, ami Spencer üzleti életében valaha is történt – közölte velük a tanácsadó. – Ha versenyezni próbálnak velem, veszítenek. De ha találnak egy szögletet, amit a Wal-Mart nem szolgál ki, például különleges készítményeket vagy minőségi, kisipari szolgáltatást ajánlanak, nyernek. Hogy miért? Mert a Wal-Mart több vevőt hoz a városba. Ilyen egyszerű.

A tanácsadó nem tévedett. Voltak persze vesztesek is, köztük a legszembetűnőbben a Shopko. A cég összehajtott és kivonult a városból, a belvárosi kereskedők forgalma azonban jelentősen megnőtt, miután a Wal-Mart színre lépett. A Wal-Mart azt vitte véghez, amit évtizedekkel korábban a vasútállomás: körzeti célállomássá avatta Spencert.

Ugyanabban az évben, 1994-ben Spencer Közkönyvtára belépett a modern korba. Megszűnt az elavult könyvkezelési rendszer, eltűntek a kártyák, a bélyegzők, a katalógusfiókok, a visszahozott könyvek rekeszei, a késedelmi értesítők, a komplex katalógizáló rendszerek, no és persze soktucatnyi skatulya. Cserébe tökéletesen automatizált rendszert kaptunk, nyolc számítógéppel. Szanáltuk a katalóguscédulás dobozokat is, amelyekben Dewey délutánoként lustálkodott; ahol addig álltak, oda most a forgalmat nyilvántartó számítógép került. Kim írógépe, Dewey kölyökkori kedvence elnémult, megbénult. Partit rendeztünk, kihúztuk a katalóguskártyák valamennyi fiókját, több ezer kartont a padlóra borítottunk, aztán bekapcsoltuk a mindent pótolni hivatott, a látogatókat kiszolgáló számítógépet. A több száz parányi fiókból álló katalógusszekrényeket nyilvános árverésen adtuk el. Egyet én is megvásároltam. Az alagsorban tartom, a monetai iskolából származó, lehajtható tetejű iskolapad társaságában. A kártyaszekrényben foglal

helyet a kézműves holmim, a padban Jodi elemi iskolai dolgozatai és rajzai lapulnak, amiket harminc éve gondosan őrzök.

Az 1994-es technológiai modernizálás után másképp kezdték használni az emberek a könyvtárat. Ha egy diáknak a számítógépek kora előtt majmokról kellett dolgozatot írnia, kivette valamennyi, majmokkal foglalkozó könyvünket. Most az interneten néz utána, és egyetlen könyvet vesz ki. 1994 és 2006 között emelkedett a spenceri Közkönyvtár látogatóinak száma, de csak harmadannyi könyvet vettek ki. 1987-ben, Dewey érkezése táján mindennapos volt, hogy a könyvledobóban halmozódtak a könyvek. Az utóbbi tíz évben egyetlenegyszer sem telt meg. Legnépszerűbb kölcsönzött tételeink a klasszikus filmek DVD-i – a helybeli videotéka nem tart ilyeneket – és a videojátékok. Tizenkilenc számítógépünket használhatják a látogatók, tizenhatnak van internetkapcsolata. Ha kicsik is vagyunk, Iowa teljes könyvtári rendszerében a tizedik helyet foglaljuk el a látogatók által hozzáférhető számítógépek számát tekintve.

Korábban a könyvtáros munkájának része volt, hogy katalogizáljon és eligazítsa az olvasókat. Ma a számítógéphez és az adatok beviteléhez kell értenie. A látogatók számát a kölcsönzőpultnál dolgozó kolléga valaha úgy tartotta számon, hogy strigulát húzott egy papírra, ahányszor valaki érkezett a könyvtárba. Képzeltetitek, mennyire volt pontos ez a rendszer, kivált amikor népes volt a könyvtár, és a kollégának a látogatók kérdéseire is válaszolnia kellett. Most elektronikus rendszer tart nyilván minden egyes belépőt. Az ellenőrző rendszer pedig pontosan megállapítja, hány könyv, játék és film jön és megy, és nyomon követi, melyek a legnépszerűbb darabok, és melyekhez nem nyúlt hozzá senki évek óta.

És mindezek ellenére Spencer Közkönyvtára lényegében ugyanaz maradt. A szőnyeg más. A sikátorra néző hátsó ablakot befalazták és könyvespolcokkal borították. Kevesebb a faanyag, a fiók, és több az elektronika. De most is gyerekcsoportok hallgatják kacagva a mesét. Középiskolások töltik itt a szabadidejüket. Idősebb emberek lapozzák át az újságot. Üzletemberek olvassák a magazinokat. Ez a könyvtár sohasem volt a tudomány Carnegie-féle csendes székesegyháza, de ma is nyugodt és megnyugtató hely.

És ha belépsz a könyvtárba, ma is polcokra és a polcokon könyvek sorára esik a pillantásod. Lehet, hogy a borítók tarkábbak, az illusztráció kifejezőbb, a tipográfia korszerűbb, de a könyvek általában ugyanolyanok, mint 1982-ben és 1962-ben és 1942-ben. És ez nem is fog változni. A könyvek túléltek a televíziót, a rádiót, a hangosfilmet, a folyóiratokat, a napilapokat, a vásári komédiát és Shakespeare drámáit. Túléltek a második világháborút, a százéves háborút, a Fekete Halált és a Római Birodalom bukását. Még a sötét középkort is túléltek, amikor jóformán senki sem tudott olvasni, és kézzel másolták a könyveket. És nem fogja megölni őket az internet sem.

Ahogy a könyvtárat sem. Lehet, hogy már nem vagyunk a közelmúlt megnyugtatóan csendes könyvraktára, de jobban szolgáljuk a közösséget, mint valaha. Sosem látott módon vagyunk összekötve a nagyvilággal. Bármikor megrendelhetünk bármilyen könyvet; egy gombnyomásra kutatóvá válhatunk; elektronikus úton kommunikálunk a többi könyvtárossal, tippeket cserélünk, megosztjuk a lényeges információkat, amivel jobba és hatékonyabbá tehetjük valamennyi könyvtárat, és a tíz évvel ezelőtti előfizetési díj tizedéért férhetünk hozzá száz meg száz újsághoz, folyóirathoz. A spenceri Közkönyvtár látogatóinak száma emelkedik. Számít, hogy könyvet keresnek, filmet kölcsönöznek, videojátékkal játszanak vagy egy macskát látogatnak?

Dewey-t persze mindez nem érdekelte. Mindig is a jelenre összpontosította figyelmét. És imádta az új könyvtárat. Néhány dobozt ugyan elveszített, de egy naponta könyveket rendelő könyvtárban mindig akadnak dobozok. A számítógép hidegnek tetszhet a fa, papír és tinta régi, kétkezi rendszere mellett, de Dewey-nak az is meleg. Szó szerint. Imádott a számítógépeken üldögelni, melegükben ejtőzni. Lefényképeztem a számítógép tetején – ez a kép került az új, elektronikus kölcsönzőkártyáinkra. A kártyát készítő cég el volt tőle ragadtatva. Ahányszor könyvtári konferenciára mentem, ott láttam Dewey-t, nagyban, a pultjuk fölötti óriási transzparensen.

Hasonlóan jó volt, legalábbis Dewey szempontjából, az új szenzoros beléptető, ami csipogással jelzi, ha valaki úgy óhajt távozni, hogy nem adta le a kikölcsönzött anyagot. Dewey új

kedvenc helye a bal oldali kilépő mellett volt. (Ahogy legszívesebben a bal vállamon helyezkedett el. Lehetséges, hogy Dewey balmancsos?) Minden nap első órájában ott foglalta el őrhelyét a beléptetőnél, pontosan két perccel kilenc előtt. Dewey és a beléptetőnél tolongók között alig maradt lépésnyi hely. Azelőtt is nehéz volt nem észrevenni Dewey-t, amikor a belépésnél üdvözölte az érkezőket – de az új érzékelőknél ez egyenesen lehetetlenné vált.

Alapszabályok könyvtárat vezető macskák részére

(Könyvmoly Dewey szerint)

Első alkalommal megjelent a Könyvtári Macskák Társasága hírlevelében, azóta számtalanszor közzétették világszerte

- 1. SZEMÉLYZET:** Ha különlegesen magányosnak érzed magad, és több figyelmet igényelnél a személyzettől, telepedj bármilyen papírra, projektre vagy számítógépre, amelyen történetesen dolgoznak - de mindenképpen háttal az illetőnek, és tetsess közönyt, ne mutasd, hogy szükséged volna rájuk! A legnagyobb hatás kedvéért folyamatosan dörgölőzz a személyzet ama tagjának lábszarához, aki sötétbarnát, kéket vagy feketét visel!
- 2. LÁTOGATÓK:** Nem számít, meddig szándékozik a látogató a könyvtárban tartózkodni, mász fel az aktatáskájára vagy könyves szatyrára, hosszú, kényelmes alvás céljából, míg ki nem borít az asztalra, hogy távozhasson.
- 3. LÉTRÁK:** Sose mulaszd el az alkalmat, hogy létrára mász! Nem számít, ki áll a létrán. Csak az a lényeg, hogy eljuss a létra tetejére, és ott is maradj!
- 4. ZÁRÓRA:** Várj tíz perccel záróra előttig, és csak akkor ébredezz szunyókálásodból! Amikor a személyzet le akarja kapcsolni a világítást és bezárni az ajtót, vedd elő legravaszabb trükkjeidet, hogy maradásra és játékra bírd őket! (Ez ugyan nem válik be valami gyakran, de néha nem tudnak ellenállni, és hajlandóak egy kis bújócskázásra.)

5. DOBOZOK: Embereidnek rá kell ébredniük, hogy ahány doboz lép a könyvtárba, az mind a tiéd. Ha nagy, ha kicsi, ha tele van könyvekkel - a tiéd! Ha nem férsz be egész testeddel a dobozba, bújtasd be bármelyik testrészedet, hogy biztosítsd magadnak a tulajdonjogot a szunyókálás idejére, (Én egy vagy két mancsot használok, de akár a fejemet, sőt éppenséggel a farkamat is, hogy bejussak a dobozba, és mindegyik helyzet egyformán megfelel egy valóban pihentető álomhoz.)

6. GYŰLÉSEK: Nem számít, milyen csoport, időpont vagy tárgykör; ha valamiféle ülést tartanak a gyűlésteremben, köteles vagy megjelenni. Ha kirekesztenek és becsukják az ajtót, siránkozz szánalmasan, míg be nem engednek, vagy amíg valaki ki nem nyitja az ajtót, hogy a mosdóba vagy egy pohár vízért menjen. Ha bejutottál, feltétlenül járj körbe, és egyenként üdvözlöld valamennyi megjelentet! Ha filmet vagy diát vetítenek, mássz fel a vetítővászonhoz legközelebbi asztalra, telepedj le, és nézd végig a filmet! Amikor már a stáblista megy, tetsess végtelen unalmat, és hagyd el az ülést, mielőtt berekesztenék!

És a könyvtári macska mindenkori alapszabálya:

Sose feledd, és ne engedd, hogy az emberek elfelejtsék: te vagy a ház ura!

Tizennyolcadik fejezet

Könyves Kandúr

Dewey életében nem csak a számítógép jelentette a változást. Crystal, Dewey barátja a különleges osztályból elvégezte az iskolát, és új életet kezdett, amit elképzelni nem tudok, de szívből kívánom, hogy boldog legyen. A kislány, aki tartott Dewey-től, leküzdötte a macskáktól való félelmét. Néha még odasündörgött a pulthoz, és kérte, hogy zárjuk be Dewey-t, de most már mosolyogva kérte. Tízévesek módjára örült, ha a felnőttek teljesítették a kérését. Növekedett a többi gyerek is, akikkel az első évben Dewey elidőzött a Meseórán. Eltűnedezték a középiskolások, akik ceruzákat gurigáztak Dewey-val. Hat éve élt Dewey a könyvtárban, és sok gyerekismerőse természetesen felnőtt vagy elköltözött.

Jean Hollis Clark, a helyettesem új állást kapott. Idővel Kay Larson foglalta el a helyét, akit évek óta ismertem. Kay egy iowai farmról származó, erős, gyakorlatias teremtés volt, szakmája szerint vegyész mérnök. A Mexikói-öbölben dolgozott olajfúráson, majd hozzám ment egy farmerhoz, és visszatelepült Iowába. A környéken nem tudott elhelyezkedni, mint mérnök, hát egy darabig a vágóhídon vállalt munkát, majd a peterseni aprócska könyvtárban kapott állást, vagy harminc mérföldre délre Spencertől. Pontosabban úgy is mondhatnám: az állást, mivel a peterseni könyvtár egyszemélyes intézmény volt.

Azért vettem fel Kay-t, mert értett a számítógéphez, és szükségünk volt valakire, aki jártas az új technológiában. Azt is tudtam, hogy macskabarát. Mi több: húsz macska lakott a csűrjünkben, kettő a házukban. – Tipikus kandúr – mondta iowai gyakorlatiassággal, amikor Dewey éppen hencegett, vagy nem volt hajlandó eltérni, hogy egy látogatónk ölelgesse. Kay szépnek, okosnak találta Dewey-t, de nem látott benne semmi különlegeset.

Dewey azonban sosem szűkölködött barátokban. A festőnk, Tony

mindig megvakargatta Dewey-t, valahányszor benézett a feleségéhez, Sharonhoz, aki a harmadik gyermeküket várta. Nem volt tervezett terhesség, de mind a ketten örültek neki. A szülés napján Sharon telefonált a kórházból. – Emmy Down-kóros – zokogta. Sosem sejtette, hogy bármi baj lehet, és kétségbe ejtette a meglepetés. Néhány hónap szabadságot kapott a könyvtártól, és mire visszajött, fülíg szerelmes volt Emmybe.

Dewey régi barátja, Doris Armstrong később is hozott neki apró ajándékokat, meglepetéseket, és szívesen lengette Dewey orra előtt a kedvenc karácsonyi piros gombolyagot, Dewey pedig boldogan ugrált. Doris éppolyan aranyos, barátságos volt, mint mindig, de nem sokkal a könyvtár felújítása után súlyos szédülési rohamokkal kezdett küszködni. Az orvosok nem tudták meghatározni a baj okát, tehát pánikrohamra gyanakodtak. Azután Doris keze kezdett reszketni, és nemsokára már a borítót sem tudta ráhúzni a könyvekre. Már nem is merte megcirógatni Dewey-t, akit azonban a reszketés láthatólag nem zavart. Mennél erősebben reszketett Doris, annál szívesebben dörgölözött Dewey a karjához, és hevert el az íróasztalán, hogy társasággal szolgáljon.

Aztán egy délelőtt Dewey keservesen nyávogva futott be az irodámba. Ez szokatlan volt, de Dewey az etetőtálcája felé vezetett, azt hittem hát, hogy megéhezett.

Ehelyett azonban Dorisra bukkantam, aki a személyzeti szoba padlóján hevert. Olyan súlyos szédülési roham tört rá, hogy fel sem tudott állni. Napokig annyira kába volt, hogy enni sem bírt. Amikor újra a padlón találtam, már nemcsak szédült, de szentül hitte, hogy szívrohama van. Néhány hónap múlva Doris talált egy pici, fekete cicakölyköt. Behozta a könyvtárba, és reszkető kézzel nyújtotta felém. Éreztem, hogy a kiscica szíve vadul ver, a tüdeje levegőért kapkod. Gyenge volt, rettegett, beteg volt.

– Mit csináljak vele? – kérdezte Doris. Nem tudtam, mit válaszoljak.

Másnap Doris sírva jött be a könyvtárba. Hazavitte a kiscicát, és az az éjszaka folyamán kimúlt. Néha egy macska nem egyszerűen egy állat, és az elvesztésekor nem csak őt magát gyászoljuk. Dewey egész nap ott ült Doris mellett, és Doris nagy nehezen rátette a kezét,

cirógatta, de a jelenléte nem vigasztalta. Doris hamarosan kilépett a könyvtárból, és Minnesotába költözött, a családja közelébe.

És Dewey élete a változások ellenére is lényegében ugyanolyan maradt. A gyerekek felnőttek, de mindig újabbak töltötték be a negyedik évüket. Kollégák távoztak, de még szűkös költségvetésünk mellett is alkalmazhattunk újakat. Dewey-nak soha többé nem lett olyan barátja, mint Crystal, de minden héten változatlanul várta a különleges osztályt. Új kapcsolatokat is épített, például könyvtárunk egyik látogatójával, Mark Carey-vel, a sarki elektronikai üzlet tulajdonosával. Dewey tudta, hogy Mark nem macskabarát, és kaján örömét lelte abban, hogy hirtelen felugrott az asztalra, és holtra rémítette Markot. Aki viszont abban talált élvezetet, hogy lerúgta Dewey-t arról a székről, amelyen éppen hevert, még akkor is, ha senki más nem volt a könyvtárban.

Egyik délelőtt felfigyeltem egy öltönyös üzletemberre: egy asztalnál ült, és a *Wall Street Journalt* olvasta. Úgy néztem, valamiféle ülésre készülöben maradt még egy kis ideje, azt üti agyon. Meglepett, hogy mellőle egy bolyhos, narancsszínű macskafarok kandikál ki. Közelebről nézve megpillantottam, hogy Dewey rátelepedett az újság egyik lapjára. Egy elfoglalt üzletember újságjára! – Jaj, Dewey – gondoltam –, ezúttal kissé túlzásba vitted a dolgot. – Aztán észrevettem, hogy az üzletember jobb kézzel tartja az újságot, és a baljával Dewey-t simogatja. Egyikük dorombolt; a másikuk mosolygott. Ekkor döböntem rá, hogy Dewey és a város visszatalált a rendes kerékvágásba, hogy életünk pontosan körvonalazódott, legalábbis az elkövetkező néhány évre.

Talán ezért lepett meg annyira, amikor egy reggel megérkeztem a könyvtárba, és megpillantottam Dewey-t, amint fel-alá járkál. Sosem láttam ennyire izgatottnak; még az én jelenlétem sem nyugtatta meg. Amikor benyitottam az ajtón, Dewey előreszaladt pár lépésnyire, aztán megállt: várta, hogy kövessem.

– Mosdóba kell menned, Dewey? Tudod, hogy nem kell rám várnod.

Nem a mosdóba igyekezett, és a reggelije sem érdekelte. Fel-alá járkált, nyávogva hívogatott. Dewey csak akkor nyávogott, ha fáj valami. De én ismerem Dewey-t. Tudtam, hogy most nem fáj

semmije.

Megtöltöttem a tálkáját. Nem érdekelte. Megnéztem, nem ragadt-e kaki a szőrébe. Az ilyesmi kis híján megőrjítette. Megtapintottam az orrát, nincs-e láza, belenéztem a fülébe, nem fertőzte-e meg valami. Semmi.

– Nézzünk körül, Dew!

Mint minden macskánál, Dewey-nál is keletkeztek szörgombócok. Ilyen esetben a mi fanatikusan tiszta és ápolt macskánk szinte őrjöngött. De így még sohasem viselkedett, hát lelkiileg felkészültem rá, hogy óriási szörgombócot fogok találni. Végigástam magamat a szépirodalom és a szakkönyvek polcain, minden zugba benéztem. De nem találtam semmit.

Dewey a gyerekkönyvtárban várt rám. Szegény cica már majd' megőrült. De ott sem találtam semmit.

– Sajnálom, Dewey. Nem értem, mit szeretnél velem közölni.

Megérkeztek a kollégák. Megkértem őket, tartsák szemmel Dewey-t. Rengeteg dolgom volt, nem tölthettem azzal a délelőttöt, hogy kitalálósdit jászom egy macskával. Ha Dewey még néhány óra elteltével is különösen viselkedik, elviszem Esterly doktorhoz. Biztosan örülne.

Két perce nyitott ki a könyvtár, amikor Jackie Shugars lépett be az irodámba. – Nem fogod elhinni, Vicki. Dewey lepisilte a kartonokat.

Felugrottam. – Lehetetlen!

A könyvtár automatizálása még nem fejeződött be. A könyvek kiadásakor még mindig két kartont bélyegeztünk le. Az egyik a kikölcösözött könyvbe került, a másik egy nagy tartóba, több száz kártya közé. Amikor visszahozták a könyvet, kivettük a kártyát, a könyvet pedig visszatettük a polcra. Valójában két tartó volt, a kölcösözőpult két oldalán. És bizony: Dewey belepisilte az egyik tartály elülső jobb sarkába.

Nem haragudtam rá. Aggódtam miatta. Évek óta a könyvtárban élt, soha még ilyesmit nem követett el. Egyáltalán nem volt jellemző rá. De nem volt időm alaposan végiggondolni a dolgot, mert hozzám lépett egy rendszeres látogatónk, és a fülembe súgta: – Jöjjön le, Vicki. A gyerekrészlegben egy denevér van.

Bizony, ott lógott fejjel lefelé egy denevér a mennyezet

gerendáján. És ott volt Dewey, a sarkamban.

Én próbáltam megmondani. Én igazán igyekeztem. Most nézd meg, mit műveltél. Hagytad, hogy egy látogató találja meg. Elintézhattük volna még nyitás előtt. Most meg már gyerekek vannak a könyvtárban. Azt hittem, te vigyázol a gyerekekre.

Tartott már neked lelkifröccsöt egy macska? Nem valami kellemes élmény. Kivált, ha a macskának igaza van. És még annál is inkább, amikor denevér van a dologban. Gyűlölöm a denevéreket. Nem tudtam elviselni a gondolatot, hogy egy denevér van a könyvtárban, és el sem tudtam képzelni, hogy a cicánk egész éjszaka össze volt zárva azzal a röpködő jószággal. Szegény Dewey.

– Ne aggódj, Dewey! A denevér nappal alszik. Nem bánt senkit.

Dewey-t láthatólag nem sikerült meggyőzőnöm, de ezzel most nem foglalkozhattam. A látogatókat nem akartam megijeszteni, legkevésbé a gyerekeket, hát halkán felhívtam a városháza portását, és megkértem: – Legyen szíves, jöjjön át azonnal a könyvtárba. És hozzon létrát.

A portás felmászott, és szemügyre vette a helyzetet.

– Ez bizony denevér.

– Pszt. Halkan.

Lemászott a létráról.

– Van porszívójuk?

Megborzongtam.

– Ne használjon porszívót!

– Hát egy fedeles lábasuk van-e?

Rámeredtem. Pfuj, de undorító.

– Itt egy üres kávésdoboz. Teteje is van – mondta valaki.

Néhány másodperc, és véget ért a megpróbáltatás. Hála az égnek. Most aztán nekifoghatok kipucolni a kartonos tartályt.

– Én vagyok a hibás – mondtam Jackie-nek, aki még akkor is a kölcsönzőpultnál ült.

– Tudom. – Jackie-nek sajátos humora van.

– Dewey megpróbált figyelmeztetni minket. Majd én eltakarítom a maszatot.

– Reméltem.

Kivettem vagy húsz kartont. Alattuk nagy rakás denevérguanót

találtam. Dewey nemcsak a figyelmemet próbálta felkelteni: a bűzmirigyeivel elfedte a beható szagát.

Jaj, Dewey, milyen butának gondolhatsz!

Másnap reggel Dewey belépett az általam őrszem-korszaknak nevezett fázisba. Reggelente végigszaglászta a fűtés három szelelőnyílását: az egyik az irodámban volt, a másik a bejáratnál, egy pedig a gyerekkönyvtárban. Ebéd után újra végigszaglászta mind a hármat. Tudta, hogy azok a nyílások valahova vezetnek, következésképpen be is lehet jutni rajtuk. Önként vállalta, hogy csodálatos szaglásával védelmez bennünket, hogy ő lesz a közmondásos kanári a szénbányában. *Ha még azt se tudjátok kiszagolni*, sugallta a magatartása, *hogy denevér van a könyvtárban, hogyan viselitek gondját ennek a rengeteg embernek?*

Talán van valami mulatságos egy ilyen macskaőrszemben. Mitől tartott Dewey? Hogy terroristatámadás éri Spencer Közkönyvtárát? Mondhatják rám, hogy érzelgős vagyok – de én igenis nagyon szívmengetőnek találtam. Életének egy szakaszában Dewey addig nem nyugodott, amíg világát ki nem terjesztette a könyvtár előtti utcára. Miután a történet bejárta az országot, mit sem kívánt jobban, mint megállapodni a könyvtárban, és védelmezni barátait. Az ilyen macskát csak szeretni lehet, nem igaz?

És a világ nyilvánvalóan szerette, hiszen Dewey hírneve nőttön-nőtt. Minden macskamagazin írt róla, közölte a képét a *Cats*, a *Cat Fancy*, a *Cats & Kittens*. Ha egy magazin címében ott volt a *cat* szó, Dewey bízást szerepelt benne. Még a brit macskasajtó vezető orgánumban, a *Your Cat*-ben is megjelent. Marti Attoun, a fiatal szabadúszó író egy fotós társaságában utazott Spencerbe. Cikkét az *American Profile* közölte: ez a hétvégi melléklet ezernél is több újságban jelenik meg. 1996 nyarán pedig egy bostoni dokumentumfilm-rendező bukkant fel az isten háta mögötti iowai Spencerben kamerástul, mindenestül, hogy első filmjében szerepeltesse Dewey-t.

Gary Roma bejárta az országot, a keleti parttól Észak-Dakotáig, hogy dokumentumfilmet készítsen könyvtári macskákról. Érkezésekor olyasmire számított, amit más könyvtárakban vett fel: a gyanakvó macska besurran a könyvespolcok mögé, odébbáll, alszik,

és a világon mindent művel, csak éppen a kamerába nem néz. Dewey pontosan az ellenkezőjét cselekedte. Nemhogy akadályozta volna a felvételt: végezte, sőt parancsszóra produkálta szokásos napi rutinját. Gary kora reggel érkezett, hogy elcsípje Dewey-t, amint vár rám a bejáratnál. Felvette Dewey-t, amint az érzékelőknél ül és köszönti az érkezőket; hever a Buddha-pózban; játszik kedvenc játékaival: Marty egerrel meg a piros fonallal; egy látogató vállán hever kedvenc pózában; és békésen alszik egy dobozban.

– Eddig ez a legjobb felvételem. Ha megengedi, ebéd után visszajövök.

Ebéd után leültem, hogy Gary interjút készítsen velem. Néhány bevezető kérdés után megkérdezte: – Mi Dewey jelentősége?

– Dewey óriási nyereség a könyvtárnak – válaszoltam. – Otthonossá teszi. Mindenki szereti, különösen a gyerekek.

– Igen, de mi a *mélyebb* jelentősége?

– Nincs semmiféle mélyebb jelentőség. Mindenki szívesen időzik Dewey-val. Boldoggá tesz bennünket. Hozzánk tartozik. Kell ennél nagyobb jelentőség?

Gary nem nyugodott. Jelentőség, jelentőség, jelentőség. Gary első filmjének ez volt a címe: *Padlóról és falról: dokumentumfilm az ajtókitámasztóról*. Elképzelttem, amint nyaggatja az alanyait: – Mit jelent önnek az ajtókitámasztó?

– Megakadályozza, hogy az ajtó a falnak ütődjön.

– Igen, de mi a mélyebb jelentése?

– Hát, nyitva lehet vele tartani az ajtót.

– Még mélyebben.

– Hm... gondoskodik a szoba szellőzéséről.

Gary alighanem mélyebb jelentőséget sajtolt ki az ajtókitámasztóból, mert az egyik beszámoló említi, amint nyelvészek boncolják a szó etimológiáját, filozófusok pedig egy ajtók nélküli világról elmélkednek.

A filmfelvétel után mintegy fél évvel, 1997 telén partit rendeztünk a *Könyves Kandúr* bemutatójának alkalmából. Zsúfolva volt a könyvtár. A film elején Dewey távolról látszik: Spencer Közkönyvtárának padlóján ül, farkát lassan lengeti. Ahogy a kamera ráközelít és követi egy asztal alatt, át néhány polcon, végül pedig

kedvenc taligáján lovagolva, a háttérből az én hangom hallatszik:

– Egy reggel megérkeztünk a könyvtárba, kinyitottuk a könyvledobót, kivettük a könyveket, és mögöttük rátaláltunk erre a parányi macskakölyökre. Könyvhalmok temették maguk alá, a könyvledobó telis-tele volt könyvekkel. Látogatóink Dewey érkezésének hallatán a fejüket ingatják: *Ó, te szegény kis jószág! Behajítottak a könyvledobóba abban a hidegben!* Amire a válaszom így hangzik: *Még hogy szegény kis jószág?! Az volt ennek a fiatalembernek a legszerencsésebb napja, hiszen ő a könyvtár királya, és ezt nagyon is jól tudja!*

Az utolsó szavak elhangzása után Dewey egyenesen belebámul a kamerába, és becsületszavamra, látszik, hogy igazam van. Valóban ő a király.

Addigra már napirenden voltak a különösnél különösebb telefonhívások. Hetente kapott néhány felkérést a könyvtár interjúra, postánkban jóformán hetente érkeztek cikkek a mi híres-nevezetes macskánkról. Dewey hivatalos fotója, amelyet Rick Krebsbach készített közvetlenül Jodi távozása után, megjelent magazinokban, hírlevelekben, könyvekben és minneapolis-i, minnesotai, sőt jeruzsálemi újságokban. Még egy macskanaptárban is, ahol Dewey volt Mr. Január. De még magam is meglepődtem, amikor egy országos macskaeledel-gyártó cég iowai irodájából hívtak telefonon.

– Néztük Dewey-t – mondták –, és nagy hatást tett ránk. – Ugyan kire ne tett volna? – Különleges macskának látszik. És az emberek nyilvánvalóan szeretik. – Mit nem mond! – Szeretnénk felhasználni a reklámkampányunkban. Pénzt nem tudunk ajánlani, de élete végéig ellátjuk macskaeledellel.

Nem tagadom, kísértést éreztem. Dewey válogatós volt, mi pedig engedékeny szülők. Naponta dobtunk ki tele tál macskaeledelt, mert őuraságának nem tetszett a szaga, és évente százával ajándékoztuk el a kegyvesztett macskakaját. Mivel az aprópénzt és üdítő dobozokat eredményező „Etesd a Cicát”-kampány nem fedezte a költségeket, én pedig megfogadtam, hogy soha egy penny közpénzt nem költök Dewey-ra, a pénz jórészt az én zsebemből került ki. Vagyis személyesen én támogattam Spencer legtöbb macskájának táplálását.

– Beszélek a könyvtárbizottsággal.

– Küldünk mintákat.

Csakhogy a könyvtárbizottság legközelebbi üléséig már megszületett a határozat. Nem én hoztam, nem is a bizottság, hanem maga Dewey. Ínyenc uraság egyszeriben elutasította az ingyen mintákat.

Viccelsz? – kérdezte, és megvetően szusszantott. *A szagát se bírom ennek a szemétnek.*

– Sajnálom – mondtam a gyárosnak. – Dewey csak Prima Kosztot fogyaszt.

Tizenkilencedik fejezet

A világ legrosszabb kosztosa

Dewey nem volt szeszélyes, nem kényeskedett. Azért válogatott, mert beteg volt. Bizony, ez az igazság. Az emésztőrendszerével volt a baj.

Dewey mindig is utálta, ha a hasát cirógatják. Simogasd meg a hátát, vakargasd a füle tövét, sőt, akár húzd meg a farkát, vagy bökj a szeme közé – de a hasához ne nyúlj! Nem tulajdonítottam a dolognak nagy jelentőséget, míg Esterly doktor meg nem próbálta kitisztogatni Dewey végbélmirigyeit, amikor a cica úgy kétéves lehetett.

– Benyúlok a végbélnyílásán, és kitisztogatom a mirigyeket – magyarázta. – Harminc másodperc, és kész.

Mi sem lehet egyszerűbb, gondoltam. Fogtam Dewey-t, míg Esterly doktor előkészítette a kellékeket: a kesztyűt meg egy papírtörülközőt. – Semmiség az egész, Dewey – suttoztam. – Észre se veszed, máris kész.

Mihelyt azonban Esterly doktor hozzányúlt, Dewey felvisított. Ez nem valami enyhe panasz volt. Harsány, rémült kiáltás szakadt ki egyenesen a gyomrából. Teste ívbe feszült, mintha villámcsapás érte volna, a lábai hevesen rángatóztak. Aztán az ujjam után kapott, és beleharapott. Erősen.

Esterly doktor az ujjamra nézett.

– Ez csúnya dolog volt tőle.

Megdörzsöltem a harapás nyomát.

– Nem gond.

– De igenis gond. Macska nem szokott így harapni.

Aggódtam. Ez nem Dewey. Én ismerem Dewey-t – sohasem harap. És még akkor is láttam a páni félelmet szegény cica szemében. Nem nézett ő semmire. Vakon meredt maga elé. A fájdalom vakította meg.

Ettől fogva Dewey gyűlölte Esterly doktort. Még az autómba is

utált beülni, hátha Esterly doktorhoz viszi. Mihelyt behúztunk az állatorvosi rendelő parkolójába, Dewey-n úrrá lett a reszketés. Az előcsarnok szagától leküzdhetetlen remegés fogta el. Fejét a karom hajlatába temette, mintha könyörögne: *Védj meg!*

Amint meghallotta Esterly doktor hangját, morogni kezdett. Sok macska utálja az állatorvost a rendelőjében, de a külvilágban szakasztott úgy bánik vele, mint bármelyik más emberi lénnel. Dewey azonban egyértelműen rettegett Esterly doktortól. Ha meghallotta a hangját a könyvtárban, morgott, és a terem túlsó végébe szökött. Ha Esterly doktor lopva megközelítette és megpróbálta megcirógatni, Dewey felszökkent, rettegvé körülnézett, és már ott se volt. Valószínűleg Esterly doktor szagát ismerte fel. Az a kéz Dewey szemében a halál keze volt. Kinevezte ősellenségének a doktort, aki történetesen az egyik legkedvesebb ember volt a városban.

A végbélmirigy-incidens után néhány eseménytelen év telt el, és Dewey megint rákapott a gumigyűrű-vadászatra. Kölyökkorában csak amúgy félszívvel űzte ezt a sportot, és könnyű volt elterelni a figyelmét. De úgy ötévesen már komolyan vette a dolgot. Szinte naponta találtam ragadós gumimaradványokat a padlón. Az almot nemcsak gumikukacok pettyezték, de néha vércseppek is. Dewey időnként úgy rontott ki a hátsó szobából, mintha petárdát robbantottak volna a fenekénél.

Esterly doktor megállapította, hogy Dewey székrekedésben szenved. Súlyos székrekedésben.

– Milyen eledelt kap Dewey?

Felnéztem az égre. Dewey a legjobb úton volt ahhoz, hogy ő legyen a világ legrosszabb kosztosa.

– Roppant válogatós. Fantasztikus a szaglása, meg tudja állapítani, ha az az étel állott vagy valami egyéb baja van. A macskaeledel köztudomásúlag nem holmi osztályon felüli csemege. Állati részek maradványaiból készül. Hát nem hibáztathatjuk Dewey-t.

Esterly doktor olyan pillantást vetett rám, mint az óvónő a kedves szülőre, aki épp mentetetni igyekszik rosszcsont csemetéje viselkedését. Engedékenyek vagyunk, igaz?

– Mindig konzerveledelt kap?

– Igen.

– Helyes. Sok vizet fogyaszt?

– Semennyit.

– Semennyit?!

– Kerüli a vizet, akár a mérget.

– Több vizet kell innia. Az megoldja a problémát – biztosított Esterly doktor.

Kösz a tippet, doki. Próbált már macskát itatni akarata ellen? Lehetetlen.

Szelíd rábeszéléssel próbálkoztam. Dewey undorral elfordult.

Próbálkoztam vesztegetéssel. – Amíg nem iszol, nem kapsz enni. Hiába nézel így rám. Tovább bírom, mint te. – De nem bírtam. Mindig megadtam magam.

Cirógatni kezdtem Dewey-t, miközben evett. A cirógatás lassan taszigálássá fajult. – Ha belenyomom a fejét a vízbe – gondoltam –, muszáj lesz innia. – Mondanom sem kell, ez a terv is csődöt mondott.

Talán a víz az oka. Meleg vízzel próbálkoztunk. Hideg vízzel próbálkoztunk. Ötpercenként cseréltük a vizet. Különféle vízcsapokkal próbálkoztunk. Az 1990-es évek közepén még nem árultak palackozott ivóvizet, legalábbis nem Spencerben. Jégkockát tettünk a vízestájkába. Mindenki szívesen iszik jeges vizet, nem igaz? Dewey megnyalogatta a jégkockát. De vizet – egy cseppet se! Hogy maradhat életben egy állat víz nélkül?

Néhány hét múlva a személyzeti mosdóban találtam Dewey-t: a vécén ült, feje eltűnt a vécécsészében. Csak az égnek álló hátsó fele látszott. Vécéöblítő! Ez aztán a különleges ízlés!

– Legalább nem pusztul el kiszáradástól – gondoltam.

Amikor a mosdó nem volt foglalt, nyitva hagytuk az ajtaját, és a vécé lett Dewey elsődleges vízlelőhelye. De a női mosdót is kedvelte, a könyvtár előterében. Joy DeWall kolléganőnk töltötte a legtöbb időt a könyvek visszarakásával. Dewey figyelte, amint Joy megrakja a taligát könyvekkel, majd mihelyt megtelt a taliga, Dewey felugrott rá. Bámult a polcokra, míg a taliga elgördült előttük, és ha valami felkeltette a figyelmét, jelezte Joynak, hogy szeretne leszállni – mintha csak holmi macska-trolin utazna. Tudta, milyen lágyszívű Joy, hát Dewey mindig kérlelte, hogy engedje be a mosdóba. Ahogy

behatolt a szentélybe, felugrott a mosdóra, és kérte, hogy nyissák ki a vizet. Nem ivott belőle – figyelte. Elbűvölte a látvány, ahogy a víz csorog a csapból. Egy óra hosszat is elnézte volna, néha odaodacsapott a mancsával.

Csakhogy ez éppoly kevésbé segítette a székrekedésén, akár a fenséges porceláncsészére tett kirándulásai. Akár nézte a vizet, akár itta, a belei nem mozdultak. Amikor komolyra fordult a dolog, Dewey legszívesebben elbújt. Szegény Sharon Joy egy délelőtt papír zsebkendőért nyúlt a kölcsönzőpult legfelső fiókjába, helyette azonban egy marék szőr akadt a kezébe. Sharon szó szerint lefordult a székről.

– Hogy bírt oda bebújni? – meredt Dewey hátára. A cica feje és hátulja eltűnt a fiókban.

Jó kérdés. A fiókot egész délelőtt nem nyitotta ki senki, tehát Dewey éjszaka bújhatott be. Kotorásztam a pult alatt. Bizony, a fiókok mögött volt egy kis nyílás. De ez a legfelső fiók volt, több mint egy méterre a padlótól. Miszter Gumimacska betekergőzött a nyílás fölé, befordult egy szűk sarkon, és összegömbölyödött egy tízcentis zugban.

Megpróbáltam kicsalogatni, de Dewey füttyült rám. Nem mozdult. Ez egyáltalán nem volt jellemző rá. Nyilvánvalóan volt valami baja.

Ahogy gyanítottam, Dewey-nak székrekedése volt. Méghozzá súlyos. Már megint. Ezúttal Esterly doktor alaposan megvizsgálta, jócskán kutatva, böködve Dewey érzékeny hasát. Még nézni is fájdalmas volt. Ez végképp betett a macska-orvos kapcsolatnak.

– Dewey betegsége: megacolon.

– Ezt legyen szíves megmagyarázni, doktor úr!

– Dewey vastagbele kitágult. Ezáltal a béltartalom a testüregben halmozódik.

Csend.

– Dewey vastagbele megnyúlt, ez a helyzet állandósult. Ezáltal több hulladékot tud felhalmozni. Mire megpróbál szabadulni tőle, a kivezető nyílás túlságosan szűk.

– Valamivel több víz megoldaná a problémát?

– Sajnos erre nincs gyógymód. Ez az állapot igen ritka. – Valójában még csak nem is volt biztos, hogy ez az ok. A macskák

vastagbél-tágulata nyilván nem tartozott az elsőrendű kutatási témák közé.

Ha Dewey a sikátorban él, a vastagbelle megrövidítette volna az életét. Ilyen ellenőrzött környezetben, mint a könyvtár, időszakos, de súlyos székrekedésekre számíhattam, válogatós evési szokások kíséretében. Amikor a vezetékek eldugulással fenyegetnek, a macska igencsak megválogatja, mi kerülhet a rendszerbe. Mondtam én, hogy Dewey-nak valami baja van.

Esterly doktor egy igen drága macskaeledelt javasolt, amit csak állatorvosoknál lehetett kapni. A nevére már nem emlékszem – valamilyen Laboratóriumi Étrend, bélpanaszokkal küzdő középkorú macskák részére? A számla kis híján felborította a költségvetésemet. Nem szívesen pengettem ki harminc dollárt olyasmért, amiről előre tudtam, hogy nem válik be.

– Dewey válogatós – mondtam Esterly doktornak. – Ez sem fog neki ízleni.

– Tegye a tálkájába! Mást ne adjon neki! Meg fogja enni. Egyetlen macska sem éhezheti magát halálra. – Indulófélben voltam, amikor a doktor így szólt, inkább magához, mint hozzám: – Gondosan szemmel kell tartanunk Dewey-t. Tízezer embert tenne boldogtalanná, ha valami történne vele.

Még annál is többet, doktor úr. Sokkal többet.

Betettem a méregdrága új eledelt a tálkába. Dewey hozzá se nyúlt. Beleszagolt, aztán hátat fordított és továbbállt.

Ez a kaja nem jó. Kérem a szokásosat!

Másnap agyafűrt módszerrel próbálkozott. Nem szimatolt, nem állt odébb, hanem leült a tálka mellé, és sírt.

Miiiiért? Mivel szolgáltam rá erre?

– Sajnálom, Dewey. Orvosi utasítás.

Két nap elteltével már gyenge volt, de nem engedett. Még csak hozzá se nyúlt az ételhez. Akkor ébredtem rá, mennyire konok Dewey. Fájdalmasan konok. Pedig milyen szelíd cica. Milyen szívélyes. De ha fontos elv forog kockán, például a kaja, Dewey nem hajlandó megalázkodni.

De én se. A Mama is ott volt, ahol a konokságot osztogatták.

Dewey tehát a hátam mögött a személyzethez folyamodott.

Legelsőnek Sharont szemelte ki: az íróasztalára ugrott, és a karjához dörgölözött. Szokásává vált, hogy Sharon íróasztalán ülve tartotta szemmel az ebédelő Sharont, aki nagy barátja volt a kiadós kosztnak.

Amikor ez a trükk nem vált be, Dewey régi barátjával, a lágyszívű Joy-jal próbálkozott. Utána következett Audrey, Cynthia, Paula, mindenki egészen a lista végéig. Még Kayt sem hagyta ki, bár tudta róla, hogy józan, gyakorlatias teremtés. Kay sose ragadtatta magát ellágyulásra. De láttam, hogy még ő is meginog. Adta a megingathatatlant, de a szíve mélyén már ő sem állhatott ellen Dewey csáberejének.

Nem érdekelt, hadd helytelenítsék. Ezt a kört én fogom megnyerni. Ha beleszakad is a szívem. De a végén Dewey hálás lesz nekem. Különb is, én vagyok a Mama, az én szavam parancs!

A negyedik napon már a látogatóink is nekem estek. – Adjon már neki enni, Vicki! Hiszen annyira éhes! – Dewey, a szégyentelen, megjátszotta az éhezőt a hívei előtt, láthatóan sikerrel.

Az ötödik napon megadtam magam. Aadtam Dewey-nak a Macskák Kedvence nevezetű kedvelt eledeléből. Úgy falta, hogy lélegzetet se vett közben. *Ez az*, mondta, és a száját nyalogatta, aztán a sarokba húzódott egy jó hosszú cicamosdásra. *Most már mind jobban érezzük magunkat, mi?*

Aznap este elmentem, és vásároltam egy jókora rakás Kedvencet. Feladtam a küzdelmet. – Jobb egy székszorulásos macska – gondoltam –, mint egy halott macska.

Dewey két hónapig felhőtlenül boldog volt. Én nemkülönben. Helyreállt a világ rendje.

És akkor Dewey elhatározta, hogy nem ízlik neki a csirkefalatokat tartalmazó Kedvenc. Többé egy falatot se! Ide valami újat, de azonnal, ha szabad kérem! Vásároltam valami újat, zaftosat, omlósat. Dewey beleszipantott, majd elfordult és odébbállt. *Nem én, ezt se!*

– Megegszed, kisfiam, mert különben nincs desszert!

Még este is ott volt a kaja, kiszáradt, összetöpörödött. Most mit csináljak? Ez a macska beteg! Ötszöri próbálkozás után megtaláltam az ínyére valót. Néhány hét után ennek is felmondott. Jöjjön valami új! Megint csatát vesztettem. Sőt, az egész háborút.

1997-re már abszurdá fajult a helyzet. Kínomban már csak nevetni tudtam, ahogy elnéztem a macskaeledellel tele polcot. Nem túlzok. Dewey holmija két polcot foglalt el a személyzeti fertályon, és az egyiket a macskaeledel dobozai töltötték meg. Legalább ötfélét tartottunk kéznél. Dewey-nak klasszikus középnyugati ízlése volt. Marhahús, csirkefalatok, marhahús májjal és pulyka. De sose lehetett tudni, milyen ízhez kap másnap gusztust. A halféléket általában utálta, de szerelemre lobbant a garnélarák iránt. Egy hétre. Aztán már rá se nézett.

Sajnos a székszorulása nem enyhült, hát Esterly doktor tanácsára kimásoltam a naptár egy oldalát, és felszögeztem a falra. Ahányszor valaki talált valami kis adományt az alomban, megjelölte a dátumot. A naptárat mindnyájan Dewey Kakitáblázatának neveztük.

El tudom képzelni, miféle gondolatok jártak például Sharon fejében. Jópofa teremtés volt, szerette Dewey-t, de ugyanakkor finnyás is volt. Mi meg rendszeresen tárgyaljuk a kakiproblémákat! Eszementnek gondolhatott. De azért hűségesen, zokszó nélkül jelölte ő is a táblázatot. Persze Dewey hetente kétszer tisztelt meg bennünket, hát nem mondható, hogy belecserült volna a tollunk hegye.

Amikor Dewey három napon át nem produkált semmit, bezártuk egy hátsó fülkébe, édes kettesben az alommal. Dewey utálta, ha bárhová bezárták, különösen télen, egy fűtetlen fülkébe.

– A te érdekedben tesszük, Dewey!

Fél óra múlva kiengedtem. Ha nem mutatkozott ajándék az alomban, hagytam, hogy Dewey egy óra hosszát mászkáljon, majd újabb fél órára bezártam. Nincs kaki? Vissza az alomra. De legfeljebb háromszor. Ha három alkalom is eredménytelen, akkor tényleg nem megy a dolog.

Ez a stratégia épp fordítva sült el. Dewey-t sikerült annyira elkényeztetni, hogy csak akkor volt hajlandó használni a mosdót, ha valaki odavitte az alomhoz. Az éjszaka folyamán teljesen leállt, vagyis reggel az volt az első dolgom, hogy odacipeljem – bizony, odacipeljem! – a tetthelyhez.

Ahová pedig a király is gyalog jár!

Tudom, tudom, tudom. Balek voltam. Macskakényeztető. De mégis mit tehettem volna? Tudtam, milyen ramatyul érzi magát Dewey. Nemcsak azért tudtam, mert kapcsolat volt kettőnk között, hanem mert tőlem sem volt idegen az élethosszig tartó betegség. A legtöbb orvos nem járt annyit ki-be a kórházba, mint én. Kétszer szállítottak mentőhelikopterrel Sioux Fallsba. És sűrűn látogattam a Mayo klinikát, többek között bélpanaszokkal, pajzsmirigy-túltengéssel, súlyos migrénnel, autoimmun pajzsmirigy-túlműködési zavarral. Egyszer a lábam két évig kiütéses volt. Nagy sokára kiderült, hogy a templomi térdeplőre vagyok allergiás. Rá egy évre hirtelen megdermedtem. Fél óra hosszat moccanni sem bírtam. A kollégák cipeltek ki egy autóhoz, vittek haza és fektettek ágyba. Ugyanez megisméltődött egy esküvőn. Félútig emelte a kezem a szám felé az esküvői torta-falatot, és képtelen voltam letenni a karomat. Még csak a nyelvemet sem bírtam mozdítani, hogy szólhassak valakinek. Az ok, mint kiderült: hirtelen, drámai mértékben lezuhant a vérnyomásom, egy gyógyszer mellékhatásaként.

De mindez kismiska volt ahhoz képest, amikor csomókat találtam a mellemben. Még most sem beszélek róla szívesen. Nagyon kevesekkel osztottam meg ezt a tapasztalatot, és most is nehezemre esik megtörni a hallgatást. Nincs ínyemre, hogy úgy nézzenek rám, mint egy nem teljes értékű nőre, vagy ami még rosszabb, mint holmi torzszülőltre.

Keserves élményeim közül – alkoholista férj, munkanélküliség, méhem meglepetésszerű eltávolítása – a kettős mellműtét volt a legkeservesebb. Nem maga az eljárás volt a legrosszabb, holott annál nagyobb fizikai fájdalom sohasem ért. A legnehezebb maga az elhatározás volt. Egy évnél is tovább gyöttrődtem a gondolon. Elutaztam Sioux Citybe, Sioux Fallsba, Omahába, több mint háromórnyi távolságra, hogy orvosok véleményét kérjem – de nem tudtam rászánni magamat.

Anya és Apa biztattak, hogy vessem alá magam a műtétnek. – Meg kell tenned! Meg kell gyógyulnod! Az életed forog kockán!

A barátaimhoz fordultam, akik átsegítettek házasságom végóráin, és azóta is sok problémán, de most, első alkalommal, nem szóltak

semmit. Később bevallották, hogy nem tudtak megbirkózni a dologgal. A mellrák túlságosan nagy probléma.

Szükségem volt a műtétre. Ezt én is tudtam. Ha nem megyek neki, előbb-utóbb meghallom a rák szót. De egyedülálló voltam. Ha nem is túl sikeresen, de rendszeresen randevúztam. Bonnié barátnőmmel még ma is nevetünk a Cowboyon, akivel Nyugat-Okobojiban ismerkedtem meg egy táncos szórakozóhelyen. Elvitt Sioux Citybe, egy olyanfajta vidéki helyre, ahol fűrészporrall hintik fel a padlót. Az ételről nem tudok beszámolni, mivel kitört a verekedés, valaki kést rántott, és én húsz percig kuporogtam a női mosdóban. A Cowboy udvariasan elvitt a házába, és megmutatta – nem vicc! –, hogyan kell puskagolyót készíteni. A visszaúton átautóztam velem a marhaállások között. Szerinte romantikus látvány a karám holdfényben.

És a számos fiaskó után még mindig reménykedtem, hogy eljön az igazi. Nem akartam, hogy kihunyjon a remény. De ugyan ki is szeretne engem a mellem nélkül? Nem attól tartottam, hogy elveszítem a szexualitásomat. Hanem hogy a nőiségemet, a női azonosságomat, az önképemet veszítem el. A szüleim nem értettek meg; a barátaim nem mertek segíteni. Mit tehettem?

Egy délelőtt kopogtak az irodám ajtaján. Egy ismeretlen asszony lépett be, becsukta maga mögött az ajtót, és így szólt: – Nem ismer engem, de Kolegraff doktor páciense vagyok. Ő küldött magához. Öt évvel ezelőtt levették mind a két mellemet.

Két óra hosszat beszélgettünk. Az asszony nevére nem emlékszem, nem is láttam azóta (nem spenceri volt), de minden szava belevésődött az agyamba. Mindenről beszélünk. A fájdalomról, az eljárásról, a gyógyulásról, de főleg az érzelmekről. Nőnek érzi-e még magát? Azonos-e még önmagával? Mit lát, amikor a tükörbe néz?

Mire elment, már nemcsak tudtam, mi a helyes döntés – kész voltam megvalósítani.

A kettős melleltávolítás többlépcsős folyamat. Először leoperálták mindkét mellemet. Azután „expandernek” nevezett ideiglenes pótlást ültettek be. A hónaljamban csövek voltak, amelyek a húsból meredtek ki, kéthetenként pedig sótartalmú injekciót kaptam, hogy növelje a mellkasomat és megnyújtsa a bőrt. Sajnálatos módon

lábadozásom első hetei alatt jelentek meg a hírekben a szilikonbetét veszélyei, és az FDA (az élelmiszerbiztonsági hivatal) ideiglenesen betiltotta a pótlások alkalmazását. Következésképpen nyolc hónapig babusgattam a négy hétre tervezett „ideiglenes” expandereket. Annyi heg volt a hónaljamban, hogy fájdalom nyilallt az oldalamba, ha változott a légnyomás. Joy éveken keresztül mindig megkérdezte, valahányszor sötét felhő tünt fel az égen: – Vicki, esni fog?

– Igen – válaszoltam –, de csak fél óra múlva. – Tízperces pontossággal meg tudtam mondani, mikor ered el az eső, pusztán a fájdalom szintje miatt. Mihelyt majd beleszakadtam, már szinte a nyakunkon volt az eső. Joy meg én neveltünk, mert majdnem mindig eltaláltam, de igazából legszívesebben leroskadtam volna, hogy sírjak egy nagyot.

Senki sem tudta, milyen fájdalmaim vannak: sem a szüleim, sem a barátaim, sem a kollégáim. Az orvos belekotort a testembe, és ahány húsfoszlányt csak talált, mindet kikaparta. Az az üres, fájdalmas, kipucolt érzés egy percre sem hagyott el, de néha olyan heves fájdalom öntött el, hogy majdnem összeestem. Kis híján egy évig minduntalan kimaradoztam a könyvtárból. Sokszor úgy vergődtem el az íróasztalomig, hogy tudtam, nem ott volna a helyem. Kay, a helyettesem nélkülem is eligazgatta volna a könyvtárat, de én nem voltam meg nélküle. A megszokás. A társaság. A teljesítmény. És mindenkifelett: Dewey.

Azelőtt bármikor szükségem volt rá, Dewey mindig ott volt mellettem. A számítógépemen ücsörgött, amikor úgy éreztem, elborítanak a hullámok, és mellettem ült a kanapén, és együtt vártuk, hogy Jodi beállítson. Most már felhagyott a mellettem üldögéléssel: óvatosan, mancsoként felmászott rám, és az ölembe telepedett. Már nem ballagott mellettem, hanem mindenáron a karomba kíváncozott. Ez talán csekélységnek látszik, de számomra mindennél többet jelentett, hiszen nem volt senki, aki megöleljen, aki biztasson, hogy minden rendbe jön. Nem csak a műtét miatt. Két éven át, amíg a döntésen tépelődtem, a veszteséget sirattam és fizikai fájdalmakat álltam ki, Dewey mindennap megérintett. Rám telepedett. A karomba férközött. És amikor véget ért, amikor végre kezdtem megint hasonlítani rendes önmagamhoz, Dewey már ismét mellettem ült.

Senki meg nem értette, min mentem át a két év alatt; senki más, csak Dewey. Mintha értene, hogy a szeretet állandó, de amikor igazán számít, akkor magasabb szintre kell emelni.

A könyvtárban töltött első hete óta Dewey mindig várt rám a bejáratnál. Merőn nézett, míg közeledtem, aztán megfordult, és a tálkája felé szaladt, mihelyt benyitottam. Majd annak a szörnyű két évnek az egyik legkomiszabb reggelén Dewey elkezdett integetni. Igen, integetni. Megálltam és ránéztem. Megállt, rám nézett, aztán megint integetett.

És másnap reggel ez megisméltődött. Harmadnap úgyszintén. Mindaddig, míg végre megértettem, hogy ez a mi új rutinunk. Dewey élete végéig, amikor csak megpillantotta, hogy a kocsim behúz a parkolóba, a jobb mancsával kaparni kezdte a bejárat ajtót. Az integetés folytatódott, ahogy átjöttem az utcán és az ajtóhoz közeledtem. Nem integetett hevesen. Nem nyávogott, nem járkált. Ült, teljesen nyugodtam, és integetett, mintha üdvözlne a könyvtárban, és egyben figyelmeztetne, hogy ő is ott van. Mintha valaha is elfelejteném. Jobban éreztem magamat attól, hogy Dewey minden reggel integetett, amíg a könyvtárhoz közeledtem. Jobb érzés volt a munkám, az élet, egész valóm. Ha Dewey integet, minden a legnagyobb rendben van.

– Jó reggelt, Dewey – mondtam ilyenkor, dalolt a szívem, a könyvtárat majd szétvetette az élet, még a legsötétebb, leghidegebb reggeleken is. Lenéztem Dewey-ra, és mosolyogtam. Dewey a bokámhoz dörgölözött. A pajtásom. A kisfiam. Aztán a karomba kaptam, és úgy vittem az alomhoz. Hogyan is tagadhattam volna meg tőle?

Huszdik fejezet

Dewey új barátai

1999. június 7-én délután felhívott telefonon Dewey egyik rajongója. – Vicki, kapcsold be a rádiót! Ezt nem fogod elhinni.

Bekapcsoltam, és a következőt hallottam: – ...és most már ismerik... az egész történetet.

Aki csak rádión nőtt fel, ismeri ezt a mondatot. Paul Harvey műsora, *Az egész történet* a rádiózás történetének egyik legnépszerűbb műsora. Minden adásban elmond egy kisebb, de jelentős esetet egy jól ismert személyiség életéből. A csavar benne az, hogy az ember nem tudja, kiről beszél Paul Harvey, míg el nem hangzik ez a híres zárómondat.

– És ez a hajdani kisfiú – mondja például –, aki annyira szerette volna kivágni azt a cseresznyefát, nem volt más, mint George Washington, a haza atyja. És most már ismerik... az egész történetet.

Nos, Paul Harvey most egy macska történetét mesélte el, aki egy egész városra volt hatással, és világszerte elterjedt a híre... és az egész egy könyvtári könyvledobóban kezdődött, egy hideg januári reggelen, egy iowai kisvárosban. És most már ismerik...

Mit számít, hogy Paul Harvey stábjából senki sem hívott fel, ellenőrizni a tényeket? Mit számít, hogy a történetnek 10 százalékát sem ismerték, azt a részt, amitől Dewey annyira különleges lett? Leültem a műsor meghallgatása után, és azt gondoltam: – Megérkeztünk. Dewey most már igazán befutott. – És mert már annyira hozzászoktam, hogy Dewey körül mindig történik valami váratlan, azon tűnődtem, ugyan mi következik ezután.

Évekig jártam az újsághoz meg a rádióállomáshoz, hogy tudassam Dewey híreit. Paul Harvey esetében azonban úgy határoztam: várok. Nem mintha nem volna Dewey-nak rengeteg rajongója. Látogatóink naponta érdeklődtek a legfrissebb Dewey-hírek iránt. Vidám, mosolygós gyerekek szaladtak be a könyvtárba, és keresték a

barátjukat. A Dewey-val kapcsolatos jó hírek már nem lepték meg a város lakosait. Sőt, már azon töprengtem, nem taszít-e némelyeket. Dewey talán túlságosan is előtérbe került.

De csak Spencerben. A nagyvilág még nem kapott belőle eleget. Számos állami bizottságnak voltam a tagja, ráadásul én voltam Iowa könyvtári rendszerében a hat felnőttoktatási instruktorközke. Az iowai kommunikációs hálózat (ICN) – az állam könyvtárait, katonai létesítményeit, kórházait és iskoláit összekötő telekonferencia-rendszer – segítségével tanfolyamokon oktattam. Ahányszor leültem az ICN-helyiségünkben egy-egy tanfolyam első tanóráján, ez volt az első kérdés: – Hol van Dewey?

– Igen – kottyantotta közbe egy másik könyvtáros –, láthatnánk Dewey-t?

Szerencsére Dewey az ICN valamennyi ülésén jelen volt. Hús-vér emberek jelenlétét ugyan jobban kedvelte, de legrosszabb esetben beérte a telekonferenciával. Dewey-t feltettem az asztalra, és megnyomtam egy gombot, miáltal a cica az egész állam valamennyi képernyőjén megjelent. A meglepett sóhajt bizonyára még Nebraskában is hallották.

– Olyan aranyos!

– Mit gondol, szerezzon be a mi könyvtárunk is egy macskát?

– Csak megfelelő macskát – volt erre az állandó válaszom. – Akármilyen macska nem teszi meg. Különlegesnek kell lennie.

– Különlegesnek?!

– Legyen nyugodt, türelmes, méltóságteljes, intelligens és mindenekfelett barátságos. A könyvtári macska szeresse az embereket. Az is nagy segítség, ha gyönyörű és ha feledhetetlen a története. – Nem tettem hozzá, hogy a könyvtári macska legyen szeretetteljes, szíve egész melegével.

– Oké – mondtam idővel. – Elég a mulatságból! Térjünk vissza a cenzúrához és az állagfejlesztéshez!

– Csak még egy percre! Kérem! Szeretném, ha a kollégáim találkozhatnának Dewey-val!

Ránéztem az én jókora, narancsszínű pajtásomra, aki kedvenc helyén, az asztalon terpeszkedett. – Ez tetszik neked, mi?

Ártatlan pillantást vetett rám. *Nekem'?* *Én csak a munkámat*

végzem.

Dewey-t nem csak a könyvtárosok szerették. Egy délelőtt az irodámban dolgoztam, amikor Kay kihívott a bejáratnál álló asztalhoz. Egy négytagú család állt ott: fiatal szülők két gyerekükkel.

– Ez a kedves család – mondta Kay, alig-alig leplezett elképedéssel – Rhode Islandról jött. Hogy megismerkedjenek Dewey-val.

Az apa kezét nyújtott. – Minneapolisban voltunk, hát elhatároztuk, hogy kocsit bérelünk és lejövünk. A srácok egyenesen imádják Dewey-t.

Meghibbant ez az ember? Minneapolis négy és fél órányi autótút! – Csodálatos – mondtam, és kezét fogtam velük. – Honnan tudnak Dewey-ről?

– Olvastunk róla a *Cats* magazinban. Macskabarátok vagyunk.

Nyilvánvaló.

– Oké – mondtam, mert más nem jutott az eszembe. – Gyerünk, ismerkedjenek meg velem!

Dewey hál' istennek most is el akarta nyerni a látogatók tetszését. Játszott a gyerekekkel. Pózba vágta magát fényképezéshez. A kislányt megtanítottam, hogyan kell felvenni Dewey-t, és a gyerek körbejárta a könyvtárat a bal vállán trónoló macskával (mindig a bal). Nem tudom, megérte-e a kilencórányi autózást, de a család boldogan távozott.

– Ez fura volt – állapította meg Kay, miután a család elhajtott.

– Bizony. Ilyesmi biztos nem fordul elő többet.

De előfordult. Újra meg újra. Jöttek Utah-ból, Washingtonból, Mississippiből, Kaliforniából, Maine-ből, a térkép valamennyi sarkából. Idősebb párok, fiatalabb párok, családok. Sokan átszelték az országot, száz-kétszáz mérföldes kitérőt tettek, hogy egy napot Spencerben töltsenek. Sokuk arcára emlékszem, de név szerint csak Harry és Rita Feinre New Yorkból, mert miután megismerkedtek Dewey-val, évente küldtek születésnap ajándékként és karácsonyi ajándékként huszonöt dollárt, macskaeledelre és ellátmányra. Ma már sajnálom, hogy nem jegyeztem fel a többiekkel kapcsolatos információkat, de eleinte valószínűtlennek látszott, hogy mások is jönnének. Miért is fáradnának? Mire rádöbbsentünk, micsoda

vonzerőt jelent Dewey, mindennaposak voltak a vendégek, így már nem is tűntek annyira szokatlannak, hogy érdemes legyen megörökíteni a látogatásukat.

Honnan értesültek ezek az emberek Dewey-ről? Fogalmam sincs. A könyvtár sose terjesztett róla információt. Soha egyetlen újsággal sem léptünk kapcsolatba a helyi napilap, a *Spencer Daily Reporter* kivételével. Sohasem alkalmaztunk reklámfőnököt vagy marketingmenedzsert. A Shopko-kampány után Dewey-t nem neveztek be több versenyre. Mi voltunk Dewey üzenetszolgálata, semmi egyéb. Felvettük a telefont, és megint egy magazin, televíziós műsor vagy rádióállomás kért interjút. Vagy kinyitottuk a postát, és találtunk egy cikket Dewey-ről egy olyan magazinban, amiről sohasem hallottunk, vagy egy újságot az ország egy távoli csücskéből. Egy hét múlva megint beállított a könyvtárba egy család.

Mire számítottak ezek a zarándokok? Egy csodás macskára, természetesen – de hiszen Amerika valamennyi állatmenhelyén csücsülnek csodálatos hontalan macskák. Miért kell ezért ennyit utazni? Mi az oka? A szeretet, a békesség, a vigasztalás, az elfogadás, vagy egyszerűen emlékeztető az élet ártatlan örömeire? Vagy éppenséggel egy sztár társaságát keresték?

Vagy azt remélték, hogy találnak egy macskát, egy könyvtárat, egy várost, egy élményt, ami valóságos, ami nem a múltból származik, és nem is a pillanat szülötte; ami különbözik az életüktől, és mégis valamiképpen ismerős? Erről szólna Iowa? Talán nemcsak egy olyan hely, ami az ország közepén van – hanem egy olyan, ami a szívetek közepén található.

Akármit is kerestek, Dewey-ban megtalálták. A magazincikkek, a rádióadások megérintették az embereket. Minduntalan így kezdődtek a hozzánk érkező levelek: „Sohasem írtam még ismeretlennek, de hallottam Dewey történetét, és...” Dewey egytől egyig minden látogatójára maradandó hatást tett. Ezt nem azért tudom, mert elmondták, vagy mert láttam a tekintetüket, a mosolyukat – hanem mert hazamentek, és otthon is elmesélték a történetet. Megmutogatták a képeket. Eleinte barátoknak, rokonoknak küldték levelüket. Később, amikor már fejlettebb volt a technológia, e-maileket. Dewey képe, személyisége, története mind nagyobbra nőtt.

Kapott leveleket Tajvanról, Hollandiából, Dél-Afrikából, Norvégiából, Ausztráliából. Fél tucat országban voltak levelezőtársai. Az északnyugat-iowai kisvárosban vízbe esett kavics által keltett fodrozódás az emberek hálózata révén egyre nagyobb hullámokban terjedt szét a világban.

Valahányszor Dewey népszerűségén elmélkedem, Jack Manders jut az eszembe. Jack ma már nyugdíjas, de Dewey színre lépésének idején középiskolai tanár volt és könyvtárbizottságunk elnöke. Néhány év múlva, amikor a leányát felvették a michigani Hollandben a Hope Főiskolára, Jack részt vett az új hallgatók szülei számára rendezett fogadáson. Ahogy ott állt egy elegáns michigani vendéglátóhelyen, martinit szopogatva, beszélgetésbe bonyolódott egy New York-i házaspárral. Idővel megkérdezték, honnan jött.

– Egy iowai kisvárosból, amiről sohasem hallottak.

– Úgy. Talán Spencer közelében van?

– Történetesen – mondta meglepetten Jack – pont Spencer az.

A házaspár érdeklődve figyelt.

– Szokott a könyvtárba járni?

– Gyakran. Tagja vagyok a könyvtárbizottságnak.

A bájos, elegáns asszony a férjéhez fordult, és szinte kislányos vihoggal felkiáltott: – Ó Dewey apukája!

Hasonló élményben volt része a bizottság egy másik tagjának. Mike Baehr hajóúton vett részt a Csendes-óceán déli részén. Az ismerkedési esten Mike és felesége rádöbrent, hogy sok útitársuk még csak nem is hallott Iowáról. Ugyanakkor felfedezték, hogy az efféle társasutazásnak megvan a maga társadalmi hierarchiája, azon az alapon, hogy ki hány ilyen úton vett részt, és mivel nekik ez volt az első ilyen hajóútjuk, a lista legaljára kerültek. Ekkor hozzájuk lépett egy hölgy: – Hallom, hogy iowaiak. Ismerik Dewey-t, a könyvtári macskát? – Megtört a jég! Mike és Peg lekerült a kirekesztettek listájáról, és Dewey lett a társasutazás fő témája.

Ez nem azt jelenti, hogy Dewey-t mindenki ismerte. Akármennyire híres és népszerű lett, mindig akadt valaki, akinek fogalma sem volt arról, hogy Spencer Közkönyvtárának macskája van. Egy család Nebraskából hajtott ide, hogy megnézze Dewey-t. Ajándékokat hoztak, két óra hosszat játszottak vele, fényképezték,

beszélgettek a személyzettel. Tíz perccel a távozásuk után valaki odalépett a fogadópulthoz. – Nem akarok senkit megijeszteni – suttogta aggódalmasan –, de épp az imént láttam egy macskát az épületben.

– Igen – suttogtuk vissza. – Itt lakik. Ő a világ leghíresebb könyvtári macskája.

– Aha – mosolyodott el az illető. – Tehát akkor nyilván tudnak róla.

De a számomra legmeghatóbb látogató egy fiatal texasi házaspár volt, a hatéves kislányukkal. Alig léptek be a könyvtárba, látszott, hogy ez különleges ajándék a kislány számára. Beteg talán? Vagy trauma érte? Nem tudom miért, az volt az érzésem, hogy a szülei megígérték, teljesítik a kívánságát – és a kívánsága ez volt. Hogy Dewey-val találkozzon. És észrevettem, hogy ajándékot is hozott.

– Játékegér – mondta nekem mosolyogva a kislány édesapja. De láttam, hogy igazából szörnyen aggódik. Ez nem valami hirtelen elhatározás szülte látogatás volt.

Visszamosolyogtam rá, de a fejemben csak ez a gondolat járt: „Remélem, abban a játékegérben van macskamenta.” Dewey-nál rendszeresen ismétlődtek olyan szakaszok, amikor ügyet sem vetett egy játékra, ha nem volt benne macskamenta. Sajnálatos módon most épp ilyen időszakot élt át.

Csak annyit mondtam: – Megyek Dewey-ért.

Dewey épp aludt az új, műszőrme bélésű ágyában, amelyet az irodám ajtaja előtt tartottunk, egy fűtőtestnél. Amikor felébresztettem, magamban szuggerálni próbáltam:

– Kérlek, Dewey, nagyon szépen kérlek! Ez most fontos.

– Annyira fáradt volt, hogy szinte ki se nyitotta a szemét.

A kislány, sok gyerekhez hasonlóan eleinte bátortalan volt, hát az édesanyja simogatta meg Dewey-t. Dewey úgy hevert ott, mint egy zsák krumpli. A kislány idővel odanyúlt, hogy megsimogassa, és Dewey felébredt annyira, hogy a gyerek kezébe simuljon. Az apa leült, és az ölébe vette Dewey-t meg a kislányt. Dewey azonnal a kislányhoz simult.

Egy-két percig ültek így. Aztán a kislány megmutatta a Dewey-nak szánt, masnival átkötött ajándékot. Dewey felfigyelt rá, de

láttam, hogy még mindig fáradt. Szívesen durmolt volna egész délelőtt a kislány ölében. – Rajta, Dewey! – gondoltam. – Szedd össze magad! – A kislány kibontotta az ajándékot, ami bizony közönséges játékegér volt, macskamenta egy szál se. Elszorult a szívem. Itt katasztrófa lesz.

A kislány Dewey álmos szeme előtt lengette az egeret. Aztán óvatosan eldobta néhány lábnyira. Mihelyt az egér lepottyant, Dewey már ugrott is rá. Kergette a játékot, fel-feldobálta, paskolta a mancsával. A kislány boldogan kuncogott. Dewey soha többet rá sem nézett arra a játékra, de ameddig a kislány itt volt, egyszerűen imádta azt az egeret. Teljes erőbedobással. És a kislány ragyogott. Egyszerűen ragyogott. Több száz mérföldet tett meg, hogy meglátogasson egy macskát, és nem érte csalódás. Miért is aggódom valaha is Dewey miatt? Dewey mindig megteszi a magáét.

Dewey munkaköri leírása

Válaszul arra a kérdésre, hogy: - Tehát mi Dewey munkaköre? -, amit gyakran feltesznek, miután értesülnek arról, hogy Dewey könyvtári alkalmazottnak járó 15 százalék engedményt kap Esterly doktortól.

1. Oldja a stresszt minden emberi lényénél, aki figyel rá.
2. Minden reggel 9-kor a bejáratnál ül, és üdvözli a könyvtárba lépő látogatókat.
3. Biztonsági szempontból, valamint kényelmi fokozatok szempontjából megvizsgálja a könyvtárba kerülő valamennyi dobozt.
4. A könyvtár hivatalos nagyköveteként részt vesz a Kerek Teremben tartott valamennyi értekezleten.
5. Komikus közjátékokkal szolgál a személyzetnek és a látogatóknak.
6. Bemászik a könyves szatyrokba és aktatászkákba, míg a látogatók tanulnak, vagy dokumentumokat próbálnak kikölcsönözni.
7. Díjmentesen reklámozza az országban és világszerte Spencer Közkönyvtárát.
8. A világ legválogatósabb macskájának címére pályázik; csak a legdrágább, válogatottan ízletes eledeleket hajlandó elfogyasztani.

Huszonegyedik fejezet

Különlegesek lennénk?

Sose felejttem el az előző polgármestert. Ahányszor meglátott, rám mosolygott: – Nos, kislányok, ott a könyvtárban még mindig ájuldoztok attól a macskától? – Ezt nyilván viccesnek szánta, de én bizony megsértődtem. Kislányok! Ez lehet kedveskedés, de én mindig úgy éreztem, így akar a helyemre tenni, és hogy a városvezetés nagy többségének nevében beszél, akik még csak el sem tudják képzelni, hogy valakit olyasmi izgasson, mint könyvek, könyvtárak és macskák. Csupa kislányos dolog.

Egyébként is: szüksége van a városnak egyáltalán macskára? Végtére is a huszonegyedik században járunk, és Spencer virágzik. Az 1990-es évek végén a YMCA (Fiatal Keresztyény Legények Egyesülete) befejezett egy 2 millió dolláros felújítást. Spencer körzeti kórházát kétszer is kibővítették. 170 ezer dollárnyi adománynak és 250 önkéntesnek hála, a keleti Lynch Parkba tervezett szerény új játszótér majdnem háromezer négyzetméteres óriási játszótérre növekedett, ez lett a Déli Negyedik utcán a „Miracle”, vagyis Csoda. Miért is ne tennék meg a következő lépést és vonzanánk a városba... kaszinót?

Amikor Iowa 2003-ban elhatározta, hogy kaszinóengedélyeket bocsát ki, a város néhány vezetője alkalmat szimatolt, hogy Spencert Amerika legnagyobb kisvárosának rangjára juttassa. Körüludvarolták a fejlesztőket, még helyszínt is kijelöltek a város délnyugati peremén a folyó partján, és terveket készítettek. De 2003-ban a kaszinó sokunkat az 1993-as vágóhídra emlékeztetett – jó lehetőség gazdasági izmainkat fitogtatni, csak hogy igen nagy áron. A kaszinó minden bizonnyal jó munkalehetőségeket teremtene, és a becslések szerint évente egymillió dollárnál is több jótékony célú hozzájárulást, de vajon megmaradunk-e ugyanannak a városnak? Nem veszítjük-e el azonosságunkat, és válunk a magunk és környezetünk szemében

kaszinóvárossá? Zajlott a vita, de végül a kaszinó a Montfort-tervvel azonos sorsra jutott: a közösség leszavazta. A kaszinóra a tőlünk keletre fekvő Palo Alto megyében mondták ki az áment, és alig huszonöt mérföldnyire, Emmetsburgban épült fel.

Nem lehetetlen, hogy amikor leszavaztuk a kaszinót, megint csak a jövőnek fordítottunk hátat. Talán eladtuk haladó városhoz méltó történelmünket. Talán naivak voltunk. De mi, spenceriek hiszünk abban, hogy arra építsünk, amink van.

Miénk a Clay megyei Vásár, az Egyesült Államok egyik legkülönb megyei vására, egy közel százéves hagyomány. Clay megyének alig húszezer lakosa van, de a kilencnapos vásár forgataga, számos koncertje, ennivalója, mulatsága 300 ezernél is több embert vonz. Méretes versenypályánk van lóversenyhez, traktorhúzáshoz, külön porond a lovaknak, és hosszú, fém csűrök, ahol a csirkétől a lámáig mindenféle állat látható. Szénásszekerek visznek a füves mezőn kijelölt parkolótól a bejáratig. Még libegőt is felállítottunk, amely a népet a vásár egyik végéből a másikba szállítja. Spencertől úgy tíz mérföldnyire délre a főúton (vagyis az egyetlen úton, ha néhány mérföldnél távolabbra vezetesz) egész évben tábla jelzi, hogy hány hét van még hátra a vásárig. A terület legmagasabb hegyén emelt téглаépületre festették.

Történelmi kincsünket, a Grand Avenue-t 1931-ben építették újjá, és 1987-ben keltették új életre. Az 1990-es évek végén várostervezőnk, Kirby Schmidt kétévi kutatást szentelt belvárosi negyedünknek. Kirby egyike városunk azon szülötteinek, akik kis híján elhagyták Spencert az 1980-as évek válsága során. Bátyja a keleti partra távozott, nővére a nyugati partra. Kirby fiatal családjával letelepedett a konyhaasztalhoz, és elhatározták, hogy átvészelik a válságot. A gazdaság talpra állt; Kirby városi állást kapott. Néhány év múlva a kezébe adtam a könyvtár kulcsát, és Kirby minden reggel hatkor beállított, hogy kutassa a mikrofilmtárat, a régi újságokat, a helytörténetet. Dewey többnyire átaludta ezeket a hajnali látogatásokat; reggelente csak rám nyílt a szeme.

A Grand Avenue-nak a Harmadik utca és a Nyolcadik utca közötti szakasza 1999-ben bekerült a Történelmi Helyek Országos

Jegyzékébe. A „Préri-Deco” figyelemre méltó példajaként és a válságkorszakbeli várostervezés néhány fennmaradt átfogó modelljének egyikeként említették a területet. Általában kétszeri-háromszori pályázás kellett ahhoz, hogy valami bekerüljön a Jegyzékbe, de hála Kirby Schmidtnek, a Grand Avenue egyhangú szavazással már az első pályázásnál bekerült. Akkoriban történt, hogy Kirby nővére családotul visszaköltözött Seattle-ből Spencerbe. Gyerekeit a régi módi szerint akarta felnevelni: Iowában.

Spencer egyedi és értékes kedvező tulajdonsága: a lakosai. Derék, megbízható, keményen dolgozó közép-nyugatiak vagyunk. Büszkék, de szerények. Nem hencegünk. Hisszük, hogy az ember értékét a szomszédai tiszteletével mérik, és sehol sem élnénk szívesebben, mint épp a szomszédaink között, itt, az Iowa állambeli Spencerben. Nemcsak ennek a földnek vagyunk részei, amelyet a családjaink számos nemzedéke művelt, hanem egymásnak is. És ennek a szövedéknek száz meg száz helyen felbukkanó, fényesen ragyogó fonala – Dewey.

Társadalmunk polgárai hisznek abban, hogy az embernek tennie kell valamit ahhoz, hogy elismerjék, amin azt értik, hogy valami „láthatót”, lehetőleg kamera által is elcsíphetőt. Elvárják, hogy egy híres város túléljen egy cunamit meg egy erdőtűzet, vagy elnököt állítson, vagy rejtegessen valami szörnyű bűntényt. Elvárják, hogy egy híres macska mentsen ki egy gyereket egy égő házból, találjon haza, miután otthagyták az ország túlsó végében, vagy nyávogja el a *Csillagos lobogót*. És az a macska lehetőleg ne csak hősie és tehetséges legyen, de gyakorlott médiaszereplő és vonzó is, továbbá legyen jó piárosa, különben soha be nem juthat a *Today* műsorba.

Dewey nem teljesítette ezeket a követelményeket. Nem vitt véghez látványos tetteket. Senki sem egyengette az útját. Nem akartuk, hogy több legyen, mint az Iowa állambeli Spencer könyvtárának szeretett macskája. És ő is csak ennyit akart. Egyetlenegyszer szökött el, akkor is csak kétsaroknyira, és még az is túlságosan messzinek bizonyult.

Dewey nem azért volt rendkívüli, mert valami különlegeset tett, hanem mert különleges volt. Akárcsak azok a látszólag mindennapi emberek, akik, mihelyt megismered őket, kiemelkednek a tömegből.

Ők azok, akik soha egy napot nem mulasztanak a munkahelyükön, akiknek soha sincs egyetlen zokszavuk, akik sohasem követelnek többet a jogos jussuknál. Ők azok a ritka könyvtárosok, autókereskedők, pincérnők, akik elvből nyújtanak elsőrendű szolgáltatást, akik azért tejesítik túl a feladatukat, mert szenvedélyük a munka. Tudják, mi a dolguk az életben, és azt rendkívül jól végzik. Némelyek díjat nyernek, némelyek sokat keresnek, de a legtöbbjüktől egyszerűen csak természetesnek veszik a kimagasló teljesítményt. A bolti eladók. A bankpénztárosok. Az autószerelők. Az édesanyák. A világ hajlamos felismerni az egyedít és a harsányat, a gazdagot és az önzőt, de nem azokat, akik mindennapi dolgokat különlegesen jól végeznek el. Dewey szerény környezetből származott (egy iowai sikátorból), túlélte egy tragédiát (egy éjszakát a fagyos könyvledobóban), és megtalálta a helyét (egy kisvárosi könyvtárat). Talán ez a válasz. Megtalálta a helyét. Szennvedélye, életcélja volt, hogy ezt a helyet, akármilyen kicsi, akármennyire távol esik is a forgalomtól, jobba tegye mindenki számára.

Nem akarom kicsinyíteni az érdemét annak a macskának, aki kiesik a lakókocsiból, majd öt hónapon át baktat haza hóviharban, perzselő hőségben. Az a macska ihletet ad: soha ne add fel, sose feledd, hogy a legfontosabb az otthon. A maga csendes módján Dewey is ezt tanította. Nem adta meg magát azon a hosszú éjszakán a könyvledobóban, és egész lényével ragaszkodott a könyvtárhoz, ami az otthona lett. Dewey nem vitt véghez hőstetteket? Hősiesen teltek a mindennapjai. Apránként változtatta meg az emberek életét itt, az Iowa állambeli Spencerben.

Bizonyára mindenki észrevette már a fiatal kukoricacsövön a selyemszálakat. Mindegyik a kukoricacső egy bizonyos pontjával van összekötve. Azon a ponton csak akkor nő mag, ha azt a bizonyos szálat megtermékenyíti a virágpór. A kukoricacső apránként, szemenként alakul. Hogy teljes legyen, ahhoz minden egyes selyemszálnak meg kell termékenyülnie. Dewey ilyen módszerrel működött. Nap mint nap új meg új szívet, új személyt nyert meg. Soha senkit ki nem hagyott, soha senkit nem tartott magától értetődőnek. Akiben megvolt a fogadókészség, annak a számára ott volt Dewey. Akiből hiányzott, azon Dewey addig dolgozott, míg

meg nem nyerte magának. Bizonyára mindenki emlékszik Wilburre, a *Malac a pácban* főszereplőjére. Dewey személyisége is ilyen volt: lelkes, őszinte, elbűvölő, sugárzó, szerény (már macskához képest) és mindenekfelett bárki és mindenki barátja. A dolog nem csupán a szépségéről szólt. Nem csak a nagyszerű történetéről. Dewey-ban éppúgy megvolt az a rendkívüli képesség, vagyis karizma, mint Elvisben vagy bárki másban, aki mindörökké a lelkünkben él. Az Egyesült Államokban tucatnyi könyvtárnak van macskája, de egyikük sem valósította meg a legcsekélyebb mértékben sem azt, amit Dewey megvalósított. Nem egy akármilyen macska volt, akit megsimogatnak, akire mosolyognak. A könyvtár minden rendszeres látogatója, *mindegyikük* úgy érezte, hogy egyedi kapcsolata van Dewey-val. Mindegyikükkel érezte, hogy különleges.

Sharon gyakran hozta be Down-kóros kislányát, Emmyt, hogy meglátogassa Dewey-t, különösen vasárnap, amikor Sharonon volt az etetés sora. Emmy minden áldott szombat este megkérdezte: – Holnap Dewey-nap van? – Emmy minden „Dewey-napon” legelőször is Dewey keresésére indult. Dewey fiatalabb korában rendszerint az ajtónál várakozott, de ahogy korosodott, Emmy gyakran úgy talált rá, hogy egy napos ablaknál feküdt. Emmy ilyenkor felvette és odavitte anyukájához, hogy együtt simogassák. – Szia, Dewey! Szeretlek – mondta ilyenkor Emmy lágy, kedves hangon, éppúgy, ahogy vele beszélt az édesanyja. Emmy számára ez a szeretet hangja volt. Sharon mindig tartott attól, hogy Emmy túlságosan erősen cirógatja Dewey-t, de Emmy és Dewey barátok voltak, és Emmy pontosan úgy értette Dewey-t, akárcsak mi, valamennyien. Mindig csodálatosan gyengéd volt vele.

Yvonne Berry, egy harmincas éveit végén taposó, egyedülálló nő hetente háromszor-négyszer jött el a könyvtárba. Dewey mindannyiszor megkereste, és negyedórát töltött Yvonne ölében. Aztán megpróbálta rávenni Yvonne-t, hogy nyissa ki a mosdó ajtaját, hogy ő eljátszhasson a vízzel. Ez volt a kettejük szertartása. De aznap, amikor Yvonne elaltattatta a maga macskáját, Dewey több mint két óra hosszat ült vele. Hogy mi történt, nem tudta, de azt igen, hogy valami baj van. Amikor Yvonne évek múltán elmesélte nekem a történetet, láthattam, milyen fontos ez a számára.

Végére ért az évszázad, változások történtek, és Dewey fölött is eljárt az idő. Többet időzött az ágyában, és a megerőltető játszadózást nyugodalmas taligautazások váltották fel, Joy segítségével. Dewey már nem szökkent fel a taligára, hanem nyávogva kérte Joyt, hogy emelje fel, és ott aztán Dewey úgy feszített a taliga elején, akárcsak hajóján a kapitány. Már nem szökött fel a mennyezeti világitásra, nem annyira a fizikai állapota miatt, inkább csak elunta a dolgot. A durva bánásmódot nem tűrte, de annak örült, ha szelíden ér hozzá valaki, mint az a hajléktalan férfi, aki Dewey egyik legjobb barátja lett. Nehéz láthatatlannak maradni egy Spencer szabású kisvárosban, de ennek a férfinak kis híján sikerült. Egyszerűen beállított mindennap a könyvtárba, borotvátlanul, fésületlenül és mosdatlanul. Soha senkihez egy árva szót sem szólt. Rá se nézett senkire. Neki csak Dewey kellett. Felkapta és a vállára kanyarította, Dewey pedig ott hevert, dorombolva, húsz percen át, míg a férfi megosztotta vele a titkait.

Dewey már nem járta a magas polcok tetejét. Kay elhozott hazulról egy régi macskaágyat, és az íróasztalára tette. Dewey összekucorodott az ágyban, és nézte, amint Kay dolgozik. Kaynek gondja volt Dewey szükségleteire, cserélte az ételét, kifésülte a gubancait, vazelinnel kezelte a szörgombócokat, segített nekem Dewey fűrösztésénél. Nem bánt vele olyan türelmesen, gyengéden, mint én, de a nyersebb bánásmód utolsó mozzanata mindig egy gyengéd fricska volt Dewey fejére. Nem sokkal azután, hogy Kay bevezette az új módszert, Dewey felugrott az ágyba, mire a polc összedőlt. A cica repült, négy lába négyfelé kalimpált. Szálltak a jegyzettömbök, a gemkapcsok. Mire az utolsó gemkapocs is földet ért, Dewey már talpon volt, és a romhalmazt szemlélte.

– Sok félelmetes dolog van ebben a könyvtárban, igaz? – tréfálkozott Kay. A mosoly, láttam, a szívéből fakadt, és felfelé görbítette a szája szélét.

Csak a kefe meg a fürdő, mondta volna Dewey, ha őszinte akart volna lenni. Kora előrehaladtával egyre jobban utálta a fűrösztést-fésülést.

Akkoriban már nem volt annyira türelmes az óvodásokkal, akik bökdöstek, cibálták. Elmerevedett, már nem tűrte az ütődést, a kisebb

sérüléseket. Nem bántotta a gyerekeket, nem is szökött el előlük, egyszerűen csak elsurrant és elbújt, ha bizonyos gyerekek keresték – megelőzte a kritikus helyzeteket.

Más volt a helyzet a kisbabákkal. Egy alkalommal megfigyeltem, amint Dewey letelepszik néhány lépésnyire egy pici lánytól, akit babahordozóban tettek le a padlóra. Gyakran láttam, hogyan viszonyul Dewey a kicsinyekhez, hát nem tartottam semmitől. Csakhogy a kisbabák kényesek, a fiatal mamák pedig még annál is jobban. Különösen ez a kismama. Dewey csak ült, unottan, a távolba meredt, mintha azt mondaná: *Épp erre jártam*. Aztán mikor úgy vélte, nem nézek oda, néhány centivel közelebb húzódott. *Csak épp elhelyezkedem*, sugallta testbeszéde. *Nincs itt semmi látnivaló*. A következő pillanatban újra. És újra. Lassan, centiméterenként húzódott közelebb, míg a végén már a babahordozóhoz simult. Bedugta a fejét, hogy ellenőrizze, van-e a hordozóban gyerek, aztán letelepedett, fejét a mancsain nyugtatva. A kisbaba kinyújtotta pici kezét, és megmarkolta Dewey fülét. Dewey úgy igazította a fejét, hogy a füle jobban a baba keze ügyébe essen. A kicsi kacagott, rugdalózott és nyomorgatta Dewey fülét, Dewey pedig nyugodtan ült, a képe elégedettséget sugárzott.

2002-ben új gyermekkönyvtáros munkatársat vettünk fel, Donna Stanford személyében. Donna a Békehadtest toborzójaként járta a világot, és nemrégiben tért vissza Északnyugat-Iowába, hogy Alzheimer-kórban szenvedő édesanyját gondozza. Donna csendes volt és lelkiismeretes, és eleinte azt gondoltam, Dewey ezért tölt mellette mindennap néhány órát a gyermekrészlemben. Jó sokára jöttem rá, hogy Donna az édesanyján kívül senkit sem ismer a városban, és még egy Spencer szabású város is – vagy talán éppen egy ilyen város, amelynek polgárai szoros közelségben élnek egymással – hidegnek és félelmetesnek tetszhet a kívülálló szemében. Az egyetlen helybeli lakos, aki közeledett Donnához, Dewey volt, aki Donna vállán lovagolt, míg ő a guruló irodai székekben kerengett és rakta polcra a könyveket. Amikor Dewey ezt elunta, Donna ölébe mászott, hogy a lány simogathassa. Donna néha gyerekkönyvekből olvasott fel Dewey-nak. Egy szép napon rajtakaptam őket. Dewey lehunyta szemmel pihent, Donna a

gondolataiba merült. Jöttömre láthatólag összerezett.

– Semmi baj – mondtam. – A munkaköri leírásod része, hogy kényeztesd a cicát.

No és aztán ott volt Jodi barátja, Scott. Szegény Scott rögtön az első spenceri útján átesett a tűzkeresztségen: a szüleim aranylakodalmára érkezett. Ami nem volt egyszerű családi összejövetel. Az eseményt Spencer Konferenciaközpontjában tartottuk, ahol 450 személynek jutott ülőhely. De ekkora tömegnek még a konferenciaközpont sem volt elég nagy. Amikor a Jipson gyerekek megjelentek a színpadon, hogy előadják ez esetben a *Te vagy a napfényt*, családi strófákkal bővítve, és Vince Gill *Nézz ránk* című dalát, Doug bátyám hamis énekével súlyosbítva, száznál is többen sorakoztak odakint, arra várva, hogy Anyának és Apának gratulálhassanak. Ők egész életükben családjukként tekintették az egész világot; most a világ jelent meg, hogy tisztelegjen előttük.

Mihelyt Jodi elment otthonról, drámaian javult a kapcsolatunk. Jó barátok vagyunk, ismertük fel, de szörnyű lakótársak. A jelenen neveltünk, de a múlt említését kerültük. Gondolom, a legtöbb anyánál-lányánál így van ez. Nem mintha én nem próbálkoztam volna.

– Tudom, hogy nehéz időket éltünk át, Jodi.

– Te miről beszélsz, anyu?

Hol is kezdjem? Az egészségem. A távolléteim. Jodi disznóírla emlékeztető szobája. Ital. – Mankatóban. Emlékszel? Megláttunk egy kirakatot, és te azt mondtad: „Igazán szeretném azt az inget, anyu, de tudom, hogy nincs pénzünk. Szóval nem baj.” Nemcsak szeretted volna, szükséged volt rá. De nem akartál nekem rossz érzést okozni. – Felsőhajtottam. – És csak ötéves voltál.

– Ó, anyu, ilyen az élet!

És akkor és ott rádöbbsentem, hogy Jodinak igaza van. Ha jó, ha rossz – ilyen az élet. Ne is emlegessük! Minek hánytorgatni a múltat? Az a kérdés, kivel fogod a holnapot megosztani.

Aznap este, a parti után elvittem Jodit és Scottot a könyvtárba, hogy találkozzanak Dewey-val. Akkor döbbsentem rá, mennyire komoly a kapcsolatuk: Jodi még sohasem mutatta be Dewey-t egyik barátjának sem, és amennyire tudom, egyik barátja sem áhítozott

különösebben Dewey ismeretségére. Dewey persze boldog volt, hogy viszontlátja örök szerelmét, Jodit. Scott egy darabig hagyta, hogy örvendezzenek egymásnak, aztán gyengéden felemelte Dewey-t és megsimogatta. Nem a hasát, amit Dewey utált, hanem a hátát. Scott a vállára ültette, úgy vitte körül az üres könyvtárban. Aztán elővette a fényképezőgépét, és lekapta Dewey-t, hogy az édesanyjának is megmutathassa. Aki hallotta Dewey történeteit, és nagy rajongója a cicáknak. Megmelegedett a szívem tája, ahogy elnéztem kettejüket. Scott annyira szeretetteljes, olyan gyengéd. Hogy is ne esnék bele egy pasiba, aki oly gondos, hogy fényképet készít a mamája számára?

Egy percre sem jutott eszembe, mennyire szokatlan, ha egy felnőtt nő barátját elviszik egy könyvtárba, hogy megismerkedjen a barátnője mamájának a macskájával. Dewey családtag, a véleménye igenis számít. Hogyan is veheti komolyan fontolóra valaki, hogy belép ebbe a családba, és nem ismerkedik meg Dewey-val? És bíztam abban, hogy Dewey kiszimatolja, ki milyen ember. Ő az én őrszemem, mindig védelmezi azokat, akiket szeret. Láttam Scottot Dewey-val, láttam Dewey-t Scott-tal, és ez választ adott minden kérdésemre.

Akkor már eszembe sem jutott, hogy úgy gondoljak Dewey-ra mint a könyvtár macskájára. Dewey az én macskám. Énhozzám fordul szeretetért. Tőlem vár vigasztalást. Én pedig tőle várok szeretetet és vigasztalást. Dewey nem férjpotlék és nem gyerekpotlék. Nem voltam magányos; volt egy sereg barátom. Nem voltam kielégítetlen; szerettem a munkámat. Nem kerestem én senki különlegeset. Még csak nem is láttam mindennap. Nem laktunk együtt. Napokat tölthettünk a könyvtárban úgy, hogy még csak nem is találkoztunk. De amikor nem láttam, akkor is tudtam, hogy ott van. A kettőnk választása, döbbsentem rá, hogy megosztjuk egymással az életünket, nemcsak holnap – mindörökre.

Dewey különlegesebb volt számomra, mint bármilyen más állat, amit csak ismertem. Különlegesebb, mint amilyennek állatot egyáltalán elképzelhettem. De ez egy jottányit sem változtatott egy alapvető igazságon. Dewey az én macskám, de a könyvtárhoz tartozik. Dewey a közösségé. Egy-két napig boldogan elvan a

házamban, de mihelyt beszállunk a kocsiba és a könyvtár felé indulunk, az elülső mancsait a műszerfalra teszi, és izgatottan bámul ki az ablakon. Lassan kell a kanyarokat vennem, különben lecsúszna. Amikor megszimatolja a *Sister Kávézót*, már tudja, hogy alig néhány saroknyira vagyunk. Akkor aztán kitör rajta az izgatottság. Átül a karfára, mancsait az oldalsó ablakra teszi, szinte büvöli az ajtót, hogy nyírjon már ki. *Megérkeztünk! Itt vagyunk!* Átpillant a válla fölött, és szinte rám kiált, ahogy befordulunk a sikátorba. És amint nyílik az ajtó, Dewey a karomba szökken, és én átlépek vele a küszöbön. És azután... maga az üdvösség.

Dewey semmit sem szeret jobban, mint azt, ha otthon lehet.

Huszonkettedik fejezet

Dewey Japánba megy

2003 elején e-mailünk érkezett Japánból. Valójában Washingtonból küldték, tokióiak érdekében. Tomoko Kawasumi képviselte a japán köztelevíziót, amely filmet kívánt készíteni Dewey-ről. A társaság egy dokumentumfilmben a legfejlettebb technológia néhány példáját készült bemutatni, a lehető legszélesebb közönségnek. Úgy döntöttek, hogy elsőként állatokról szóló dokumentumfilmet mutatnak be, amiben macskákat állítanak fókuszba. A *Nekobiyori* című japán magazin cikkében bukkantak Dewey-ra. Fogadnánk-e Spencerben egy forgatócsoportot?

Mulatságos módon fogalmunk sem volt róla, hogy Dewey egy japán magazinban is megjelent.

Néhány hónap múlva, májusban, hat tokiói érkezett Spencer Közkönyvtárába. Des Moines-ig repültek, onnan bérelt teherautón hajtottak Spencerbe. Iowában mesésép a május. A kukorica épp szemmagasságú, és látni, ahogy a földek a végtelenségbe nyúlnak. Des Moines-tól Spencer persze kétszáz mérföldnyire van, és mást sem látni az egész úton. Vajon mi jár hat tokiói fejében, miután három és fél óra hosszat bámulták Iowa kukoricaföldjeit? Meg kell tudakolnunk, hiszen Tokióból ritkán téved erre valaki.

A stábnak egy napja volt a filmezésre, megkértek hát, hogy hét óra előtt jöhessenek el a könyvtárba. Keservesen esős volt a reggel. A tolmács, a csoportban az egyetlen nő, megkért, nyissam ki a külső ajtókat, hogy az előcsarnokban állíthassák fel a kameráikat. Ahogy begördítették a felszerelést, a sarok mögül előkerült Dewey. Félig még aludt, hátsó lábát nyújtóztatta, frissen ébredt macskák módjára. Amikor megpillantott, hozzám ballagott és integetett. *Ja, te vagy az. Mit keresel itt ilyen korán? Csak húsz perc múlva vártalak.* Ahhoz a macskához órát lehetett volna igazítani.

Mihelyt felállították a kamerákat, a tolmácsnő hozzám fordult: –

Szeretnék, ha megint integetne.

Jaj nekem. Tőlem telhetően igyekeztem megmagyarázni, hogy Dewey egyetlenegyszer integet: amikor reggel megpillant. A rendező, Mr. Hoshi ezt nem volt hajlandó tudomásul venni. Nemcsak parancsolgatáshoz szokott – ahhoz is, hogy a parancsait teljesítsék. Ő a főnök. És ragaszkodik az integetéshez.

Visszamentem az autómhoz, és újból közeledtem a könyvtárhoz, mintha akkor érkeznék. Dewey csak nézett.

Mi van? Öt perce még itt voltál!

Beléptem. Bekapcsoltam a világítást. Lekapcsoltam a világítást, visszamentem a kocsimhoz, vártam öt percig, majd megint közeledtem a bejárathoz. Mr. Hoshi úgy vélte, ettől Dewey nyilván azt gondolja, hogy már másnap van.

Nem gondolta.

Egy óra hosszát próbáltuk Dewey-t integetésre bírni. Végül megszólaltam: – Figyeljenek, ez a szerencsétlen macska itt ül, és várja a reggelijét. Meg kell etetnem. – Mr. Hoshi beleegyezett. Felnyaláboltam Dewey-t, és az alomhoz rohantam vele. Még csak az kellene, hogy a japánok lefilmezzék, amint száll a macskakaki a levegőben! Dewey könnyített magán, majd komótosan megreggelizett. Mire végzett, a kamerákat már felállították a könyvtár belsejében. Megkerülték a fél világot, és nem jutottak egy szál integetéshez sem.

De minden egyebet megkaptak. Dewey kis híján tizenöt éves volt, lelassult, de az idegenek iránti lelkesedés nem vészett ki belőle. Különösen a kamerával rendelkező idegenek iránti lelkesedés. Külön-külön mindegyikükhöz odaballagott, és a lábukhoz dörgölözött. Cirógatták, játszottak vele, az egyik kameraman lefeküdt a padlóra, hogy közelképet készítsen Dewey-ről. A tolmácsnő udvariassen megkért, tegyem fel Dewey-t egy könyvespolcra. Dewey ott ült, és hagyta, hogy filmezzék. Aztán polcról polcra szökkent. Majd a tolmácsnő azt mondta: – Sétáltassa végig a polcon a könyvek között, és parancsoljon rá, hogy a polc végén ugorjon le.

Na, várjunk csak egy percet, gondoltam. Dewey macska, nem betanított cirkuszi állat, és ez meglehetősen speciális kérés. Remélem, nem azért jöttek ide a világ túlsó feléről, mert attrakciót

várnak? Dewey nem fog parancsszóra végigsétálni a polcon, sem a kiállított könyvek között szalozni, és újabb parancsszóra leugrani!

Odabaktattam a polc tulsó végéhez, és hívtam Dewey-t. – Gyere ide, Dewey! Gyere szépen ide! – Dewey végigsétált a polcon, szalozott a könyvek között, és leugrott éppen a lábam elé.

Mr. Hoshi öt óra hosszat osztogatta parancsait, és Dewey engedelmeskedett. Rátelepedett egy számítógépre. Felült egy asztalra. Ült a padlón, keresztbe tette a lábát, és a kamerába bámult. Kocsikázott kedvenc könyvtaligáján, a lábát kényelmesen kilógatta a fémrácson. Egypercnyi szünetet nem engedélyeztek; mozgás, mozgás, mozgás. Egy hároméves kislány és az édesanyja hajlandóak voltak megjelenni a filmben, hát melljük ültetem Dewey-t a gurulós székbe. A kislány idegesen fogdosta, rángatta Dewey-t. Dewey nem bánta. Végigülte az ötperces megpróbáltatást, és rendíthetetlenül bájosan nézett a kamerába.

Egész délelött magyaráztam a tolmácsnőnek, hogy az Egyesült Államok valamennyi részéről érkeznek Dewey látogatói, de nem hiszem, hogy Mr. Hoshi ezt elhitte. És akkor, épp ebéd után, beállított egy New Hampshire-i család! Micsoda időzítés! Esküvőn voltak Des Moines-ban, elhatározták, hogy autót bérelnek és idefurikáznak, Dewey látogatására. Azt ugyebár említenem sem kell, hogy ez három és fél órás autótutat jelent?!

Mr. Hoshi odáig volt a látogatóktól. Töviről hegyire kikérdezte őket. Levette, amint ők maguk a hordozható (és minden bizonnyal japán gyártmányú) kamerájukkal fotózták Dewey-t. Megmutattam az öt-hat éves kislánynak, hogyan kell felemelni Dewey-t és szelíden hintáztatni, míg csak a hordozója vállára nem teszi a fejét, és lehunyja a szemét. A család egy órát töltött nálunk; hamarosan a japán forgatócsoport is távozott. Alig tették ki a lábukat, Dewey már aludt, és fel sem ébredt estig.

Két példányt kaptunk a DVD-ből. Tizenhat év elteltével nemigen akarózt Dewey-ről beszélnem, de ez különleges eset volt. Telefonáltam az újságnak. A sarki elektronikai szaküzlet kölcsönzött egy óriás képernyős televíziót, és a könyvtár zsúfolásig megtelt. Addigra Dewey már a kanadai és az új-zélandi rádióban is szerepelt.

Megjelent tucatnyi ország újságjaiban, magazinjaiban. Fényképei bejárták a világot. De ez más volt. Ez világtelevízió!

Lopva egy pillantást vettem a videóra – és ideges lettem egy picit. Mint kiderült, a dokumentumfilm ábécérendben tett kirándulás a macskák világában. Huszonhat macska, sorban, az ábécé betűi szerint. Igen, a mi ábécénk szerint, holott a dokumentumfilmet japánok készítették.

– Sok más macska is szerepel ebben a dokumentumfilmben – magyaráztam a nézőközönségnek. – Dewey, mint Spencer macskája a vége felé szerepel, és az egész szöveg japánul megy, hát mi lenne, ha szavaznánk? Tekerjük előre Dewey jelenetéig, vagy nézzük végig az egészet?

– Nézzük végig! Nézzük végig!

Tíz perc múlva már kiabált a tömeg: – Tekerjék előre! Tekerjék előre! – Mi tagadás, szörnyen unalmas volt nézni a macskákat, és hallgatni a japán szöveget. Különlegesen helyes macskáknál megálltunk, vagy amikor éppen amerikaiak voltak a képernyőn – ez utóbbi miatt mindössze kétszer álltunk meg, de kiderült, hogy az egyik nő nem is amerikai, hanem angol –, de a film java része japánokról és japán macskákról szólt.

Amikor az S betűhöz értünk, felkiáltott a nézőközönség, nyilván felrezzentve a szunyókálókat. Ott volt a mi Dewey-nk, és a szöveg: Spencer Közkönyvtára. Angolul és japánul. Ott voltam én, amint szakadó esőben a könyvtár felé tartok, és a kép alatt fut a japán szöveg. Érteni csupán ennyit értettünk: „Amerika, Iowa, Spencer”. Harsány éljenzés. És néhány másodperc múlva: „Könyv-moly Dewey”.

És ott ült Dewey a bejáratnál (mi tagadás, szép lett volna, ha integet is), aztán ott ült Dewey egy könyvespolcon, ott járt végig Dewey két könyvespolcot, ott ült Dewey, és ült, és ült, és túrte, hogy egy kisfiú simogassa egy asztal alatt... és ült. Másfél perc, és vége. Sehol a kislány, ölében Dewey-val. Sehol a kislány, amint a vállán hordozza Dewey-t. Sehol a könyvtaliga. Sehol a New Hampshire-i család. Még csak azt a részt sem használták fel, amikor Dewey a polc tetején szlalomozik a könyvek között, és a polc végén leugrik. Megkerülték a fél világot másfél percnyi üldögélésért.

Csend. Döbönt csend.

És aztán kitört az éljenzés. A mi Dewey-nk nemzetközi sztár! Íme, itt a bizonyíték. Mit számít, ha egy szót se értünk a narrációból? Mi van, ha Dewey jelenete addig sem tart, mint egy reklám? Ott a könyvtárunk. Ott a könyvtárosunk. És ott van a mi Dewey-nk. És a narrátor érthetően mondta: „Amerika, Iowa, Spencer”!

Spencer városa sohasem felejtette el azt a japán dokumentumfilmet. A tartalmát talán. Két példányunk is van a könyvtárban, de azokat soha nem nézi senki. *Könyves Kandúr* sokkal népszerűbb. De a tényt, hogy Tokióból jött egy forgatócsoport Spencerbe, azt aztán nem felejtí el senki. A helyi rádióállomás és az újság is bőségesen beszámolt róla, és a könyvtárba látogatók hónapokig emlegették.

- Milyen volt az a forgatócsoport?
- Mit csináltak?
- Mit néztek meg a városban?
- Mást is filmre vettek?
- Hát nem hihetetlen?
- Hát nem hihetetlen?
- Hát nem hihetetlen?

A japán televíziónak hála, Dewey valósággal trónra került. Még ma is, ha a helybeliek emlegetik Dewey-t, a beszélgetés végül mindig oda lukad ki, hogy: – És azok a japánok eljöttek egyenesen ide, Spencerbe, hogy filmre vegyék! – Kell-e ennél több?

Nem csak spenceri lakosok emlékeznek a dokumentumfilmre. A bemutató után számos levelet kaptunk Japánból, és negyvenen kértek Dewey-levelezőlapot. Könyvtárunk honlapja számon tartja, hogy melyik országból nézik az oldalunkat, és miután 2004 nyarán levetítették a dokumentumfilmet, minden hónapban az Egyesült Államok után Japánból volt a legtöbb látogatónk – három év alatt 150 ezernél is több. Gyanítom, hogy nem a kikölcsönözhető könyvek miatt nézegették az oldalt.

De nem a japán invázió volt az egyetlen különleges dolog, ami 2003 nyarán történt, legalábbis az én számomra nem. Az előző évben Scott karácsony este a szüleim házában feleségül kérte Jodit. Jodi megkért, foglalkozzam én a virágokkal és a dekorációval, hiszen

mindkettő a hobbim.

De valami nem hagyott nyugodni. Val húgom volt Jodi nyoszolyólánya, és tudtam, hogy ketten vitatják meg a ruha kérdését. Nekem nem volt lehetőségem rá, hogy megválasszam a magam menyasszonyi ruháját. Egy Hartley-beli lány az utolsó percben visszalépett az esküvőtől, és Anya megvásárolta nekem a ruháját. Mindennél jobban szerettem volna segíteni Jodinak, hogy kiválassza a menyasszonyi ruháját. Azt akartam, hogy a ruha egészen különleges legyen. És része akartam lenni a dolognak. Felhívtam Jodit. – Egész életemben arról álmodtam, hogy segíthetek kiválasztani a menyasszonyi ruhádat. Válnak két lánya van. Neki még bőségesen lesz ilyesmire alkalmá.

– Borzasztóan szeretném veled együtt kiválasztani, Mama.

Torkomban dobogott a szívem. Jodi reszketeg hangjából ítélve ő is ugyanezt érezhette. Buta, szentimentális szamarak vagyunk mind a ketten.

De én gyakorlatias is vagyok. – Szűkítsük a választéket – mondtam a lányomnak. – Amikor találsz fél tucát olyat, ami tetszik neked, átautózom hozzád, hogy segítsek választani. – Jodi sohasem tudott dönteni ruhák dolgában. A legtöbb holmiját az eredeti dobozában tartotta, mert mindegyiket visszavitte. Jodi több mint háromóránnyira lakott, a Nebraska állambeli Omahában, és nem akartam azzal gyilkolni magamat, hogy az elkövetkező hat hónap minden egyes hétvégén ide-oda furikázom.

Jodi a barátnőivel ment ruhát választani. Hetek múlva Omahába vezettem, hogy segítsek meghoznia a döntést. Nem tudtunk dönteni. Aztán észrevettünk egy ruhát, amit addig még fel se próbált. És mihelyt láttuk rajta, már tudtuk. Jodi meg én ott álltunk az öltözőben és sírva fakadtunk.

Néhány hónap múlva megint együtt mentünk vásárolni. Jodi gyönyörű ruhát választott nekem. Aztán felhívott, és közölte: – Az imént vettem ruhát Nagyanyának.

– Vicces – válaszoltam. – Des Moines-ban volt hivatalos dolgom, és én is vettem ruhát Nagyinak. – Amikor találkoztunk, kiderült, hogy anyámnak ugyanazt a ruhát vettük meg, ugyanaznap, ugyanabban az órában. Ezen aztán jót nevtünk.

Júliusban volt az esküvő a milfordi Szent József katolikus templomban. Az esküvőt Jodi tervezte Omahában; a szaladgálás rám hárult. Régi mankatói barátnőim, Trudy, Barb, Faith és Idelle az esküvő előtt néhány nappal lejöttek, hogy segítsenek az előkészületekben. Jodi is, én is csak a legtökéletesebbet kedveltük mindenben. Minden szál virág legyen pontosan a helyén. Trudy és Barb kész idegponccsá váltak, mire feldíszítettük Anya és Apa garázsát a fogadásra, de remek munkát végeztek. Mire elkészültünk, a hely már nem is hasonlított garázsra. Másnap a templomot díszítettük, majd az elővacsorára a vendéglőt.

Az esküvőn harminchét vendég volt, csak családtagok és a legközelebbi barátok. A barátnőim nem vettek részt a szertartáson – ők egy hátsó szobában aláfűtöttek a pillangóknak. A pillangókat jégen kellett tartani, majd negyed órával a felszállásuk előtt jött a felmelegítés és a „felébresztés”. Faith CSCSPP-nek, csecse csöcsű pillepásztornak nevezte magát, de a munkáját igen komolyan vette. Annyira ideges volt a pillangók miatt, hogy az esküvő előtti éjszakára magával vitte szegényeket Trudy házába, a Minnesota állambeli Worthingtonba, és az ágya mellett tartotta őket.

Amikor a vendégek kijöttek az esküvőről, Scott szülei mindenkinek adtak egy borítékot. Mike öcsém, aki a menyasszony mellett állt, nyomban gyűrögetni kezdte a borítékját. Jodi figyelmeztető pillantást vetett rá.

– Mi van? – kérdezte Mike. – Csak nem élő?

– Az előbb még mindenestre az volt.

Olvastam a hangtalan pillangók legendáját. Amikor felbocsátják őket, az égbe szállnak, és kívánságainkat Isten fülébe súgják.

Amikor a vendégek kinyitották a borítékjukat, mindenfajta méretű és színű pillangók szálltak fel a gyönyörű kék égre, egy suttogásnyira Istentől. Legtöbbjük eltűnt a szél szárnyán. Három Jodi ruhájára telepedett. Egy pedig több mint egy óra hosszat megült a menyasszonyi csokron.

A fényképezés után a vendégek autóbuszba szálltak. Míg a barátnőim takarítottak, mi Nyugat-Okobojiba utaztunk, tavi körútra a Queen II-n, a környék híres sétahajóján. Utána Jodi és Scott elhatározták, hogy felszállnak az Arnold Park Óriáskerekére,

ugyanarra, amelyik azon az éjszakán csillogott, amikor Anya és Apa egymásba szeretett Tommy Dorsey hangjaira a Tetőkertben, annyi évtizeddel azelőtt. Míg mi néztük őket, az Óriáskerék vitte Jodit és Scottot, a gyűrűhordozót meg a koszorúslányt, fel, fel, fel a tiszta kék égbe, akár a borítékból kiszabaduló és szárnyra kelő pillangók.

A levél, amit Jodi a nászútjuk után küldött, mindent elmond: „Köszönöm, Mama! Tökéletes esküvő volt.” Más öt szó nem tehetett volna boldogabbá.

Ha ennyire könnyű volna az élet. Ha Dewey, Jodi és az egész Jipson család ott megdermedhetne, 2003 nyarán. De már ahogy az Óriáskerék emelkedett, már amikor Dewey sztár lett Japánban, folt került a képre. Alig néhány hónapja Anyánál leukémiát állapítottak meg, a legutóbbi a betegségek hosszú sorában, amelyek megpróbálták leteríteni. Azt mondják, a rák, akárcsak a szerencse, családi dolog. Szerencsétlenségünkre a Jipson családot két kézzel sújtja.

Huszonharmadik fejezet

Emlékek Anyáról

1976-ban Steven öcsémnél a non-Hodgkin lymphoma negyedik stádiumát állapították meg, egy halálos rákbetegség legelőrehaladottabb alakját. Az orvosok két hónapot jósoltak neki. Steven tizenkilenc éves volt.

Egyetlen ismerősöm sem fogadta nagyobb méltósággal a betegséget, mint Steven. Küzdött vele, de nem volt elkeseredett. Élte az életét. Sohasem veszítette el a méltóságát. De a rák ott volt a mellében, és nem tudták legyőzni. Ha leverték, újra támadott. A kezelés fájdalmas volt, felemésztette Steven veséjét. Mike öcsém, Steven legjobb barátja felajánlotta, hogy neki adja az egyik veséjét, de Steven elhárította: – Felejtsd el! Azt is csak tönkretenném.

Mialatt én a válással, a munkanélküliséggel, a főiskolával küszködtem, Steven a rákkal birkózott. 1979-re már hosszabb időszak állt mögötte a non-Hodgkin lymphomával, mint bárki más mögött egész Iowában. Annyi kemoterápiában részesült, hogy a végtagjaiban már nem maradt vér. A kemó reménytelennek bizonyult, Steven tehát jelentkezett a houstoni központ kísérleti kezelésére. Januárra jegyezték elő, és mielőtt nekivágott volna, át akart még élni egy teljes, korlátlan Jipson karácsonyt. Steven Apa karácsonyesti specialitására áhítozott, a kagylólevesre. Tőlem azt kérte, készítem el kedvenc karamellás pattogatott kukoricáját. Takaróba bugyolálva ült és mosolygott, míg a Jipson-zenekar házi készítésű hangszerein eljátszotta műsorát. Mínusz huszonhét fok volt, Steven gyengeségében lábra sem tudott állni, de ragaszkodott hozzá, hogy valamennyien menjünk el az éjféli misére. Anya és Apa házában töltött utolsó estéjén megkért, hajnali kettőkor vigyem el Marlene nénihez, hogy elbúcsúzzon. Utána pedig azt akarta, maradjak mellette és nézzem meg vele együtt a *Brian dalát*, egy rákbeteg futballistáról szóló filmet.

– Nem, Stevie, köszönöm. Már láttam.

De ő ragaszkodott hozzá, hát fennmaradtam vele. Az első öt perc után elaludt.

Egy hét múlva, január 6-án, Steven reggel 5 órakor felébresztette feleségét, és megkérte, segítse le a lépcsőn, a kanapéhoz. Amikor felesége néhány óra múlva megint lejtött, nem tudta Steven felébresztetni. Később megtudtuk, hogy nem jelentkezett a houstoni kísérleti kezelésre. A Hálaadás napjának előestéjén az orvosok a tudtára adták, hogy nincs olyan kezelés, ami segíthetne rajta. Nem szólt senkinek, mert azt akarta, hogy mielőtt meghal, legyen még egy utolsó Jipson-féle családi karácsonyunk, sírás, bánkódás nélkül.

Szüleim keservesen megsínylettek Steven halálát. A halál elválaszthat embereket, de Anyát és Apát összeforrasztotta. Együtt sírtak. Beszélgettek. Egymásra támaszkodtak. Apám áttért a katolicizmusra, Anya vallására, és felnőtt életében először rendszeresen kezdett templomba járni.

És örökbe fogadtak egy macskát.

Három héttel Steven halála után Apa vett Anyának egy kék perzsát, és Maxnak nevezte el. Szörnyű napok voltak ezek a szüleim számára, egyszerűen szörnyűek, de Max áldott macska volt; erőteljes személyiség, de nem vad. A fürdőszobai mosdóban aludt, amikor éppen nem Anyához törleszkedett; az a mosdó volt az egész házban a legkedvesebb helye. Ha volt valaha macska, aki megváltoztatott egy házaspárt, hát Max volt az. Felderítette a szüleimet. Megneveztette őket. Társasággal szolgált üres otthonukban. A gyerekek azért szerették Maxot, mert olyan, amilyen, de mi inkább azért, mert gondját viselte Anyának és Apának.

David bátyám, drága barátom és példaképem szintén nagyon megsínylette Steven halálát. David hat héttel a diploma előtt kibukott a főiskoláról, és néhány nekifutás után végül az iowai Mason Cityben vetette meg a lábát, mintegy száz mérföldre keletre Spencertől. De amikor Davidre gondolok, a minnesotai Mankato jut az eszembe. Mi ketten annyira közel voltunk egymáshoz Mankatóban. Csodálatos időket éltünk át, egyszerűen csodálatosakat. De egy alkalommal, röviddel azelőtt, hogy kibukott a főiskoláról és elköltözött, David éjjel egy órakor kopogott az ajtómon. David tíz mérföldet gyalogolt a

mínusz húsz fokos hidegben.

– Valami bajom van, Vicki – szólalt meg. – A fejemmel. Azt hiszem, ez már ideg-összeroppanás. De nem mondhatod meg Anyának és Apának. Ígérd meg, hogy nem szólsz nekik!

Tizenkilenc éves voltam, fiatal és ostoba. Megígértem. Soha senkinek nem beszéltem arról az éjszakáról, de ma már tudom, hogy az elmebetegség gyakran sújt fiatal férfiakat, különösen a húszas éveik elején járó okos és tehetséges fiatalokat, amilyen David. Tudtam, hogy David beteg. Éppolyan beteg, mint amilyen Steven volt, csak ez nem volt annyira nyilvánvaló. Az állapota tönkretette az életét. Néhány év alatt az egész személyisége megváltozott. Nem tudott megmaradni egy állásban. Nem tudott nevetni, még az én társaságomban sem. Rákapott a kábítószerre, többnyire nyugtatókra, hogy leküzdje a depresszióját. Házasságon kívül született egy gyereke. Néhány havonként felhívott, órákig beszélgettünk, de az évek során mind kevesebbet hallottam róla. Amikor Steven 1980 januárjában meghalt, David kábítószerrel tudta csak elviselni a csapást. Anélkül nem tud meglenni, mondta. Mackenzie, a kislánya négyéves volt, és a gyerek anyja megszakította Daviddal a kapcsolatot, míg David le nem szokik a kábítószerről. Nyolc hónappal Steven halála után David az éjszaka közepén felhívott, és közölte, hogy elveszítette a lányát.

– Nem veszítetted el Mackenzie-t! – mondtam. – Ha tiszta leszel, meglátogathatod. Ha be vagy tépve, nem látogathatod meg! Ilyen egyszerű!

Nem tudta felfogni. Azon az éjszakán millió dologról beszélünk, de akármit ajánlottam, minden lehetetlen volt. David falat emelt maga köré. Nem látott semmiféle jövőt. Halálosan rettegetem, de David megesküdött rá, hogy amíg újra nem beszélünk, nem csinál semmit. Szereti a lányát, bizonygatta, és sohasem fogja elhagyni. De még aznap éjjel vagy másnap hajnalban David bátyám, gyermekkorom cimborája, felkapott egy vadászpuskát, és meghúzta a ravaszt.

Trudy barátnőm vitt el a kocsiján Hartley-ba, hajnali kettőkor. Lélegzeni is alig bírtam, nemhogy vezetni. A szüleim sem voltak külön állapotban. Egyikünk sem akart szembenézni David

halálával, különösen ilyen közel Steven halálához, de ha akartuk, ha nem, kénytelenek voltunk. Néhány nappal a temetés után David háziura hívogatni kezdte a szüleim házát, és egyfolytában zaklatta őket. Ordította velünk, hogy menjünk el David holmijáért, takarítsuk ki a lakást, hogy újra kiadhassa. Ez is csak arra vallott, hogy David nem a legjobb környéken lakott, és nem a legkedvesebb emberekkel volt kapcsolatban.

Két autóval hajtottunk Mason Citybe. Apa, Mike és Doug öcsém, és David két legrégebbi barátja ült az első kocsiban. Anyám, Val meg én furgonnal követtük őket. Amikor megérkeztünk, a férfiak a járdán álltak.

– Nem mehettek be! – mondta Apa. – Várjatok itt! Mindent kihozunk.

Csak amikor Apa benyitott az ajtón, akkor tudtuk meg, hogy David halála óta senki nem járt a lakásban. A tetteivel járó mocsokhoz senki nem nyúlt. Apa, Mike és Doug mindent letisztogattak, csak azután hozták le a holmit a furgonba. Még mindig látom a foltokat. Davidnek kevés holmija volt, de még így is beletelt egy napba, míg mindent elhoztunk. Apa, Mike és Doug egyetlen szót sem szóltak, és azóta sem emlegették a témát. Amikor megmondtam nekik, hogy ezt a könyvet írom, Apa megkért, hogy Davidet ne említsem. Nem azért, mert szégyen vagy titok lenne. Könnyes volt a szeme. Ennyi idő elteltével is fájdalmas volt beszélnie róla. Márpedig beszélnünk kellett.

Két héttel David halála után eljött az ideje, hogy Maxot ivartalaníttassuk. Az állatorvos beadta neki az altatót, és tíz percre kiment, míg hat a gyógyszer. Sajnálatos módon a vizestálcát nem tette ki a ketrecből. A tálcában alig kétujjnyi víz volt, de Max beleesett és belefűlladt.

Éppen ott voltam, amikor az állatorvos eljött. Ismerte a családomat. Tudta, min mentek keresztül a szüleim. Most közölnie kellett velük, hogy megölte a macskájukat. Fél percig szótlánul meredtünk rá. – Szenvedélyesen szerettem azt a macskát – mondta halkan, de határozottan Apa. – Te rohadt féreg! – Aztán sarkon fordult és felment. Nem beszélt többet azzal az emberrel. Rá se tudott nézni. Még most is rossz érzése van a kitörése miatt, de Max halála

már túl sok volt. Egyszerűen túl sok.

Amikor Anyánál 2003 tavaszán leukémiát állapítottak meg, Apával örökbe fogadtak egy kiscicát. Anyának húsz éve, Max halála óta nem volt perzsamacskája. Perzsát szerettek volna örökbe fogadni, de végül himalájai macskával tértek haza – ez a fajta a perzsa és a sziámi macska keveréke.

Szürke szépség volt, selymes kék szemmel, kiköpött Max, a kedves, szeretetteljes természetét is beleértve. Max II-nek nevezték el.

Max II volt az első jele annak, hogy tudomásul vették: Anya meg fog halni. Nyilván nem Apám gondolt ebbe bele. Hiszen anyám annyira erős! Apa azt hitte, felesége mindent túlélhet. A felismerés Anyától származott. Tudta, hogy ezzel a betegéggel nem tud megbirkózni, és nem akarta, hogy Apa egyedül maradjon.

Anyámban őserő lakozott. Gyanítom, hogy már ötéves kisgyerekként kezdte a menekülést az élet elől, alkoholista apjától, a családi vendéglőben töltött robottól. Amikor nagyanyám elvált, ők ketten Anyával egy nőiruha-üzletben kaptak munkát. Ez volt az élete, a jövője, míg csak nem találkozott Apával.

Attól a perctől fogva, hogy megismerkedett Verlyn Jipsonnal, Marie Mayou száznyolcvan fokos fordulattal az élet felé rohant, minden áldott percben. Anyám és Apám mélységesen szerették egymást. Szerelmük túlnő ezen a könyvön, sőt bármilyen könyvön. Szerették a gyerekeiket. Szerettek énekelni, táncolni. Szerették a barátait, a városukat, az életüket. Nagyon tudtak ünnepelni. Minden egyes teljesítmény, minden egyes mérföldkő alkalmából partit rendeztek. Anya korán kelt és főzött, majd hajnali háromig fennmaradt, mire mindenki távozott. Másnap reggel hatkor kezdett takarítani. Nyolcra ragyogott a ház. Anya háza mindig ragyogott.

Anyánál az 1970-es évek kezdetén mellrákot állapítottak meg. Az orvosok lemondtak róla, de ő nem adta fel. Nem egyszer – ötször győzte le a kórt, kétszer az egyik, háromszor a másik mellében. Óriási erővel és óriási hittel. Bonnié barátnőmmel Anyát „a világ második számú katolikusának” neveztük. Jodi nyolcéves volt, amikor kettesben bicikliztünk Hartley-ban, és történetesen elhaladtunk az

előtt a kis épület előtt, amely otthont adott a Szent József katolikus templomnak. Anya az új épület tervezőbizottságának volt a tagja, és a templom elé két fát ültettek, Steven és David emlékére. Jodi a régi faépületre pillantott, és megkérdezte: – Mama, Nagyanya éppolyan templombolond volt a te kicsikorodban, mint most?

– Igen – válaszoltam. – De mennyire!

Anya hite a templomból fakadt, de az ereje belőle magából. Egyszerűen nem volt hajlandó megadni magát. Sem fájdalomnak, sem fáradtságnak, sem bánatnak. Amikor harmadik csatáját vívta a mellrákkal, a mostohaanyja, Lucille naponta bevitte Sioux Citybe – oda-vissza négyórányi autót, nyolc héten át. Akkoriban sokkal komiszabb volt a sugárkezelés, mint napjainkban. Szinte elégették a beteget, míg a teste már nem bírta többet elviselni. Anyát csontig égették. Palacsinta nagyságú nyílt sebe volt a hónaljában, annyira nyers, hogy Apát hányinger kerülgette, míg kicserélte a kötést.

A Hartley-ban leélt húsz esztendő után a szüleim visszavonultak egy tóparti házba. Apa el akarta halasztani a költözést, de Anya hallani sem akart ilyesmiről. Esténként hazaért Sioux Cityből, főzött, takarított, és addig pakolta a ládákat, míg holtfáradtan el nem nyomta az álmot. A sugárkezelés közepén árverést szervezett, hogy eladja az Apával egy élet során összegyűjtött holmijuk nagy részét. Az árverés két napig tartott, és Anya mindvégig ott volt, hogy minden egyes kanáltól elbúcsúzzon.

Anya belém akarta oltani az erejét. Tudta, hogy az élet nem tartogat ígéreteket. Még ha jól mennek is a dolgok, sohasem mennek könnyen. Anya hat gyereket nevelt fel, és az ötödik, Val húgom születéséig nem volt a házában fürdőszoba, de még folyóvíz sem. Az energiája korlátlan volt, de az ideje korlátozott. Ott volt a házimunka, a főzés, a gyerekekkel teli ház, az eladásra szánt csirkék és tojások, és a helybeli kiskölykök egész gyülekezete, akik mind az anyjuknak tekintették. Anya soha senkit sem utasított el. Ha egy gyerek éhes volt, velünk ült asztalhoz. Ha Anya tudta, hogy egy szűkölködő család gyerekének kedvence a mogyoróvaj, kamránkból eltűnt a mogyoróvajas üveg. Mindenkinek jutott hely a szívében, ami kevés időt hagyott egy-egy személynek. Serdülőkorom java részében Anya mellett dolgoztam. En voltam a hasonmása, lényének másik fele, ami

kincs is volt, teher is. Amikor Val eljött hozzánk Steven halála után, Anya és Apa eléje szaladtak, megölelték, és együtt sírtak. Amikor én érkeztem hozzájuk, Apa megölelt és sírt. Anya megölelt és azt mondta: – Nehogy sírj! Erősnek kell lenned. – Anya tudta, az én erőmből ő is erőt meríthet. És én tudtam, mit várnak tőlem.

Anya mindig is szeretett, ehhez nem fért kétség. Apa volt kettejük közül az érzelmesebb; Anya büszkeségbe csomagolta a szeretetét. Főiskolai diplomaosztáson sírva fakadt, amikor meglátta rajtam a kitűnőknek járó szalagot. Büszke volt rám, amiért megszabadultam béklyóimtól, felegyenesedtem és elindultam. Az ő felnőtt lánya állt odafent, és bizonyos tekintetben mintha ő maga lett volna az a lány. Főiskolát végzett diplomás. Kitüntetéssel.

Apa dolgozott, és nem tudott eljönni a diplomaosztómra, hát a szüleim Hartley-ban rendeztek kétszáz fős partit a tiszteletemre. Apa egy álló havi munkával száz egydollárosból fabrikált nekem kötenyt. Száz dollár nagy pénz volt a szüleimnek. Akkoriban gazdagnak tekintették, akinek két ötdolláros volt a megtakarított pénze. Rajongtam azért a kötenyért. Apa szeretetét és büszkeségét képviselte, csakúgy, ahogy Anya könnyeit. De mert annyira szegény voltam, alig egy hét múlva már szétszedtem és elköltöttem a kötenyt.

Senkit sem lepett meg, hogy Anya talpra állt a leukémia után. Végül is öt ízben élte túl a mellrákot, és mindenki tudta, hogy harcoss természet. Évekig kapta a sugárkezelést, de nem tört meg alatta. Amikor a besugárzás már nem hatott, áttért IGG-re, amelyben egy másik személy immunrendszerének részeit ültetik át a kezelt személy testébe. Anyának voltak jó szakaszai, de idővel nyilvánvalóvá vált, hogy ezúttal nem fog győzni. Kis híján betöltötte nyolcvanadik évét, és fogytán volt az ereje.

Anya nagy partit akart rendezni a néhány hónap múlva bekövetkező házassági évfordulójukra. Életünk legnagyobb partijait Anya és Apa házassági évfordulóira rendeztük. Mi négyen, megmaradt gyermekeik, összedugtuk a fejünket. Nem hittük, hogy Anya megéri az évfordulót, és különben is, az ő állapotában egy óriási parti szóba sem jöhet. Elhatároztuk, hogy Anya hetvenkilencedik születésnapján, ami alig három nappal előzte meg Apa nyolcvanadik születésnapját, kisebb partit rendezünk, csak a

család és néhány jó barát részére. A Jipson-zenekar még egyszer, utoljára összegyűlt, és előadta „Johnny nadrágját”. Valamennyi gyerek írt verset Anya és Apa tiszteletére. A verselés Jipson-hagyomány. Apa egy füttyentésre képes volt verset írni. Gúnyolódtunk rajta, de a verseit bekeretezve a falra akasztottuk, vagy a fiókunkban tartottuk, hogy mindig kéznél legyenek.

A gyerekek egybehangzó szavazata alapján vicces verseket kellett írunk. Alább közlöm az Apa tiszteletére írt versemet. Arra a régi históriára utal, amikor épp csak elvégeztem a középiskolát, és felbontottam az eljegyzésemet.

EMLÉKEIM APÁRÓL

*Eljegyzésem örökre felbontottam,
John és én nem kelünk egybe.
Ez volt a legnehezebb döntés, mit valaha hoztam,
Érzelmekkel telten, de már nem szeretve.*

*Anyám zaklatott volt,
Szomszédaink mit szólnak majd?
Én meg szobámba zárkóztam,
Hogy magamból kisírijam a bajt.*

*Apám hallotta – zokogok;
S hogy önmagam ostorozom,
Ajtómban megállva így vigasztalt:
„Szívem, szeretnéd nézni, hogy borotválkozom?”*

De Anyáról nem tudtam komikus verset írni. Túlságosan sokat tett értem; túlságosan sok volt a mondanivalóm. Kaphatok-e még egy alkalmat? Megtörtem, és olyanfajta verset írtam, amelyenről Apa volt nevezetes: kínosan érzelgős fajtát.

EMLÉKEIM ANYÁRÓL

*Emlékeim közt keresgélve,
Egy napot, eseményt vagy beszélgetést,
Lassan rá kellett döbbernem, hogy ennél
Többet rejt az emlékezés.*

*A 70-es években elvesztettem mindent,
Életem – akár a köd – lassan szertefoszlott.
Lehangoltság s nyomor voltak társaim,
Épp hogy elmém is meg nem bomlott.*

Barátaim és családom támogattak végig,

*De a kislányom öt éves sem volt még,
Mire sikerült végre talpra állnom,
Ő fizetett meg a keserves múltért.*

*Köszönöm, Istenem, az anyát, akit adtál,
Az ő ereje megmutatta, mindig van kiút,
De a legfontosabb dolog, mit akkor tett értem,
Hogy Jodi szerető dajkája volt.*

*Mikor többet adni már nem voltam képes,
Mikor visszahúzott az ágy reggelente,
Anyám karjaiba zárta kicsi lányom,
S lelkét helyeztem is melengette.*

*Abban a hartley-i házban
Feltétlen s örök szeretet honolt;
Úszóleckék, boldog bolondozásuk,
Jodi ott magányos sose volt.*

*Míg én új életet kezdtem: tanultam,
dolgoztam, s önmagam kerestem,
Ő nap mint nap csak Jodira figyelt,
Pótolva, amit én meg nem tettem.*

*Bár én szétszórt voltam, amíg Jodi felnőtt,
De ha felbukott, te utána nyúltál.
Köszönöm hát, anyu, mindenekelőtt,
Hogy a lányunk mellett te mindig ott voltál.*

A parti után két nappal Anya az éjszaka közepén felébresztette Apát, és megkérte, vigye be a kórházba. Nem tudja elviselni a fájdalmat. Néhány nap múlva, miután stabilizálták az állapotát és Sioux Citybe küldték vizsgálatokra, megtudtuk, hogy Anyának vastagbélrákja van. A túlélés egyetlen esélye – bár erre sincs biztosíték –, ha szinte a teljes vastagbelét eltávolítják. Élete hátralevő részében sztómazacskót kell hordania.

Anya tudta, hogy komoly baj van. Később tudtuk meg, hogy több mint egy évig használt végbélkúpot és hashajtót, és szinte állandó fájdalommal élt. Nem akarta, hogy valaki is megtudja. Életében először Anya nem akart szembeszállni az ellenséggel. – Nem vállalom a műtétet – mondta. – Belefáradtam a harcba.

Húgom kétségbeesett. – Val – mondtam neki –, ez Anya. Várj egy kicsit!

És öt nap elteltével Anya valóban így szólt: – Nem akarok így élni. Jöjjön az a műtét!

Anya túlélte a műtétet, és még nyolc hónapig maradt életben. Nem voltak könnyű hónapok. Hazavittük Anyát, és Val meg Apa ápolták éjjel-nappal. Val volt az egyetlen, aki megtanulta a sztómazacskó kezelését – még az ápolónő sem tudta olyan ügyesen kicserélni. Én minden este átmentem és megfőztem a vacsorájukat. Nehéz idők voltak, de egyben életem egyik legjobb szakasza. Anyával az égvilágon mindenről beszélgettünk. Semmi sem maradt kimondatlan. És együtt neveltünk a dolgokon. A vége felé Anya kómába esett, de tudtam, hogy még akkor is hall engem. Hallott mindnyájunkat. Sohasem volt nagyon távol. Úgy halt meg, ahogyan élt – a maga törvényei szerint, családjá körében.

2006 nyarán, néhány hónappal Anya halála után, egy kis szobrot tettem a gyerekkönyvtár ablakába, anyám tiszteletére. A szobor egy könyvet tartó nőt ábrázol, mellette a felolvasásra váró gyerekkel. Az én szememben az a szobor – Anya. Mindig tudott adni valamit.

Huszonnegyedik fejezet

Dewey diétája

Apa azt mondja, Max II, szeretett himalájai macskája túl fogja őt élni. Megnyugtatja ez a bizonyosság. De legtöbbünk, akinek állat él a környezetében, jól tudja, hogy meg kell élnünk kedvencünk halálát. Az állat nem a gyereünk; aligha él túl bennünket.

Dewey tizennégy éves kora óta felkészültem rá lelkileg, hogy meg fog halni. Vastagbelének állapota, valamint mozgalmas élete alapján aligha élhet Dewey tizenkét évnél tovább, vélte Esterly doktor. De Dewey-nál különös módon keveredett a genetika és a belső tartás. Mire tizenhét éves lett, szinte már nem is gondoltam arra, hogy meghalhat. Nem annyira mint elkerülhetetlent fogadtam el, hanem mint az út egy mérföldkövét. Mivel nem tudtam, hol áll a kő, sem azt, hogy milyen lesz, mire odaérünk, miért is gyötrődnek rajta? Vagyis élveztem együtt töltött napjainkat, és esténként, amikor nem voltunk együtt, nem gondoltam tovább a másnap reggelnél.

Akkor döböntem rá, hogy Dewey-nak romlik a hallása, amikor már nem reagált a fürdő szóra. Ez a szó éveken át mindig szökésre készítette. A kollégák beszélgettek, valaki például ilyesmit mondott: – Tegnap este felsikáltam a fürdőszobát.

Bumm. Dewey már szökött. Ahányszor csak elhangzott a szó.

– Nem rólad beszélünk, Dewey!

De Dewey oda se bagózott. Ejtsd ki a *fürdő* szót, vagy azt, hogy *kefe* vagy *fésű* vagy *olló* vagy *doktor* – és Dewey eltűnt, akár a kámfor. Kivált, ha Kay vagy én ejtettük ki a rettegett szót. Amikor könyvtári ügyben vagy betegségből kifolyólag távol voltam – ez utóbbi gyakran előfordult, a műtétektől megroskadt immunrendszerem miatt –, Kay viselte Dewey gondját. Ha Dewey-nak szüksége volt valamire, akár csak vigasztalásra vagy szeretetre, és engem nem talált, Kayhez fordult. Aki eleinte megtartotta a három lépés távolságot, de az évek során ő lett Dewey második anyja, aki

szerette, de a rossz szokásait nem tűrte. Ha Kay meg én egymás mellett álltunk, és akár csak a gondolatainkban felmerült a *víz szó*, Dewey már inalt.

Aztán egy napon valaki kiejtette a *fürdő* szót, és Dewey nem szökött el. Ha a *gondolataimban* fordult meg a szó, Dewey már rohant, de a szó *hallatán* nem. Attól fogva a szokásosnál is gondosabban figyeltem rá. Hát bizony, már nem futott el, ha teherautó dörömbölt végig a könyvtár mögötti sikátorban. A hátsó ajtó nyílásának hallatán rendszerint odafutott, hogy megszimatolja a behordott dobozokat; most – meg se moccant. Nem szökkent fel hirtelen hangos zaj hallatán, mint amikor valaki leejtett egy vastagabb kötetet, és ritkábban engedelmeskedett látogatóink hívó szavának.

Ennek az utóbbi jelenségnek azonban nem sok köze lehetett a halláshoz. Amikor valaki öregszik, az egyszerű dolgok már nem annyira egyszerűek. Rozsdásodó ízületek, nehezebben engedelmeskedő izmok. Fogyunk, merevedünk. Macskánál, csakúgy, ahogy az embernél, kevésbé rugalmas a bőr, többet hámlik, érzékenyebb és nehezebben gyógyul. Márpedig mindez nem csekélység, ha valakinek a munkaköri leírásához tartozik, hogy egész nap tűrje a cirógatást.

Dewey változatlanul üdvözölte a látogatókat az első ajtónál. Még mindig szívesen telepedett ölbe, de nem akárkiébe. Bal csípőjének ízületei érzékennyé váltak, és ha valaki nem a megfelelő módon ért hozzá vagy emelte fel, megesett, hogy Dewey fájdalomában odébb sántikált. Délelőtt is, délután is többet üldögélt a kölesönzőpulton, ahol biztos lehetett a kollégák védelmében. Változatlanul tudatában volt szépségének, népszerűségének – tudta, hogy a látogatók odajárulnak hozzá. Fenséges látvány volt, mint a birodalmát szemlélő oroszlán. Egyenesen oroszlánpózban ült, mancsait összekulcsolta, hátsó lábát maga alá húzta – róla lehetett volna megmintázni a méltóság és a kecsesség szobrát.

A kollégák lopva kérték látogatóinkat, hogy bánjanak gyengéden Dewey-val, gondoljanak a kényelmére. Joy, aki a legtöbbet időzött a látogatókkal, felcsapott Dewey testőrének. Gyakran hozta magával unokahúgait, unokaöccseit Dewey látogatására, még a szabadnapjain

is, úgyszólván tudta, milyen durva némelyik látogató keze. – Dewey azt szereti, ha szelíden megpaskolják a fejét – mondogatta látogatóinknak.

Még az elemista gyerekek is megértették, hogy Dewey immár öregúr, és tekintettel voltak a szokásaira. Ez már a spenceri gyerekek második nemzedéke volt, gyerekei azoknak a gyerekeknek, akiket Dewey kölyökkorában ismert meg, hát a szülők gondoskodtak róla, hogy a csemetéik ne rakoncátlankodjanak. Valahányszor a gyerekek gyengéden nyúltak hozzá, Dewey a lábukhoz heveredett, vagy ha a padlón ültek, az ölükbe telepedett. De már jóval óvatosabb volt, mint régebben, és a harsányabb zaj vagy a durvább érintés gyakran elűzte.

– Jól van, Dewey. Ahogy akarsz.

Hosszú évek próbálkozásai után végre rájöttünk, hogy a mi válogató macskáknak milyen a megfelelő ágy: kicsi, az oldala műszőr, az alján melegítőpárnával. Az irodám ajtajánál tartottuk, a fűtőtest előtt. Dewey legszívesebben az ágyában heverészett, a személyzeti részleg biztonságában, maximális hőfokra állított melegítőpárnával. Télen, amikor be volt kapcsolva a fűtőtest, Dewey-nak annyira meleg lett, hogy kimászott az ágyából, és a padlón hempergett. Felhevült bundájához szinte hozzá sem lehetett érni. Vagy tíz percig hanyatt hevert, négy lábát szétvetette, áradt belőle a hő. Ha macska lihegni tudna, Dewey lihegett volna. Mihelyt lehűlt, visszamászott az ágyába, és minden kezdődött előről.

Dewey-nak nem a hőség volt az egyetlen kedvtelése. Én is engedtem a szeszélyeinek, de helyettes gyerekkönyvtárosunk, Donna még nálam is jobban elkényeztette. Ha Dewey nem ette meg azonnal az ebédjét, Donna felmelegítette az ételt a mikróban. Ha még akkor sem kellett Dewey-nak, Donna kidobta az ételt, és új dobozt nyitott ki. Donna nem bízott a szokásos ízekben. Miért egyen Dewey állati belet és körmöt? Donna elautózott tizenöt mérföldnyire, Milfordba, ahol egy kis bolt különleges macskaeledelt árult. Például kacsát. Dewey egy hétig kedvelte. Donna báránnyal is próbálkozott, de mint rendszeren, ez a kedvenc is hamar leszerepelt. Donna új meg új ízekkel kísérletezett, és hordta az új meg új dobozokat. Ó, hogy szerette azt a macskát!

Dewey azonban minden igyekezetünk ellenére fogyott. A

legközelebbi vizsgálatánál tehát Franck doktornő egy sor gyógyszert írt fel, ami felhizlalhatná. Bizony, a baljós jóvendülés ellenére Dewey túlélte egykori nemezisét, Esterly doktort, aki 2002 végén visszavonult, és praxisát egy nonprofit állatvédő csoportnak adományozta.

Franck doktornő a gyógyszerhez egy tablettaadagolót is mellékel, amivel elméletileg kellő mélységig lehetett Dewey torkába lőni a tablettát, hogy ki ne köphesse. Ám Dewey-nak nem lehetett túljárni az eszén. Teljes nyugalommal elfogadta a tablettát. – Hál' istennek, sikerült – gondoltam. – Ez könnyen ment! – Csakhogy őurasága elbújt valahol egy polc mögött, és rendre kiköhögte a gyógyszert. Tele volt a könyvtár kis fehér tablettákkal.

Nem erőltettem Dewey-ra az orvosságot. Tizennyolc éves; ha nem akarja lenyelni, ne nyelje. Ehelyett vettem egy kanna joghurtot, és mindennap hagytam, hogy Dewey nyalogasson belőle. Ettől átszakadt a gát. Kay a saját szendvicseit osztotta meg Dewey-val. Hamarosan Joy is követte a példáját, és valahányszor Dewey meglátta, hogy Joy belép az ajtón kezében egy zacskóval, a nyomába szegődött, a konyha felé. Egy alkalommal Sharon becsomagolatlanul hagyta az íróasztalán a szendvicset. Mire egy perc múlva visszajött, a felső kenyérszeletet megfordították és félretették. Az alsó szelet ott volt a helyén, érintetlenül. De a hús eltűnt róla.

2005-ben a Hálaadás napja után rájöttük, hogy Dewey szereti a pulykahúst, hát mindenki hozta az ünnepi maradékot. Megpróbáltuk betenni a mélyhűtőbe, de Dewey mindig meg tudta állapítani, ha a pulyka nem friss. Kiváló szaglóérzékét sohasem veszítette el. Részben ezért kételkedtem, amikor Sharon a fokhagymás csirkehúsát, a maga kedvenc eledelét kínálta Dewey-nak. – Hiába – mondtam. – Dewey nem fog fokhagymát enni.

Az utolsó falatig megette. Kicsoda ez a macska? Tizennyolc éven át Dewey mást sem evett, csak bizonyos fajta és bizonyos ízű macskaeledelt. Most láthatólag mindenevő lett.

– Ha emberi eledellel felhizlalhatjuk Dewey-t: miért is ne? – gondoltam. – Ez csak különb a tablettáknál!

Branuschweigi májas hurkát vásároltam, ami az itteniek szerint valóságos ínycség. Körülbelül 80 százaléka tiszta zsír. Ha

valamivel felhizlalhatjuk Dewey-t, hát ezzel biztosan. Dewey hozzá se nyúlt.

Véletlenül jöttünk rá, mi a kedvence: az Arby-féle marhahúsos, cheddar sajtos szendvics. Falta. Belélegezte. Meg se rágta, úgy nyelte. Nem tudom, mi van abban a szendvicsben, de miután Dewey rákapott, helyrejött az emésztése. A székrekedése egyik napról a másikra megszűnt. Újra elfogyasztott naponta két doboz macskaeledelt, és mivel a készétel annyira sós, megivott rá egy egész tálka vizet. Sőt, magától kezdte használni az almot.

De Dewey-nak nem két gazdája volt, hanem száz meg száz, és a legtöbbjük nem látott semmiféle javulást. Csak azt, hogy szeretett macskájuk egyre girhesebb. Dewey egyetlen alkalmat el nem mulasztott, hogy kihasználja az állapotát. Ült a kölcsönzőpulton, és valahányszor cirógatási szándékkal lépett oda valaki, ő szánalmasan elnyávofta magát. Ez mindig megtette a hatását.

– Mi bajod, Dewey?

Erre elvezette az illetőt a személyzeti részleg bejáratához, ahol megláthatta az ő etetőtálcáját. Dewey ernyedten bámult az ételre, aztán vissza a látogatóra, bánatos nagy szemmel, majd lecsüggesztette a fejét.

– Vicki! Dewey éhes!

– Egy egész doboz kaja van a táljában.

– De nem szereti!

– Ma már ez a második fajta. Egy órája dobtam ki az előzőt.

– De Dewey sír! Nézzen rá! Lerogyott a padlóra!

– Nem bonthatjuk fel számolatlanul a dobozokat.

– Nem kaphatna valami mást?

– Reggel fogyasztott el egy Arby-féle szendvicset.

– Nézzen rá! Olyan sovány. Jobban kellene etetniük.

– Megfelelően gondoskodunk róla.

– De annyira sovány! Nem adhatnának neki valamit a nevében?

Adhatnánk. Csakhogy Dewey ugyanezt játszotta végig tegnapi. Meg tegnapelőtt. Meg azelőtt. Maga az ötödik, akinek ma előadja ezt az „éhes macska”-jelenetet.

Na de hogyan köthetném ezt egy látogatónk orrára? Mindig

engedtem, ami persze csak olaj volt a tűzre. Azt hiszem, Dewey jobban élvezte az étel ízét, amikor tudta, hogy nem akarom odaadni. Nevezük ezt talán a győzelem ízének...

Huszonötödik fejezet

Az értekezéslet

A spenceri Közkönyvtár közönségének kedvessége igazán csak akkor mutatkozott meg, amikor Dewey már az aggkorba lépett. Barátok és látogatók egyaránt gyengédebben bántak vele. Többet szóltak hozzá, jobban odafigyeltek rá, olyanformán, ahogyan családi összejövetelen kezelik az idős rokont. Olykor-olykor megjegyezte valaki, hogy Dewey gyengének látszik, vagy lefogyott, vagy piszkos, de tudtam, hogy ezek a megjegyzések is a szeretetből fakadnak.

– Mi baj van a bundájával? – hangzott a leggyakoribb kérdés.

– Semmi – válaszoltam. – Egyszerűen csak öregszik.

Dewey bundája valóban sokat veszített fényéből. Már nem volt ragyogóan narancsszínű, hanem tompa vörösréz árnyalatú. És egyre jobban összetapadt, úgyhogy már nem volt elég, ha egyszerűen végighúztam rajta a kezét. Dewey-t elvittem Franck doktornőhöz, aki megmagyarázta: ha a macska öregszik, a nyelve már nem elég érdes. Még ha rendszeresen nyalogatja is magát, nincs látszata, mert nem tudja szétválasztani a szőrt. Az összegubancolódott, összetapadt szőr is az öregedés jele.

– Ami pedig ezt illeti – vizsgálgatta Franck doktornő Dewey gubancos hátulját –, itt drasztikus megoldásra van szükség. Legjobb lesz, ha leborotváljuk.

Mire a művelet véget ért, szegény Dewey-nak bozontos volt az egyik fele, csupasz a másik. Mintha dús nercbundát viselne, de elfelejtett volna nadrágot venni. Néhány kolléga elnevette magát a láttán, hiszen roppant mulatságos látvány volt, de hamarosan elkomolyodtak. Dewey kékéről lerítt, micsoda megaláztatásban volt része. Utálta ezt az állapotot. Egyszerűen utálta. Elsurrant néhány lépésnyire, aztán leült, és megpróbálta elrejtetni a hátsó felét. Majd felállt, gyorsan odébbállt, megint leült. Start, stop. Start, stop. Végre visszakecmergett az ágyába, fejét a mancsai közé dugta, és

összegömbölyödött kedvenc játéka, Marty egér mellett. Napokon át úgy találtunk rá, hogy a felsőteste kibújt egy polcra, a hátsó fele meg elbújt a könyvek mögött.

Dewey egészségi állapota azonban nem volt mulattató. Nem beszéltünk róla, de mindannyian aggódtunk. A kollégák attól tartottak, hogy egy nap belépnek a könyvtárba, és ott találják Dewey-t holtan a padlón. Rájöttem, nem a halála aggasztja némelyiküket, hanem a gondolat, hogy meg kell birkóznunk vele. Vagy még rosszabb: döntést hozni egy katasztrofális helyzetben. Egészségi problémáim és az állami könyvtárügyben Des Moines-ba tett útjaim gyakran távol tartottak a könyvtártól. Köztudomású volt, hogy Dewey az én macskám. A világért nem akartak volna ők dönteni élet vagy halál dolgában.

– Ne emésszétek magatokat! – mondtam. – Tegyétek azt, amit a legjobbnak gondoltok Dewey számára! Nem fogtok rossz döntést hozni.

Nem ígérhettem meg a kollégáknak, hogy a távollétemben nem történhet semmi. De annyit mondtam: – Én ismerem ezt a macskát. Tudom, mikor egészséges, mikor gyengélkedik, és mikor igazán beteg. Ha igazán beteg, már megy is az állatorvoshoz. Akármire van szükség, én megteszem.

Dewey egyébként nem volt beteg. Felugrott a pultra, leugrott a pultról, hát tudtam, hogy az ízületei még nem kínozzák nagyon. Az emésztése jobb volt, mint valaha. És változatlanul kedvelte látogatóink társaságát. De egy idősödő macska gondját viselni türelem dolga, és mi tagadás, akadt olyan kolléga, aki ezt nem tekintette a maga ügyének. Ahogy Dewey korosodott, fogyatkoztak a támogatói: először azok a városiak, akiknek volt más dolguk; aztán néhányan a környezetünkől; majd egy pár látogató, akinek csak vonzó, tevékeny macska kellett; végezetül pedig a személyzetnek azok a tagjai, akik nem vállalták az öreggondozás terhét.

Ez nem jelenti azt, hogy nem ért váratlanul, ami a 2006. októberi könyvtárbizottsági ülésen történt. Arra számítottam, hogy szokás szerint megvitatjuk a könyvtár állapotát, ám az értekezlet hamarosan Dewey-ről szóló népszavazásba torkollt. Egy támogatónk megjegyezte, hogy Dewey rosszul néz ki. Mi lenne, vetette fel a

társaság, ha orvosi segítséget vennék igénybe?

– A legutóbbi vizsgálatnál – közöltem velük – Franck doktornő pajzsmirigy túltengést állapított meg. Ez is Dewey korának a tünete, akárcsak az ízületi bántalmak, a kiszáradt bőr és a Dewey ajkán és ínyén látható fekete foltok. Franck doktornő olyan orvosságot írt fel, amit, hála az égnek, nem szájon át kell alkalmazni. Dewey fülébe dörzsölöm. És Dewey láthatólag jobban van. Ne aggódjanak – emlékeztettem a jelenlevőket – a gyógyszert adományokból és a magam zsebéből fizetem. Egyetlen penny közpénzt sem költünk Dewey gondozására.

– A pajzsmirigy túltengés súlyos?

– Igen, de kezelhető.

– Az a gyógyszer a bundáján is segít?

– A szín fakulása nem betegség, hanem a kor jele, akárcsak embereknél az őszülés.

Ezt igazán megérthetik. A teremben minden fejen volt több-kevesebb ősz hajszál.

– És mi a helyzet a súlyával?

Részletesen beszámoltam Dewey étrendjéről – hogy milyen megszállottan változtattuk Donnával a macskaeledel-étrendet Arby-féle marhahúsos és cheddar sajtos szendvicstre.

– De nem néz ki jól.

Minduntalan ezt hajtogatták. Dewey nem néz ki jól. Dewey rontja a könyvtár imázsát. Tudtam, hogy jó szándék vezérli őket, hogy igyekeznek megtalálni a mindenki számára legjobb megoldást, de a gondolkodásukat nem értettem. Tény és való, hogy Dewey már nem nyújt olyan vonzó látványt. A kor mindenkin nyomot hagy. Aki nyolcvanéves, nem úgy néz ki, mint a húszévesek, de senki nem is várja el tőle. Fogasztói társadalomban élünk, amely félrerakja az időseket, és lehetőleg igyekszik nem is látni őket. Ráncosak. A bőrük foltos. Bizonytalan a járásuk. A kezük reszket. A szemük könnyezik; evés közben elcsöppen a nyáluk, és gyakran „belepúznak a bugyijukba”, ahogy Jodi mondta kétéves korában. Látni se akarjuk az ilyesmit. Még a tehetséges idősek, még akik az egész életüket feláldozták, még azok is lehetőleg tisztuljanak a szemünk elől, a gondolatainkból. De talán az idősek, akárcsak az öreg macskák,

taníthatnak nekünk dolgokat, ha nem is a világról, de saját magunkról.

– Miért nem viszi haza magával Dewey-t? Hiszen tudom, hogy ünnepnapokon Dewey meg szokta látogatni.

Én gondoltam erre, de rég elvettem a gondolatot. Dewey nem lenne boldog, ha nálam élne. Túl sokat tart távol a munkám, a sok értekezés. Dewey utál egyedül lenni. Ő a közösség macskája. Emberekre van szüksége maga körül; csak akkor boldog, ha körülveszi a könyvtár.

– Panaszok érkeztek, Vicki, hát nem érti? Mi azért vagyunk itt, hogy városunk polgárait képviseljük.

A könyvtárbizottság hajlott arra, hogy kijelentse: a városnak már nem kell Dewey. Én pedig tudtam, hogy ez nevetséges, hiszen nap mint nap látom, mennyire szereti Dewey-t a közösség. Kétségtelenül érkeztek panaszok a bizottsághoz, de hát panaszok mindig is voltak. Amióta Dewey már nem olyan szép, mint volt, ezek a hangok felerősödtek. De ez nem jelenti azt, hogy a város Dewey ellen fordult volna. Egyvalamit megtanultam az évek hosszú során: nem azok a legharsányabbak, akik igazán szeretik Dewey-t, akiknek szükségük van rá. Sőt. Nekik gyakran egyáltalán nincs is hangjuk.

Rádöbbsentem, hogy ha ez a bizottság létezett volna húsz évvel ezelőtt, sohasem fogadhattuk volna örökbe Dewey-t. – Hála istennek – gondoltam. – Hála neked, istenem, a régi bizottságokért.

És még ha igaz volna is, amit a bizottság gondol, még ha a város nagy többsége hátat fordított volna Dewey-nak, nem az lenne-e a kötelességünk, hogy kitartsunk mellette? Ha csak öt ember törődik vele, nem lenne elég? Még ha senki sem törődne vele, akkor is tény, hogy Dewey szereti Spencer városát. Mindig is szeretni fogja Spencert. Szüksége van ránk. Nem dobhatjuk ki egyszerűen, csak mert látjuk, hogy idősebb, gyengébb, és már nem vagyunk büszkék rá?!

Másik üzenet is érkezett a bizottságtól, hangosan és tisztán: Dewey nem a te macskád. Dewey a város macskája. Mi a város nevében szólunk, tehát mi döntünk. Mi tudjuk, mi a legjobb.

Egy ténnyel nem szállok vitába. Dewey Spencer macskája. Ez örök igazság. Csakhogy Dewey az én macskám is. És végül is:

Dewey – macska. Azon az értekezleten rádöbbsentem, hogy sokak gondolataiban Dewey hús-vér állatból, amelynek gondolatai és érzései vannak, jelképpé, metaforává, birtokolható tárggyá változott. A könyvtárbizottság tagjai mint macskát szerették Dewey-t – Kathy Greiner, a bizottság elnöke mindig tartogatott a zsebében ínyencfalatokat Dewey-nak –, de nem tudták elkülöníteni az állatot attól, amit képviselt.

És be kell vallanom, még egy gondolat motoszkált az agyamban: én is öregszem. Egészségi állapotom nem a legragyogóbb. Ezek az emberek engem is ki akarnak hajítani?

– Tudom, hogy közel állok Dewey-hoz – mondtam a bizottságnak.
– Tudom, hogy nehéz évem volt – anyám halála, a magam egészségi állapota –, és hogy önök védelmezni akarnak engem. De nekem nincs szükségem védelemre. – Elhallgattam. Egyáltalán nem ezt akartam mondani.

– Talán úgy gondolják, túlságosan szeretem Dewey-t – folytattam.
– Talán úgy vélik, a szeretetemet elhomályosítja az ítélőképességemet. De bízzanak bennem! Tudom, mikor jön el az idő. Egész életemben voltak állataim. Elaltattattam őket. Nehéz, de meg tudom tenni. A világért sem akarom, hogy Dewey szenvedjen.

Egy bizottsági ülés lehet olyan, mint a tehervonat. És ez az ülés úgy lökött félre, mint a tehervonat a vágányra tévedt tehenet. Valaki javasolta, hogy egy bizottság döntsön Dewey jövőjéről. Tudtam, hogy a bizottság tagjai jó szándékúak. Tudtam, hogy komolyan vennék a kötelességüket, és azt tennék, amit a legjobbnak gondolnak. De nem hagyhatom, hogy ez bekövetkezzék. Egyszerűen nem tudom megtenni.

A könyvtárbizottság azt tárgyalta, hányan vegyenek rész a Dewey végnapjait figyelő bizottságban, amikor a könyvtárbizottság egyik tagja, Sue Hitchcock szólalt fel: – Nevetséges – mondta. – El se hiszem, hogy egyáltalán ezen vitatkozunk. Vicki huszonöt éve van a könyvtárban. Tizenkilenc éve van együtt Dewey-val. Vicki tudja, mit csinál. Bízunk Vicki ítélőképességében!

Hála legyen az égnek Sue Hitchcockért. Mihelyt elhangzottak a szavai, a vonat kisiklott, és a könyvtárbizottság meghátrált. – Igen, igen – motyogták. – Igaza van... még nincs itt az ideje... ha majd

romlik az állapota...

Úgy éreztem, megsemmisülök. Majd' megszakadt a szívem, amiért ezek az emberek egyáltalán felvetették, hogy elveszik tőlem Dewey-t. És meg is tették volna. Megvolt hozzá a hatalmuk. De nem tették. Valamiképpen győzelmet arattunk: Dewey-ért, a könyvtárért, a városért. Énértem.

Huszonhatodik fejezet

Dewey szeretete

Sohasem felejttem el a 2005-ös karácsonyt, a szörnyű értekezletet megelőző évben, amikor Dewey tizennyolc éves volt. Jodi és Scott nálam vendégeskedtek. Ikergyerekeik, Nathan és Hannah másfél évesek voltak. Anya élt még, és a legszebb pongyoláját vette fel, úgy nézte, amint az ikrek kibontják a karácsonyi ajándékokat. Dewey a kanapén hevert, Jodi csípőjéhez támaszkodva. A vége volt ez valaminek, és valami másnak a kezdete. De azon a héten együtt voltunk valamennyien.

Dewey Jodi iránti szeretete sohasem csökkent. Még mindig ez volt a nagy, regényes szívügy. Azon a karácsonyon Dewey, amikor csak lehetett, Jodihoz tapadt. De mivel annyian voltunk, kivált a gyerekek, és annyi minden történt, hát a szokásosnál is inkább beerte azzal, hogy csak figyelt. Jól elvult Scott-tal, szemernyi féltékenység nélkül. Az ikreket pedig szerette. Amikor megszülettek az unokáim, az üvegtejű kávézóasztalom helyett egy párnázott díványt állítottam be, és Dewey a karácsony hetének jó részében azon a díványon üldögélt. Hannah és Nathan oda-odatotyogtak, és összevissza becézgették. Dewey akkoriban már óvatosan viselkedett a kisgyerekekkel. A könyvtárban odébb surrant, ha közeledtek hozzá. De az ikrek mellett nyugodtan elüldögélt, még ha nem a megfelelő irányban simogatták is és összekócolták a bundáját. Hannah napjában százszor is megpuszilta; Nathan egyszer véletlenül fejbe kólintotta. Egyik délután Hannah simogatni akarta Dewey-t, és véletlenül jól belebökött a képébe. Dewey meg se rezgett. Hiszen ez az unokám volt, Jodi gyereke. Dewey szeretett bennünket, hát Hannah-t is szerette.

Dewey annyira nyugodt volt abban az esztendőben. Ez volt a legnagyobb különbség az öregúr Dewey-nál. Tudta, hogyan kerülje el a bajt. Még részt vett az értekezleteken, de tudta, meddig mehet el,

és kinek az ölet választhatja. 2006 szeptemberében, alig néhány héttel az igazgatótanács ülése előtt, egy program közel száz embert vonzott a könyvtárba. Azt hittem, Dewey el fog bújni a személyzeti szobában, ám mégis ott volt, ugyanúgy együtt volt az emberekkel, mint mindig. Árnyék módjára surrant a vendégek között, gyakran észrevétlenül, de tüstént ott termett, ha simogató kéz nyúlt feléje. A világ legtermészetesebb, legszebb dolga volt az érintkezésnek ez a ritmusa.

A program végeztével Dewey felmászott a Kay íróasztala fölötti ágyába. Láthatólag kimerült. Kay odalépett, és szelíden megvakargatta az álla alatt. Ez az érintés, ez a szótlán pillantás köszönetet jelentett. Így üdvözölsz egy régi barátot, vagy a párodát, miután ránéztél egy zsúfolt szoba túoldaláról, és magadban megjegyezted, mennyire csodálatos, és milyen szerencsés vagy, hogy őt az életed részének tekintheted. Szinte azt vártam, hogy Kay megszóval: – Jól van, cica, jól van –, mint a *Babe* című filmben a gazda. De ezúttal kimondatlanok maradtak a szavak.

Két hónap múlva, november elején, Dewey-nak kissé elbizonytalanodott a járása. Rengeteget pisilt, néha az alom mellé. Még soha ilyet nem művelt. De nem bújt el. Még mindig felugrott a kölcsönzőpultra, meg le is ugrott onnan. Még mindig kísérgette a látogatókat. Láthatólag nem érzett fájdalmat. Felhívtam Franck doktornőt, aki azt mondta, nem kell bevinnem, de figyeljem alaposan.

A hónap vége felé egy reggel Dewey nem fogadott integetéssel. Egy kezemen meg tudtam volna számlálni, hányszor nem üdvözölt az évek hosszú során át Dewey reggel integetéssel. Most azonban csak ott állt a bejárati ajtónál, és várt rám. Betereltem az alomhoz, és odaadtam neki a friss doboz macskaeledelt. Evett néhány falatot, aztán elkísért reggeli körutamon.

Éppen floridai utazásra készültem – Mike öcsém lánya, Natalie esküvőjére, ahol jelen lesz az egész család –, hát a délelőtt további részében a kollégákkal hagytam Dewey-t. Mint mindig, bejött hozzám, míg dolgoztam, hogy körülszaglásszon az irodámban és megbizonyosodjék a biztonságomról. Mennél öregebb lett, annál jobban védelmezte a szeretteit.

Fél tízkor kimentem Dewey reggelijéért, ami akkoriban szalonnás, tojásos, sajtos kétszersültből állt. Amikor visszatértem, Dewey nem futott elém. Szegény süket öregfiú talán nem hallotta az ajtónyitást. A kölcsönzőpult melletti széken aludt, amikor rátaláltam, hát meglengettem a zacskót: hátha felkelti a tojás illata. Már repült is a székről az irodámba. A tojásos-sajtos keveréket letettem egy papírtálcára, Dewey három-négy falatot fogyasztott, aztán összegömbölyödött az ölemben.

Fél tizenegykor Dewey megjelent a Meseórán. Szokás szerint sorra üdvözölt minden gyereket. Egy nyolcéves kislány törökülésben ült a padlón. Dewey összegömbölyödött a kislány lábszárán, és elaludt. A kislány cirógatta, majd sorra a többi gyerek is, és általános volt az öröm. A Meseóra után Dewey bemászott a maximális hőfokra állított fűtőtest előtt álló, szőrmével bélelt ágyába, és akkor is ott volt, amikor délben elmentem a könyvtárból. Igyekeztem haza ebédelni, hogy utána felvegyem Apát, és Omahába autózzunk, a másnap reggeli repülőgéphez.

Tíz perce voltam otthon, amikor megszólalt a telefon. Jann, az egyik portásunk hívott. – Dewey furán viselkedik.

– Mit nevez furának?

– Sír, és furán jár. És be akar bújni a szekrénybe.

– Rögtön ott leszek.

Dewey egy szék alá bújt. Felvettem. Éppen úgy reszketett, mint aznap reggel, amikor rátaláltam. Szeme óriásira tágult, és láttam, hogy fájdalmai vannak. Felhívtam az állatorvosi rendelőt. Franck doktornő távol volt, de Beall doktor, a férje ott volt. – Hozza el azonnal! – mondta. Bebugyoláltam Dewey-t a törülközőjébe. November végi hideg nap volt. Dewey rögtön hozzám bújt.

Mire megérkeztünk az állatorvosi rendelőbe, Dewey már lent volt az autóm padlóján, a fűtőtest mellett, és reszketett félelmében. Magamhoz öleltem. És akkor vettem észre, hogy kaki kandikál ki a hátuljából.

Micsoda megkönnyebbülés! Nincs komoly baj. Csak székrekedés.

Elmondtam Beall doktornak, mi a probléma. Bevitte a hátsó helyiségbe Dewey-t, hogy kitisztogassa a beleit. Meg is mosta Dewey hátsóját, és vizesen, fázva kaptam vissza a cicát. Beall doktor

karjából az én karomba mászott, és rimánkodva nézett fel rám. *Segíts!* Láttam, hogy még mindig baj van.

- Duzzanatot tapintok – mondta Beall doktor. – De nem ürülék.
- Akkor mi lehet?
- Meg kell röntgeneznem.

A doktor tíz perc múlva már jött is vissza az eredménnyel. Dewey gyomrában nagy daganat van, és nyomja a veséjét meg a beleit. Ezért pisil többet, és valószínűleg ezért nem az alomba pisilt. – Szeptemberben még nem volt ott – mondta Beall doktor –, vagyis valószínűleg agresszív rákkal van dolgunk. De részletes vizsgálatot kell végeznünk, hogy megbizonyosodjunk róla.

Némán álltunk, néztük Dewey-t. Sohasem gyanakodtam daganatra. Soha. Tetőtől talpig ismertem Dewey-t, minden gondolatát, minden érzését, de ezt a dolgot eltitkolta előlem.

- Fájdalmai vannak?
- Valószínűleg. A tumor gyorsan növekszik; csak rosszabbodhat.
- Segítene valami fájdalomcsillapító?
- Nem igazán.

A karomban tartottam Dewey-t, ringattam, mint valami kisbabát. Tizenhat éve nem engedte, hogy így vigyem. Most még csak nem is ellenkezett. Csak nézett rám.

- Gondolja, hogy állandó fájdalmai vannak?
- El sem tudom képzelni az ellenkezőjét.

A beszélgetés összetört, szétlapított, úgy éreztem, végigmángoroltak. Kiszállt belőlem az élet, elgyengültem. Nem hittem el, amit hallottam. Valahogy azt hittem, Dewey örökké fog élni.

Felhívtam a kollégákat, megmondtam, hogy Dewey nem megy vissza. Kay nem volt a városban. Joy nem volt szolgálatban. A Sears áruházban érték utol, de már későn. Többen eljöttek, hogy elbúcsúzzanak. Sharon nem Dewey-hoz lépett, hanem engem ölelt meg. Köszönöm, Sharon, erre volt szükségem. Aztán megöleltem Donnát, és megköszöntem, hogy annyira szerette Dewey-t. Donna búcsúzott el utolsónak.

– Nem hiszem, hogy itt akarok lenni, amikor elaltatják – mondta valaki.

– Helyes – mondtam. – Egyedül szeretnék maradni veled.

Beall doktor bevitte a hátsó szobába Dewey-t, hogy beillessze az intravénás kanült, majd tiszta lepedőbe csavarva visszahozta, és a karomba tette. Néhány percig beszéltem Dewey-hoz. Megmondtam, mennyire szeretem, milyen sokat jelent nekem, és mennyire szeretném, ha nem szenvedne. Elmagyaráztam neki, mi történik és miért. Megigazítottam a takaróját, hogy kényelmesen legyen. Mi egyebet kínálhatnék még neki, mint kényelmet? Ringattam a karomban, mint kiscica korában. Beall doktor beadta az első injekciót, és rögtön utána a másodikat.

– Megvizsgálom, van-e szívhangja – mondta.

– Nem szükséges – mondtam. – Látom a szemében.

Dewey eltávozott.

Huszonhetedik fejezet

Dewey és a szeretet

Nyolc napot töltöttem Floridában. Nem olvastam újságot. Nem néztem televíziót. Nem fogadtam telefonhívásokat. Ez volt a legalkalmasabb idő a távollétre, mert Dewey halála nehéz volt. Nagyon nehéz. A repülőúton Omahából összeomlottam, és Houstonig sírtam. Floridában gyakran gondoltam Dewey-ra, magamban, némán, de az enyéim körében, akik mindig támogattak.

Nem is sejtettem, hogy Dewey halálának híre milyen messzire terjedt. Másnap reggel, míg sírva ültem a Houstonba tartó repülőn, a helyi rádióállomás Dewey emlékének szentelte a délelőtti adást. A *Sioux City Journal* hosszú cikket és gyászjelentést közölt. Hogy ez volt-e a forrás, nem tudom, de az AP Rádió átvette és világszerte közvetítette a hírt. Dewey halálának híre órákon belül megjelent a CBS délutáni híradójában és az MSNBC-n. Telefonhívások érkeztek a könyvtárba. Ha ott vagyok, napokon át válaszolhattam volna a riporterek kérdéseire, de a kollégák közül senki sem érzett késztetést, hogy nyilatkozzon a médiának. Könyvtárunk titkára, Kim rövid nyilatkozatot adott, ami azzal végződött, amire ma mint Dewey nyilvános gyászjelentésére gondolok, de ennyi volt az egész. És elég volt. A következő néhány napban több mint 270 újság vette át a gyászjelentést.

Hasonlóan lenyűgöző volt azoknak a reagálása, akiket megérintett Dewey. Városbelieket az egész országból hívtak barátok, rokonok, akik a helyi sajtóban olvastak vagy a helyi rádió adásában hallottak róla. Egy helybeli házaspár külföldön volt; a hírről egy San Franciscó-i barátjuktól értesültek, aki a *San Francisco Chronicle*-ban olvasott Dewey haláláról. Dewey csodálói a könyvtárban tartottak virrasztást. Helybeli boltok virágot, ajándékokat küldtek. Sharon és Tony kislánya, Emmy nekem adta a Dewey-ről készült rajzát. A lap közepén két zöld körből vonalak sugaraztak mindenfelé. Gyönyörű

volt, és Emmy ragyogott, amikor a rajzot kiszegeztem irodám ajtajára. Az a kép mindkettőnk számára az emlékezés tökéletes módja volt.

Gary Roma, a könyvtári macskákról szóló dokumentumfilm rendezője hosszú levelet írt nekem. Idézem néhány mondatát: „Nem tudom, elmondtam-e magának, de az országsszerte megismert sok könyvtári macska közül Könyvmoly Dewey volt a kedvencem. Szépsége, bája, játékosága felülmúlhatatlan volt.”

Tomoko, a japán köztévé munkatársa megírta, hogy Dewey halálhíréért egész Japánban közzétették, és sokan szomorodtak el a hír hallatán.

Marti Attoun, az *American Profile*-ban hajdan megjelent cikk szerzője azt írta, hogy mindenkori kedvence Dewey története. Azóta évek teltek el, és Marti ma a lap társszerkesztője. Száz meg száz cikk került ki a tolla alól, hát valószínűtlennek tűnt, hogy emlékszik egy bizonyos macskára, még kevésbé, hogy dédelgeti az emlékét. Csakhogy ez a macska Dewey volt. Aki az emberek szívére hatott.

Mire visszatértem az irodámba, méternyi magasan tornyosultak az íróasztalomon a lapok, levelek. Hatszáznál is több, Dewey-ről szóló e-mailem érkezett. Sokuk olyanoktól, akik csak egyszer találkoztak velem, de sohasem felejtették el. Száz meg száz olyanoktól, akik nem is találkoztak velem. A halálát követő hónapokban ezernél is több, Dewey-ről szóló e-mailem érkezett a nagyvilágból. Többek között egy Irakban szolgáló katonától, akit meghatott Dewey halála, mindannak ellenére, amit ott látott nap mint nap – vagy talán éppen azért. Levelet kaptunk egy connecticuti házaspártól: tizenegy éves fiuknak az volt a születésnapjára kívánsága, hogy egy léggömböt eresszen fel az égbe, Dewey tiszteletére. Számos ajándék, adomány érkezett. A Hajózási Történeti Múzeumban a könyvtárosnő például négy könyvet adományozott Dewey emlékére. Nyomon követte Dewey történetét a könyvtári kiadványokban, és a *Washington Post*-ban olvasta a gyászjelentését. A mi weblapunk – www.spencerlibrary.dom – látogatottsága havi 25 ezer találatról 189 922-re növekedett decemberben, és a forgalom a következő év nagy részében sem csökkent.

Sok spenceri lakos kérte, hogy tartsunk megemlékezést. Én nem

akartam ilyet, a kollégák sem, de engednünk kellett. December közepén tehát, egy hideg szombaton Dewey csodálói összegyűltek a könyvtárban, hogy még egyszer utoljára, legalábbis hivatalosan, megemlékezzenek a jó barátáról, akinek oly nagy hatása volt az életükre. A kollégák igyekeztek könnyed hangulatot varázsolni – én elmeséltem a denevér történetét, Audrey a mennyezetvilágítását, Joy a taligán tett utazásokra emlékezett. Sharon elmesélte, hogyan lopta ki a szendvicséből a húst Dewey –, de minden igyekezetünk ellenére is hullottak a könnyek. Két nő egész idő alatt zokogott.

Az eseményt felvette a helybeli televízióállomás forgatócsoportja. Kedves gondolat volt, de a kamerák kiríttak a környezetből. Mi mint barátok osztottuk meg egymással bensőséges gondolatainkat; szavainkat nem a külvilágnak szántuk. És ahogy ott álltunk együtt, arra is rádöbrentünk, hogy szavak nem írhatják le Dewey iránti érzéseinket. Nem tudjuk könnyen kifejezni, mennyire különleges volt. Ott voltunk, a kamerák is ott voltak; körülöttünk elnémult a világ. Ez minden szónál többet mondott. Végül egy helybeli tanítónő szólalt meg: – Azt kérdezik, mi ez a nagy hűhó, hiszen csak egy macska volt. De ez óriási tévedés. Dewey sokkal több volt. – És mindenki pontosan tudta, mire gondol.

A Dewey-val töltött pillanataim bensőségebbek voltak. A kollégák a távollétemben elmosták Dewey tálkáit és elajándékozták a macskaeledelt, de a játécai elajándékozása rám hárult. Nekem kellett eltávolítanom a polcáról a szörgombócok elleni vazelint, a kefét, a piros fonalgombolyagot, amivel egész életében játszott. Minden reggel úgy kellett leparkolnom és belépnem a könyvtárba, hogy Dewey nem integetett nekem az elülső ajtóban. Amikor a Dewey-hoz tett búcsúlatogatás után a kollégák visszatértek a könyvtárba, nem működött a fűtőtest, amely előtt Dewey naponta heverészett. Dewey még aznap reggel is ott feküdt előtte, és a fűtőtest kifogástalanul működött. Mintha Dewey halálával a fűtőtest már nem látta volna értelmét a további működésnek. Egy bedöglött szerkezet vajon összetörheti az ember szívét? Hat hét múlva tudtam egyáltalán rágondolni, hogy megjavíttassam a fűtőtestet.

Dewey-t az egyik kedvenc játékszere, Marty egér társaságában hamvasztattam el, hogy ne legyen egyedül. A krematórium ingyen

felajánlott egy mahagóni dobozt meg egy bronztáblát, de helytelennek véltem, hogy közszemlére tegyem. Dewey kék bársonyzacskóba tett sima műanyag tartályban tért vissza a könyvtárba. A tartályt feltettem az irodámban egy polcra, és visszamentem dolgozni.

Az emlékest után egy héttel, fél órával a könyvtár nyitása és jóval a látogatók érkezése előtt, kiléptem az irodám ajtaján, és így szóltam Kayhez: – Itt az idő.

December volt, ismét kegyetlenül hideg iowai reggel. Épp mint azon az első reggelen, meg még annyiszor az idők folyamán. Közel volt az év legrövidebb napja, és még nem kelt fel a Nap. Az ég még mélykék volt, szinte lila, és az úton semmi forgalom. Más nem hallatszott, csak a hideg szél süvítése, egyenesen a kanadai síkság felől; korbácsolta az utcákat és odakint a csupasz kukoricaföldeket.

A könyvtár előtti kis kertben elmozdítottunk néhány követ – olyan helyet kerestünk, ahol nem fagyott keményre a föld. De mindent zúzvara borított, és Kay csak nagy sokára tudta megásni az üreget. A Nap már a parkoló túloldalán álló épületek fölött kukucsált ki árnyékot vetve, mire barátom maradványait a földbe helyeztem, és csak ennyit mondtam: – Mindig velünk vagy, Dewey. Ez az otthonod. – Majd Kay bedobta az első lapát földet, és mindörökre eltemette Dewey hamvait a gyerekkönyvtár ablaka előtt, annak a szép szobornak a lábánál, amelyen egy anya olvas könyvből a gyermekének. Anya szobra. Ahogy Kay visszatette a köveket Dewey végső nyughelyére, felnéztem, és láttam, hogy a kollégák ott állnak az ablakban, és némán néznek bennünket.

Epilógus

Utolsó gondolatok Iowából

Északnyugat-Iowában nem történt nagy változás Dewey halála óta. Hála az etanolnak, több kukorica került a földre, mint bármikor, de a megművelésére nincs több munkás kéz, csupán jobb technológia és több gép. És persze több föld.

Spencer kórháza egy plasztikai sebésszel gazdagodott. Az immár nyolcvanesztendős Cleber Meyert kiszavazták hivatalából, hát visszatért a benzinkútjához. Az új polgármester Kim Petersennek, a könyvtár titkárnőjének a férje, de ő sem nagyobb híve az olvasásnak, mint Cleber. A város szélén a gépalkatrészeket előállító Eaton gyár egy műszakot átköltöztetett a mexikói Juárezbe. Százhusz munkahely elveszett. De Spencer megmarad. Szokásunk szerint.

A könyvtár Ronald Reagan elnöksége óta első ízben macska nélkül működik. Dewey halála után vagy száz új macskát kínáltak. Még a távoli Texasból is, szállítást beleértve. A macskák helyesek voltak, legtöbbször csodával határos módon maradt életben. De hiányzott a lelkesedés, hogy egyet is örökbe fogadjunk. A könyvtárbizottság bölcsen kétesztendei moratóriumot mondott ki könyvtári macskákra. Időre van szükségük, mondták, hogy átgondolják a dolgot. Én magam a végére jártam a szükséges gondolkodásnak. A múltat nem lehet visszahozni.

De Dewey emléke most is él, ebben bizonyos vagyok. Talán a könyvtárban, ahol a képe ott lóg a bejárati ajtón, egy bronzplakett – Dewey számos barátjának adománya – fölött, amely elbeszéli a történetet. Talán a gyerekekben, akik ismerték, és akik évtizedekig mesélnek majd róla, és a gyerekeikkel, az unokáikkal térnek vissza. Talán ebben a könyvben. Végére is ezért írom ezt a könyvet. Dewey-ért.

Még 2000-ben, amikor a Grand Avenue bekerült az Országos Jegyzékbe, Spencer városa megbízást adott egy köztéri emlékműre,

amely értékeinket képviseli, és egyben belépő történelmi városközpontunkba. Két, Chicago környéki keramikusművész, Nina Smoot-Cain és John Pitman Weber egy évet töltött nálunk; beszélgettek velünk, tanulmányozták a történelmünket, megfigyelték életmódunkat. Több mint 570 lakos – gyerekektől nagyszülőkhöz – konzultált a művészekkel. Az eredmény a mozaik-szobor: *A Gyülekezet: Idő, Táj, Kezek sokasága*.

A Gyülekezetet négy dekoratív oszlop és három képes fal alkotja. A déli fal elnevezése: „A táj története”. Farmot ábrázol, kukoricával és disznókkal; egy asszonyt, aki folttakarókat tereget a szárítókötélre, és egy vonatot. Az északi fal „A kikapcsolódás története”. A keleti és nyugati Lynch-parkok, városunk fő pihenőhelyei vannak a középpontban; a vidámpark a város északnyugati peremén és a tavak. A nyugati fal „Spencer története”. Három nemzedék gyülekezik nagyanyó házában; a város leküzdi a tüzet; egy asszony fazekat korongol a jövő alakításának metaforájaként. Kissé balra a középponttól, a jelenet felső felében egy narancsszínű macska ül egy nyitott könyvön. A kép alapja egy gyermekrajz.

Ez Spencer története. Dewey része a történetnek, akkor is, most is, mindörökké. Ő él majd legtovább, tudom, egy város kollektív emlékezetében, amely sohasem felejt el, honnan indult, de egyben előrenéz, oda, ahová igyekszik.

Amikor Dewey tizennégy éves volt, azt mondtam Jodinak: – Nem tudom, akarok-e tovább dolgozni a könyvtárban, ha Dewey nem lesz már ott. – Előérzet volt, de most már értem, mit jelentett. Amíg csak vissza tudok emlékezni, a könyvtár mindig élt, amikor reggelente ideértem: éltette a reménység, a szeretet és Dewey, aki a bejárati ajtóban integetett nekem. Most már halott az épület. Csontjaimban érzem a hideget, még nyáron is. Némelyik reggel nem is érdekel. De aztán villanyt gyűjtök, és a könyvtár életre kel. Érkeznek a kollégák. Utánuk a látogatók: a középkorúak könyvekért, az üzletemberek magazinokért, a serdülők a számítógépekért, a gyerekek mesékért, az idősek támogatásért. A könyvtár él, és ismét enyém a földkerekség legjobb munkája, legalábbis amíg este indulni nem készülök, és senki sem kérincsel egy kis bújócskát.

Egy évvel Dewey halála után megroggyant az egészségem. Tudtam, itt az idő, hogy lépjek. A könyvtár megváltozott Dewey nélkül, és nem akartam, hogy így végezzem: üresen, némán, gyakran magányosan. Valahányszor a szemem előtt gördült el a könyvtaliga, amelyen Dewey annyit utazott, azt hittem, megszakad a szívem. Annnyira hiányzott, nem csak néha-néha, de mindennap. Elhatároztam, hogy visszavonulok.

Megérett az idő. Több mint százhuszonötén vettem részt a búcsúpartimon, köztük sok városbéli, akikkel évek óta még csak nem is beszélgettem. Apa felolvasta egy versét, az unokáim mellett ültek és fogadták a jókívánságokat, a *Spencer Daily Reporter*ben két cikk köszönte meg huszonöt esztendei szolgálatomat. Akárcsak Dewey, én is szerencsés voltam. A magam feltételei szerint búcsúztam el.

Találd meg a helyedet! Légy boldog azzal, amid van! Bánj jól mindenkivel! Élj jó életet! Nem anyagiakról szól: szeretetről. És a szeretetet sohasem lehet siettetni.

Mindezt persze Dewey-től tanultam, de mint mindig, a válaszok túlságosan könnyűnek látszanak. Minden válasz túlságosan könnyűnek látszik, kivéve azt, hogy teljes szívemmel szerettem Dewey-t, és ő ugyanúgy viszonzta a szeretetemet. De hadd próbáljam meg!

Hároméves koromban Apának volt egy John Deere traktorja. A traktoron elől kultivátor volt, lapátforma pengék hosszú sora, hat-hat mindkét oldalon. A pengék néhány hüvelyknyire emelkednek a talaj fölé. Amikor a kart előrehajtják, a pengék a talajba harapnak, és friss földet dobnak a kukoricasorokra. A traktor elülső kereke mellett játszottam a földön, amikor Anya bátyja ebéd után kijött, benyomta a kart, és hajtani kezdett. Apa látta, mi történik, és rohant, de Anya bátyja nem hallotta. A kerék feldöntött és betaszított a pengék közé. A pengék dobáltak, egyik a másiknak, míg Anya bátyja hajtotta a kereket, engem meg a belső penge átdobott a középső vályún, és otthagytott hason fekve a traktor mögött. Apa felnyalábolt, és visszaszaladt velem a tornácra. Elképedve vizsgált végig, aztán egész nap a karjában tartott, ide-oda hintáztatott a régi hintaszékünkben, a vállamon sírt, és ezt hajtogatta: – Semmi baj, semmi baj, az

égvilágon semmi baj.

Idővel felnéztem rá: – Elvágtam az ujjamat – mondtam, és mutattam a vért. Tele voltam kék foltokkal, de ez a kis vágás volt az egyetlen seb.

Ilyen az élet. Nap mint nap végigdobálnak minket a traktor pengéi. Kék foltokat és sebeket szerzünk. A pengék néha mély sebet ejtenek. A szerencsések megússzák néhány karcolással, egy kis vérrel, de nem ez a legfontosabb. Az a legfontosabb, hogy legyen ott valaki, aki felnyalából, magához ölel, és elmondja, hogy semmi, de semmi baj.

Évekig azt gondoltam, hogy én ezt tettem Dewey-val. Azt gondoltam, hogy az én történetem, nekem kell elmondanom. És meg is tettem. Amikor Dewey megsebesült, fázott és sírt, én ott voltam. Magamhoz öleltem. Gondoskodtam róla, hogy ne legyen semmi baj.

De ez csak egy szelete az igazságnak. A valódi igazság az, hogy annyi éven át, rossz napokon, jó napokon és a számolatlan olyan napokon, amelyek életünk valódi könyvének lapjait alkotják, Dewey volt az, aki ölelt engem.

És ölel még most is. Én pedig köszönöm, Dewey. Köszönöm. Akárhol vagy is – köszönöm.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm ügynökömnek, Peter McGuigannek, hogy megkeresett, és hitt benne, hogy Dewey élettörténete – elbeszélhető történet. Köszönet, Peter; és köszönet Hannah Gordon Brownnak, és mindenkinek a Foundry Literarynél, aki fáradhatatlanul dolgozott azon, hogy ez a könyv nagyobb legyen annál, mint amilyenek valaha is elképzeltem.

Köszönet Bret Witternek, aki nemcsak megtalálta a hangomat, de bizalmas jó barátom lett a folyamat során. Köszönöm, Bret, hogy segítségeddel olyan jól megíródott ez a könyv. Szenvedélyes híve vagy a minőségnek, és úgy gondolom, sikerült is elérnünk.

Köszönet illeti a Grand Central kiadónál a következőket: Karén Kosztolnyik, Jamie Raab és Celia Johnson, akik harcoltak a könyvért, bár csak egy negyvenöt oldalas tervezetet láttak belőle. Még meg sem volt írva a történet, amikor ők már hittek benne. Köszönet nektek is, Matthew Ballast, Harvey-Jane Kowal, Christine Valentine, és a Grand Central valamennyi munkatársának is: nélkületek nem született volna meg a könyv.

Köszönöm Dick Montgomerynek, az ügyvédnek és jó barátoknak a segítséget minden törvényi „anyagban”, és a feleségének, Mary Jeannek a támogatást.

Köszönet a spenceri Közkönyvtár minden mostani és régi munkatársának, aki támogatta ezt a projektet, végigülte az interjúkat, hitt bennem, és az évek során gondját viselte Dewey-nak. Ők: Jean Hollis Clark, Kay Larson, Joy DeWall, Sharon Joy, Audrey Wheeler, Cynthia Behrends, Paula Brown, Donna Stanford, Tammi Herbold, Jann Arends, Mary Jo Wingrove, Doris Armstrong, Kari Palm, Sheryl Rose és Jackie Webster.

Köszönet a többieknek is, akik hajlandóak voltak interjút adni a könyv érdekében, és kiegészítették hiányos memóriámat. Ők: Bob Rose, Kirby Schmidt, Mike Baehr, Jack Manders, Cathy Greiner, Esther Connell, Judy Johnson (mind a kettő!), Marcié Muckey, Pat Jones, Dr. James Esterly, Verlyn Jipson és Jodi Carlson. Köszönetet

érdemel a Louisville Metro Transcription, amiért átírták azt a száz meg száz órányi interjút.

Köszönet illeti a könyvtárbizottsági tagokat, akik jelen voltak, amikor határozat született arról, hogy fogadjuk örökbe Dewey-t: ők Jack Manders, Mike Baehr, Mary Houston, Esther Connell, Bernie Keninger, JoAnn Lawson, Gail Peterson, Lee Lookingbill és Grace Rindsig. Gyors döntésük évekig hatással volt a könyvtárra. Mindig is támogattak, szárnyakat nyertem tőlük.

Köszönet a jelenlegi igazgatótanács tagjainak, akiktől engedélyt kaptam, hogy megírjam ezt a könyvet (a szabadidőmben): köztük Cathy Greinernek, Esther Connellnek, Jim Moronynak, Sue Hitchcocknak, Roger Littlefieldnek, Wayne Koppennek és Amanda Hoffmannak.

Köszönöm a Barátok Csoportja igazgatótanácsának, akik mindig ott voltak, ha szükségem volt rájuk, különösen Sandy Fleck, Marcie Muckey és Trudy Elbert.

Köszönet jár a családom tagjainak, akik segítettek a könyv megírásában, és az egész folyamat során támogattak, ők: Verlyn Jipson; Jodi és Scott Carlson; Doug öcsém (aki megszerkesztette a Dewey-filmet), Merrilee, Verlyn, James és Merrill Jipson; Mike öcsém és Monica Jipson, és a lányuk, Natalie DeHaven; Val húgom és Don Bonney, Andrea, Josh és Lindsay; és unokahúgom, MacKenzie Dunn. Nagyon rövid, ám gazdag életű fivéreim, David és Steve. Anyám és Stephenson nagyanyám, életem erős mintaképei. És mindenekfelett drága ikerunokáim, akik megneveltettek a súlyos stressz idején: Hannah és Nathan Carlson.

Köszönöm Duane Jipson nagybátyámnak, aki kilencvennégy esztendő korában bekövetkezett haláláig mindent elolvasott, amihez csak hozzájutott (az enciklopédiát is beleértve). Szeretetének, kedvességének, gyengédségének és műveltségének példája mindenkit meghatott, különösen engem.

Köszönöm Jim Fanningnek, a Montreal Expos baseballcsapat előző menedzserének, aki egész életemben jó barátom volt, támogatott a szűkös időkben, és hitt abban, hogy bármit meg tudok valósítani.

Köszönöm a barát és sebész dr. Ron Kolegraffnak, aki megértette

érzelmi szükségleteimet, amikor senki más nem látta vagy nem volt hajlandó beszélni róluk.

Treva Johnson segített megértenem a fogyatékkal élők szükségleteit a könyvtárban, jóval mielőtt meghozták az ADA (Americans with Disabilities = fogyatékkal élő amerikaiak) törvényt, és aki 1991-től kollégám volt Spencer ADA-tanácsában.

Köszönet Dewey rajongóinak, közelieknek és távoliaknak, az ezer meg ezer levélért, e-mailért, ajándékért és az évek során Dewey-hoz tett látogatásokért, kivált Harry és Rita Feinne (akik minden évben megemlékeztek a karácsonyról). Köszönet illeti a továbbiakat: Doreen Walker (Dewey első brit levelezőtársa), Phyllis Lahti (a Könyvtári Macska Szövetség alapítója) és Gary Roma (filmkészítő és komikus), akik már akkor hittek Dewey varázsában, mielőtt híressé vált volna.

Köszönet illeti Spencer város köztisztviselőit, akik az évek során kiálltak értem, és támogatták a könyvtárat, különösen David Scott városi tanácstagot, aki önkéntesként vállalta a Barátok Csoportja jogi képviseletét több mint huszonöt évig, és számos alkalommal harcolt a kedvemért. Köszönet jár Bob Fagennek, a jelenlegi polgármesternek, aki tisztelettel viseltetett irántam, és megértette, hogy ez a könyv milyen fontos Spencer számára.

Köszönöm barátaimnak, akik mindig átsegítettek a nehéz időkön, és akikkel együtt nevettünk a derűs időkben; köztük barátnőimnek a Szökött Nőktől, akikkel a könyvről tanácskoztam: ők Trudy Henry, Faith Landwer, Barb Féder, Idelle Walton, Rita Mathine és Pauli Wright. Köszönet barátnőmnek és kolléganőmnek, Bonnie McKewonnak, aki a kézirat egyik első változatát olvasta, és tanácsokkal segített; férjének, Ron McKewonnak, aki művészetével támogatta Dewey-t; valamint Dorothy DeGrootnak és sok helybeli barátomnak, akik segítettek megőrizni a józan eszemet.

Köszönet mentoromnak, dr. Roger Greernek és az emporiai professzoroknak, akikől tudást és eszközöket kaptam egy sikeres pályafutáshoz, nem csak Spencerben, de egész Iowában, sőt még azon is túl. Még ma is használok „greerizmusokat” tanítás közben.

Köszönet illeti Dewey orvosait, dr. James Esterlyt, dr. Sophi Franckot és dr. Tom Beallt, akik gyengéden gondoskodtak róla.

Köszönöm a „Por és Hamu” cégnek, hogy felajánlották: Dewey-t együtt hamvasztják el a szőrrel bélelt kosárral, hogy legyen, ami melegen tartsa, és Marty egérrel, hogy legyen társasága. A Warner Temetkezési Szalonnak köszönöm, hogy emléktáblát ajándékozott Dewey-nak.

És végezetül köszönetem Dewey-nak, aki több mint tizenkilenc éven át volt az én varázsos kis cimborám. Még ma is érzem a szívünket összefűző köteléket, és sohasem fog elszakadni.

Különleges köszönetem Bili Kinsellának, a nagy iowai írónak, akit régóta csodálok, de sohasem találkoztam vele. Fantasztikusan támogatott, és megengedte, hogy a 129. oldalon idézzek *Shoeless Joe* (Mezítlábás Joe) című könyvéből és az azon alapuló *Field of Dreams – Baseball álmok* című filmből. Nála jobban senki sem érzékeltethetné Iowa varázsát.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés Isten hozott Iowában

Első fejezet A leghidegebb reggel

Második fejezet Alkalmazkodás

Harmadik fejezet Dewey, a könyvmoly

Negyedik fejezet Egy nap a könyvtárban

Ötödik fejezet Macskamenta és gumigyűrű

Hatodik fejezet Moneta

Hetedik fejezet A Grand Avenue

Nyolcadik fejezet Egy macska legjobb barátai

Mi az, amit Dewey szeret, és amit nem szeret

Kilencedik fejezet Dewey és Jodi

Tizedik fejezet Távól az otthonról

Tizenegyedik fejezet Bújócska

Tizenkettedik fejezet Karácsony

Tizenharmadik fejezet Egy nagy könyvtár

Tizennegyedik fejezet Dewey kereket old

Tizenötödik fejezet Spencer kedvence

Tizenhatodik fejezet Egy iowai könyvtár híres-neves macskája

Napirend

Tizenhetedik fejezet Dewey és a modern világ

Alapszabályok könyvtárat vezető macskák részére

Tizennyolcadik fejezet Könyves Kandúr

Tizenkilencedik fejezet A világ legrosszabb kosztosa

Huszdik fejezet Dewey új barátai

Dewey munkaköri leírása

Huszonegyedik fejezet Különlegesek lennénk?

Huszonkettedik fejezet Dewey Japánba megy

Huszonharmadik fejezet Emlékek Anyáról

Huszonnegyedik fejezet Dewey diétája

Huszonötödik fejezet Az értekezlet

Huszonhatodik fejezet Dewey szeretete

Huszonhetedik fejezet Dewey és a szeretet

Epilógus Utolsó gondolatok Iowából

Köszönetnyilvánítás

A szerzőkről:

VICKI MYRON egy farmon született, tizenöt mérföldnyire az iowai Spencer városkától. Harmincnégy éves korára már mögötte volt megromlott házassága, egyedül nevelte gyermekét, egy darabig munkanélküli-segélyen élt, ám mindezek után kitüntetéssel diplomázott Mankato Állami Főiskoláján, és mesterfokozatot szerzett Emporia Állami Egyetemén. Huszonöt évig dolgozott Spencer Közkönyvtárában, az utolsó húsz évben a könyvtár igazgatójaként. Az iowai Spencer városban él.

BRET WITTER hivatásos író és könyvszerkesztő. Észak-Alabamában nevelkedett, jelenleg a Kentucky állambeli Louisville-ben él feleségével, két gyermekével és Kiki nevű, tizennégy éves macskájával. Másik macskája, Feasor négy nappal élte túl ennek a könyvnek a befejezését.

¹ Melville Dewey (1851-1931), terjes nevén Melville Louis Kossuth Dewey, az angol helyesírási reform szószólója, a könyvtári decimális rendszer kidolgozója.

² Dust Bowl – kb. „por-teknő”. Az 1930-as években a korszerűtlen földműveléshez járuló súlyos porviharok okoztak nagy kárt az amerikai préri vidékén.